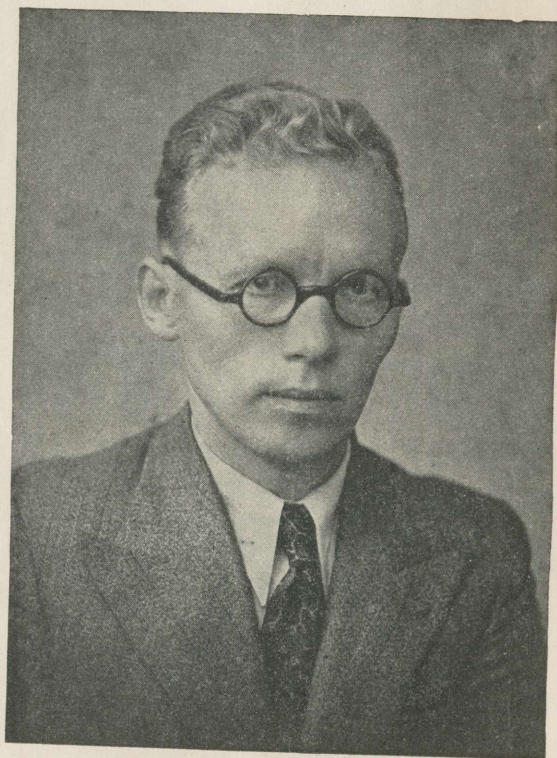

J. LAURISTIN

ESIMENE
NÕUKOGUDE
AASTA
EESTIS

RAK·POLIITILINE KIRJANDUS

Johannes Lauristin

A - 16229

JOHANNES LAURISTIN

ESIMENE
NÕUKOGUDE AASTA
EESTIS

ARHIIVKOGU

RK „POLIITILINE KIRJANDUS”

TALLINN 1946

ARHIIVKOGU

TALLINNA ÜLICOOL

RAAMATUKOGU

E E S S Ö N A

Raamatusse „Esimene nõukogude aasta Eestis“ on kogutud esimese Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe sm. Johannes Lauristini tähtsamad artiklid ja kõned 1940./1941. aastast, s. o. eesti tööraha võidust 21. juunil 1940. a. kuni Eesti NSV territooriumi ajutise okupeerimiseni saksa fašistlike röövvallutajate poolt 1941. a. Käesolev kogu ei sisalda J. Lauristini ilukirjanduslikke töid.

Oma artiklis ja kõnedes näitab J. Lauristin, kuidas kodanlik Eesti oli majanduslikult sõltuv imperialistlikest suurriikidest, kes kasutasid teda salakuulamisbaasina, kallaletungi platsdarmina Nõukogude Liidu vastu ja seetõttu ei saanud juttugi olla kodanliku Eesti tegelikust iseseisvusest. Tsaari-Venemaa tingimusi XIX sajandi teisel poolel ja XX sajandi algul Eestis tekkinud suurtööstus suri kodanliku Eesti päevil mõnel alal täiesti välja, teistel aladel aga kuivas äärmiselt kokku. Eestis oli talvekuudel pidevalt 30 000—40 000 töötut. Eesti põllumajandus kannatas rängasti kapitalistliku maailmajanduse kriiside tagajärjel. Tootmise omakulud kodanliku Eesti põllumajanduses olid nii suured, et põllusaaduste hinnad maailmaturul ei katnud tootmiskulusid. Seetõttu kestis kogu maal lakkamatu oksjonite laine, mille tagajärjel suur osa eesti töötavate talupoegade maast läks hallparunite, äritegelaste ja spekulantide kätte. Eesti põllumajanduse kriisi kasutasid ka balti sakslased talude kokkuostmiseks ja endise saksa aadli suurmaavalduse taastamiseks Eestis. Sõltuvalt kodanliku Eesti majandusstruktuurist valitses krooniline tööpuudus ka intelligentsi hulgas. Ametikohad riigiasutustes, sõjaväejuhtkonnas ja õppeasutustes olid alatiste intelliigide pesadeks.

J. Lauristin näitab, kuidas kodanliku Eesti valitsus kujutas endast ainult sõltumatu valitsuse illusiooni, kuna tegelikult dikteeriti sellele valitsusele kõik tähtsamad sammud imperialistlike suurriikide poolt, 1933. a. alates peamiselt fašistliku Saksamaa poolt. Ka

kodanliku Eesti sõjaväe arvuline koosseis, väljaõppe süsteem jne. olid imperialistlike riikide poolt salalepingute kaudu dikteeritud.

Saksa fašistid kasutasid Jürima, Pätsi ja teiste plutokraatide kildkonnavõimu selleks, et rahulikul teel vallutada Eesti, nagu nad vallutasid Austria, Rumeenia, Ungari, Soome ja mõned teised väikeriigid. Ühel nõul eesti kodanlike natsionalistidega 1938. a. sepi-
setud kava alusel tahtsid hitlerlased 1939. ja 1940. a. Eestisse saata 10 000 „turisti“ „Kraft durch Freude“ organisatsiooni kaudu, s. o. terve diviisi fašistlikke rünnakrühmlasi, kes pidid võimu täielikult endi kätte võtma ja mobilisatsiooni teostama, et Eesti sõjaväge kasutada suurtükilihana Nõukogude Liidu vastaseks sõjaks. Ainult Nõukogude Liidu välispoliitika ja eesti töörahva võit 1940. a. juunis, mille tulemusena Eestis 21. juulil 1940 kehtestati nõukogude võim, ajas nurja eesti kodanlike natsionalistide rahvavaenulikud salasepitsused saksa fašistidega eesti rahva arvel.

Nõukogude võimu kehtestamisega Eestis uuendas eesti rahvas need põlised sõprussidemed vene rahvaga, mis on kujunenud eesti ja vene rahva vahel ühises võitluses saksa penirüütelite vastu 13. sajandil, ühises võitluses saksa parunite ja tsaari vägivalda vastu 1905. ja 1917. aastal. Nende võitluste tulemusena kukutasid vene, eesti ja teiste Venemaa rahvaste töölised ja talupojad Suures Oktoobri-revolutsioonis kapitalistide ja mõisnike võimu Venemaal. Oktoobri-revolutsiooni võit võimaldas ka eesti rahval murda balti parunite ikke. Saksa okupantidel läks küll 1918. a. ajutiselt korda hävitada nõukogude võim Eestis, kuid Venemaa määratu suurel territooriumil jäi see püsima tänu suure vene rahva kangelaslikkusele. Vene töörahva võidu tagajärjel imperialistide ja oma kontr-revolutsiooni üle tekkis võimas Nõukogude Liit, kogu maailma rahuarmastavate rahvaste kants, mis kindlustas ka eesti töörahvale võidu 1940. a. juunis ja juulis.

J. Lauristin toob kujukaid fakte selle kohta, mida andis nõukogude võim eesti rahvale. Nõukogude võimu kehtestamisega läks Eestis võim tõusikkapitalistide klikilt töötava rahva kätte. Suurtööstuslike tootmisvahendite kuulutamine rahva omaks tõi kaasa määratu suure elavnemise eesti rahvamajanduses, mida näitavad needki faktid, et kui kodanlikus Eestis oli 1939. a. 40 000 tööstustöölisi, siis Eesti NSV tööstuses oli 1941. a. juunis aga juba üle 100 000 tööstustöölise. Nõukogude võimu üheks põhisaavutuseks oli see, et maa anti tema tegelikele harijaile, töötavaile talupoegadele, kes

Eesti II Riigivolikogu deklaratsiooni alusel 22. juulist 1940 said selle maa tõelisteks peremeesteks. Nõukogude majandussüsteemi kehtimapanek Eestis vabastas meid kriiside ohust, mis on kapitalistliku majanduse alatisteks nähtusteks. Nõukogude korra juures omandas eesti rahvas võimsa kultuurilise arenemise võimalused. Nõukogude Eesti loomisega kadus eesti rahva sõltuvus imperialistlike riikide poliitilistest mõjudest ja avanesid enneolematud arenemise perspektiivid, mida rahvas võib kasutada oma parima tahte, vajaduse ja võimete kohaselt, avanesid seega esmakordselt tõelise enesemääramise, iseseisva elu võimalused.

Need tõsiasiad suurtest saavutustest esimesel nõukogude aastal Eestis innustasid eesti rahvast kangelaslikule võitlusele raskel katsumisajal — saksa fašistliku okupatsiooni ajal, andsid jõudu Punaarmee Eesti Rahvuskorpuse kindralite, ohvitseride ja sõdurite ning eesti nõukogude partisanide relvadele, evakueerunud eestlasile nende ennastalgavas töös Punaarmee tagalas, andsid jõudu kogu eesti rahvale vastupanuks saksa fašistliku okupatsiooni füürerite ja kvislingite vägivallale.

Saksa fašistlikud okupandid tungisid rahvusvahelisi lepinguid jalge alla tallates 22. juunil 1941. a. kallale Nõukogude Liidule ja okupeerides sõja esimesel järgul laialdased nõukogude maa-alad, nende hulgas ka Nõukogude Eesti, kuulutasid eesti talupoegade maa saksa kolonisaatorite omanduseks, andsid eesti tööstused saksa firmadele, teostasid metsikut terrorit, hävitasid kümneid tuhandeid eestlasi, mobiliseerides eesti mehi Saksa röövarmeesse, vedades totaalse mobilisatsiooni korras eestlasi massiliselt Saksa-maale tööorjusse, alavääristades ja surudes ülbelt maha eesti rahvuslikku kultuuri. Nagu tõestasid saksa tähtsamate sõjaroimarite Nürnbergi protsessi dokumendid, oli saksa fašistlike okupantide eestvedajail plaan võidu korral paarikümne aasta kestel Baltimaade rahvad laiali pillata, hävitada ja väike kadakaslik kiht saksastada. Baltimaad oleksid siis kui „Suur-Saksamaa“ koostisosa täidetud saksa kolonistidega.

Saksa okupantide metsikuile kavatsustele aitasid kaasa käputäis äraandjaid: Uluots, Mäe, Soodla, Pitka ja teised kvislingid, kes eesti rahva hävitamisel täitsid sedasama alatut osa, mida balti parunite 700-aastase võimutsemise kestel täitsid kupjad ja kiltrid.

Need müüdavad juudahinged käisid koos parunitega Saksa okupatsioonivägesid Eestisse palumas juba 1918. a., et kägistada Suu-

res Sotsialistlikus Oktoobrirevolutsioonis tekkinud noor nõukogude võim Eestis. Nad käisid saksa printsile Balti herisogi krooni pakumas. Kodanliku Eesti päevil iseloomustab eesti kodanluse poliitilist joont „kõikide iseseisvuse ja rippumatuse vastaste võimude teenerlik käsutäitmine klassisõjas töörahva vabariigi vastu!“ (V. Kingissepp, „Iseseisvuse ikke all“). Praktikas väljendus see eesti kodanlike natsionalistide poliitiline joon koostöös Vene monarhistide Judenitši ja Bulak-Balahhovitšiga eesmärgiga taastada tsaariaegne režiim Venemaal, mida bolševikud nimetasid rahvaste vanglaks. Saksa imperialistid hakkasid juba kohe pärast Versaille'd ette valmistuma revanšiks. Saksa pangad andsid välja suured summad kvislingite taimelavade jaoks väikeriikides. Saksamaa majanduslik ja kaubanduslik tegevus oli suunatud sellele, et ümbritsevad väikeriigid teha endast rippuvaks.

„... Endiste Eesti valitsuste välispoliitika oli vaenulik ja hukatuslik eesti rahvale,“ on öeldud Eesti II Riigivolikogu poolt vastu võetud deklaratsioonis 21. juulil 1940. „Sel ajal kui eesti rahva elulised huvid nõudsid tihedat liitu ja sõprust Nõukogude Liiduga, ajas valitsev klikk eesti rahva kahjuks vaenulikku poliitikat Nõukogude Liidu suhtes, muutes Eesti abituks mängukanniks Euroopa imperialistide käes... Sõjaprovokaatorid, istudes võimu juures, kauplesid meie rahva vabaduse ja sõltumatusega ja seadsid Eesti julgeoleku, rahu, puutumatus ja heaolu otsesesse hädaohtu!“

Rahvavaenlased ja sõjaprovokaatorid katsusid oma alatuid eesmärke tihti varjata „erapooletuse“ loosungiga, et Eesti „kui väikese riigi“ julgeolek seisvat erapooletus suhtumises fašistlikele agressoritele. See oli katse eesti progressiivsel seltskonnal silmad kinni siduda fašismi hädaohu ees, katse hoida eesti töölisi, talupoegi ja intelligentsi eemal sõprussidemete tihendamisest Nõukogude Liiduga, moonutades ja maha tehes Nõukogude Liidu rahvaste saavutusi. Tagurlik klikk katsus ka kirjanduse, kunsti ja kogu eesti vaimumaailma rakendada oma rahvavaenuliku poliitika teenistusse.

Ühes luuletuses klikivalitsuse lõpp-päevilt näiteks võrreldi Eestit väikese planeediga, mis rändavat tasakaalustatud loodusjõuga suurte taevakehade keskel.

Tegelikult viibis aga eesti rahvas sel ajal otse kuristiku äärel. Hitler ja Mussolini, — need pettuse abil võimule tulnud fašistlikud diktaatorid olid rikkunud täielikult illusiooni näilisest tasakaalust

„suurte taevakehade“, s. o. imperialistlike suurriikide keskel ja Eesti-taolisi „väikesi planeete“ ähvardas iga päev sõjamõllu tõmbamine imperialistlike kiskjate poolt.

Seda ajajärku iseloomustas seltsimees Stalin järgmiselt: „Võitluse teravnemine välisturgude pärast, vabakaubanduse viimsete jäänuste kaotamine, keelutollid, kaubandussõda, valuutasõda, dumping ja paljud muud analoogilised vahendid, mis demonstreerivad äärmuslikku natsionalismi majanduspoliitikas, on muutnud vahekorrad rükkide vahel äärmiselt teravaks, on loonud pinna sõjalisteks kokkupõrgeteks ja on tõstnud päevakorda sõja kui vahendi maailma ning mõjusfääride uueks ümberjaotamiseks tugevamate riikide kasuks.“ (J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 379).

Eesti kodanlikud natsionalistid oma ajakirjanduses ja kirjanduses kujutasid aga tegelikku olukorda võltsvalguses ja varjasid ähvardavat ohtu rahva eest.

J. Lauristin paljastas halastamatu järjekindlusega eesti müüdava kodanliku kliki pettemanöövreid, kes oma vastikut kurnamisaparaati püüdis pealtpoolt ehtida kirjude hilpude ja kõlavate nimedega. J. Lauristin näitas, et Nõukogude Liit on ainus tõeline jõud, kes suudab kindlustada väikesele Eestile „tasakaalustatud rändamise“, ja et eesti progressiivsed inimesed peavad sammuma „... suunas, mis peab paljastama võltsisamaalisust, petterahvuslikkust, kinni naelutades laostunud kurnajate klassi vägivalda-politika, lahastades rõhuja hingeelu, kes oli ülbelt roninud meie rahva turjale, kes kavaluse, pettuse ja ostu teel sageli suutis luua õilse oreooli oma rahvavaenuliste püüdluste ümber“ ... (J. Lauristin, „Kiri Viisnurgale“).

Sm. J. Lauristini järjekindel selgitustöö kandis head vilja. Laia-rahvahulkades tugevnes võitlus tõeliste demokraatlike vabaduste ja rahu kindlustamise eest. Eesti rahvahulkade surve, kes nägid, et Eestit ähvardab täielik fašistliku Saksamaa kätte lange-mise oht, sõlmiti 1939. a. septembris Eesti ja Nõukogude Liidu vahel sõpruse ja vastastikuse abistamise pakt. 21. juunil 1940. a. kukutas demonstratsioonidele kogunenud töörahvas, kes nõudis vabadust, leiba ja tööd ning rahu ja kindlat sõprust Nõukogude Liiduga, Pätsi-Laidoneri ja Ko plutokraatliku diktatuuri, kes ei täitnud lepingut, vaid sepitses telgitaguseid salakokkuleppeid Nõukogude Liidu vastu, ja seadis ametisse uue rahvavalitsuse sm. Joh. Vareseaga eesotsas. Seega asus eesti rahvas ise oma eluliste huvide

kaitsesele. 14.—15. juulil 1940 toimusid esimesed tõelised demokraatlikud valimised Eestis pärast eesti kodanluse diktatuuri ajajärku. Valimistest Eesti II Riigivolikogusse võttis osa 81,6% valijatest, mis oli Eestis ennenägematu valimistest osavõtt. 92,9% valimistest osavõtnuist hääletas salajasel hääletamisel „Eesti Töötava Rahva Liidu“ kandidaatide poolt. Nüüd kujunes eesti töörahval ülemaalistel demonstratsioonidel ja mitinguil põhiloosungiks nõudmine teostada Eestis nõukogude võim ja ühineda Nõukogude Liiduga, kelle võimsus võis kindlustada eesti rahva julgeoleku, vabaduse ja iseseisvuse. See võit saavutati bolševike partei juhtimisel, kelle ümber järjest tihedamini koondus laiu rahvahulki.

Kui Hitleri röövlid tungisid kallale Nõukogude Liidule ja anastasid ajutiselt ka Eesti NSV maa-ala, tulid jällegi nähtavale rahva poolt minema kihutatud kvislingid. Need rahvareetjad levitasid hitlerlase Goebbelsi juhtnööride järgi igasugust laimu ja valet nõukogude korra kohta. Kuid vabadustarmastav eesti rahvas ei lakanud hetkekski võitlemast saksa fašistlike okupantide ja nende käsilaste vastu. 1941. aastal võitles kõrvuti Punaarmee väeosadega üle 20 hävituspataljoni, mis koosnesid tuhandeid eesti töölistest, talupoegadest ja haritlastest, kes vabatahtlikult võtsid kätte relvad oma sotsialistliku isamaa kaitseks. Kümned tuhanded vabadustarmastavad eestlased tegid kaitsetöid meie linnade, eriti Tallinna lähisitel. Töölised vabrikuis ja tehaseis töötasid ennastsalgavalt sõjamaterjali tootmisel. Lahingud Eesti NSV territooriumil tekitasid vaenlasele suurt kahju ja kergendasid seega Leningradi kaitsmist.

Võitlustee, mille bolševikud eesti rahvale olid näidanud, oli ainuõige. Saksa fašistlike okupantide ja nende käsilaste võimutsemis-aeg Eestis oli lühike. Punaarmee seltsimees Stalini juhtimisel vabastas ka Eesti fašistide ikkest.

Võitlus saksa fašistlike röövvalutajate vastu oma vabaduse ja sõltumatuse eest andis eesti rahvale unustamatuid kogemusi. Neid kogemusi väljendab kokkuvõtlikult Punaarmees võitlevate eesti kindralite ja ohvitseride avalik kiri eesti rahvale 7. dets. 1943:

„Meie oleme kõiki ajaloolisi fakte ja ühiskondlikke arenimisseadusi arvestades jõudnud vankumatule tõekspidamisele, et ainus õige arenemistee eesti rahvale on Eesti NSV. Selles veendumuses võitleme meie Nõukogude Liidu ja Nõukogude Eesti eest... Oleme sügavalt veendunud Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse poliitika õigsuses. Me näeme selles kõige

väärtuslikumat ning kindlamat garantiid eesti rahva olemasolule, vabadusele, enesemääramise-õigusele, iseseisvusele. See pärast võitleme Nõukogude Liidu ja Nõukogude Eesti eest... Nõukogude Eestit ootavad pärast fašismi purustamist avarad uue elu ülesehitamise võimalused. Kogu Nõukogude Liidu hülgaslik majanduslik ja tehniline võimsus garanteerib fašistide poolt laastatud ja paljaksröövitud rahvamajanduse kõige otstarbekama ning kiirema taastamise, sõjahaavade kõige soodsama parandamise... Ülemnõukogu valimiste tulemused, samuti see loomisrõõmus pingeline töö, millega eesti rahvas asus üles ehitama sotsialistlikku korda, kangelaslik võitlus saksa fašistide vastu selle ühiskonna eest, — need on faktid, milles meie näeme oma rahva püha tahte avaldust ning vankumatut otsust Nõukogude Eesti loomiseks Nõukogude Liidu süsteemis. Meie võitleme oma relvastatud jõuga selle püha tahte teostamiseks, eesti rahva vaba enesemääramise õiguse ja iseseisvuse garanteerimiseks.“

Niisuguse tugeva vaenlase üle, nagu saksa fašistlikud anastajad, ei võinud eesti rahvas võitu saada üksinda. Isamaasõja kangelaslike võitluste päevil, kui Eesti NSV territoorium oli alatu vaenlase poolt okupeeritud, löid Nõukogude Liidu rahvad tagalas — Kesk-Aasia vabariikides, Uuralis, Siberis jm. suurel arvul uusi tööstusi, laiendasid põllumajanduslikku külvipinda, suurendasid loomade arvu. See võimaldas Nõukogude Liidu rahvastel oma Punaarmee varustada kõige vajalikuga ja moodsaima tehnikaga. Nõukogude Liidu rahvad eesotsas suure vene rahvaga teostasid Punaarmee abil Eesti taasvabastamise, otsutasid kogu aeg pidevat abi meie Rahvuskorpuse relvastamise, varustamise ja toitmise näol, hoolitsesid meie evakueerunute eest, meie kaadrite kasvatamise eest vabastatava Nõukogude Eesti jaoks. Nüüd pärast Nõukogude Eesti vabastamist abistavad teised nõukogude rahvad meid meie rahvamajanduse taastamisel ja edasiarendamisel, uue stalinliku viis-aastaku teostamisel.

Sm. J. Lauristin suri kangelassurma siis, kui võitlus saksa rööv-
vallutajate vastu ei olnud veel otsustatud. Kuid oma tööga nõukogude võimu kindlustamisel Eestis esimesel nõukogude aastal aitas ta eeldusi luua eesti rahva tulevaseks võiduks Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas. Tema järelejäänud kirjanduslikud tööd on suure tähtsusega igale eestlasele, sest nad õpetavad meid vaatama

kaugemale meie maa kitsaist piiridest, vaatama teiste nõukogude liiduvabariikide eeskujule, kes suure Stalini juhtimisel on viinud lõpule sotsialistliku ühiskonna hoone ehitamise, kes saavutasid maailma-ajaloolise võidu Teises Maailmasõjas, vabastades fašismi ikkest mitte ainult meie sotsialistliku Kodumaa ajutiselt okupeeritud piirkonnad, vaid ka hitlerlaste poolt orjastatud Lääne-Euroopa rahvad, ja nüüd teostavad edukalt hiiglaslikku ülesehitustööd.

J. SAAT

JOHANNES LAURISTIN

(Lühike elulugu)

Johannes Lauristin sündis 29. oktoobril 1899. a. Tallinnas töölisperekonnas. Isa Hans Lauristin oli „Dvigateli“ tehase tööline.

Varakult asus J. Lauristin tööle. Juba seitsme-aastaselt läks ta maale karjaseks, hiljem töötas põllutöödel. Sel ajal elas ta oma vanaisa juures Kuivajõe vallas Harjumaal, kus lõpetas ka ministeeriumikooli.

1915. a. läks J. Lauristin Tallinna „Volta“ tehasesse tööle metallitreiali õpilasena. Päeval ta töötas ja õhtul õppis kuresustel. 1916. a. läks ta juba „Dvigateli“ tehasesse tööle õppinud treialina. „Dvigateli“ tehases kasvatasid töölis-dolševikud noores töölises leppimatuse vaimu kodanluse vastu, tõmbasid ta aktiivselt osa võtma revolutsioonilisest liikumisest. 1917. a. kukutati Venemaal tsaarivalitsus. Dolševikud asusid legaalselt tööle, et kodanlik-demokraatlikku revolutsiooni edasi arendada sotsialistlikuks nõukogude revolutsiooniks. Sellest ajast oma elust kirjutab J. Lauristin ise:

„1917. a. maikuus jõudsin veendumusele, et dolševike partei programm ja taktika vastavad täielikult töölisklassi huvidele ja samuti ka minu oma huvidele. Otsustasin astuda dolševike parteisse, kuhu mind ka vastu võeti.“

1917. a. maikuust saadik on J. Lauristin Lenini-Stalini parteis. Kogu ta edasine elu on lahutamatu seotud parteiga.

Võites igasuguseid raskusi, püüab sm. J. Lauristin omandada teadmisi.

Olles 1919. a. mobiliseeritud kodanliku Eesti sõjaväkke, õnnestus tal õppur-sõdurina asuda õppima Tallinna tehnikumi masinaehitusosakonda. Kuid õppimine ei kestnud kaua. Polnud raha, et maksta õppimise eest tehnikumis ja tehnikum tuli maha jätta. Siis asus ta õppima õhtukeskkooli, täiendades visalt ja hoolsalt oma haridust.

1921. a. vabaneb J. Lauristin sõjaväest ja töötab sadamas. Sõjaväes ja sadamatööl võtab ta agaralt osa parteitööst, eriti noorproletaarlaste organiseerimisest, ja levitab Eestimaa Kommunistliku Partei ülesandel illegaalset kirjandust. Sm. J. Lauristin toimetab ja andis välja töölisnoorsoo ajakirja „Noor Tööline“, oli töörahva ajalehtede — „Tallinna Tööline“, „Meie Hääl“, „Uus Meie Hääl“, „Tööline“ jt. — toimetuse liige. Sm. J. Lauristin oli liikmeks Tallinna Töölisühingute Kesknõukogus Tallinna metallitöölise poolt valitud esindajana; ta oli Üleriikliku Maatööliste Liidu juhatuses liige, kuhu ta oli valitud maatööliste kongressi poolt; ta oli Töölisühingute Üldliidu juhatuses liige, kuhu ta valiti Ülemaalse Töölisühingute kongressi poolt 1922. a.; ta kandideeris Töörahva Ühise Väerinna nimekirjas Riigikogusse Tallinna, Harju ja Järva valimisringkonnas ja valiti Riigikogu liikmeks. Sm. J. Lauristin oli Eestimaa Kommunistliku Noorsooühingu Keskkomitee liige ja Kommunistliku Noorsooühingu Keskkomitee esindajana Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee liige.

1923. a. 29. märtsil arreteeritakse sm. J. Lauristin ühenduse pidamise pärast EKP Keskkomitee liikme Jaan Kreuksiga. (Sm. J. Kreuks lasti tänaval mõrtsukalikult maha eesti kodanluse timuka poolt.) 23. veebruaril 1924. a. mõistab sõjakohus J. Lauristini seitsmeks aastaks sunnitööle.

Vanglas käitus sm. J. Lauristin vankumatu bolševikuna ja jätkas poliitilist tegevust, kirjutades artikleid ja toimetades need salaja väljas ilmuvatele töörahva ajalehtedele, kui neist mõni oli saanud loa ilmuda. Ta organiseeris ühes teistega ajalehe „Vangimaja Kiire“ — poliitiliste vangide häälekandja — väljaandmist. Vanglas jätkab J. Lauristin poliitilist enesearendamist. Revolutsioonilise tegevuse pärast vanglas määratakse talle mitmesuguseid karistusi, — üle saja päeva oli ta kartseris. 23. veebruaril 1931. a. lasti J. Lauristin vabadusse. Vanglas vaevles ta üle seitsme aasta. Vabaduses sai ta aga viibida kõigest 19 päeva. 11. märtsil 1931. a. arreteeritakse ta uuesti. Teda süüdistatakse põrandaalusest tööst osavõtus. Aasta ja kaks kuud on ta kohtu all. 1932. a. veebruaris mõistis kodanlik sõjakohus J. Lauristini uuesti 6 aastaks sunnitööle.

Uuesti tulevad sünged vangla-aastad. Sel ajal määratseb reaktsioon vanglas eriti. Uue vanglamäärustiku alusel kom-

munistlikud poliitilised vangid olid, võrreldes teiste vangidega, täiesti õigusetus olukorras. Poliitiline kirjandus ja ajalehed olid keelatud. Võis saada ainult pliitsi ja vihu. Poliitilised vangid paigutati üksikkongidesse.

Eesti vanglates organiseeriti sm. J. Lauristini initsiatiivil kommunistlike poliitiliste vangide üle-eestimaaline vanglatevaheline juhtiv keskus „Vabe“ (vangla büroo) ja kõigis vanglates ning vangikongides, kus oli mitu poliitvangi „Kabed“ (kambribürood). Niisugune poliitiline organisatsioon võimaldas poliitilistel vangidel esineda organiseeritult ühiste nõudmistega ja pidada ühendust välisseltsimeestega.

1938. a. vabastati sm. J. Lauristin vanglast üldise amnestia alusel. Amnestia kuulutati 7. mail, aga 9. mail lõppes ta vangistusaeg ja ta sai seega kaks päeva amnestiat. Üle 15 aasta istus sm. J. Lauristin vanglas.

1938. a. juunis valitakse sm. J. Lauristin Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee liikmeks. Ta juhib parteitööd põranda all, valmistab töötavaid hulki ja ametiühinguid ette eelseisvaks võitluseks.

Eesti revolutsioonilised ametiühingud Eestimaa Kommunistliku Partei juhtimisel astuvad aktiivselt välja sõpruse eest Nõukogude Liiduga. Eesti kommunistid paljastavad töörahva ees põhjalikult eesti kodanluse salakavalad nõukogudevastased sõjalised kavatsused ja kutsuvad rahvast looma tihedat sõprust Nõukogude Liidu rahvastega.

Sm. J. Lauristin oli alati esimestes ridades võitluses eesti rahva vabastamise eest kapitalistlikust ikkest ja imperialistlike riikide sõltuvusest. 21. juunil 1940. a. juhib J. Lauristin revolutsioonilisi sündmusi Eestis, töötab aktiivselt uue riigi-aparaadi loomisel, partei tugevdamisel. Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee ülesandel juhtis ta Informatsiooni-keskust.

14.—15. juulil 1940. a. valis eesti töörahvas J. Lauristini Eesti Töötava Rahva Liidu nimekirja järgi 2. Riigivolikogu saadikuks Tallinna 6. ringkonna saadikuna. Riigivolikogu koosolekul 21. juulil 1940 esines J. Lauristin aruandega „Eesti riigikorra küsimusest“. Sm. J. Lauristini ettepanekul kuulutas Eesti Riigivolikogu ühel häälel Eestis välja nõukogude võimu. Eesti sai Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks.

23. juulil 1940 moodustas Eesti NSV Riigivolikogu Konstitutsiooni (Põhiseaduse) komisjoni ja valis selle esimeheks sm. J. Lauristini. Komisjon töötas välja Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) kava, mis 25. augustil 1940 vastu võeti.

1940. a. augusti algul valiti sm. J. Lauristin EK(b)P Keskkomitee sekretäriks. Eesti delegatsiooni liikmena sõitis sm. J. Lauristin Moskvasse ja võttis osa NSV Liidu Ülemnõukogu istungitest, kus eesti rahva saadikute palvel Eesti NSV võeti vastu NSVL koosseisu võrdõigusliku liiduvabariigina.

Eesti NSV Ülemnõukogu (endise Riigivolikogu) istungil 25. augustil 1940 valiti J. Lauristin ühel häälel Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu esimeheks. Sel vastutusrikkal kohal teostab ta sotsialismi suurt ülesehitustööd Eesti NSV-s.

12. jaanuaril 1941 valis eesti rahvas sm. J. Lauristini oma saadikuks Nõukogude Liidu Ülemnõukogusse.

22. juunil 1941 algas Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda saksa fašistlike rööv vallutajate vastu, kes tahtsid hävitada meie rahva, orjastada ja hävitada kõik Nõukogude rahvad ja röövida nende töövilja. Seltsimees Stalin andis oma raadiokõnes 3. juulil 1941 selge ülevaate olukorrast, ähvardavast ohust ja seadis üles kindlad esmärgid parteile, valitsusele ja kogu rahvale. 12. juulil 1941 valiti sm. J. Lauristin Eesti NSV Vabariikliku Kaitsekomitee liikmeks. Hoolimata vaenlase esialgsest suurest ülekaalust kestis sõjategevus Eesti NSV territooriumil 165 päeva. Eesti NSV Kaitsekomitee organiseeris relvastuse tootmist, evakuatsiooni, kindlustuste ehitamist. Eesti NSV ja eriti tema pealinna Tallinna visa kaitsemine kergendas Leningradi kaitse ettevalmistamist ja pidas kinni suure hulga fašistlikke vägesid.

Eesti NSV territooriumi kangelasliku kaitse organiseerimises ja vaenlase vägede kinnipidamises on sm. J. Lauristinil kui Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehel ja Vabariikliku Kaitsekomitee liikmel suured teened.

28. augustil 1941 langes sm. J. Lauristin saksa rööv vallutajate vastases võitluses. Tema teenete eest anti talle NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi poolt 18. juunil 1946 Lenini orden. Eesti NSV valitsus võttis 1945. aastal vastu otsuse püstitada J. Lauristini mälestuseks monument Tallinna ja anda välja tema teosed.

ESIMENE
NÕUKOGUDE AASTA EESTIS

SÕJAPROVOKAATORITE VASTU!

Tiheda koostöö ja sõbruse eest Nõukogude Liiduga!

Läänes möllav Teine Maailmasõda on hävitanud terve rea väikeriikide iseseisvusi, kaotanud nende rahvaste vabaduse, muutnud need imperialistlike riikide kurnamisobjektideks. Väikeriikide erapooletusele on suured imperialistlikud riigid vilistanud, hävitades neid halastamata, kui see on nende huvides tarvilik. Seesama oleks võinud päris kindlasti juhtuda ka Eesti rahva ja Eesti iseseisvusega, poleks kogu maailma töötava rahva huvide kaitsja ja väikerahvaste iseseisvuse austaja Nõukogude Liit sirutanud Eesti töötavale rahvale oma abistavat kätt. 28. septembril 1939. a. sõlmiti Nõukogude Liidu-Eesti vastastikune abistamispakt, mis vääras kindla käega sõjaohu Eesti rahva pea kohalt. Kuid mis tegi tagurlik Eesti valitsus Uluots-Jürima-Piibuga eesotsas ning nende seljataga seisev suurkapitalistide korrupantide ja töörahva vaenlaste klikk? See kildkond ajas kõige häbematumat kaheotsalist poliitikat niihästi abistamispakti kui ka Nõukogude Liidu suhtes eriti. Sisepoliitiliselt teostati kõige järjekindlamat poliitilist terrorit, organiseeriti „passiivset vastupanu“ sisepoliitilisel rindel, püüdes isoleerida Eesti töötavat rahvast Nõukogude Liidust, kuulsusrikkast Punaarmeest, punasõdureist, justkui oleksid need pidalitõbised, ja niisuguse katte all, nagu sooviksid seda isoleerimist punaväelased ja nende juhtkond ise. Sealjuures tehti salajast ja avalikku propagandat, justkui oleks hädaohus Eesti iseseisvus, mis ristiti nüüd omariikluseks, muutudes kõigi sõjaprovokatorite agentideks ja Eesti töörahva kõige närusemaiks äraandjais, oodates „parajat“ silmapilku, et Nõukogude Liidu baaside kallale tungida. Niisuguseks mustade jõudude pesaks osutusid organisatsioonid, nagu laiali saadetud Kaitseliit ja Isamaaliit, kus harilik rea-meets sugugi ei tarvitsenud teada seda, mis tegid kindralid.

Välispoliitiliselt „orienteerudes“ Lääne-Euroopa imperialistide poole, ei unustatud balti rinnet, kus salamahti organiseeriti sõjalist liitu ja rikuti kõige häbematumalt abistamis-pakti. Loomulik, et Nõukogude Liit, kes ausalt ja otseselt on täitnud oma kohustusi, ei saanud lubada, et väikesed imperialistide ketikoerad Uluots-Jürima näol organiseerivad seljagant kallaletungi Nõukogude Liidule ja Punaarmeele. Järgnes see, mis kõigile klassiteadlikele töölistele on üldiselt teada. Nõukogude Liidu poolt tarvitusele võetud otsustavad abinõud pakti elluviimise kindlustamisel andsid otsustava hoobi sõjaprovokaatoreile sisepoliitikas. Võimas Eesti laialdaste töötavate hulkade väljaastumine 21. juunil sundis sõjaprovokaatorite valitsuse täielikult kapituleeruma. Loodi uus valitsus, kes töötab töötava rahva huvides, avaldades deklaratsiooni, mis näitab valitsuse kindlat tahet abistamis-pakti ausalt ja otseselt täita, luua sõbralikud suhted ja koostöö Nõukogude Liiduga kõigil aladel tiheda liidu alusel, asudes töötavate hulkade õigusliku ja majandusliku olukorra parandamisele, kindlustades rahvale vabadused ja puhastades kindla käega asutused laostunud elementidest.

Mis peavad töötavad hulgad seadma endile järgneviks põlevatavaks päevaküsimuseks? Üldiselt on teada, et endine Riigivolikogu kujutas endast üht mustemat tagurlike olluste, sõjaprovokaatorite ja töötava rahva, talunike ja haritlaste vaenlaste pesa. Eriti nii-nimetatud rahvarinne koondas oma tiiva alla musti olluseid Eenpaluga eesotsas, kes kogu aeg on mõtelnud vaid taskute täitmisele ja töörahva rõhumisele. Töötaval rahval, talunikel, käsitöölistel tuleb asuda uue tõelise rahvaesinduse loomisele. Kommunistliku partei ülesanne on siin olla organiseerijaks, kogu töötava rahva ühendajaks, kes töörahva hulgad viib võitlusse tagurluse vastu laialdase töötava rahva liiduna. Töölisklass, kogu töötav rahvas võib võitluses saavutada tõhusaid tulemusi vaid siis, kui tema juhiks on partei, kes on varustatud marksistlik-leninlik-stalinliku relvaga.

„Kommunist“ nr. 2 — 1940.

EESTI RIIGIKORRA KÜSIMUS

Kõne Riigivolikogus 21. juulil 1940

Lugupeetavad Riigivolikogu liikmed! Lugupeetavad seltsimehed!

Eesti rahvas elab üle suurt ajaloolist pöördepunkti. 21. juuni on Eesti töötava rahva ajaloos versta-postiks, kus iga kodanik peatub ja küsib, mis nüüd saab, kuidas hakkab arenema eesti rahva saatus, kuidas hakkame seadma oma elu, mille sõjaprovokaatorid olid viinud väljapääsmatusse ummikusse? Tagurlaste klikk oli muutunud nõnda jultunuks, nõnda häbematuks, et talle polnud enam püha ei rahva heaolu, ei riigi julgeolek, vaid sepitsedes salaja rahva reetmise plaane hoolitses ta oma hüvangu, oma kitsaste taskuhuvide eest, jättes laiad töötavad hulgad kõige suuremasse viletsusse, nälga ja tööpuudusse. Tagurlik klikk kauples eesti rahva iseseisvuse ja olemasoluga, nagu oleks see tal kõige peenemaks vahetusrahaks olnud küll Varssavi, küll Londoni ja Pariisi börsil. Sõjaprovokaatorid müüsid eesti rahva maha imperialistlikele suurtükilihaga kauplejaile pärast seda, kui Poola panid olid endid juba pankrotti valitsenud ja kiskunud poola töörahva sõtta, nagu seda meie sõjaprovokaatorid tahtsid toimida meie töötava rahvaga. Ent südametunnistusega must klikk leidis enda olevat ühel ilusal hommikul fakti ees, et ta oli paljastatud. Sõjaprovokaatorite teod olid avalikud ning nende mäng oli mängitud. Nõukogude Liidu kuulsusrikas Punavägi ise võttis meie rahva julgeoleku enda kaitsta, ja nüüd me võime nautida sügavat rahu, võime teha oma tööd ja arendada oma kultuuri, samal ajal kui teised riigid, isegi suure ja kuulsa Prantsusmaa hambuni relvastatud valitsus pühiti paari käeviipega maamunalt. Eesti tõusikkodanlus on alati olnud imperialistide ketikoer. Ta on käinud algusest peale kõige närusemate võtetega, kõige orjalikuma sabaliputamisega, ku-

lutamas imperialistide kõõgiuks ja abi otsimas eesti revolutsioonilise proletariaadi ja talurahva vastu. Kuid nii salakavalalt-kahekeelselt, ussisisinaga, pole ta enne oma reeturi iseloomu näidanud, kui nüüd saboteerides Nõukogude Liidu ja Eesti abistamispakti ja sepitsedes salamahti mööda nurgataguseid papist liitu teiste imperialistide ketikoertega. Vaenulik ja hukutav oli Eesti rahvale vana mustasajalise kliki valitsuse välispoliitika. Hukutav ja vaenulik on see olnud talle juba sellest ajast peale, kui parunid ja nende sabarakud käisid eesti töörahvast 1918. a. teatud imperialistidele maha kauplemas. Kui see tehing aga hästi ei õnnestunud ja kui Balti hertsogi raudsaabas pigistas ka palujate oma hinge kinni, siis algas teiste imperialistide kõõgiuste kulutamine, ja ikka vaid selleks, et olla hukutav ja vaenulik eesti töötavale rahvale. Tarvitseb meenutada vaid kõigi nende „vahvate“ tegelaste memuaare, ja meil on selge, mis mõttes toodi siia inglaste laevastik, soome lihunikke ja muid töörahva veristajaid ning kes nemad tõi. Kindlasti on nende nimed kirjutatud kuhugi „kuldtähtedega“, nagu nende julmad teodki. Eesti tõusikkodanlus on alati kummardanud sügavalt kõigi nende ees, kes aitasid meie vastuhakanud talurahvast ja linnatöölisi „vaos“ hoida. Nemad on soojendanud ennast mugavalt vene kotka tiiva all ja tõusnud sealt lendu, kui vene tööline ja talupoeg ühes eesti töötava rahvaga purustas kotka tiivaluu. Siis oli eesti kodanlusel vesi ahjus, ja ta hakkas otsima endale uut tiivaalust. Kui eesti tõusikkodanlus enam tiiva varju ei pääsnud, siis puges ta lõvi külje alla. Nõnda on eesti kodanluse poliitika olnud töötavale rahvale hukutav ja vaenuline, ning selle hukutava poliitika teostamiseks varustati Eesti kodanlust nii saiajahu kui veriste sinelitega ning seapeki kui ka piimapulbriga ja kasutati selleks kõik mõeldavad abinõud, et muidugi ikka Leningrad ära võtta. Mindigi seda võtma ühes Judenitšiga, kes aga rutem kui muidu oli sunnitud verise peaga tagasi kolima samuti kui Pitka Krasnaja Gorka alt. Eesti rahvast koormati kohutavate võlgadega, mis ulatusid kümneisse miljonisse kroonidesse, Eesti majandus müüdi maha väliskapitalistidele, kes kõige jõhkramalt ekspluateerisid eesti töolist ja talupoega nagu poolasumaal kunagi. Kuid mitte üksnes väliskapital, vaid ka oma „rahvuskapital“, mis

oli, nagu nüüd selgub, lausa kelmusega kokku aetud üksikute Suursöötid, Kukkede ja Küttide, Jürimade ja Viktor Päside taskusse, kurnab halastamatult meie töölisklassi, talurahvast ja intelligentsi. Eesti töötav rahvas pidi laskma oma seljast mitu nahka võtta, ühe inglise lordidele, teise potipõllumeestele. Ja edasi. Milliseid summasid kapitali ja tema protsente on meilt välja veetud, seda pole veel kindlaks tehtud. Kuidas meie pidime kaitsma kapitalistide huve tollide ja maksutariifide alandamisega, näiteks õlitööstus, metsavedu jne. — ja seda kõik palgatöölise hīgist ja talurahva taskust! Kuidas meie talunik pidi maksma iga raua, soola ja põlluväetise kilolt vahekasu väliskapitalistile, samuti oma rasvaläinud direktoritele, sest üldiselt on ju teada, kuidas tööstusmaad ekspluaateerivad põllumajanduslikke maid. Töölise palgad ja elatistase suruti äärmiselt madalale, madalamale kui üheski teises Euroopa riigis, ja seda kõigi abinõudega, võlla ja vangimajaga. Sest lõppude lõpuks proletariaadi võitlus käibki tähtsal määral selleks, et oma elatistaset tõsta, mis areneb kuni valmistusvahendite natsionaliseerimiseni ja riigivõimu enda kätte võtmiseni. Loomulik, et kapitalistide klass, olgu ta nii mannetu kui tahes, kas või niisugune nagu Eestiski, võtab kõik veriseimadki abinõud tarvitusele, et tõsta lisaväärtuse normi, olgu töölise elustandardi allasurumisega riigivõimu abil, või mõnel muul viisil, sest riik pole midagi muud kui võimuaparaat valitseva klassi käes. Soodsa olukorra ja imperialistide välisabi tõttu jäi ka eesti kodanlus selle võimuaparaadi peremeheks. Kodanlusel õnnestus ühe rahvakihi välja mängida teise vastu. Algas verine töölisliikumise mahasurumine.

Meie paljastame aukartuses pead nende lugematute ohvrite ees, mida eesti töö- ja talurahvas on pidanud tooma eesti verejanulise tõusiku ahnuse altarile. Meenutagem eesti töörahva juhti Viktor Kingisseppa (Riigivolikogu liikmed tõusevad püsti), kes metsikult tapeti timukate poolt ja maeti jäljetusse hauda; tuletagem meelde kõiki meie vereohvreid-kangelasi, keda julm kodanlus tappis seljatagant: Isborski vereohvreid, Jaan Kreuksi, Jaan Tompi, Jürnat jt.

Me meenutame tuhandeid süütuid inimesi, keda loomakombel tapeti 1. detsembri vastuhaku puhul. Meil on kõigil värs-

kelt meeles vanglasse heidetud seltsimehed, kes pidid seal kõdunema kümneid aastaid ainult seepärast, et nad nõudsid töötava rahva elujärje parandamist. Meie tuletame meelde, kuidas klassiteadlik tööline oli lindpüü, kuidas iga timukasulane ja kodanluse nadikael võis teda pilgata ja maha teha, ning kui ta hakkas vastu, siis lasta kinni panna. Kuidas tööorganisatsioone rüüstati, kuidas provokaatoreid õhutati ja poetati tööliste hulka oma juudatööd tegema. Kuidas sadu ja sadu võitlejaid on aetud maalt välja ja kuidas nad on sunnitud olnud põgenema, olgugi et neil polnud kohta, kuhu nad võiksid oma pea panna. Ja milleks? Aga selleks, et Jürimad ja Eenpalud ning kogu jõhker tagurlaste, sõjaprovokaatorite ja rahva reetjate kamp võiks oma taskuid täita, priisata ja prassida laipadel. Ütelge: kas võib see nii kesta? (Valjud vahelühüded: Ei või!)

Edasi, rahva hinge ja vaimu mürgitamine pimedade marurahvustluse, Nõukogude Liidu põlgamise ja töörahva vaenulikkusega käis täie hooga. Seda vaenulikkust sisendati noortesse ja vanadesse, küll koolis, küll kirikus. Pole siis ime, kui mõned suudavad praegu alles väga raskelt orienteeruda muutunud olukorras, vaeveldes vana päranduse kütkeis ja hinnates kuidagi veel neid, kes rõhusid eesti töötavat rahvast. Muuseas suudavad need inimesed vaevalt midu vabaneda selle marurahvustluse ja väärkasvatuse kütkeist, kui meie noorsooühingud, partei ja seltskondlikud organisatsioonid siin neile appi ei tule ega selgita, mis vahe on tagurlike jõudude rahvuslikkuse ja isamaa-armastuse ning töötava rahva isamaa-armastuse ja rahvuslikkuse vahel. Eenpalu, Selteri, Laidoneri, Jürima isamaalisus seisis algusest peale eesti rahva reetmises ja eesti rahva mahamüümises lääne imperialistidele ning viis meie iseseisvuse alles äsja tõelisse hädaohtu, kus me paari päeva jooksul oleksime muutunud olematuks riigiks. Tänu Oktoobrirevolutsioonile, tänu Nõukogude Liidule oleme meie võinud püsida iseseisvatena, kuna ei tsaari-Venemaa ega valgete kindralite nagaika pole tunnustanud ühegi väikerahva iseseisvust ega vabadust. Seda ajaloolist tõde on varjatud ja meie rahvale on serveeritud kõige häbematumat laimu Nõukogude Liidu kohta. Meil ei pruugi seda laimu siin ümber lükkama hakata, aga meil on vaja tõde jalule seada.

Milline olukord meil on? Milline on see tõde?

Sellest annavad tunnistust meie suurkätiste ahervared Koplis, Lasnamäel ja Lausmanni heinamaal, Narvas ja mujal, kus kõikjal töötas enne kümneid tuhandeid töölisi ja mis nüüd oleksid töötanud samuti kümme korda suurema koormatuse ja produktiooniga. Meil armastatakse ette tuua meie põlevkivi, kuid lubage tähendada, see on vaid hea söödamaa välis- haidele ja meie oma haugidele, kes lõikavad kohutavaid dividende ja ekspluateerivad töölisi kõige häbematumalt, pumbates järjekindla visadusega välja meie töölisest lisaväärtust. Meie loeme iga päev lugusid rahameeste nurjatuist tegudest, mida meie „rahvusterviku“ valitsused täie innuga soodustasid. Nüüd saab meile aina iga päevaga selgemaks, milline tähtsus, milline suur väärtus oli kogu tagurlikule rahvavaenulisele kambale „vaikiv olek“, kõva käsi ja „rahvusterviklus“, kus tööline ei tohtinud piuksatada, kus töötav haritlane pidi vaikima ja kus talurahvas võis juurdemaksufondi kallal vagusalt uriseda. Selle poliitilise raske surve ja kõige silmakirjalikuma rahvuspropaganda õilsa maski varjul ajasid need rahvuslikud haid endale miljoneid taskusse, kuna tööliklass pidi püksirihma pingutama ja vähimagi nõudmise puhul vanglat arvestama.

„Rahva Hääl“ 20. juulil s. a. küsib: Kuidas tõusid tekstiili hinnad ja alapealkirjana: „Ühe mahhinatsiooniga 30 miljonit senti puhast?“ Nõnda paljastub nende isandate tegevus iga päevaga ikka rohkem ja rohkem, kes juba kakskümmend kaks aastat tagasi alustasid ja pidasid võitlust tööliklassi vastu, nagu öeldud, just selleks, et oma taskuid täita, millele nüüd tuleb lõpp. Ma ei hakka kõnelema siin meie hariduspoliitikast, mis täieliselt oli kohandatud — vastavalt kõige jõhkrama tagurluse kildkonna-poliitikale — rahameeste poegade ja tütarde eelistamisele, töötava rahva laste tumestamisele ja rahva kultuurilise taseme ennekuulmatule allasurumisele. Meie ei räägi siin sotsiaalpoliitikast jne.

Kes kannavad vastutust selle korruptiivse, selle eesti töötava rahva mahamüümise ja ninapidi vedamise poliitika eest? Aga kõik rahvavaenlased, kes on teostanud seda kuulmatut omavoli- ja vägivallapoliitikat, kõik sõjaprovokaatorid ja nende sabarakud.

Kellel baseeruvad veel need vastutustundetud politikaanid, spekulandid, liigkasuvõtjad, potipõllumehed, pankurid, suur-äritsejad ja terve leegion igasuguseid haisid? Kas võidaks ütelda veel, et laiemale ühiskondlikele kihtidele?

Kui see vabariigi algul oli veel nii, et praegu endid pankrotti valitsenud rahvavaenlastel näis olevat mingisugune ühiskondlik baas, mille nad suutsid luua maa-andmise lubaduse ja muude pettepiltidega ja talurahvast linnatöölise vastu juhtida, kui neil siis veel oli teatud seljatagune talurahva hulgas, kui neid siis, võib-olla, kuidagi veel toetasid töötav intelligents, käsitöeline, asunik jne., siis nüüd, nagu näitab viimane suur rahva kohtumõistmine, puudub neil igasugune laiem ühiskondlik baas. Nende diktatuur on jäänud täiesti alasti, nende õõnes paatos, nende propaganda, nende kõlavad sõnad rahvusest pole muud kui kelluke, mis heliseb, ja vask, mis kõmiseb, millesse enam ei usu ükski tööline, haritlane ega põllumees, sest ta on saanud näha vaid kurnaja rasvast lõusta ja täitmatut taskut, mille väravavahiks ise olid ennast seadnud Eenpalu, Jürima jt. valitsus. Meie rahvas on nüüd läbi elanud kodanliku demokraatia illusioonid, meie rahvas on kuulnud muinaslugusid kodanluse ilusaist „paleustest“ ja elupikkusist edumõttest. Meie töölisklassi on veristatud ja seda on tehtud vaid seepärast, et täitmatud haikalad võiksid siin maasopis oma pidu pidada. Nüüd on laiad töötavad hulgad näinud, et senine valitsusviis enam ei kõlba, et senine võim oli rahvavaenlaste võim, mis oli sihitud kõige loova ja kõige õilsa, rahva produktiivsete jõudude vastu. Nad on näinud, et see võim on viinud meie rahva valmistusjõud kõige suuremasse vastuollu valmistusvahekordadega, teiste sõnadega, on viinud meid olukorda, kus meie töötav rahvas ei saa enam edasi areneda, kus meie valmistus alla käib, kus meie rahva produktiivsed jõud ei leia enam kasutamist ja kus meid ootab kõdunemine, nagu mädaneb kogu kapitalistlik maailmgi ja nagu ei kasva meie rahva arv ega edene meie teadus. Meid on valitsetud pankrotti. Säärane valitsemismetod, säärane riikliku võimu vorm ei kõlba enam, see ei vasta enam uuele valmistusjõudude arengule, ning seetõttu peab see taganema ja aset andma uuele võimule. Plutokraatlik-kapitalistlik võimuaparaat peab aset andma värskele, uuele riigivõimule.

(Kiiduavaldused.) Meie nõuame ühes kogu töötava rahvaga uut võimu, kes teostaks rahva tahet ja pühiks raudse luuaga välja kõik need rahvavaenlased, kes meie töötavaid hulki on juba küllalt rõhunud ja kurnanud. (Tormilised kiiduavaldused.) Meie peame täitma meie kõige laiemate hulkade tahet, mis kõige selgemini avaldus 21. juuni sündmustes, mil Kadrioru lossi ees kostis esimest korda vali hüüd: Elagu Nõukogude Eesti! (Tormilised kiiduavaldused, mis paisuvad võimsateks olatsioonideks.) Nende kümnete ja sadade tuhandete tahet, kes 16. juuli meelevaldusel üle riigi nõudsid nõukogude võimu, nende kõige laiemate hulkade tahet, kes täna nõuavad nõukogusid. (Kiiduavaldused.)

14. ja 15. juuli valimised kujunesid võimsaks kogu töötava rahva tahteavalduseks, kus rahvas nõudis ainult niisugust rahvaesindust, kellel on suveräänne võim, kes suudab otsustada, milliseid samme ta peab astuma eesti töötava rahva elujärje parandamiseks ning mis ta peab ette võtma meie saatuse määramiseks. See on kõik meie ja ainult meie otsustada, kuna meil ja ainult meil on suveräänne võim, nagu seda deklareeris ka meie vanim Riigivolikogu liige. (Kiiduavaldused.)

Kerkib küsimus, kuidas me peame otsustama oma riigivõimu küsimuse. Kas peame jääma selle juurde, mis on kaalutud ja leitud kerge olevat, mis juba läbi elatud ja mis on meile vaid hukatust toonud, ning millesse enam kellelgi usku ei ole. Kas peame selle juurde jääma, mille rahvas on tauninud, andes üksmeelselt oma hääled Eesti Töötava Rahva Liidule, kelle poliitika, kelle eesmärkide suhtes kellelgi kõige vähemat kahtlust ei võinud tekkida. Eesti Töötava Rahva Liidu kandidaadid, olles proovitud töötava rahva huvide eest võitlejad, ei saa jääda poolele teele peatuma, vaid nende eesmärk on töötavate hulkade vabastamine lõpule viia, nagu seda on tehtud Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidus (tormilised kiiduavaldused), kus on kehtiv nõukogude võim, mis on eeskujuks kogu maailma töötavatele hulkadele. Meie töötav rahvas on ajaloo lemmik, sest kõik õnnelikud kokkusattumused on tahtnud, et meie võime oma kurnajad endi turjalt maha raputada. Ja meie tahame seda! (Kestavad vaimustatud kiiduavaldused.)

Meie teame, et tõsine rahvuslik areng algab sealt, kus lõpeb kodanluse võim, nagu näeme seda Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidus.

Kui meie ajaloolist pilku heidaksime nõukogudele, siis peak-sime meenutama, et nõukogud tekkisid 1905. a. revolutsioonis esimest korda, kus Lenin tähendas, et need on uue revolutsioonilise võimuaparaadi algmed, mis aga nüüd on sirgunud suure Stalini juhtimisel võimsaiks, parimaiks, täiuslikemaiks, demokraatlikemaiks ja kõige vabamaiks töölisklassi, talu-rahva ja töötava intelligentsi võimuvahendeiks oma rõhujate vastu. (K i i d u a v a l d u s e d.)

„Milles seisab nõukogude jõud võrreldes vanade organi-satsiooni vormidega?“ küsib Stalin.

Agä selles, et nõukogud on kõikehaaravad proletariaadi massiorganisatsioonid, sest ainult nemad hõlmavad eranditult kõiki töölisi.

Selles, et nõukogud on ainukesed massilised organisatsioo-nid, kes hõlmavad kõiki tagakiusatud ja kurnatud töölisi ja talupoegi, sõdureid ja madruseid.

Selles, et nõukogud on kõige jõulisemad masside revolutsioonilise võitluse organisatsioonid.

Selles, et nõukogud on vahetult masside enda organisat-sioonid, s. o. kõige demokraatlikumad ja tähendab kõige auto-riteetsemad organisatsioonid, mis maksimaalselt kergendavad osavõttu uue riigi üleschitavast tööst ja kergendavad riigi valitsemist ning maksimaalselt juhivad tegevusse kõik mas-side loovad jõud vana hävitamiseks ja uue eest võitlemiseks.

Nõukogude võimu sisulisus on selles, et kõige hulgalisemad ja kõige revolutsioonilisemad organisatsioonid, nimelt nende klasside omad, keda kiusati taga mõisnike ja kapitalistide poolt, need on nüüd püsivaks ja ainsaks aluseks riiklikule võimule, kogu riigiaparaadile.

Millised on nõukogude võimu iseloomustavad jooned?

Seesugused, et nõukogude võim on kõige hulgalisem, kõige demokraatlikum riigiorganisatsioon kõigist võimalikest riigi-organisatsioonidest.

Edasi. Et nõukogude võim on ka kõige internatsionaalsem, sest tema hävitab rahvusliku tagakiusamise ja kehtestab rah-vuste võrdsuse.

Et nõukogude võim ühendab nii seadusandliku kui ka täidesaatva võimu üheks riigiorganisatsiooniks, seob massid riigi-aparaadiga ja õpetab neid riike valitsema.

Ning Lenin ütles:

Töölise, sõdurite ja talurahva saadikute nõukogude vabariik ei ole üksnes kõrgemat tüüpi demokraatlik asutus, vaid ka ainuke riiklik vorm, mis tagab valutu ülemineku sotsialismile. Meie tahame kõrgemat tüüpi demokraatlikke asutusi, mis kindlustavad meile vabaduse ja valutu ülemineku sotsialismile, nagu õpetavad meid töörahva geniaalsed juhid.

Nõnda on meile selge, millised paremused on uuel riigivõimul, ning ka meie töötavaile hulkadele on ilmnenu, et vana riigikord on viinud meid ummikusse, on viinud meie rahva vastu hävingule, et vana riigivõimu suhtes on rahvas juba oma sõna ütelnud ning et meie peame vankumatult täitma rahva tahet. (Kiiduavaldused.) Meie peame looma uue riigikorra, mis viib meie rahva õitsengule ühes suure Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vabade rahvastega, kes on just nõukogude korra tõttu jõudnud nõnda kõrgele arenguastmele, et suur Venemaa, kes enne oli mahaäänud põllumajanduslik maa, on tõusnud võimsaks tööstusriigiks, on tõusnud näiteks masinatööstuses esimesele kohale Euroopas ja sammub esirinnas kõigil aladel. (Kestvad kiiduavaldused.)

Nõukogude Liidus töölised juhivad ise vabrikuid, juhivad ise majanduslikku ülesehitust ning on saavutanud hiilgavaid tagajärgi.

Seal harib talurahvas põldu ilma mõisniketa.

Näiteks olgu kas või Nõukogude Ukraina. Ta tööstustoodang ületab tunduvalt kogu tsaariaegse Venemaa tööstustoodangu, olles 1913. a. võrreldes 1938. aastaks kasvanud 8,4 korda. Neli viiendikku toodangust annavad uued, Nõukogude valitsuse ajal ehitatud tehased.

Ukraina masinaehitustööstus annab praegu 42 korda suuremat toodangut kui 1913. aastal. On juurde ehitatud ja uue sisseseadega varustatud ligi 30 masinaehitustehast, nende seas suurim Euroopas Vorosilovgradi veduritehas, Kramatorski raske masinaehitustehas, Harkovi ja Zaporozje kombiniehitustehas, kombinat „Zaporozstal“ ja paljud teised.

Dnepri paremal kaldal kerkivad Euroopa võimsaima jõujaama — Lenini-nimelise Dneprogressi vägevad chitused. Jaam annab praegu rohkem elektri-energiat kui andsid kõik Venemaa elektrijaamad kokku 1913. a.

Ukraina viljakail mail annavad rikkalikke saake peaaegu kõik Nõukogude Liidus kasvatatavad põllukultuurid. Nõukogude valitsuse aastate jooksul on Ukraina põldudele lisandunud 17 uut kultuuri.

Viinamarjaaedade pindalalt seisab ta esikohal Nõukogude Liidus. Teraviljasaak kolhoosidelt oli 1939. a. kasvanud 1938. a. võrreldes 21,5 protsendi võrra.

Põldudel, kus 21 aastat tagasi aeglaselt sammusid härjad, vedades enda järel atra, töötab nüüd umbes 90 000 traktorit, üle 30 000 kombaini ja umbes 50 000 veoautot.

See on vaid üks näide Nõukogude Liidu ülikirest arenemisest, mille on võimaldanud ainult ja ainult nõukogude võim.

Ent nõukogude võim soodustab veelgi kiiremat majanduse, kultuuri, kirjanduse ja teaduse arenemist väikerahvastele, kes varem olid kõige tooremalt surutud, nagu meie sõjaprovokatoridki katsusid meie vähemusrahvusi ülbeima survega meeleheitele viia, matkides selles suhtes tsaari deržimordasid.

Nõukogude Liidu vähemusrahvuste arengust olgu meil teada, et Lenini-Stalini partei ja Nõukogude valitsuse rahvuspoliitika kindlustas mahajäänud rahvuslikele vabariikidele tootvate jõudude suure kasvu ja ennenägematu rahvuskultuurilise tõusu. Liiduvabariikide territooriumel on tekkinud sadu uusi ettevõtteid. Kazahstanis loodi Karaganda suur söebassein, Balhaši vasevalamiskombinaat, tina-, tsingi-, suhkru- ja tekstiiltööstused. Kirgiisias on asutatud palju uusi ettevõtteid kivisöe-, nafta- ja suhkrutootmise, puuvillapuhastuse, siidikudumise jne. aladel. Uzbekistanis on püstitatud suured Taškendi ja Fergaana tekstiilkombinaadid, põllutöömashinade tehased, elektrijaamad jne.

Rahvuskultuurilist tõusu iseloomustab kirjaoskamatus kaotamine isegi endise Venemaa äärmaade ränd- ja poolrändrahvaste seas. Rahvad, kel varem ei olnud oma kirjakeelt, on saanud selle Nõukogude Liidu teaduslike instituutide abiga, mille eesotsas seisab Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia. Nõukogude Liidus antakse välja 2294 ajalehte 70 rahvuse

keeles. Tuhandeid raamatuid ilmub miljoneisse ulatavas eksemplaride arvus 111 keeles. „Üleliidulise Kommunistliku (bolševike) Partei ajaloo lühikursus“ ilmus 48 keeles 16,2 miljoni eksemplaris.

Enne revolutsiooni polnud idapoolseis muhamediusulisis mais üldse teatreid, tänapäeval aga seisab Azerbaidžani, Uzbekistani, Kirgiisi kui ka teiste rahvusvabariikide teatrikunst kõrgel tasemel.

Rahvusliku kultuuri tõus Nõukogude Liidu vabariikides avas meile ühtlasi rahvaloomingu tühjendamatud allikad ja tegi paljude Nõukogude Liidu erirahvaste eeposed kättesaadavaks ühisvaraks kogu Nõukogude rahvaste perele. Nii on üles kirjutatud ja paljudesse Nõukogude Liidu rahvaste keeltesse tõlgitud kirgiisi eepos „Manas“, millele pole oma ulatuselt võrdset maailmakirjanduse teoste seas, samuti kalmõki eepos „Džangar“, Gruusia luuletaja Šota Rustaveli geniaalne teos „Kangelane tiigrinahas“, Armeenia eepos „Sassuni David“ ja teised teosed, mis on uuteks panusteks maailmakirjanduse aaretekambris.

Nõukogude Liidu põhiseadus annab üheõiguslikkuse kõigile Nõukogude Liidu kodanikele hoolimata nende rahvusest ja tõust.

Arvestades kõiki neid asjaolusid ja märkides, et 21. juuni pöörde tagajärjel toimunud Riigivolikogu valimised 14. ja 15. juulil 1940 andsid Eesti Töötava Rahva Liidu valimisplatvormile rõhuva enamuse, kus ilmselt on väljendatud kõige laiemate hulkade tahe nii linnas kui maal määrata ise oma riigi ja rahva saatust, ja kus töötavad hulgad, töölised, talurahvas ning töötav intelligents pidulikult ja üksmeelselt kinnitasid:

1. Et kõrgem võim Eestis peab kuuluma rahvale ja ainult rahvale ning et on saanud aeg luua tõeline rahvavalitsus; et Eesti rahva ja riigi õnneliku ja vaba elu aluseks on tugev ja purustamatu sõprusliit Eesti ja suure Nõukogude Liidu vahel, kes nüüdsest peale peavad minema käsikäes (v a i m u s t a t u d k i i d u a v a l d u s e d), hingestatud ühisest tahtest võidelda Eesti ja Nõukogude Liidu rahvaste rahu ja õitsengu eest.

2. Seepärast, et laialdased töötava rahva hulgad on oma

suurtel meeleavaldustel nõudnud Eestis tööliste ja talurahva nõukogude loomist, mis väljendub ka Riigivolikogu poole pöördumises, — teen ettepaneku kuulutada Eesti Vabariik Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks, kus poliitilise võimu aluse moodustaksid tööliste ja talurahva nõukogud, kus kõik võim Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis vankumatult nii linnas kui maal kuuluks tööliste ja talurahva nõukogudele, milleks tuleb välja töötada vastav deklaratsioon.

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik! (Kauakestvad kiiduavaldused ja hurraa-hüüded.)

Elagu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit! (Kauakestvad tugevad kiiduavaldused, hurraa-hüüded.)

Elagu Eestimaa Kommunistlik Partei! (Kauakestvad kiiduavaldused.)

Elagu suur Stalin! (Kauakestvad tormilised kiiduavaldused, elagu-hüüded. Rahvasaadikud tõusevad püsti. Lakkamatud kiiduavaldused.)

SM. J. LAURISTINI LÖPPSÕNA

Lugupeetud Riigivolikogu liikmed! Nagu me täna nägime Tallinna tööliste delegatsiooni sõnavõtust, pooldab Tallinna tööliiskond täiel rindel nõukogude korra sisseseadmist Eestis. Tallinna tööliiskond ütles selge sõnaga, et ta nõuab oma esindajailt rahva tahte elluviimist ning et arvestataks kõiki valimistel, suurtel rahvakoosolekutel ja meeleavalduskogunemistel ülesseatud nõudmisi ja seisukohti. Mitte üksi linnarahva ja töötava rahva ridadest, vaid ka põllumeeste, väikepõllumeeste, talurahva esindajailt oleme kuulnud, et nad maal liikudes ja rääkides töötava rahvaga ja intelligentsiga on jõudnud veendumusele, et praegune riigikord ei vasta enam rahva nõuetele, et praegune riigikord ei võimalda enam rahval edasi areneda ning et praeguse riigikorra asemele peab tulema uus riigikord, mis võimaldaks Eesti töötavale rahvale arenemist, mis võimaldaks Eesti töötava rahva loovail jõududel areneda, mis võimaldaks arendada uut kultuurilist ja

rahvuslikku tõusu. Nagu siin tähendati, peab see rahvuslik tõus olema sisult sotsialistlik. See peab olema uus rahvuslikkus, mis ei ole ainult õõnes paatos, vaid mille sisu on töörahva huvide kaitsmine, kogu Eesti töötava rahva heaolu tõstmine ja õitsengule viimine. Aga mitte üksi linna töörahva ega töötava talurahva, vaid ka töötava intelligentsi esindajate suu läbi kuulsime, et Eesti intelligentsi nõudmiseks on, et tuleb parandada meie riiklikku korda ja luua uus kord, kus töötav intelligents võiks esineda vaba sõna ja vaba vaimuga ja leida vaba väljendusvõimaluse. Võitlus nõukogude eest, mis on kestnud aastakümneid ja mille eest töölikklass on pidanud kannatama ja ohvreid kandma, ei ole mitte üksi niisugune võitlus, mis oleks sellele sihitud, et ainult töölikklassi majanduslikku olukorda parandada; see on niisugune võitlus, mis on sihitud üldse kurnamise vastu, et üks inimene ei saaks teist kurnata; see on niisugune võitlus, mis peab tulema kogu inimkonna hüvanguks.

Ka enne on olnud nõukogude korra kehtimapaneku katseid ühel või teisel maal ja neid on olnud ka meil, kuid need esialgsed katsed tehti siis, kui polnud veel näha nii suurejoonelist arenemist kui seda on nüüd näidanud praegu kehtiv kord Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu rahvastele nii sotsiaalsel kui ka kultuurilisel alal, millisele kõrgele tasemele on viidud Nõukogude Liidu töörahvas ja kõik rahvused, kes enne olid närbumas ja kängumas. Edasi kuulsime, et ka välis-olud on meile väga soodsad, ja meie võime rõõmutseada selles mõttes. Ühtlasi tuletati meelde, et on olemas terve rida olluseid, kes püüavad ühel või teisel viisil urgitsema hakata. Kuid peab ütleva, et võimsad töörahva meelevaldused, mis viimasel ajal toimunud, on kui võimsad mäed, mis on enda alla matnud selle terakese, mis üksikud urgitsejad ja kildkonnad on katsunud töörahvale ette veeretada. Selles mõttes ütlen lõpetades, et Riigivolikogu on täiesti üksmeelselt selle poolt, et Eesti riigikord tuleb muuta ja tuleb sisse seada Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik. (Kestvad kiiduavaldused.)

MAA KUULUTAMINE KOGU RAHVA OMANDUSEKS

Kõne 22. juulil 1940. a. Riigivolikogu 7. koosolekul

Lugupeetavad Riigivolikogu liikmed!

Maaküsimus on meie oludes alati olnud suure tähtsusega. 1918. a. maareform kujunes eesti alles munakoorest väljunud kodanlusele esimeseks suuremaks tõmbenumbriks, mis pidi maa järele januneva eesti maatamehe ja kehviku otsustavalt kodanluse poole nihutama. Maareform oli võrdlemisi radikaalne, kuid teostatud peaaegu täiesti eesti kodanluse maitse järgi, see tähendab poliitilise tarviduse järgi, sest kui balti parunid heitsid neile seda hiljem ikka ette, siis vastati, et teisiti meie ei võinud, teisiti meje ei saanud, sest muidu bolševikud oleksid võimu võtnud, ja tänage õnne, et veel niigi läks. Teiste sõnadega: eesti kurnajate kiht oli revolutsioonilise maa- ja linnaproletariaadi surve all sunnitud parunite mõisad ära jagama ja maanäljaseile hulkadele maad lubama. Klassisõja ajal saadeti näiteks toleaeagseisse polkudesse ja roodudesse nii rindel kui tagalas meelitavaid ankeetlehti lahkete pakkumistega — et: palun, võtke maad, kust tahate, kas mõisa kapsaaed üksi või õunaaed ka. Kui aga algas tegelikult jagamine, siis said maad enamasti ikka need, kellel oli kaasaravana mõisapõllule kas hobusenokk või lehmakits kaasa võtta. Päris kehvik loobus suuremast elatumist võimaldavast maalapist ja leppis väikese käsitöö- või mõne muu eluasemekohaga.

Tekkis nii-nimetatud härrasasunike klass. Rõhuv enamik uusi maasaajaid jäi aga kiratsema, ilusad lootused peatselt rikkakssaamisest haihtusid. Laenude eest tuli hakata protsentide ja põhikapitali tasuma, direktoreid ja teisi parasiite tärkas nagu seeni, ebaproduktiivsed kulud tõusid katsetamistega, mida soovitasid targad nõuandjad, ning kõige halvem oli see, et eesti kehvik-talunik oli muutunud inglise ja saksa turgude

tujude orjaks, sest turgudest otseselt sõltuski tema saatus. Maareformiga oli saavutatud feodaalkorra asendamine kapitalistliku kaubavalmistusega eesti külas, kus aga kohaliku balti paruni asemel ekspluateeris teda nüüd oma ja lääne kapitalist. Asunik oli maaomanik nimepidi, pidi aga orjama palgehigis oma ja lääne kapitaliste. Ta pidi kogu perekonnaga töötama viisteist kuni kaheksateist tundi päevas, oma saadused aga viima välisturule odava hinna eest, kuna aga tööstustoodete eest tuli meie asunikel võrreldes oma produktide eest saadava hinnaga maksta hoopis kõrgemat hinda, mis tähendab meie põlluharija taluniku ekspluateerimist.

See imperialistlike riikide välisturgudest sõltumine tegi meie väikemaapidaja olukorra eriti kõikuvaks, eriti siis, kui kapitalistlikud maad oma tavalises mädanemisprotsessis haarati kriisidest, nagu see sündis 1931. kuni 1933. aastani. Nõnda hakkas külas oksjonihaaamer kõlksuma. Rikkad hakkasid jälle maid kokku ostma. Pole haruldus, kus peale mõisasüdamate pidajate on tekkinud mitmetalupidajaid, kes kurnavad kogu ümbruskonda, nagu parunid kunagi, ja rikastuvad teiste kulu. Eelmine maareform oli seega lõppenud fiaskoga, ning Eesti-maa tööline, kehv käsitööline, kehv talunik on jäänud lõhkise küna juurde, teda rõhub maksukoorem, teda näljutab otsene maapuudus ja kurnab agraar- kui ka finantskapital. On tekkinud uus olukord. Kui veel lähemas minevikus mõned teoreetikud kinnitasid, et maarahvas läheb kodanluse, kapitalistide klassi, järele, siis ei vasta see „teooria“ enam tõe. Meie kehv- ja ka keskmik-talupoeg läheb kindlasti ühes linna töötava rahva ja töötava intelligentsiga. Kuni kolmekümne-ha talusid on meil 79,4%, ümmarguselt 80%. Sellele 80%-le peame meie maksimaalselt tema julgeoleku kindlustama, peame talle garanteerima tema puutumatus, mida me ka teeme, ja meie ulatame kindlasti üksteisele käe, ja eesti küla sammub eesti tööliklassi järel. Meie kinnitame siin pidulikult, et kõik see maa ja inventar, mis on töötava maarahva kasutada, see kinnistatakse ka tema nimele ja keegi ei tohi julgeda seda ära võtta meie võitluskaaslaselt maal. Tema eraomandus on puutumatu.

Kuid maadega sahkerdajailt peame meie aga selle äri edasijamise võimaluse ära võtma.

Meie tahame aidata keskmikul ja kehvikul külas vabaneda angeldajate ja liigkasuvõtjate küüsisist. Ja iga mõistlik talunik tunnistab seda ühes meiega, meil ei saa olla teist lahendust, kui kuulutada see hangeldamise objekt, tähendab maa ja kõik, mis peitub tema põues ja mis tema ürgselt kannab — veed ja varad — kogu rahva omanduseks. Tähendab, kui see kõik on rahva omandus, siis ei ole kellelgi võimalus teda osta isiklikuks omanduseks, seega kasutada maad enda rikastamise objektiks, osta kokku maid, osta kokku mõisu. Kui on kolmekümne-hektaariline talu ülemmäärana mõeldud, siis jääb meie küla oma rõhuvas enamuses puutumata, jääb oma pere-meheks ning kaugelt veel kindlamaks peremeheks kui kunagi enne, sest tal ei ole karta, et ühel ilusal päeval võlausaldaja paneb tema talule käpa peale. Kolmekümne ha suurune talu elatab meie talurahva perekonna, eriti kui tööstuse ja tehnika arenedes põllukultuurid ja maaharimine muutub intensiivseks. Ja uus Sotsialistlik Nõukogude Vabariik aitab teha seda kindlasti.

Palju on hirmutatud meie talurahvast ühismaajapidamistega ehk kolhoosidega, mis iseenesest ei ole kaugeltki mingisuguseks hirmutamise abinõuks. Kuid millega inimesi ei kollitata, kui neil on arg veri. Kas kommunist pole olnud hirmutamise sõna. Kuid on aegu, kus need sõnad on kõige suuremaks auks inimesele. Kolhoosid, nii nagu nad Nõukogude Liidus on arenenud, pakuvad meile kõige rõõmustavamalt pilti ja eeskuju. Aga meie partei seisukoht on, et meie ei hakka kedagi piitsaga paradiisi ajama. Vastupidi: meie kinnitame, et meie ei sunni ühelegi põlluharijale, olgu ta jõukas või kehv, mingisugust kolhoosi peale. Vastupidi: meie võtame abinõusid tarvitusele nende vastu, kes seda hakkavad vägisi tegema, või nende vastu, kes sihilikult levitavad provokatsiooni, nagu tahaksime meie kedagi sundida seda tegema, mida tema ei taha. Ma loodan, et deklaratsioonis, mis töötatakse välja, märgitakse kindla ja selge sõnaga, et talurahvast kolhoosi ei aeta, sest see ei vasta rahva ega riigi huvidele.

Meie peame siin veel peatuma ühel küsimusel, ja see on maksude küsimus. Kindel on, et meie kergendame talurahva maksukoormat, eeskätt peame kustutama kõik võlad, mis talurahval on tekkinud ühenduses eelmise maareformiga. Samuti

tuleb meil läbi vaadata maksuvõlad ja trahvirahad talurahvale. Selle juurde peab valitsus asuma kõige kiiremas korras. Siis talurahvas näeb, kus on tema huvide kaitsja, et tema eest on väljas linna töötav rahvas, ning nende liitu ei lahuta ühegi rahvavaenlase urgitsus. (Kestvad kiiduavaldused.)

NÜÜD ON MEIE ÜLESANNE RIIGIVOLIKOGU DEKLARATSIOONIDE TEOSTAMISELE ASUDA

Kõne Tallinna töörahva mütingul 24. juulil

Seltsimehed!

Täna oleme välja tulnud oma meelt avaldama selle suure võidu puhul, mis meil on korda läinud saavutada. Meie võime oma kõige suuremat headmeelt avaldada, et oleme võinud maksta panna nõukogude võimu Eestis. Milline tähtsus on sel, seda ei suuda meie esialgu veel kõik taibatagi. Meie eest on tänini varjatud nõukogude võimu tähtsust ning neid suuri saavutusi Nõukogude Liidus, mis on võimalik olnud saavutada just seetõttu, et seal on maksev nõukogude võim.

Nõukogude võim võimaldab meil kapitalistide, suurmaamomanike, spekulantide ja rahvavaenlaste poliitilise võimu lõplikult murda. Nõukogude võim on tõeline töölisklassi ja töötava talurahva poliitiline võim. Meie peame sellest võimust kinni pidama kui oma kõige suuremast saavutusest. Meie peame kõik need jõud tagasi lööma, kes tahavad ükskõik miliste abinõudega meilt seda võimu ära võtta. Meie peame nüüdsest peale oma peatähelepanu nõukogude võimu kindlustamisele pöörama. See tähendab, et meie elu, meie organisatsioonid, meie mõte, meie ajakirjandus, meie riiklik aparaat peavad ennast ainult ühes suunas liikuma panema. Ja see on — nõukogude võimu kindlustamine.

Meile on palju õnne soovitud, et meie oleme saavutanud oma eesmärgi. Seltsimehed! See on alles eesmärgi saavutamise algus. Meie eesmärk on sotsialismi ülesehitamine.

Meie eesmärk on töölisklassi täielik vabastamine. Möödunud Riigivolikogu astus selles sihis otsustavaid samme. Kuid need olid vaid põhimõttelised sammud. Deklaratsioonid on vaid dokumendid, mis annavad meie ühiskondlikule arenemisele üldise suuna. Nüüd on meie ülesanne anda neile sisu. Nüüd peame meie edasi minema. Meie peame nüüd hakkama konk-

retiseerima neid deklaratsioone, tähendab, meie peame neid deklaratsioone või avalikke seletusi aluseks võttes välja töötama uue põhiseaduse Eesti Nõukogude Sotsialistlikule Vabariigile.

Arusaadav, et see uus põhiseadus oma põhimõtteilt ei saa erineda neist põhimõttest, mis on püstitatud deklaratsioonides. Deklaratsioonides on aga väljendatud Stalinliku Põhiseadusega ühtuvad põhimõtted. Nõnda peame meie ütleva, et Nõukogude Eesti on sotsialistlik tööliste ja talupoegade riik. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi poliitilise võimu aluse moodustavad tööraha saadikute nõukogud, mis suurmaaomanike ja kapitalistide klassi võimu vääramise tõttu on saanud endale eluõiguse. Kõik võim ENSV-s kuulub töörahvale nii linnas kui ka maal nõukogudena. See on deklaratsioon ja ka Stalinlikus Konstitutsioonis.

Lenin ütles: „Sotsialism on nõukogude võim + elektrifitseerimine + kooperatsioon.“ Meie peame ütleva seepärast, et mitte üksnes nõukogud pole veel sotsialism, mille poole meie püüame, vaid meil tuleb veel palju muudki korda saata.

Meie otsustasime ühineda suure ja võimsa Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduga. Selle sammu on tunnistanud kõik rahvakihid heaks, kel on vähegi mõistust peas. Sellega on ühinenud ajakirjandus, seltskondlikud organisatsioonid, keda kunagi pole võidud kahtlustada kommunismis ega sotsialismis. See näitab seda, et kogu eesti rahvas on ärrganud ja tahab osa võtta ja osa saada sellest suurest ülesehitavast tööst, mis toimub Nõukogude Liidus ja mis peab toimuma ka meil. Meie tööstus peab samuti tõusma 9—10-kordseks, nagu on see tõusnud seal, meie põllumajandus peab arenema kõrgele tasemele, meie talurahva elujärg peab paranema. Ning meie oleme sellega algust teinud. Meie oleme suurkapitalistide võimu murdnud.

Meie oleme rahvalt röövitud raha otsustanud rahvale tagasi anda. Nüüd tuleb aga meil valvel olla, et seda rahvalt röövitud raha ei toimetataks kõrvale. Meie partei kutsub töötavat intelligentsi, insenere, tehnikuid, keemikuid, arhitekte ja agronoome, arste — kõiki asjatundjaid ühinema parteiga, ametiühingutega, vabrikute vanemate nõukogudega; meie kutsume teid ühinema maa õige peremehega — töötava rahvaga

— ja rakendama oma teadmisi ja oskusi töötava rahva teenistusse, mis on ainuõige seisukoht.

Meie kutsume Nõukogude Liidu intelligentsi eeskujul meie intelligentsi, kes mitte oma süü, vaid olude sunnil pidi sageli kaasa minema musta tagurliku kliki poliitikaga, kaasa tulema suure alguse lõpuleviimisega.

Seltsimehed vabrikute pinkide taga, talurahvas adra taga, ulatame käe inseneridele, majandusteadlastele, agronoomidele ja teistele spetsialistidele, kes valmis on meid ausasti kaasa aitama meie suure eesmärgi saavutamiseks. Meie peame võimaldama töötavale haritlaskonnale rakendada oma oskusi ja jõudu, neid usaldama, neid aitama vabaneda mineviku köidikuist. Siis saame meie uues põhiseaduses ütelda, et meie majanduse aluse moodustab sotsialistlik majandussüsteem ja valmistusvahendite ning abinõude sotsialistlik omandus, mis kindlustati töötavale rahvale kapitalistliku majandussüsteemi likvideerimise, valmistamisvahendite eraomandusliku iseloomu kaotamise tagajärjel, millega hävitati inimese kurnamine teise inimese poolt.

Nagu teada, sotsialismi põhimõte seisab selles, et sotsialistlikus ühiskonnas igaüks töötab oma võimete järgi ja saab tarbeaineid selle töö järgi, mida ta on teinud ühiskonna kasuks. See on tähtis põhimõte.

See tähendab seda, et meie ei nõua inseneridelt, agronoomidelt, meistritelt ja teistelt oskustööliselt, et nemad peaksid saama oma kõrge kvalifikatsiooniga töö eest sedasama palka, mida makstakse vähemoskusliku töö eest.

Et see kõik niiviisi läbi viia, selleks on laiadel rahvahulkadel tarvis selgusele jõuda, et ettevalmistus teatud kõrge kvalifikatsiooniga kutsele nõuab rohkem kulusid, energiat, edasipüüdlikkust ja hoolt. Seepärast ei tule meil ka sellele alati rõhku panna, kui ühed või teised spetsialistid saavad rohkem palka. Praegusel momendil on meie päevaülesandeks aga neid jõude kaasa tõmmata meie suure eesmärgi saavutamiseks.

Kuidas seda kõike teha? Arusaadav, et esimeses järjekorras peavad siin organiseeritud töölised, Kommunistlik Partei, ametiühingud vastavaid samme astuma, et laiades rahvahulkades usaldust kasvatada nende inimeste vastu, kes tänini on mitmesuguseil põhjustel püüdnud või pidanud tarvilikuks

ennast töötavast rahvast eraldada. Võtame näiteks inseneride ja teiste spetsialistide kojad, kes hiina müüriга on katsunud ennast eraldada töötavaist hulkadest ja kes oma ülesandeks on seadnud kitsaste kutsehuvide kaitsmise. Nüüd on aga aeg neil asuda uute põhimõtete juurde.

Neil tuleb maha matta kitsad kildkonnahuvid ja ühes samuda uute põhimõtetega laiade töötavate hulkadega, kelle poliitilisele ja majanduslikule vabanemisele uus Riigivolikogu on võimsa aluse pannud ja sihid kätte näidanud.

Töötavad hulgad nii linnas kui ka maal peavad tõsiselt hakkama sellele mõtlema, kuidas teostada nõukogude võimu kohtadel, kuidas organiseerida nõukogude moodustamist, kuidas harjutada uusi organisatsioone ühiskondlikule ja riiklikule tööle, kuidas täita neid suuri ülesandeid, mis nõukogude kord paneb neile peale ja mida nõuab töötav rahvas nii linnas kui ka maal.

Edasi, tähtsamaid ülesandeid töötaval rahval on need deklaratsioonid ellu viia, mis tähendavad põhjalikku pööret meie majanduslikus elus. Jutt on suurtööstuse ja pankade natsionaliseerimisest. Töötav rahvas kõikjal, nii suuremais kui ka vähemais keskustes, kus kuuluvad nii pangad kui ka suurtööstused natsionaliseerimisele, peavad aegsasti kõik abinõud tarvitusele võtma, et sealt ei kantaks varandust, raha ega kaupa laiali ega raisataks kuritahtlikult.

Kõige suuremat hoolt tuleb selle eest kanda, et rahvamajanduslik tootmine võiks takistamata ja hõõrumisteta toimuda. Tuleb seda valvata, et meie ise ei hakkaks raskusi valmistama ega kaikkaid kodaraisse loopima meie saaduste valmistamisele ja käitiste tegevusele mitmesuguste põhjendamatute nõudmistega. Meie peame oma usaldusmeeste ja organisatsioonide kaudu kõik abinõud tarvitusele võtma, et meie tööliste oleks töö kindlustatud ja tarbijatele saaduste ost ja muretsemine võimaldatud. Kergesti võib tulla vähemteadlike seltsimeeste poolt põhjendamatuid nõudmisi, mida sageli kergel käel võidakse rutata teostama, ilma et arvestataks üldist uue sotsialistliku majanduse takistamatut arenemist. Võidakse esitada kõrgeid palganõudmisi ja organiseerimatuid ülesastumisi meie noore sotsialistliku sektori vastu, ilma et vastavate töölisorganisatsioonidega oleks läbi räägitud. Niisuguseid häireid võib

veel rohkemgi olla, millest katsume piinlikult hoiduda ning oma nõudmisi alati organiseeritult esitada.

Oleme nüüd ise suurtööstuse ja pankade peremeesteks kuulutatud ning meil tuleb ka peremehelikult valitseda oma varandusi.

Mitte vähema tähtsusega ei ole Riigivolikogu poolt vastu võetud deklaratsioon maa rahva omanduseks tunnistamise suhtes. Nagu teate, kannatas meie talurahvas kõige häbematumas suurnike, hangeldajate, liigkasuvõtjate ja linnadirektorite omavoli all, kus ta homse päeva eest ei võinud kindel olla, sest teda koormas suur maksuvõlg küll parunitele, küll pangahärradele, küll välismaa kapitalistidele.

Maatamehed kannatasid kõige suuremat viletsust. Maanälg oli kohutav. Kehvad talunikud ootasid juurdelõikeid, kuid kusa-gilt ei olnud neil abi loota. Nüüd on aga uus maareform kehtima pandud ja viiakse niiviisi läbi, et sellest kasu saab küla kehvem kiht, kuid mitte maaga hangeldajad ega liigkasuvõtjad.

Nagu teada on mõeldud talundite ülemmäärana 30 ha, mis üle selle, arvatakse riigi maatagavarasse, kust riik abistab nii maatamehi kui ka väikemaapidajaid maaga varustamisel. Meie külas on rõhuv enamik kehvikuil, maatameestel ja niisuguseil talupidajail, kelle maa suurus ulatub 30 ha-ni. Neid inimesi on meie külas 80%, kelle huvides Riigivolikogu viis uue maareformi läbi.

Töölisklass linnas toetab ka täiel määral seda uut maareformi ja on kindel, et kogu maa, välja arvatud väike kildkond suurnikke ja härraspõllumehi, kes nüüd, kui nad ei taha ise põldu harida, katsuvad provokatsiooni ja kuuldusi talurahva hulgas levitada. Siitpeale peavad ka nemad ise tegelikult tööle hakkama, sest kõigile on võimaldatud maapidamine, kellelki ei võeta ära tema talu ja inventari, vaid kinnistatakse põliselt tema pärisomanduseks.

Meie partei kinnitab, et keegi ei tohi talunikke sundida kolhoosidesse minema, keegi ei tohi tema eraomandusi puutada. Põllumees võib ja peab rahulikult oma põldu harima, kusjuures uus riik, Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik, igati kõigi abinõudega tuleb põllumehele vastu, tõstes põlluharimise ajakohasele kõrgusele, võimaldades talle veoabinõusid ja põllutööriistu.

Nõnda peab meie majanduslik elu täie koormusega edasi kestma, kus põllumees valmistab saadusi oma põllul ja tööline vabrikuis ja käitistes oma pingi taga. Kellelgi ei ole karta, et temal tööst puudus tuleb, sest Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik peab oma peamiseks ülesandeks muretseda meie tööstusele tooraineid ja mitte üksi tooraineid, vaid ka valmistasabinõusid, et meie seisvad suurkäitised uuesti tööle rakendada, mis tänini valitseva kildkonna klassihuvides lammutati, et tööliklassi nõrgestada. Kellelgi ei tarvitse muret olla homse päeva eest ega elule läbi tumeda prilli vaadata. Meie väike- ja kesktööstust ei puuduta Riigivolikogu poolt vastu võetud deklaratsioon. Samuti kui kaupmehed võivad edasi rahulikult tegutseda meie ühiskonna huvides, kus ühelegi kuritahtlikule kuuldusele turgude kaotamisest ja kaupluste sulgemisest ei tule tähelepanu pöörata, vaid kuritahtlikud provokaatorid õigesse kohta toimetada. Jutud rahakursi muutmisest, rahade kaotamisest ja muudest laimulevitajate finants-teooriaist on täiesti alusetud. Iga Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kodanik, olgu ta väikekaupmees või väiketööstur, kes lojaalselt ja heatahtlikult on rahvateenimisele asunud, leiab tunnustust ning toetust.

Meie kuulsime eile Riigivolikogus, et kõige ligemate kuude jooksul võime 20 000—30 000 uut töölist tööle paigutada, sest meil on selleks kõik eeldused olemas, sest et meil turuprobleem ei tee enam raskusi. Puuvillatööstuses on meil arendamiseks suured võimalused, mitte vähemad metallitööstuses, samuti tsemenditööstuses. Edaspidi võib meie tööstus veel rohkem areneda, sest meil on võimsaid energiaallikaid, mis võib tegevusse rakendada vaid nõukogude võim, mis siis lõpuks annab ka meile Lenini vormeli sotsialismist.

Lõpuks tahaksin veel Tallinna töötavale rahvale teatavaks teha, et Riigivolikogu moodustas ka uue Stalinliku Põhiseaduse väljatöötamise komisjoni, mille ülesandeks on tuua ka eesti töötava rahva pea kohale paistma Stalini Konstitutsiooni särav päike. Ühtlasi valis Riigivolikogu oma liikmete hulgast 21-liikmelise delegatsiooni, kes peab NSV Liidu Ülemnõukogule esitama palve, et Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik võetaks liiduriigina Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu.

Seepärast on meil täna põhjust juubeldada! Meie kiidame
heaks Riigivolikogu tegevuse. Meie soovime õnne Kommunist-
likule Parteile. Meie koondume veel rohkem oma juhi —
Eestimaa Kommunistliku Partei ümber ja sammume võidule.

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit!

Elagu Eestimaa Kommunistlik Partei!

Elagu suur töötava rahva juht Stalin!

MEIL TULEB EDASI VÕIDELDA

Sõnavõtt Nõukogude Eestisse tagasipöörduvate poliitiliste pagulaste tervituseks

Seltsimehed! Tervitan ja tänan teid delegatsiooni nimel ja soovin teile kui Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kodanikele õnnē selle suure võidu puhul, mis oleme saavutanud sõjaprovokaatorite ja tagurluse üle. Võrdlemisi lühikese ajaga oleme suutnud purustada töörahva rõhujate kantsid, heisata oma lipud ja maksuma panna nõukogude võimu meie kodumaal.

Kuid, seltsimehed, meil tuleb edasi võidelda. Meie oleme murdnud vaenlase jõu, meie oleme võtnud kurnajailt vabrikud, pangahärradelt pangad, kuid meie võime kindlad olla, et need pangad ja vabrikud ei seisa muidu käigus, kui meie ise ei haara kõige otsustavamalt asjast kinni, ei teosta oma järelevalvet. Meie nõudsimē valimistel tihedat liitu Sotsialistliku Nõukogude Liiduga.

Riigivolikogu otsustas selle rahva tahte teostamisele asuda. Riigivolikogu töötas selle otsuse välja ja saatis meid NSVL pealinna seda otsust Ülemnõukogule üle andma. Meie loodame, et meie palve leiab tähelepanu.

Meie tahame ühes teistē NSV Liidu rahvastega ühes sammuda vastu paremale tulevikule. Meie tahame, et meie vabrikute korstnad hakkaksid täie jõuga suitsema, et meie põllud lööksid lokkama, meie teadus ja kultuur hakkaks edenema, nagu see sünnib Nõukogude Liidus. Meie anname edasi stalinliku poliitika targale teostajale Molotovile ja NSV Liidu ning maailma töörahva suurele juhile Stalinile palavaimad tervitused. Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik! Elagu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit! Elagu Kommunistlik Partei! Elagu suur rahvaste juht ja õpetaja Stalin!

EESTI NSV NÕUKOGUDE LIIDU KOOSSEISU VASTUVÕTMISE KÜSIMUS

Kõne NSVL Ülemnõukogu istungil 6. augustil 1940

Seltsimehed NSV Liidu Ülemnõukogu liikmed! Lubage mul Eesti töötava rahva nimel südamlikult tervitada teid kui Nõukogude Liidu rahvaste vabu esindajaid ja kuulsusrikast Punaarmee, kes võttis oma võimsaile õlgadele Eesti julgeoleku eest hoolitsemise; Nõukogude Liidu valitsust, eesotsas stalinliku rahupoliitika targa teostaja seltsimees Vjatšeslav Mihhailovitš Molotoviga. (Kõik tõusevad kohtadelt. Tormilised kestvad kiiduavaldused.) Kogu Eesti töötav rahvas saadab tuliseid tervitusi meie suurele õpetajale ja juhile seltsimees Stalinile. (Kõik tõusevad kohtadelt. Kestvad tormilised kiiduavaldused, mis kujunevad ovatsiooniks.) Tänu stalinlikule targale poliitikale purunesid imperialistide salakavalad plaanid, kes püüdsid kiskuda sõtta nii Nõukogude Liitu kui ka meie Eesti rahvast. Nõukogude Liidu targa poliitika tulemuseks on see, et Eesti rahvas sai võimaluse koos Nõukogude Liidu vabade rahvastega minna vastu heledale tulevikule, nautida rahu hüvesid ja arendada noort sotsialistlikku vabariiki.

Seltsimehed! Eesti töötava rahva hulgas on kannatanud sajandeid balti parunite ikke all. Tööarmastaja eesti talupojarahva käest võeti maa. Kõige pisema sõnakuulmatuse korral tantsis talupoja seljal mõisniku piits. Kui rõhutud rahvas julges oma rõhujale vastu hakata, siis suruti ta kõige metsikumal kombel alla. Balti parunite surve põimus tsaarirežiimi survega ja kasakanuut tantsis nii vene kui eesti tööliste ja talupoja seljal. Tsaari opritšnikud (sõjasulased), Balti parunid ja kapitalistid-mõisnikud kägistasid hulga aastaid eesti rahvast.

1917. aastal Eesti töölistes ja talupojad panid maksma Nõukogude võimu oktoobri sotsialistliku revolutsiooni tule-

musena. Mõisnikelt võeti maa ja tööstusettevõtted ning pangad kapitalistidelt. Kuid Eesti töötav rahvas võis ainult lühikest aega maitsta vabadust. Algul tuli Saksa okupatsioon ja hiljem tungis maale Inglise imperialiste ja nende sabarakke, kes aitasid võimule eesti kodanluse. Eesti kodanlus ei jäänud alla Balti parunitele ja tsarismile rahva vastu sihitud abinõude verejanulisuses. Palju ennatsalgavaid vabaduse eest võitlejaid tapeti kodusõja päevil. Eesti kodanlus, valged kindralid, Soome lihunikud ja teised timukad hävitasid hoolimatult Eesti töötava rahva silmapaistvaid juhte. Eesti töötava rahva kogunenud juht sm. Viktor Kingissepp vahistati äraandlikult, ta peksti veriseks, temal murti konte, ta lasti maha ja maeti teadmata kuhu. Meie metsad ja põllud on täis revolutsiooniliste tööliste ja talupoegade haudu. Kuni viimase ajani Eesti töötav rahvas oigas kapitali ja reaktsioonilise valitsuse klikki mitte all. Valitsev kapitalistlik klikk lahutas Eesti täielikult Nõukogude Liidust — nii poliitiliselt, majanduslikult kui kultuuriliselt. Sellise eraldumise tulemuseks oli meie tööstuse ja põllunduse kiratsemine. Meie vabrikud seisisid. Sadu masinaid roostetas ja suurettevõtete hooned hävisid.

1913. aastal oli metalli- ja tekstiil-suurettevõtteis tööl 36 000 töölisi, 1940. aastal aga kõigest 17 000. Kreenholmi vabrikus Narvas töötas 1914. aastal 14 000 töölisi, nüüd aga natuke üle 2000. Töötute arv paisus väga suureks. Tööta haritlasi ekspluateeriti praktikantidena kui maksuta tööjõudu. Eesti külades on tuhandeid töötuid, kes tööd leiavad ainult poolteiseks või kaheks kuuks aastas. Tööd tuli paluda kui armuandi. Leidub palju töölisi, kes ei suuda osta oma äraelamiseks kõige vajalikumat, kõnelemata riidest ja jalatsitest. Sadadel kooliealistest lastest ei olnud leivatükikest. Isegi kodanlikud ajalehed kirjutasid sellest, kuidas õpilased päevast päeva otsisid endale toidupoolist pühkmekastidest, sest töötud vanemad ei suutnud toita oma lapsi.

Eesti kodanlikud valitsejad allutasid Eesti rahvamajanduse imperialistlike maade kiskjalikele soovidele. Eesti rahvas oli koormatud välisvõlga, mis ületas 186 miljonit krooni. Peale selle oli Eesti rahva kaelas enam kui 130 miljonit krooni Eesti kodanluse sõjavõlga, mis läks sõjaliste avantüüride ettevalmistamiseks Nõukogude Liidu vastu ja töötava rahva allasuru-

miseks. Rahvamajadus oli sel teel müüdud imperialistlikele kiskjaile, kes Eesti muutsid poolkoloniaalseks maaks. Eesti ja välismaa kapitalistid, kraapides oma rikkused kokku töötava rahva häbitu riisumise teel, võistlesid omavahel meie töölisklassi, talupoegade ja töötava intelligentsi ekspluateerimises. Töölise elatustase oli äärmuseni alla viidud ja oli Euroopas ühel viimaseist kohtadest.

Talupoegade seisukord ei olnud parem. Eestis on umbes 140 000 talundit. Suurem osa neist on väike- ja keskmajapidamised, kes vaevalt, vaevalt veavad ots-otsaga kokku 15 000 maatameest elab kõige armetumalt. Maa oli spekulatsiooniesemeks, Eesti põllumehed olid põrmu rõhutud võlgadega, maksudega ja lõpmatute trahvidega. Talupoegadel on kaelas võlgu rohkem kui 140 miljonit krooni. Ei ole siis midagi imetada, et iga aasta müüakse oksjonil maha tuhandeid talusid. Iga müüdud talu kohta tuli keskmiselt 6000 krooni võlga.

Eesti põllumajandus sõltus täielikult maailmaturu tujudest. Talupoegi ekspluateeris halastamatult monopolistlik kapital. Samal ajal kui tõusid kohalike ja välismaa tööstussaaduste hinnad, mida tarvitas põllumees, nagu riidekaubad, põllutööriistad, suhkur, tikud jne., surusid kunstlikult põllumehe poolt müüdavate saaduste hinnad alla monopolistlikud ühingud, nagu „Võieksport“, „Lihaeksport“, „Munaeksport“ ja teised ühingud. Tööstustoodete kõrged hinnad ja põllundussaaduste madalad hinnad surusid nii põllumeest kui töölise. Rahva vaesuse ja viletsuse põhjuseks oli reaktsioonilise kliki röövmajapidamine. Eesti suurtööstuses, panganduses ja suurkaubanduses etendas juhtivat osa välismaine imperialistlik kapital, mil oli ainult üks mure: kuidas rohkem kasu välja pigistada Eesti tööliselt ja talupojalt ja pumbata seda siis välismaale. Iga aasta viidi Eestist välja kuni 20 miljonit krooni. Eesti töölised, talupojad ja haritlased pidid häda ja nälga kannatama, et välismaised ja Eesti oma kapitalimagnaadid võiksid prassida ja elu põletada.

Kodanlikud valitsejad võtsid endale õiguse monopolistlikult esineda eesti rahvuse nimel, kuid tegelikult kauplesid nad oma rahva huvidega, aidates välismaa kapitalistidel röövida rahvast. Rahandus-suurkapital määndas ka riigiparaati. Ministeeriumides ja teistes riiklikes asutustes õitses altkäemaksu-

võtmine. Ainuüksi endine majandusminister Selter sai altkäemaksu ainult Kehra vabrikult sadu tuhandeid kroone. Et ministrid ja kõrgemad ametnikud varjaksid kapitalistlike keerutajate tumedaid asju, seks kingiti neile aktsiapakette ja maksti kõrget tasu.

Tööliste tervise eest ei hoolitsetud. Õnnetusjuhtumite arv oli hirmuäratavalt suur, tööolud ebainimlikud ja isegi väikeulatuslikke töökaitseseadusi rikkusid Eesti kodanlastest ettevõtjad. Selline „majandamine“ viis Eesti rahvamajanduse pankrotini. Tööstus ja põllundus olid sõltuvad rahvusvahelise majanduskonjunktuuri mängust ja välismaiste turgude tujudest. 1929.—1934. aasta kriis hävitas sadu väikekaupmeeste ja käsitöölise majapidamisi. Sadu talusid müüdi oksjonil maha. Neid ostsid kokku võileiva hinna eest pangadirektorid, suured aktsionäärid ja nende sõnakuulelikud teenrid ja kõrgemad riigiametnikud, kes rahva häda kasutasid tulude saamiseks.

Eesti rahvamajandus ei olnud veel kuigi palju kosunud 1929.—1934. aasta kriisist, kui 1937. aastal algas uus ülemaailmne majanduskriis. Lagunev kapitalism sattus uuesti ummikusse. Eriti raskesse seisukorda sattusid väikeriigid, kes olid täielikus sõltuvuses suurtest imperialistlikest riikidest. Eestis hakkas jälle kasvama töötute arv, osa ettevõtteid läks üle 3—4-päevalisele töönalale ja töölistel tuli leppida vastavalt vähema töötasuga.

Sellised olid valitsevate ringide rahvavastase poliitika hävitavad tulemused, kes isoleerisid Eesti NSV Liidust ja kes tema majanduselu allutasid Lääne-Euroopa imperialistlike maade huvidele. Lääne-Euroopa imperialistid haarasid enda kätte mitte üksi rahvamajanduse, vaid ka Eesti sise- ja välispoliitika. Eesti kodanlik valitsus oli välismaiste ja kodumaiste rahamagnaatide mängukanniks, olgu nad Scheelid, Lutherid või Puhkid. Nad kukutasid ja koostasid valitsusi, nii nagu oli neile vajalik. Nad alandasid ja tõstsid tole, kui see oli neile kasulik. Et varjata oma röövpoliitikat ja kõrvaldada rahvahuvide tõelisi kaitsjaid ja tõelisi isamaalasi, lasksid nad käiku politseilise rõhumise ja terrori aparaadi. Poliitilist vabadust võisid kasutada ainult määndunud plutokraatia reaktiooniline kamp ja selle sabarakud. Rahvas sunniti vaikima politseilise terrori, vanglate ja surmanuhtlusega.

Meie täisvolilise komisjoni hulka kuuluvad eesti rahva ustavad pojad ja tütreid, keda seniajani hoolimata kiusati taga vana kodanliku režiimi poolt, kuid kes nüüd on saanud rahva äravalituiks, kes oma saatuse võttis enese kätte. Siin Ülemnõukogu koosolekusaalis on Eesti sõjaväe poliitiline juht Paul Keerdo, kes 1924. a. mõisteti eluksajaks sunnitööle selle eest, et ta parlamendiliikmena ja töölisiikumise tegeläsenä ennastohverdävalt võitles vihatud ja verejanulise Eesti reakt-sioonilise kliki vastu. Meie keskel viibib Juliana Telman, kes oli lähemaks kaastööliseks meie armastatud juhile Viktor Kingissepale, kelle eesti rahva timukad piinasid surnuks. Noore tütarlapsena mõisteti ta eluksajaks sunnitööle. Ma võin toetuda „oma kogemusele“: sõjakohus mõistis mind kaks korda sunnitööle kommunistliku tegevuse pärast ja ma istusin 15 aastat kodanliku Eesti vanglasis. (K i i d u a v a l d u s e d.) Ma võin nimetada meie delegatsiooni seltsimehi Abelsit, Oinast, Muid ja teisi, kes olid mõistetud sunnitööle ja vangi selle eest, et nad ei kartnud seletamast massidele inimkonna geniaalsete juhtide Lenini ja Stalini õpetust, õhutasid töötajaid vastu hakkama oma rõhujäile ja kaitsesid kogu maailma töötajate isamaa huvisid — NSV Liidu huvisid. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Eestis valitses politseilise režiimi surve. Töölisklassi, talupoegade ja töötava haritlaskonna revolutsiooniline eelvägi kuulutati väljapoole seadust ja ta kannatas verise valge terrori all. Eesti töötav rahvas, eriti tema kartmatu eelvägi — Eesti Kommunistlik Partei — võitles väsimatult imperialistide omavoli ja plutokraatia võimuvalitsuse vastu ja eesti rahva sõpruse eest Nõukogude Liidu rahvastega. Selle sõpruse arenemist, mis eesti rahvale oli vajalik kui õhk, püüdis valitsev tagurlik klikk igasuguste abinõudega takistada, ehitades hiina müüri meie rahvaste vahele. Nüüd on see müür hävitatud.

Eesti töötava rahva laialdased kihid veendusid, et Eesti kodanluse valitsus oli rahvavaenlaste valitsus, kes oli kõige loova ja õilsama vastu, mis on olemas meie rahvas. See valitsus viis maa ummikusse. Maa loovad jõud ei arenenud, vaid kiratsevad. Kodanliku reaktsiooni valitsuse aastail, tänu raskele majanduslikule olukorrale, kahanes elanikkonna loomulik

iive. Selle asemel, et arendada rahva tõsist kultuuri ja teadust, mürgitati rahvast inimvaenuliku marurahvsluse mürgiga.

Kui pärast Eesti—Nõukogude Liidu vahelise vastastikuse abistamispakti sõlmimist 1939. aasta 28. septembril Punaarmee osad ületasid piiri ja töölised ning talupojad tervitasid neid juubeldades, tekkis meie südames lootus lähedasele vabanemisele. Kodanluse tagurlik klikk nägi selles oma võimu lõpu lähenemist ja hakkas veel suurema metsikusega rõhuma töötajat rahvast, saboteerides pakti ja levitades valetateid NSV Liidust ja tema kuulsusrikkast Punaarmeed, provotseerides sõda. Kuid nurjatuil sõjaprovokaatoritel ei õnnestunud teostada oma salajasi plaane. Nad paljastati ja nende mäng oli mängitud. 1940. aasta 21. juunil pühkis eesti töötav rahvas minema sõjaprovokaatorite röpase kamba ja aitas võimule oma rahvavalitsuse. Uus valitsus viis läbi uue Riigivolikogu valimised. 14.—15. juuli valimised olid kogu eesti töötava rahva tahte võimsaks avalduseks ja valjuks kohtuotsuseks reaktsioonile. Rahvas valis oma tõelised esindajad, kes rahva huvides olid kohustatud otsustama Eesti elu põhiküsimused.

Nüüd, kus oli valitud tõeline rahvaesindus, osutus võimalikuks takistamatult ellu viia töötava rahva tuline soov: panna Eestis maksma Nõukogude kord ja Nõukogude Eesti viia Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu. See soov põles alati heledal leegil rahva südames. (K i i d u a v a l d u s e d.) Sadadel miitinguil andsid töölised, talupojad ja haritlased oma valituile kindla juhise: Eestist peab saama Nõukogude Vabariik ja ta peab minema Nõukogude Liitu; kunstlik tõke, mille lõi kodanlus seks, et eesti rahvast lahutada Nõukogude Liidu rahvastest; tuleb hävitada. 14.—15. juuli valimistel eesti töötav rahvas, kelle töökavas oli tihedaima liidu ja sõpruse loomine Eesti ja NSV Liidu vahel, sai peaaegu 93 protsenti kõigist äraantud häältest. Selles väljendub rahva ilmne tahe. Uus Riigivolikogu, mis esmakordselt valiti vabalt ja rahva seniolematul aktiivsusel, otsustas Eesti elu põhiküsimused nii, nagu seda tahtis töötava rahva rõhuv enamik. Riigivolikogu pani Eestis maksma nõukogude võimu, kuulutas maa rahva ühisomanduseks ning andis riigi kätte pangad ja suurtööstused. Täites rahva tahtet, otsustas Eesti

Riigivolikogu paluda Eesti Nõukogude Sotsialistlikku Vabariiki vastu võtta NSV Liitu samasuguseil aluseil kui sinna kuuluvad kõik teised liiduvabariigid. (Kiiduvad.)

Eesti töötav rahvas on seotud NSV Liidu rahvastega ammuste vennalike sidemetega ühisest võitlusajast tsarismi vastu, kapitalistide ja mõisnike vastu, kes rõhusid nii vene kui ka eesti töölisi ja talupoegi. Selle meie ühise revolutsioonilise võitluse sümboliks on vanad võitluslipud, mille all eesti töölised võitlesid tsarismi ja kapitalismi vastu juba 1917. aastal ja mis meie täna tõime siia. (Tormilised kiiduvad.) Kõige mustema reaktsiooni ja politseilise terrori päevil hoidsid meie töölised neid lippe kui oma kalleimat aaret. Meie elasime üheskoos üle kolm revolutsiooni ja soovime nüüd NSV Liidu rahvaste ühisel sõbralikus peres ehitada vaba Nõukogude Sotsialistlikku Eestit. (Elavad kiiduvad.)

Ainult Eesti astumine NSV Liidu liikmeks kindlustab meie riigile tõelise rippumatuse ja suveräniteedi, tagab meie rahvale vaba rahvusliku arenemise, meie tööstuse, põllumajanduse tõusu ja rahvuskultuuri õitsengu, meie rahva heaolu ja meie armastatud kodumaa hüvangu. Seepärast Eesti Riigivolikogu otsustas 21. juulil 1940. aastal pöörduda NSV Liidu Ülemnõukogu poole palvega, et Eesti NSV võetaks NSV Liidu koosseisu üheõigusliku liiduvabariigina, samasuguseil aluseil nagu kuuluvad NSV Liitu Ukraina NSV, Valge-Vene NSV ja teised liiduvabariigid, ja töötas välja sellekohase deklaratsiooni, mida mul on au siin esitada:

„Eesti rahvas on palju aastaid kannatanud reaktsioonilise kurnamisrežiimi surve all, alistatud röövimisele ja poolnälgimisele.

Eesti töölise ja töötava intelligentsi osaks oli krooniline tööpuudus ja täielik ebakindlus homse päeva eest.

Eesti talurahvas kannatas maataoleku ja maanappuse, võla- ja riigimaksude koorma, liigkasuvõtjate ja spekulantide surve all.

Reaktsioonilise kliki majandamine oli viinud riigi ummikusse. Eesti rahvamajandus viidi langusele. Ta tootmisjõud ei arenenud. Rahva juurdekasv vähenes alatasa. Rahvuslik sissetulek langes ikka rohkem, kogu

rahva võlg kasvas üha. Tööstus sattus ikka rohkem sõltuvusse väliskapitalist. Põllumajanduse saatus oli maailmaturu tujude võimuses. Nii suurenes ikka enam Eestile hukatuslik poliitiline ja majanduslik sõltuvus imperialistlikest röövijaist, välismaa kapitalistidest ja pankuritest.

Endise reaktsioonilise režiimi rahvavastane poliitika viis Eesti hukkumise äärele. Eestit ähvardas hädaoht muutuda imperialistide saagiks.

Ajal, kui eesti rahva kõige elulisemad huvid nõudsid kõige tihedamat ja kõigekülgesemat koostööd Nõukogude Liiduga, ehtas Eesti endiste võimulolijate klikk rahva kahjuks kunstlikke müüre Eesti ja NSVL rahvaste vahel. Oma klassi kasuahnitsemise kitsarinnalistes huvides külvas ta vaenu meie rahva ja NSVL rahvaste vahele, arendades inimvihkavat šovinismi. Ta püüdis kõigiti segada meie ja Nõukogude rahvaste vennalikkude lähenemist, tõkestades sõpruse ning tiheda, kindla liidu kujunemist meie suure naabriga — võitmatu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduga.

Endine valitsus asus murdma Eesti ja NSVL vahel 28. septembril 1939. a. sõlmitud lepingut ja tõukas meie riigi äraandlikult sõja ja hukkumise teele.

Rahvaste sõpruse teostamise asemel reaktsiooniline klikk tallas jalgade alla Eestis elutsevate vähemusrahvuste algelisi õigusi, igapidi õhutades ja provotseerides rahvastevahelist vaenu.

Nüüd, kui eesti rahvas on purustanud vana surve ja õiglusetuse režiimi ülemvõimu, on enda kätte võtnud oma kodumaa saatuse ja astunud avarale ning helgele uue elu ehitamise teele, on saabunud suur ajalooline tund, kus eesti rahva tahe, mis on väljendust leidnud kogu rahva hääletamises, maksma panna kindel liit ja purustamatu sõprus Eesti Vabariigi ja NSV Liidu vahel, peab leidma seadusandliku kinnituse.

Riigivolikogu on veendunud selles, et ainult Eesti astumine Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu kindlustab meie riigile tõelise suveräniteedi, meie rahvale vaba rahvusliku arenemise, meie tööstusele, põllu-

majandusele ja rahvuslikule kultuurile õitsengu, eesti rahva materiaalse ja kultuurilise heaolu võimsa tõusu ja meie armastatud kodumaa hüvangu.

Eesti töötav rahvas on ammu seotud Nõukogude Liidu rahvastega vennalike sidemete kaudu ühises revolutsioonilises võitluses tsarismi, kapitalistide ja mõisnike vastu, kes rõhusid nii vene kui ka eesti töölisi ja talupoegi.

Eesti rahvas, astudes sotsialistliku maa vennalike rahvaste suurde peresse, viib suurde arenemisse oma rikkalikud loovad jõud ja sammub käsikäes NSV Liidu töötava rahvaga uue elu ülesehitamise teele.

Ainult suure Nõukogude Liidu koosseisus ja Nõukogude Vabariikide vennaliku pere üheõigusliku liikmena saab eesti rahvas võimaluse tõsta oma majanduselu, arendada rahva kultuuri, kindlustada rahvaste üheõigussikkust ja tagada rahu, leiba ja tõelist vabadust eesti töötavale rahvale.

Lähtudes eesti rahva üksmeelsest tahtest, otsustab Riigivolikogu:

Paluda Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülemnõukogu võtta Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik Nõukogude Liidu koosseisu Liidu Vabariigina samadel alustel, millistel kuuluvad NSV Liitu Ukraina NSV, Valge-Vene NSV ja teised liiduvabariigid.

Elagu vaba Nõukogude Eesti!

Elagu suur Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit! (Tormilised kiiduavaldused.)

Meie, Eesti Riigivolikogu täisvolilise komisjoni liikmed, loodame, et Riigivolikogu palve Eesti NSV astumise kohta NSV Liitu liiduvabariigina leiab Ülemnõukogu poolt rahuldamist. (Tormilised kestvad kiiduavaldused.) Sellega teostuvad eesti tööliklassi, talupoegade ja töötava intelligentsi unistused ja lootused. Vaba Eesti rahvas saab võimaluse koos kõigi NSV Liidu rahvastega sammuda vastu heledale tulevikule, võites kõik raskused oma teel, suure ja targa Nõukogude Liidu Kommunistliku (bolševike) Partei ja meie geniaalse juhi ja õpetaja Jossif Vissarionovitš Stalini juhatusel. (Tormilised kestvad kiiduavaldused.)

mis kasvavad ovatsiooniks. Kõik tõusevad püsti. Kostavad hüüded „Hurraa seltsimees Stalinile!“)

Täisvolilise komisjoni, kogu eesti töötava rahva nimel lubage teile kinnitada, kallid seltsimehed Ülemnõukogu saadikud, ja teie isikuis kogu Nõukogude rahvale, et Stalini Konstitutsiooni päikese soojusest osasaav eesti rahvas, kes alustas uut suurt peatükki oma ajaloos ja astus uue elu ülesehituse teele, ei jää viimseks loovas rõõmsas töös sotsialismi heaks kui ka võitluses kõigi meie ühise suure nõukogude kodumaa vaenlastega, ükskõik kust meid ka peaks püütama rünnata. (Kestvad kiiduavaldused.)

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik. (Kiiduavaldused.)

Elagu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit! (Kiiduavaldused.)

Elagu NSV Liidu valitsus esotsas V. Molotoviga! (Tormilised, kestvad kiiduavaldused. Kõik tõusevad püsti.)

Elagu inimsoo genius, miljonite töötajate aju ja süda, meie tark ja armastatud juht — suur Stalin! (Tormilised kiiduavaldused, mis muutuvad ovatsioonideks. Kõik tõusevad püsti. Kostab hüüdeid NSV Liidu paljude rahvaste keeltes: „Elagu seltsimees Stalin!“ „Hurraa seltsimees Stalinile!“)

ARUANNE EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) EELNÕU KOHTA

Kõne Riigivolikogus 24. augustil 1940.

Seltsimehed! 23. juulil 1940. aastal otsustas Eesti NSV Riigivolikogu moodustada Konstitutsiooni (Põhiseaduse) komisjoni, kellele tehti ülesandeks välja töötada Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsioon ehk Põhiseadus. Komisjon astus kokku 23. juulil s. a., tähendab, kohe samal päeval, ja asus Eesti NSV uue Põhiseaduse kava koostamisele. Põhiseaduse komisjoni kuulus 25 Riigivolikogu liiget, kes oma koosseisust moodustasid 3 alamkomisjoni ja redaktsioonikomisjoni. Kõigi nende komisjonide töö tulemusena valmis üksikajaliku kaalutluse viljana mitmesuguste materjalide põhjal ja hoolika viimistlemise tagajärjel ENSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) kava Stalini Konstitutsiooni alusel, mille peab käesolev Riigivolikogu istungjärk läbi arutama, vastu võtma ning kehtima panema, et ENSV nii poliitiline kui ka majanduslik ja kultuuriline elu võiks arenema hakata uut alustel, uue Stalinliku Konstitutsiooni päikese paistel. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Seltsimehed! Kui vaadelda ja arutada konstitutsioone üldse, siis peab ütleva, et sotsialistliku riigi põhiseadus ehk konstitutsioon saab endast kujutada vaid niisugust seadust, mis peab peegeldama antud riigi, antud ühiskonna reaalselt elu, tema tegelikke saavutusi ning seda reaalselt olukorda, milles tema püsib ja tegutseb. Põhiseadus ehk konstitutsioon peab olema midagi muud, kui sotsiaalmajanduspoliitiline programm, milles on märgitud tuleviku eesmärgid ja taotlused, mille poole näiteks töötav rahvas ühes või teises olukorras peab püüdma ning mis ta kas kaugemas või lähemas tulevikus tahab saavutada. Nõnda on põhiseadus ja programm kaks iseasja. Seepärast peame põhiseaduses arvestama neid reaalseid olukordi, neid riiklikke, majanduslikke ja poliitilisi

saavutusi, mis me tegelikult oma riigis juba oleme kätte võitnud ja kehtestanud. Põhiseadus peab arvestama kõigi meie ühiskondlike töötavate kihtide, klasside olukorda.

Heites põgusa pilgu meie ühiskondlike kihtide arenemisele ning nende vahekordadele, peame tähendama, et meie riikliku korra kandvaimaks kihituseks on töölisklass, töötav rahvas. Statistiliste andmete järgi on ENSV-s töötajaid üle 665 000. Nendest üle 102 000 on tegevad tööstuses. Kaubanduse alal töötab Eestis üle 30 000, transpordis 16 000, ühiskondlikus tegevuses üle 39 000 ja väiksem osa muudel aladel. Kõik need olid sunnitud töötama väga kehva palga eest, kannatama poliitilist ja majanduslikku survet, neil oli ära lõigatud kultuuriline areng ning nad pidid ainult üht mõtlema: ja see oli — kuidas oma elu sees hoida. Edasi on meie maal töötajate suurem enamik tegev põllumajanduses, nimelt üle 445 000 inimese, kellest umbes 80% kuulub töötava talurahva hulka ja kellel jäävad puutumatuks 30 ha suurused ja vähemad talud, kes aga enne pidid orjama Balti paruneid ja kodanluse tagurliku kliki valitsuse ajal olid agraar- ja finantskapitali halastamatu kurnamise objektiks. Kodumajapidamises on Eestis tegevad üle 91 000, kuna mittetööga iseseisva sissetuleku saajaid, nagu näitab statistika, on meil 42 416 ning ülalpeetavaid — lapsi, rauku, hoolealuseid jne. — on üle 326 000. Meil on väga suur kiht töötavat haritlaskonda, kelle tööjõud, teadmised ja oskus ei leidnud rakendamist, sest teda tõrjus välja nii riigiaparaadist kui ka teaduse, kirjanduse ja kunsti alalt reaktsiooniline poliitika ning onupoegade ja jõukamate kihtide soosikute kohtadeleseedmine. Teoreetiliselt ei moodusta töötav intelligents endast ühiskondlikku klassi, ning ta pole end ka ise selleks sageli pidanud, vaid on arvamisel olnud, et intelligents kui niisugune on midagi klassidest kõrgemal seisvat ühiskondlikku kihitust, tegelikult aga võrsub ta niihästi kodanluse, talupoegkonna kui ka töölisklassi ridadest. Sellest seisukohast lähtudes tuleb arvestada meie ühiskonnas peamiselt kaht klassi, s. o. töölisi ja talurahvast, kellest kummastki võrsub meie töötav haritlaskond.

Kui varem kõik need meie praegust sotsialistlikku riiki ja ühiskonda kandvad töötavad kihid pidid taluma rasket reaktsioonilist survet, tagakiusamist, majanduslikku viletsust, po-

liitilist õiglusetust ja kannatama sageli isegi raskemaid karistusi seepärast, et nad julgesid oma õiguste eest energiliselt välja astuda, siis nüüd on siin selles suhtes toimunud põhjalik pööre. Selle pöörde tagajärjel on suurtööstustöölised vabanenud kapitalistide klassi rühumisest, neile on avanenud võimalus olla ise tehaste ja käitiste peremehed ja määrata ise oma saatust. Nüüd võivad nad ise juhtida toodete valmistamist nõnda, et nende majanduslik olukord võiks tunduvalt tõusta, sest nüüd on nemad ise oma esindajate kaudu meie riigi poliitika juhtijad, nüüd on nemad ise meie rahva kultuurilise elu korraldajad. Kui enne meie tööliklass oli surutud alandliku orja seisundisse ja kui enne oli ta peamiseks ülesandeks töötada selleks, et teatud väike kildkond nii oma- maa kui väliskapitaliste võiks mõnusasti elada, siis nüüd on tema saanud peremeheks, kelle otsekoheseks ülesandeks on neidsamu peremehi taltsutada, s. o. murda kapitalistide klassi võim nende poliitilise ja majandusliku baasi hävitamisega, s. o. tööstuse, pankade, kaevanduste, laevade, raudteede jne. natsionaliseerimisega.

Mitte vähem murrang pole toimunud ka talurahva olukorra suhtes. Maa kuulutamiselega kogu rahva varanduseks on meie küla kehvtalurahvas, maatamees, väiketalunik ja kesktalurahvas vabanenud rõhuvast külakurnajast, liigkasuvõtjast, maaga hangeldajast ning seetõttu ka hingenõrivast protsendiorjusest. Ühtlasi on ka töötav talurahvas vabanenud suurepalgalist linnadirektoreist ning tervest trobikonnast kõrgekohalistest härrasmeestest, kes oma senise mugava elu ja suure rahakoti eest võlgnevad tänu meie töötavale linna- ja talurahvale.

Aga mitte üksi talurahvas ja tööliklass pole vabanenud nii majanduslikult kui poliitiliselt kapitalistlikust painajast, vaid ka meie töötav haritlaskond, õpetajad, kirjanikud, kunstnikud ja väikepalgalsed ametnikud on vabanenud reaktsioonilise kliki survest ning on jõudnud iga päevaga ikka rohkem ja rohkem arusaamisele, kui suurt tähtsust tuleb omistada äsjatoimunud suurele poliitilisele ja majanduslikule murrangule, mis teostus meie tööliklassi ja tema poliitilise partei, s. o. EKP juhtimisel.

Kõigile ENSV töötavaile kodanikele on vastuvaidlematult

selgeks saanud, kui tähtis ja tarvilik on töörahva vabastamises poliitiline partei, kelle populaarsus ja autoriteet tõuseb iga päevaga, mida meil kahtlemata tuleb arvestada ning millest meie ei pääse mööda oma elu korraldamisel.

Kui meie räägime parteist, siis peame ütleva, et bolševike partei on ennastalgava otsustavusega viinud töötava hulga tagurliku kliki ja rahvavaenulise valitsuse kukutamisele, sest bolševike partei, s. t. Eestimaa Kommunistlik Partei, hoolimata raskeist tingimustest, on seisnud kogu aeg revolutsioonilise proletariaadi eesotsas, olles viinud kogu töötava rahva võidule. (K i i d u a v a l d u s e d.) Bolševistlik partei on töötava klassi eelvägi, löögirühm, kes peab ka uut sotsialistlikku korda kindlustama, kes peab ka võitlema kommunismi teostamise eest. Stalin ütleb, et igäühele ei ole antud õnne olla Kommunistliku Partei liige, igäühele ei ole saanud osaks välja kannatada raskused ja tormid, mis on ühenduses partei liikmeks olemisega. Töölisklassi pojad, viletsuse ja võitluse pojad, uskumatute puuduste ja kangelaslike jõupingutuste pojad, vaat niisugused kõigepealt peavad olema selle partei liikmed.

Kommunistlik Partei juhib kõiki riiklikke organeid, juhib ja peab juhtima sadu ja tuhandeid kõikvõimalikke asutusi ja tuhandeid ning jälle tuhandeid inimesi. Partei peab omama kindla organisatsioonilise vormi, peab olema teoreetiliselt varustatud Lenini-Stalini teooriaga, ta peab olema töölisklassi staap, kes aitab keerukais küsimusis töölisklassi edasi, kes lahendab nii võitluses kui ka sotsialistliku riigi juhtimisel ja ülesehitamisel kerkivaid probleeme. Partei on töölisklassi organisatsiooni kõrgeim vorm. Partei peab olema vahenditult seotud kõigi töölisklassi organisatsioonidega, kõigi parteitute töölistega ning peab neid juhtima. Kommunistlik Partei on proletariaadi diktatuuri relv ning partei jõud seisab selles, et ta koondab ühte võitlusorganisatsiooni, ühte keskusse kõik revolutsioonilised jõud, et ta koondab enda kätte kõik sidemed selleks, et väärata kapitalistide võim ning haarata riigi korraldus ja riigivõim töötava rahva kätte. Kommunistlik partei on tugev sellelt, et ta on ühtlane ning distsiplineeritud. Tema nõuab oma liikmeilt ranget ideelist ühtlust ning kõigi liikmete tahte ja tegevuse tingimusteta alistamist parteile tema

eesmärkide saavutamiseks. Sellesse ühtluse ja distsipliini nõudesse ei tohi aga kuuluda mõiste, et partei ridades tohiks puududa endakriitika, vaba küsimuste arutamine ning puuduste ja vigade kõrvaldamine.

Eestimaa Kommunistlik Partei on ENSV-s Põhiseaduse järgi ainus poliitiline partei, keda laialdased töötavad hulgad usaldavad ning peavad täielikult oma juhiks. See tähendab seda, et meil ei ole enam valitsemas üksteisele vaenulikke ühiskondlikke klasse, seepärast ei saa meil olla ka mitut parteid. Stalin ütleb: „Partei on klassi osa, tema eesrindlik osa. Mitu parteid, parteide vabadus võib olla ainult niisuguses ühiskonnas, kus leidub antagonistlikke klasse, kelle huvid on vaenulikud ja lepitamatud, kus on, ütleme, kapitalistid ja töölised, mõisnikud ja talupojad, kulakud, kehvastik jne. Kuid NSV Liidus ei ole enam niisuguseid klasse, kui seda on kapitalistid, mõisnikud, kulakud ja muud sellesarnast. NSV Liidus on ainult kaks klassi: töölised ja talupojad, kelle huvid ei ole vaenulikud, vaid vastupidi: sõbralikud. Tähendab, NSV Liidus ei ole pinda mitme partei eksisteerimiseks, tähendab, mitte ka vabadust nendele parteidele, NSV Liidus on pinda ainult ühele parteile — Kommunistlikule Parteile. NSV Liidus võib olla ainult üks partei — Kommunistlik Partei, kes julgesti ja lõplikult kaitseb töörahva huve.“ See sobib täiel määral ka meie oludesse, olgugi et meil leidub veel silmakirjalikke pisaratevalajaid, kodanlikke kriitikuid jne. Kuid need on kaduva kodanliku klassi ja kapitalistide kildkonna jäänused, kelle huvides ei ole sotsialistliku riigi ülesehitamine ega töötava rahva kaitse, vaid oma kadunud paradiisi tagasi igatsemine. Sääraste kihtide suhtes ei saa tööliklassil ja talurahval olla teist seisukohta kui halastamatu võitlus. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Nõnda oleme meie jõudnud ühe väga tähtsa poliitilise õpetuseni, ühe väga tähtsa riigivalitsemise teooriani, mida meie siitpeale oleme hakanud teostama ning mille järgi meie siitpeale peame ja oleme sunnitud suunduma, kui meie tahame kaitsta oma vabadust, kui meie tahame oma, s. o. töötavate kihtide, niihästi linnatöölise kui ka talurahva, majanduslikku ja poliitilist võimu kindlustada. Meie oleme selle teooriani jõudnud ja oleme kehtestanud proletariaadi diktatuuri, mida

meie peame ka oma Põhiseaduses ära märkima ja temale seadusliku kinnituse andma.

ENSV riigielus toimus käesoleva Riigivolikogu esimesel istungil, s. o. 21. juulil s. a. pöördelise tähtsusega sündmus, sest sel esimesel istungil me otsustasime välja kuulutada nõukogude riigikorra Eestis, mida töötavad kihid juba ammu olid taotlenud, kuid mis neil polnud õnnestunud mitmesuguseil põhjustel. Praktiliselt tähendab nõukogude korra maksmapanek Eestis kurnamise korra hävitamist, kapitalistide, pangahärrade, direktorite ja külakurnaja võimu murdmist ning paremasse tulevikku viiva tee puhastamist töötavale rahvale. See tähendab rahvamajanduses valmistusjõududele uue hoo andmist. See tähendab majanduslikus ja kultuurilises elus vabama arenemise võimaldamist kõigile loovaile jõududele, mis enne olid kammitsas kitsa kildkonna survepoliitika ja kitsarinnalise marurahvusluse pimestamise tõttu.

Loogilise järeldusena pidigi siit tulenema ENSV astumine NSVL liikmeks, sest käiks iga inimese terve mõistuse vastu, kui kas Eesti või Läti või Leedu Nõukogude Vabariik oleks jäänud eemale üksiku saarekesena, isoleerituna eraldi suurest ja võimsast 193-miljonilisest rahvaste perest; üksiku saarekesena oleks teda maruülid, tormilained üle uhtunud ja koguni ära pühkinud, nagu seda juba paljude väikerahvastega käimasolevas tapatalgus on juhtunud. Aga mitte üksi see, vaid ka majanduslikult oli Eesti töötav rahvas viidud sõltuvusse väliskapitalist: Eesti talupoeg sõltus väliskapitalistide tujudest, sest tema saaduste hinnad olenesid Inglise ja teiste turgude kõikuvaist konjunktuuridest. See olukord viis meie põllumajanduse kuristiku äärele. Meie tööline pidi lisaväärtust tootma väliskapitalistidele ja oma kapitalistidele, kes takistamatult vedasid välja teenitud ja teenimata kapitale, jättes meid ja meie rahvamajanduse kiratsema. Eesti poliitilise võimu teostajad mängisid kokku välismaa imperialistidega, teostasid vaid nende poliitikat, kuulasid nende kõrvusosistamist ega hoolinud töötava rahva elulistest huvidest, nagu näitas seda kujukalt Eesti — Nõukogude Liidu pakti saboteerimine, sõjalise liidu sepitsemine ja meie töötava rahva sõtta kiskumise kavatsus imperialistide huvides. Eesti kodanlikud riigimehed ja nende sabarakud kulutasid juba algu-

sest peale Lääne-imperialistide kõõgiuksi, nimetades seda Eesti iseseisvuse kindlustamiseks ning pettes niiviisi laialdasi rahvahulki. Tegelikult aga võisime näha igas eluavaldukses väliskapitalistide ettekirjutusi, tunda nende mõju- ja surveavalduksi selleks, et meie töötavat rahvast ässitada tööliklassi ja tema eelväe vastu, sest laimati ja mustati Nõukogude Liitu ning tema riigikorda ja tegelasi. Loomulik, et kui töötav rahvas ENSV-s kehtestas nõukogude korra, siis pidi pööre toimuma kogu meie poliitikas, ning vabänenud Eesti rahvas ütles selge sõnaga, et tema ei taha enam olla välisimperialistide mängukanniks, vaid et tema tahab nüüdsest peale ajada oma iseseisvat sotsialistlikku poliitikat, et tema tahab kehtestada oma iseseisvuse. — See poliitika leiab teostamist riigis, mille nimi on — sotsialistlik Nõukogude Eesti, ning see riik peab kuuluma võimsasse Nõukogude Liitu, kus kõik rahvad chitavad oma elu iseseisvas vabaduses, kurnajaita, välise surveta, vabalt ja takistamatult. (K i i d u a v a l d u s e d.) Eesti töötav rahvas saatis oma valitud rahvaesinduse kaudu vastava delegatsiooni Nõukogude Liidu punasesse pealinna eesmärgiga, et see oma tahe ja otsus kõigile Nõukogude rahvaste esindajale ette kanda, eesmärgiga, et ta ühesuguseil aluseil teiste vabade rahvastega suure ühise vabade rahvaste pere liikmeks vastu võetaks, Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu liikmeks täisõigusliku liiduvabariigina. Meie oleme täisõiguslik vabariik suures Nõukogude Liidu rahvaste peres ning sellest järgnevad nüüd ka meie kohustused ja ülesanded, mida meie ka oma põhiseaduses peame nõnda fikseerima, nagu seda nõuab meie tõelisus, meie majanduslik ja poliitiline areng ning nagu see on fikseeritud kõigil teistel vabariikidel Nõukogude Liidus, vastavalt nende arenguastmele ja erinevustele.

Seltsimehed, milline on siis meie tõelisus? Kahtlemata on meie tõelisus see, et tööliklass on vabastatud kurnamise ikkest, et tööliklass, talurahvas ja töötav intelligents on ise võimu teostaja, et tema juhtimisel ehitatakse juba teatud määral sotsialismi, et natsionaliseeritud tööstus, pangad, veo- ja sidevahendid jne. moodustavad juba teatud sotsialistliku sektori, olgugi et see praegu veel ei ole nõnda ulatuslik kui meie seda tahaksime. Meie võiksime ütelda, et sotsialistlik

sektor tööstuses moodustab juba peaaegu 90%, kui arvestada natsionaliseeritud suurtööstust, nõnda et 10—15% tööstusest tuleb lugeda erakapitalistlikuks, kus valitseb eraomanik, väiketööstur, kes sageli ise töötab pingi taga ning kes tänini oli suurkapitali surve all ning kelle edasine arenemine on tähtsal määral seoses meie sotsialistliku sektori arenemisega. Transport on peaaegu 100%-liselt natsionaliseeritud, samuti pangad, kus arenemine läheb normaalselt, olgugi et siin on lahendamata veel terve rida küsimusi, mis peavad varem või hiljem lahendust leidma selleks, et majanduslik elu võiks areneda normaalselt. Nende küsimuste lahendamine ja majandusliku elu funktsioneerimise viimine tavalistesse rahulikesse rööbastesse ei paku aga meile ületamatuid raskusi, sest ENSV oma geograafilise asendi tõttu on soodsas olukorras. Lenini-Stalini õpetuse järgi võivad mahajäänud ja vähemarenenud maad järele jõuda enamarenenud maale, kui see enamarenenud maa oma tehnika, teaduse ja kultuuriga aitab seda vähemarenenud maad. Sel juhul ei tarvitse madalama arenguastmega maa sooritada kõiki neid faase, mis on pidanud läbi tegema eespoolnimetatud kõrgema arenguastmega maa või terve rida kõrgema arenguastmega maid. Nõnda ei ole teoreetiliselt ega praktiliselt sugugi võimatu, et vähemarenenud maal on võimalik teostada sotsialistlik revolutsioon, kui selleks on olemas vastav baas, kes võib seda majanduslikult ja poliitiliselt mahajäänud maad varustada masinatega, kapitaliga ja asjatundjatega, s. t. tehnika, teaduse ja kogemustega. Nõnda võime ka meie oma tehniliselt vähemarenenud maal järele jõuda enamarenenud maadele, nõnda võib ka meie sotsialistlik sektor kiires tempos kasvada, meie suurläbimõõtmised käiku minna, meie tööstus areneda, meie seadeldised ja masinad ning tehnika kiiresti täieneda ja tööstustöölise arv ulatuslikult tõusta, mis tähendab vähemarenenud maal ka ühtlasi sotsialismi võitu mitte üksi linnas, vaid ka külas.

Kui vaadelda meie küla, siis peame ütleva, et sotsialistlik sektor pole siin loomulikult nii ulatuslik kui linnas. Kui arvestada riigi- ja omavalitsuslikke majapidamisi maal, siis võiksim leppida umbes 10% suuruse sotsialistliku sektoriga. Kui arvestada, et tööstustoodangu ja põllumajandustoodangu väärtus on peaaegu võrdne, siis võime ütelda, et sotsialistliku sek-

tori ulatus ei ole väga väike. See võib lähemas tulevikus tõmata endasse kogu maa ökonomia.

Kui meie põllumajanduses võime konstateerida madalat tööviljakust ja vähe intensiivset põlluharimist, siis on seda meie soodsa asendi tõttu väga kiires korras võimalik paremale järjele tõsta, tõstes seega ühtlasi tunduvalt ka meie talurahva elujärge. Meie võime oma põllumajanduse mehhaniseerida, teostada sordiparandusi, aretada intensiivsemalt tõukarja, teaduslikke meetodeid põlluharimises rakendada, sest siitpeale puudub meil protsendiorjus ja külakurnajale raskete laenutasumiste kohustus, siitpeale pole meil hirmu oksjonihaamri ees ja meie võime ENSV uues Konstitutsioonis § 1 ütelda, et Eesti on Nõukogude Sotsialistlik Vabariik, Eesti on tööliste ja talupoegade sotsialistlik riik (k i i d u a v a l d u s e d), ja § 4 — ENSV majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisvahendite sotsialistlik omandus, mis on kindlustatud kapitalistliku majandussüsteemi likvideerimise, suurtööstusettevõtete tootmisvahendite eromanduse kaotamise ja nende ettevõtete, pankade, transpordi ja sidevahendite natsionaliseerimise tagajärjel, eesmärgiga täielikult kaotada inimese ekspluateerimine inimese poolt ja üles ehitada sotsialistlik ühiskond.

Seltsimehed, lubage mul lühidalt peatuda neil erinevustel, mis on tavaliste kapitalistlike riikide põhiseaduste ja meie sotsialistliku Konstitutsiooni vahel. Kõigis kodanlik-kapitalistlikes põhiseadustes on tähendatud ja erilist rõhku pandud eromanduse puutumatusel ja pühadusele. Võtame näiteks Eesti kodanluse viimase põhiseaduse § 26, siis on seal öeldud: „Omandiõigus on kindlustatud... omandi võõrandamine omaniku nõusolekuta võib toimuda ainult seaduse alusel ja korras üldistes huvides ja õiglase tasu eest.“ Sellest näeme, et püha eromandus on puutumatu ja selle võõrandamine seaduse alusel ja korras üldistes huvides võib toimuda praktikas ainult sel juhtumil, kui mõnel suurel haikalal on tarvis alla neelata väike heeringas. ENSV Põhiseaduses § 6 on aga öeldud, et maa ning maapõuevarad, veed, metsad, suured tehased ja vabrikud, murrud, kaevandused, raudtee-, vee- ja õhutransport, pangad, sidevahendid, riigi poolt organiseeritud põllumajanduslikud suurettvõtted (sovhoosid, masina- ja trakto-

rijaamad jms.), samuti ka kommunaalettevõtted, kui ka suured majad linnas ja tööstuskeskustes on riigi omandus, see on kogu rahva vara.

Kodanlike maade põhiseadustes lähtutakse seisukohast, et kapitalistlik kord ja eraomandus on igavene, et see peab olema seadusandlikult kindlustatud, et inimese kurnamine inimese poolt saaks nn. seadusliku aluse ning kui keegi julgeb selle vastu astuda, siis töötab ta põhiseaduse vastu, mis on kuulutatud pühaduseks, ja teda ähvardatakse selle rikku-
mise eest nii põrgutule kui vangimajaga. Nende põhiseadus peab kindlustama kapitalistide ja suurmaapidajate klassile mugava äraelamise, rikkaliku prassimise ja mureta elu määratu rahvaenamuse kulul. Sotsialistlikus Põhiseaduses on see aga sootuks teisiti. Sotsialistlik Põhiseadus näeb ette ekspluateerimise kaotamise, tööpuuduse likvideerimise, valmistusvahendite riigistamise, kusjuures töö on iga inimese, iga kodaniku auasi ja „kes ei tee tööd, see ei tohi ka süüa“. Samuti peab olema sotsialistlikus Põhiseaduses seadusandlikult kindlustatud igale töötajale õigus puhkusele ja haridusele. Kodanlikud põhiseadused katsuvad varjata ühiskonna jagunemist klassideks ning nende klasside leppimatut vastuolu, kus sageli öeldakse, et rahvas teostab riigivõimu, kus jutlustatakse rahvaterviklust ja omariiklust, kuid kus tegelikult on rahva rõhuv enamik kõigi abinõudega riigi valitsemisest eemale tõrjutud. Meie aga peame selgesti ütleva, et ENSV-s valitseb riiki töötav rahvas, töötava rahva saadikute Nõukogude kaudu. Samuti öeldakse kodanlikes põhiseadustes, et kapitalistlikes riikides kehtivad demokraatlikud vabadused, kuid vaadeldes näiteks Pätsi vabariigi põhiseaduse § 36 ja 37, me näeme, kuidas on tegelikult lugu demokraatlike vabaduste kasutamisel, näiteks evisid meie kodanikud hääleõiguse alles siis, kui nad 22 aastat olid vanad ning teatud aja pidid vahet pidamata (3 aastat) Eesti kodakondsuses seisma. Samuti polnud sõjaväelastel valimisõigust. On riike, kus kehtivad mitmesugused muud tsensused, ja riike, kus naiskodanikud on valimisõiguseta. Ning mis kasu on nii-nimetatud demokraatlikest vabadustest paberil, kui neid tegelikult on võimatu teostada? Kui näiteks trükikojad on kapitalistide klassi omad, siis on võimatu kasutada töölistel sõnavabadust, kui majad ja ruu-

mid on jõukate klassi valduses, siis ei ole võimalik kehvastikul kasutada koosoleku vabadust. Riigis, kus politseiaparaat on kurnajate klassi teenistuses, ei saa töölisklass kasutada ühinemisevabadust, nagu meie kõik seda oleme oma nahal tunda saanud. ENSV Põhiseadus on aga seesuguseist puudustest vaba, meie Põhiseaduse järgi on kodanikud juba 18-aastaselt hääleõiguslikud hoolimata nende soost, rahvusest ja rassist ning nad võivad valimistest nii aktiivselt kui ka passiivselt osa võtta, nad võivad teostada kõiki demokraatlikke vabadusi, sest nii trükikojad kui ka koosolekuruumid on vabalt Põhiseaduse järgi nende kasutada. Stalini Konstitutsiooni erinevus ongi just see, et siin ei kuulutata välja vabadusi mitte formaalselt, vaid antakse tagatis nende vabaduste teostamiseks, et siin ei ütelda paljasõnaliselt ainult, et näiteks töö on kodaniku auasi, vaid et siin töötav rahvas seadusandlikult juba vabastatakse ekspluateerimisest ning et talle kapitalistide võimu kukutamise ning sotsialistliku korra teostamise kaudu kindlustatakse tööpuuduse likvideerimine ning kriiside kadu. Seepärast ütleb Stalin, et uue Konstitutsiooni demokratism ei ole mitte harilik, „üldtunnustatud“ demokratism, vaid sotsialistlik demokratism.

Nõnda on lugu ENSV ja NSVL ühiskondlikust korrast. Meie oleme kaotanud kurnamiskorra, kapitalistide võimu ja kehtestanud nõukogude võimu, mida meie selgesti oma Põhiseaduses väljendame, salgamata meie riikliku korralduse klassi-iseloomu. Oma ühiskondlikus korralduses arvestame meie realiteeti ja fikseerime seda ka oma Põhiseaduses. § 8 ütleme meie, et sotsialistliku majandussüsteemi kõrval on ENSV-s seadusega määratud piirides lubatud üksiktalupoegade, käsitöölise eramajapidamised ning väikesed tööstuslikud ja kaubanduslikud eracttevõtted. Ning § 9 seadusega määratud piirides talumajapidamiste all olev maa kinnistatakse meie talunikele põliseks ja tasuta pidamiseks.

Kui kellelgi peaks tekkima kahtlus, et ENSV-s ei ole kodanikule võimaldatud koguda endale tagavarasid või et tema ei võiks soetada endale elamut või et tal ei võiks olla toasisustust, tarbeesemeid ja isegi mõnususid, siis on see täiesti vale, sest meie Põhiseaduse § 10 on see igale kodanikule kindlustatud. Kui meil peaks öeldama, et kodanik ei tohi oma isiklikku

varandust pärandada, siis ei vasta see tõele, sest selles samas § 10 on pärimisõigus igale kodanikule tagatud. Edasi oleme meie kuulnud palju räägitavat Eesti endises kodanlikus vabariigis plaanimajandusest ja plaanikindlast valmistamisest, millest loomulikult kunagi ei tulnud midagi välja kapitalistide omavaheliste vastuolude tõttu, siis on plaanimajandus aga ENSV-s täiesti kindlustatud, mille tagajärjeks on „töötava rahva ainelise ja kultuurilise taseme järjekindel tõus ning riigi sõltumatuse kindlustamine ning kaitsevõime tugevdamine. Kui kujutletakse, et ENSV-s kõik kodanikud hakkavad hakkavad mitmesuguse, nii keerulise kui lihtsa töö eest ühesugust tasu saama, siis ei vasta see tõele. Meie Põhiseadus ei luba mingisugust väikekodanlikku ühetasastamist, meil teostatakse sotsialismi põhimõtet: igahelst tema võimete järgi, igahelst ta töö järgi, s. t. kes rohkem oskab ja suudab, peab rohkem tegema ja siis saab ta ka rohkem palka.

Mis puutub riiklikku korraldusse, siis kuulub ENSV suurde Nõukogude Liitu, kus on 16 Nõukogude Sotsialistlikku Vabariiki, kes teostavad iseseisvalt oma riiklikku võimu, säilitades täieliku suveräänsuse. Nõukogude Eesti tagab Nõukogude Liidule tema kõrgemate võimuorganite ja riikliku valitsemisorganite õigused, mis määratlevad Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide valitsuse korraldusi, lepingute sõlmimisi ja ratiifitseerimisi teiste riikidega, sõja- ja rahuküsimusi jne. jne.

Uudsust meie administratiivses jaotuses oleks niipalju märkida, et linnadest peale Tallinna omavad nüüd ka Tartu, Narva ja Pärnu iseseisva administratiivüksuse õigusi väljaspool maakondi. Muidu aga jääb meil kehtima senine administratiivne jaotus, tähendab maakond, linn, alev ja vald.

Mis puutub ENSV riigivõimu kõrgemaise organeisse, siis tuleb praeguse Riigivolikogu asemele parlament uue nimetusega. Uut sotsialistlikku rahvaesindust nimetatakse ENSV Ülemnõukoguks, mis valitakse neljaks aastaks, üks saadik iga 10 000 elaniku kohta (§ 21). Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal funktsioneerib Ülemnõukogu Presiidium, mis Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal muuseas võib vabastada ametist ja nimetada ametisse üksikuid rahvakomissare ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe ettepanekul, võib anda aunimetusi, teostada armuandmisi jne. Ministeriumide ase-

mele tulevad Rahvakomissariaadid, mis moodustavad Rahvakomissaride Nõukogu (§ 38). Rahvakomissaride Nõukogu ülesanded ning arv on loetletud peatükis IV.

Kohalikeks riigivõimuorganiteks (peatükk V) on töötava rahva saadikute nõukogud maakondades, linnades, valdades ja alevites. Konstitutsiooni komisjon kaalutles küla nõukogude moodustamise küsimust ja leidis, et meie administratiivse jaotuse järgi ning tarviduse kohaselt pole vajadust moodustada küla ega rajooni nõukogusid, küll aga on vajalik moodustada töötava rahva nõukogud alevites, näiteks suuremais tööstuskeskustes (Kiviõli jt.), kus peaks olema oma kohapealne nõukogu. Edaspidi võib tekkida tarvidus muuta praegused alevikud aleviteks ja moodustada seal nõukogud.

Õigusemõistmist ENSV-s teostavad ENSV Ülemkohus, maakonnakohtud ja rahvakohtud (§ 77). Nõnda et Konstitutsioonikomisjoni arvates peaks sellest kohtuvõrgust piisama töötava rahva õigusemõistmiseks, kuna vallakohtute ellukutsumine igas vallas oleks asjatu. Ülemkohus vastaks umbes endisele riigikohtule, maakonnakohtud — ringkonnakohtuile. Samuti võib sama paragrahvi järgi moodustada Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülemnõukogu määramisel Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu erikohtuid Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis. Uudsus kohtute alal peale muu on aga see, et asjaarutamist teostatakse kõigis kohtuis rahvakaasistujate osavõtul, välja arvatud seaduses eriti ettenähtud juhtumid (§ 78). Muidugi on peale selle veel hulk muid uudusi. Kohtupidamine, olgu tähendatud, toimub eesti keeles, samuti on igal kodanikul õigus esineda ka oma emakeeles. Kohtunikud on sõltumatud ja alluvad ainult seadusele. ENSV prokurör nimetatakse aga Nõukogude Liidu prokuröri poolt, nii et prokurör ei allu kohalikele võimudele ning võib tegutseda täiesti iseseisvalt. Maakondade ja linnade prokurörid nimetatakse ENSV prokuröri poolt NSVL prokuröri kinnitamisel.

ENSV Põhiseaduse VIII peatükis on kindlaks määratud kodanike põhiõigused ja kohused. Kui kodanliku Eesti põhiseaduse § 27 lausus: „töö on iga töövõimelise kodaniku au ja kohus. Iga kodaniku õigus ja kohus on ise soetada endale tööd. Riik aitab töö võimaldamiseks kaasa,“ — siis öeldakse

ENSV Põhiseaduse § 90, et igal kodanikul on õigus olla kindlustatud tööga, kusjuures nende töö eest tasutakse vastavalt tööhulgale ja omadusele ning et õigus tööle kindlustatakse rahvamajandusliku sotsialistliku organisatsiooniga. Nõukogude ühiskonna tootmisjõudude püsiva kasvuga, majanduslike kriiside võimaluse kõrvaldamisega ja tööpuuduse likvideerimisega. Kuidas sotsialistlik vabariik kindlustab töölise olukorda, peegeldub ka § 91, kus öeldakse, et puhkeõigus kindlustatakse töölistele palgalise puhkeaja kehtestamisega ning laialdase sanatooriumide, puhkekodude ja klubide võrgu kasutada andmisega töötavale rahvale. Kodanliku vabariigi põhiseaduses oli öeldud, et abivajaja eest hoolitsemine lasub eeskätt perekonnaliikmel. Sotsialistlik Põhiseadus ütleb: ENSV kodanikel on õigus ainelisele kindlustusele vanaduses kui ka haiguse ja töövõime kaotamise puhul. Seda õigust kindlustab tööliste ja teenijate sotsiaalkindlustuse laialdane arendamine riigi kulul, töötavale rahvale tasuta arstiabi võimaldamine, töötavale rahvale laialdase kuurortide võrgu kasutada andmine. Kui siia juurde lisada veel, et Põhiseadus kindlustab tasuta hariduse, kõrgem haridus kaasa arvatud, stipendiumid valdavale enamusele kõrgemais koolides, tasuta õpetuse organiseerimise tehaseis, sohvoosides, masina- ja traktorijaamades, naisele mehega võrdsed õigused kõigil aladel ning ühesuguse tasu saamise võrdse töö eest mehega, ema ja lapse huvide riikliku kaitse, raseduse puhul naisele puhkeaja andmise tööpalga edasimaksmisega, sünnitusmajade, lastesõimede, lasteaedade võrgu loomisega (§ 94), ENSV kodanikele üheõigusluse kehtimapaneku sõltumata nende rahvusest ja rassist kõigil aladel, kodanike südametunnistusevabaduse, kus kõigil usukultustel on ühesugune vabadus, kus kirik on riigist ja kool kirikust lahutatud, kus samuti on usuvastase propaganda vabadus, kus töötavale rahvale lubatakse sõnavabadus, trükivabadus, koosolekute- ja miitinguvabadus, tänavrongkäikude ja meelevalduste vabadus ning kus seda vabadust kindlustab trükikodade, paberitagavarade, ühiskondlike hoonete, tänavate, sidevahendite ning muude vajalike ainelist tingimuste andmine töötavale rahvale ja tema organisatsioonidele, — siis on pilt täielik.

Töötavale rahvale kindlustatakse organisatsiooniline ise-

tegevus ning poliitilise aktiivsuse arendamine. Kodanikel on õigus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse ning kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud tööliklassi ja töötava rahva teiste kihtide ridadest ühinevad Üleliiduliseks Kommunistlikuks (bolševike) Parteiks, kes on töötava rahva eelvägi töötava rahva võitluses sotsialistliku korra kindlustamise ja arendamise eest ja töötava rahva kõigi ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuum (§ 98). Nagu me juba eespool tähendasime ei oleks üleliigne välja tõsta ka § 101, kus öeldakse, et ENSV annab varjupaigaõiguse välisriikide kodanikele, keda töötava rahva huvide kaitsmise või teadusliku tegevuse või rahvusliku vabadusvõitluse pärast kiusatakse taga.

Meie tähendasime juba, et sotsialistlik Põhiseadus vastandina kapitalistlike riikide põhiseadustele ei toonita muud kui sotsialistlikku omandust, nii öeldakse ka § 103, et „iga kodanik on kohustatud hoidma ja tugevdama ühiskondlikku, sotsialistlikku omandust kui nõukogude korra püha ja puutumatut alust... Isikud, kes ühiskondlikku, sotsialistlikku omandust ohustavad, on rahvavaenlased.“ Kui kapitalistid karistasid karmilt iga kodanikku, kes julges nende eraomandust puudutada, siis karistame meie veel karmimini iga rahvavaenlast, kui ta julgeb puutuda ühiskondlikku ja sotsialistlikku omandusse. (K i i d u a v a l d u s e d.) Sedasi seisame meie moraalselt mitu korda kõrgemal kui vana, lagunenud, eraomanduslikul põhimõttel rajanev ühiskond, kuna meie kaitseme kogu ühiskonna vara, sotsialistlikku vara.

Uus ENSV Põhiseadus toob ka tunduva muudatuse meie sõjaväe ellu. § 104 lausub: „Üldine sõjaväeteenistuse kohustus on seaduseks. Sõjaväeteenistus Tööliste ja Talurahva Punaväes on ENSV kodanike austavaks kohuseks.“ Nõnda tuleb meie praegune rahvavägi ümberkujundamisele ning saab endale kuulsusrikka Punaarmee austavad ülesanded ja kohustused. (K e s t v a d k i i d u a v a l d u s e d.) Järgnevas paragrahvis kõneldakse isamaa kaitsesest, mis on iga kodaniku püha kohus, kusjuures tuleb märkida, et isamaa mõiste on niisama põhjalikult muutunud kui on muutunud eraomanduse mõiste. Kapitalistide isamaa, kus üksikud võisid täita oma põhjatuid taskuid, on muutunud kogu töörahva sotsialistlikuks isamaaks.

kust on minema kihutatud ahned kapitalistid ja töörahva rõhujad. (K i i d u a v a l d u s e d.) Meie püha kohus on kaitsta meie uut isamaad ning vältida kodumaa reetmist, vande murdmist, üleminekut vaenlase poolele ja riigi sõjalise võimsuse kahjustamist, seepärast karistatakse salakuulamist seaduse täie rangusega kui kõige raskemat kuritegu, ütleb § 105. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Valimissüsteem tuleb meil kehtivusele üldise, ühetaolise, otse- ja salajase valimisõiguse põhimõtteil, kusjuures, nagu tähendatud, kõigil ENSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, on valimise õigus, ilma mingisuguse tsensuseta, välja arvatud nõdrameelsed ja isikud, kes kohtuotsuse põhjal on jäetud ilma valimisõigusest. Meie lubasime sõjaväelastele valimisõiguse anda, missuguse lubaduse meie nüüd täidame, sest sõjaväelastel on teiste kodanikega võrdne õigus valida ja olla valitav. (K i i d u a v a l d u s e d.) Valida aga tuleb meil nüüd varsti nõukogusid, ning kõigil kodanikel tuleb aktiivselt valimistest osa võtta, eriti naiskodanikel, kes reaktioonilise surve ja pimestamise tõttu olid teataval määral poliitilises elus maha jäänud.

„Rahvuslike“ — jutumärkides — olluste meeli on teataval määral köitnud rahvuslipp, mille värve noorsoole nii koolis kui kirikus on katsutud pühadusena kujutada, mille eest on kutsutud võitlema, ilma et ise sellest oleks endale aru antud. Seepärast lubatagu siinkohal puudutada meie uue sotsialistliku vabariigi lipu värvi ja kujutlust. On täiesti võimatu kujutleda, et ENS Vabariigi lipp võiks olla oma põhimõtetest teissugune kui teiste sotsialistlike vabariikide lipud, kui üldse võitleva proletariaadi lipp (tormilised kestvad k i i d u a v a l d u s e d. H ü ü d e d : Hurraa!), mille all töötav rahvas on võidelnud barrikaadidel, mille all ka Eesti töötav rahvas on rünnanud tsaari korda, on võidelnud kurnajate klassi vastu Eestis, on kandnud sadu ja tuhandeid vereohvreid, on peitnud oma ajaloolisi lippe suurte pühadustena, teades et kui tagurliku valitsuse politseivõimud saavad selle kätte, siis ootab selle kandjat vangla. On võimatu kujutleda, et Eesti töötav rahvas võiks võtta teissuguse lipu kui punase (k e s t v a d k i i d u a v a l d u s e d), on kujutlematu, et Eesti töötav rahvas võiks võtta lipu, millega teda on aastakümneid taga kiusa-

tud, vangimajja pandud, väljakohtusse tassitud, mille all kurnajate kildkond on oma võimu teostanud ning laialdasi rahvahulki petnud. Siin on kõigi teadlike kodanike kohus meie kasvavale noorsoole selgitada, et töötava rahva võitluslipp peab olema punane, varustatud töösymbolitega, sirbi ja vasaraga, (tormilised kestvad kiiduavaldused), et töötava rahva lipp peab olema palju suuremas lugupidamises, palju suurema austuse osaline kui kurnajate klassi lipp, mida nad nimetavad rahvuslipuks ja mille värve rahvusvärvideks, eriti seepärast, et nende rahvuslikkus on väljendunud tõsise rahvuslikkuse moonutamises, teiste rahvuste põlgamises ja töötavate hulkade kõige halastamatumas kurnamises ja allarõhumises. (Kiiduavaldused.)

Vapiküsimust ei ole vajadust puudutada, sest ENSV uus vapp tuleb põhiseaduse § 117 järgi märksa esteetilisem kolmest lahjast lõvist. (Kestvad kiiduavaldused.) Uus vapp sümboliseerib vabadust, ning kannab meie maa iseloomustavaid jooni, kujutades merd, okaspuuoksi jne.

ENSV pealinnaks jääb kuulus Tallinn, mille proletariaat on kogu aeg sammunud Eesti töötava rahva revolutsioonilise võitluse esiridades. (Kestvad tormilised kiiduavaldused.)

Kokkuvõttes lubatagu nentida tõsiasja, et vabanenud Eesti rahvas võeti 6. augustil vastu maailma kõige vabamate rahvaste perre maailma kõige vabama ja kõige suurema parlamendi — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülemnõukogu poolt. Sellele lubatagu lisada, et see vastuvõtt toimus ennenägematu vaimustuse ja poolehoiuavaldustega meie töökalde, targale ja mehisele eesti rahvale, nagu nimetas meid väga lugupeetav sm. Kuusinen, ning et see vabanenud eesti rahvas asub siitpeale kõige vabama, kõige täiuslikuma ja kõige avaramate vabadustega Konstitutsiooni alusele ühes teiste liiduvabariikidega. (Kestvad kiiduavaldused.) Meie rahvas võib uhke olla, et temale on osaks saanud aujõuda meie suure õpetaja ja inimsoo heategija Stalini enda poolt formuleeritud ja väljatöötatud Konstitutsiooni heledale päikesepaistele. (Tormilised kestvad kiiduavaldused.) Ent Stalini Konstitutsiooni hele päikesepaiste pole vaid mingi fraas, vaid on sõna otseses mõttes kõike seda edu,

kõike seda arengut ja kõiki neid saavutusi väljendav ning iseloomustav termin, mida on saavutanud Nõukogude Liidu määratu rahvastepere selle suure vabaduse ning nende määratule arenemise võimaluste juures, mis on ette nähtud Stalinliku Konstitutsioonis ja nõukogude korra juures. Stalinliku Konstitutsiooni järgi rakendub eranditult kogu töötav rahvas riigi elu juhtimisele, sest töötav rahvas võib nüüd täiesti vabalt valitavate nõukogude kaudu määrata ise oma saatust, määrata seda kurnajaita, kapitalistideta, liiakasuvõtjaita ja maaga hangeldajaita. Töötav rahvas võib Stalini heleda Konstitutsiooni päikesepaistel arendada oma rahvuslikku kultuuri täiuslikkuseni, esile tõstes kõik selle, mis on meie rahvuses progressiivset, edumeelset, edasiviivat. Näiteks ei tea meie veel oma rahva varasemaist ärkamisaegadest kõike seda, mis on toimunud kunagi meie rahva kehvemate kihtide olukorra parandamise taotluseks, sest meie vanemas kirjanduses on katsutud retušeerida neid kohti, mis käsitlevad võitlust rikka, tõusiku vastu, kes kerkis Eesti tärkava kodanluse ja mõisniku ridadest. Meil tõstetakse kaugemast minevikust eesti rahvusest mõisnikke esile ja püütakse näidata, et ka Eestis on oma aadel olnud. Aga et meil oleks uuritud ka neid eesti rahva poegi, kes ennastalgavalt võitlesid töörahva vabaduse eest, sellest pole palju kuulda olnud. Ja kui niisuguseid võitlejaid on kirjeldatud, siis ikka nõnda, nagu oleksid nad võidelnud vaid selle korra eest, mida teostas Päts-Eenpalu neetud klikk. Stalini Konstitutsiooni päikesepaistel peab lopsakalt õitsele lööma meie rahvuskultuur, mis on sisult sotsialistlik ja üksnes vormilt rahvuslik. Et sageli tarvitatakse seda vormelit ilma selle tähendust teadmata, siis lubatagu ütelda, et see peab olema säärane rahvuslikkus, mis kõigepealt ei käi vastu tööliklassi, kehva talurahva ja töötava intelligentsi vabastamisele eksploateerimisest, ning mis arendab niisuguseid rahvuslikke jõude, mis teenivad selle suure eesmärgi saavutamist, see peab olema niisugune rahvuslikkus, mis ei põlga teisi rahvusi, vaid elab sõpruses ja heas läbisaamises teiste rahvustega. Sellest vaimust on kantud meie suure juhi Stalini Konstitutsioon. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Seepärast arvestades kõiki neid asjaolusid panen ette see

ENSV Konstitutsiooni projekt ENSV Riigivolikogu poolt vastu võtta ja viivitamata kehtestada.

Elagu Stalinlik, kõige vabam Konstitutsioon maailmas! (Tormilised kiiduavaldused. Koosolijad tõusevad püsti. Vaimustatud hurraa-hüüded.)

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik! (Kestvad kiiduavaldused. Hurraa-hüüded.)

Elagu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit! (Kestvad kiiduavaldused. Hurraa-hüüded.)

Elagu Üleliiduline Kommunistlik (bolševike) Partei! (Kestvad kiiduavaldused. Hurraa-hüüded.)

Elagu kogu maailma töötava rahva juht, armastatud õpetaja ja inimsoo vabastaja, meie suur Jossif Vissarionovitš Stalin! (Tormilised kestvad kiiduavaldused. Lakkamatud hurraa-hüüded.)

LÖPPSÕNA KONSTITUTSIOONIKOMISJONI ARUANDE PUHUL

Seltsimehed! Eilsel Riigivolikogu koosolekul, kus vastuvõtmiseks esitati Konstitutsiooni komisjoni poolt väljatöötatud Stalinlik Põhiseadus, arutati seda Põhiseadust kõigekülgselt. Rahuldustundega võime konstateerida, et ükski kõneleja, kuigi neid on olnud kümnekond kõigi ühiskondlike kihtide esindajaina, ei ole selle eelnõu vastu vaielnud, vaid on seda kõigiti toetanud ja soovitanud. Leidis üksmeelset väljendust, et Stalinliku Konstitutsiooni alusel väljatöötatud ENSV uus Konstitutsioon on kõige vabam Konstitutsioon maailmas. Ning mis veel meie uut sotsialistlikku Põhiseadust iseloomustab, on see, et temas on esiplaanil nagu sm. Sepre märkis, sotsialistliku riigi majanduse arendamine, produktsiooni korraldamine ning valmistusjõududele vaba arenemise võimaldamine. Selle küsimusega tegeleb terve rida Põhiseaduse paragrahve, millest tähtsaimad on § 4, 6, 7 ja 11. Näeme, et tootmisalade korraldamisele on meie uues Põhiseaduses pühendatud hulk paragrahve ning valmistusaparaadi käimapanekuks ning juhtimiseks on rahvakomissariaadid võrdlemisi üksikasjaliselt

välja töötatud. Peatükk IV, mis tegeleb ENSV riigivalitsemise organitega, loetleb terves reas paragrahvides, 43, 45, 49 jne. just puhtvalmistusalaseid riigiorganeid. Nii et sotsialistlik Konstitutsioon väljub, marksistlikult väljendades, domineerivalt valmistusprotsessi korrastamise seisukohast, mis ka on loomulik, sest ühiskonna eksisteerimine põhineb vaid tootmisel, tööel, mida peavad korraldama just eeskätt seadused. Kui kodanlikud põhiseadused tegelevad peatükkide kaupa presidendi instituutidega, igasuguste ülem- ja alamkodadega ja sellega, kuidas keegi peab oma allkirja ja vande andma, et ta kuidagi ei julgeks valitsevale kildkonnale vastu hakata, siis see on sotsialistlikule põhiseadusele võõras. Kui nende põhiseadused tegid kõik ja arvasid välja mitmekesiseid konkse, et kurnamiskord võiks püsida igavesti, siis meie Põhiseadus tegeleb peamiselt sellega, kuidas kurnamiskorda kaotada ja uut vaba ühiskondlikku korda üles ehitada. (K i i d u a v a l d u s e d.) Kurnamist aga pole meie kord suutnud veel lõplikult kaotada, natuke sellest on meie Põhiseaduses veel lubatud, aga mida rohkem areneb ja laieneb meie ühiskondlik sotsialistlik valmistussektor, seda vähemaks jääb ka kurnamine, ja selles mõttes on sm. Kruusil õigus, et Konstitutsioon ei ole igavene. Kui meie ühiskond on arenenud oma valmistusprotsessis niikaugele, et meil pole enam kurnamist üldse, siis tuleb seda jälle fikseerida ning tuleb Põhiseadusse jälle uued elemendid sisse võtta, mis vastavad tegelikkusele.

Edasi tahaksin peatuda paaril eriküsimusel, mida siin puudutati. Nimelt naise vabastamine. Naine on olnud tõepoolest mitmekordne ori nagu öeldi, ning sellest orjusest ei päästa teda ükski muu võim kui sotsialistlik kord. Stalin ütleb, et naine sai külas vabaks kolhooside tõttu. Naine saab linnas, vabrikus ja külas siis vabaks, kui on loodud lastesõimed, lasteaiad, sööklad ja asutused, mis teevad naise koduse töö. Uus Põhiseadus ning meie suured pöördelised sündmused on selleks teed rajanud.

Edasi tähendati siin, et töö on kapitalistlikus ühiskonnas vastik, sest inimene teab, et töösaadusest läheb lõviosa kapitalistide ja eraomanike taskusse. Sotsialistlikus ühiskonnas muutub aga töö lõbuks. Kahtlemata on see õige. Lõbuks muutub ta siis, kui ta on kergeks tehtud. Kergeks tehakse ta

siis, kui tehnika on arenenud kõrgele järjele. Tehnika ei saa aga areneda, kui meie ei tööta intensiivselt kõigil aladel, kui meie ei tööta stahhaanovlikult. Ning juba meilgi töötatakse stahhaanovlikult. Ainult siin tuleb meie majandusmeestel arvestada seda, et tõsine stahhaanovlus tekkis alles siis, kui oli saavutatud moodne tehnika, kui oli õpitud seda tehnikat kasutama ja kui uus moodne tehnika tingis ka uued töömeetodid. Kondiauruga võib muidugi ka stahhaanovlust arendada, kuid tuleb jälgida seda, et see ei viiks töötavaid inimesi meie tehaseis stahhaanovlusest valearusaamisele.

Uue tehnika arenemine ja uue tehnika saamine on aga uue Konstitutsiooniga meile garanteeritud.

Samuti võimaldab meie uus Põhiseadus meie talurahval vabalt ja muretult oma põllul tööd jätkata. Meie mureks on, et põllumajandustoodang ei langeks, seepärast me muretseme talurahvale tehnilist ja muud abi, et senised talupidajad saaksid oma majapidamist jätkata ja uued seda alustada, mis neile Põhiseadusega on lubatud.

Sm. Jalak juhtis siin väga kujukalt tähelepanu kodanluse vatele ja mustale propagandale, nagu tahaksid kommunistid kodanikult teise pintsaku ära võtta, kui tal on neid kaks, ja mõned tõrvajad seletavad koguni, et võtavad ka veel särgi kodaniku seljast. Muidugi meil pole vaja selle suure tarkusega võistleva hakata, meie juhime veelkordselt tähelepanu §§ 8, 9, 10 jne., kus selge sõnaga on öeldud, et ei taluniku ega käsitöölise eraomandust ei tohi keegi puutada.

Meie võime aga niipalju juurde lisada, et juba Marx ja Engels kirjutasid 1848. aastal „Kommunistlikus manifestis“, et kommunistid sugugi ei taha hävitada produktide isiklikku omandamist, mida inimesed vajavad elatisvahendina. Kommunistid tahavad ainult hävitada võimaluse omandada eraomandusena võõra töö vilja. Kapitalist või mõisnik palkab töölisi ja võtab endale nende poolt toodetud saadused. Kulak annab raha või leiba võlgu, sundides võlgnikku selle eest enda kasuks töötama ja võtab endale lõviosa kehvikute toodeldud saadustest. Niisugust saaduste omandamist eraomanduseks tahavad hävitada kommunistid.

Mis aga puutub eraomanduse õigusse isikliku tarviduse ja mõnuse esemete suhtes, siis siin just sotsialistlik kord

esmakordselt nimelt tagabki seda õigust täiel määral kõigile töötajaile. Ja tõepoolest, missugusest töötajate eraomandusest võib kapitalismi juures juttu olla? Kapitalistid ja mõisnikud röövivad tööliste ja talupoegade töövaeva. Väheha häda korral, kui tööline või talupoeg satub võlgadesse, kirjutatakse tema kodused tarbed üles ja müüakse need kehva kodaniku kõige hädavajalikumad asjakesed oksjonil ära.

Eraomanduse õigust kasutavad kapitalistliku korra juures tegelikult ainult jõukad klassid. Rikaste klasside isiklike väljaminekute suuruse üle võime otsustada kas või mõnede Ameerika kirjanike jutustuste järgi, kus kirjeldatakse nelja tuhande Ameerika miljonäri kulutusi nende isiklike tarviduste rahuldamiseks. Selgub, et see grupikene rikkaid kulutab aastas ainult ülikondadele niipalju, et sellest rahast piisaks 41 000 töölisperekonna täiesti muretuks äraelamiseks. Ainult lilledele ja maiustustele kulutab see grupikene rikkaid aastas niipalju, et sellest rahast jatkaks 4000 töölisperekonna täiesti korralikuks äraelamiseks. Kuipalju kodanikke meil oleks võinud ära elada nende summadega, mis meie tõusikud löid läbi ja raiskasid, see on veel arvutamata, kuid igatahes pole ka see mitte väike hulk.

Ning lõpuks. Töötav intelligents leiab meil täiel määral rakendamist, kui ta uue Põhiseaduse kohaselt orienteerub ümber, sest meie koolid hakkavad nüüd täie jõu ja vabadusega tööle ning muud kultuurialad edenema. Kui edeneb alus, valmistus, siis edeneb ka pealisehitus, teadus, kultuur jne. Seepärast on päris kindel, et Riigivolikogu võtab vastu uue Stalinliku Konstitutsiooni ning et selle /ammu kiidab heaks kogu meie töötav rahvas. Elagu Stalinlik Konstitutsioon! (Kestvad kiiduavaldused.)

Elagu kõige vabama Konstitutsiooni isa, meie suur juht ja õpetaja Stalin! (Kauakestvad tormilised kiiduavaldused. Koosolijad tõusevad püsti.)

Hurraa seltsimees Stalinile! (Hurraa-hüüded ja kestvad kiiduavaldused.)

KIRI „VIISNURGALE“

Ilukirjandus, kunst, nagu kõigile teada, on inimese — töö- lise, taluniku, haritlase, kõigi võimalike ühiskondlike kihituste — materiaalse olukorra, poliitilise meelsuse, sotsiaalsete vahe- kordade ja hingeelu peegeldaja. Kirjandus, kunst oskab seda olla, võib ja peab seda olema kõige peenemal kujul. Ta tungib sügavaimasse hingesoppi inimese tunnete kaudu, sageli vastu selle tahtmist. Temast ammutavad kõige laiemad, indiferent- semad rahvahulgad oma veendumused ja vaated. Seepärast on kirjandus ja kunst suur relv igal alal. Aga kirjandus ja kunst on omakorda nende samade hulkade mõjustada. Kir- janikud ja kunstnikud on sõltuvad ümbritsevast keskkonnast — valitsevast ühiskondlikust korrast, valitsevatest klassidest. Nõnda kukutatud tagurlik klikkki katsus rakendada ka kir- janduse, kunsti, kogu eesti vaimuilma oma rahvavaenulise poliitika teenistusse — ristides seda rahvuslikkuseks, ehtides seda kõlavate nimede ja kirjude hilpudega pealtpoolt, kuid mis sisult kujutas endast vaid vastikut kurnamisaparaati. See puhtformaalne õõnes rahvuslikkus teenis vaid korrumppeeru- nud seltskonna nurjatuid, läbimõeldud taskute täitmise huve.

Siitpeale kirjanikud, kunstnikud ja vaimuinimesed tunne- vad endid vabana sellest autust tööst ning nemad sammuvad suunas, mis peab paljastama valeisamaalisust, petterahvuslik- kust, naelutades kinni laostunud kurnajate klassi vägivalla- poliitika, lahastades rõhuja hingeelu, kes oli ülbelt roninud meie rahva turjale, kes kavaluse, pettuse ja ostu teel sageli suutis luua õilsuse oreoli oma rahvavaenuliste püüdluste üm- ber, katsudes panna uskuma meie noor-, kesk- kui vanemat põlve, kuid kes siiski rahva poolt minema kihutati. Kunsti, kirjanduse ning meie kultuuritegelaste ülesanne on nüüd vaid tõde teenida. tõde tuua heledasse valgusse, tõde kanda ilusana.

puhtana kõige laiematesse rahvahulkadesse, kõiki nakatada austama tõde, et kõiki õpetada põlgama inimese kurnamist teise poolt, et kõiki juhtida ilu, aususe ja inimarmastava valguslätte juurde, et kõiki viia võitlusse parema ühiskonna — sotsialismi — teostamise eest.

Selleks „Viisnurgale“ jõudu ja edu!

August 1940.

KÕNE PÖLLUMAJANDUSE NÄITUSEL TALLINNAS

Seltsimehed! Kodanikud! Lubatagu mul tervitada teid Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Rahvakomissaride Nõukogu poolt, kes uue Konstitutsiooni alusel tahab vankumatult viia meie töötava rahva elu paremale järjele. Meie nimetame nüüd oma põhiseadust Stalinlikuks Põhiseaduseks. Seda seepärast, et seltsimees Stalin, kogu maailma töötava rahva juht, on välja töötanud selle Konstitutsiooni põhimõtted.

Meie Konstitutsiooni esimene paragrahv ütleb, et ENS Vabariik on tööliste ja talupoegade sotsialistlik riik. Nõnda oleme meie, töölistes ja talupojad, oma riigi peremehed. Kui meile veel keegi endistest härradest tuleb kõnelema, et ka temal on veel sõnake meie elus kaasa rääkida, siis ütleme meie: käed küljest! Siitpeale valitseme meie ise, s. o. töölistes ja talupojad, oma riiki ja korraldame oma elu. Muidugi siitpeale valitseb ka töötav intelligents (haritlaskond) ühes tööliste ja talurahvaga meie sotsialistlikku riiki, sest töötav intelligents on lahutamatu osa meie töötavast rahvast.

Kuidas peab peremees praegu oma majapidamist korraldama? Nii küsib iga meie sotsialistliku vabariigi kodanik. Loomulik, et nüüd peab peremees ennast hoolega uute olude kohaselt ümber korraldama.

Kui vaatleksime meie riigi väliseid vahekordi, siis peame ütleva, et meie välispoliitika on muutunud nii põhjalikult, et meil ei ole enam mingisugust kääbusriigi välispoliitikat, nagu oli see endise tagurliku klikivalitsuse ajal.

Meie välispoliitika on nüüd ühine kõigi liiduvabariikide välispoliitikaga, meie välispoliitika on võimsa Nõukogude Liidu välispoliitika ning meie väliskomissar on tark ja osav stalinliku välispoliitika teostaja sm. Vjatšeslav Mihhailovitš Molotov. See välispoliitika muutumine on meile ka mi-

dagi maist sisse toonud, sest terve arsenal vanu paadunud „diplomaate“ ühes uhkete hoonete, toredate sisustuste ja kalliste palkadega on õhku lennanud, mis loomulikult kergendab ka riigikassa olukorda.

Mis puutub sisepoliitikasse, siis on siin samuti põhjalik pööre sündinud. Need, kes enne olid tagakiusatud ja allasurutud, on saanud vabadeks kodanikeks, nad võivad nüüd seda kõnelda, mida nende südametunnistus käsib, ning seda teha, mis kasuks peab tulema kogu töötavale rahvale.

Tähtsaim praegu päevakorras olevaist küsimustest on maa-küsimus. Ennekuulmatu enamusega valitud riigivolikogu, mis nüüd on kuulutatud Ülemnõukoguks, nagu seda nõuab uus Konstitutsioon, võttis vastu deklaratsiooni, millega maa kuulutati rahva omanduseks. See on nüüd kinnitatud ka Konstitutsioonis. Kahtlemata on meie külarahva rõhulval enamikul põhjust selle otsuse puhul rõõmutseta, sest sellega on võetud rahameestel õigus maaga hangeldada, maid kokku osta ja vaest meest, tegelikku põlluharijat, jätta hoopis ilma maata. Sellega on liikkasuvõtjail ja külakurnajail võimalus võetud raskustesse sattunud talunikku haamri alla ajada, temalt talu võileiva eest ära võtta ja teda ennast sulaseks muuta. See rahameeste ärivõte on kaotatud ja seda leinavad taga ainult kapitalistid, pangahärrad, orjastajad ja direktorid. Omaostetud maalapikese ja ostuperemehe romantika purustati pihuks ja põrmuks Eesti tagurliku valitsuse maareformi ja välispoliitikaga: asunik pidi parunitele tasu maksma, võlgades siplema ja või ning peekoni Inglise turule viima, olles selle turu tujudest rippuv ning kannatades alatist hirmu kriiside, pankroti ning võlausaldajate ees. Maaga hangeldamine süvendas veelgi rohkem maapuudust. Meie viimasest ankeedist on näha, et maasoovijate arv tõuseb kümneisse tuhandesse. Nüüd peame ütlema, et meie tahame maad anda kõigile neile, kes tõsiselt maad tahavad harida.

Seda peavad kohapealsed talunikud, maatamehed ja väike-maapidajad ise kindlaks tegema, kes on tõsine maaharija ja kes mitte. Kui aga kohapealsed komiteed peaksid siin ekslikult talitama, siis on kohalikul rahval endal õigus neid komiteid kontrollida partei ja maatöölaliste ühingute kaudu. Loomulikult ei saa kõigile anda 30-ha talusid, sest meil pole riik-

lik maatagavara nii suur. Mõned on kahjuks asjast nõnda aru saanud, et maainimesel ei tohigi vähemat talu olla kui 30 ha.

Meie nõuame, et kõik põllupidajad peavad põllud täis külvama, sest keegi ei pea kahju kannatama, seeme tasutakse õiglaselt ning kõige vähem peab riik, ühiskond, rahvas kahju saama. Seda valvab valitsus.

Edasi nõuame meie, et karja ei hävitataks. Meie teame, et on raskusi, aga raskusi tuleb kõigil kanda ja eriti neil seda rohkem, kes tänini on elus kergesti läbi saanud, ilma et nad seda olid kuidagi ära teeninud. Oleme aegsasti astunud samme, et karja saaksime ületalve pidada, et toodangu tase säiliks.

Kui aga see mõnikord ei lähe nii kiiresti ega ladusasti, siis tuleb seda silmas pidada, et meie ei ela maailmas üksi, vaid on ka teisi ning et meie olukord pole halb, kui võrrelda riikidega, kes on kaotanud kõik ja langenud sõjaprovokaatorite ohvriks.

Kui rääkida muudatustest, siis peame mainima muudatusi meie sõjaväe elus. Meie Konstitutsioon ütleb, et sõjaväeteenistus tööliste ja talurahva punaväes on ENSV kodanike austavaks kohustuseks. Meie rahvavägi ja laevastik on selle austava kohustuse endale võtnud ja ma olen veendunud, et nad ei tee Eesti töörahvale häbi. Meie oleme kindlad, et meie laskurkorpus on niisama vahva korpus kui kõik punaväe korpused, kes auga on kaitsnud ja kaitsevad meie suure isamaa piire ja julgeolekut.

Samuti on muudatus sündinud meie raudtee korralduses, sest meie raudteede juhtimine peab olema ühtlane kogu Nõukogude Liidu raudtee juhtimisega, kuna raudtee komissariaat on põhiseaduse järgi üleliiduline. Pärast ümberkorraldamist on meil kindlasti hoopis suuremad väljavaated nii teenistuse kui tehnilises mõttes, kuna tagurluse ajal raudtee ekspluaateerimine ja kulud rõhusid meie talurahvast ja töötajat alaliselt.

Kui puudutada meie kaubalaevastikku, siis jääb Tallinna kaubalaevastiku organisatsioon — „Eesti kaubalaevastik“, kes juhib kogu meie laevandust, hoiab sadamad korras ja hoolitseb laevastiku eest.

Meremeestel on avaramaid väljavaateid teenistuseks, sest NSV Liidu vedudel pole lõppu ega pole karta kriise ja tööpuudust.

Ainult siinkohal peab meelde tuletama neile „uljaile“ kaptenitele ja laevaomanikele, kes viibivad veel välissadamais, et aeg on tagasi pöörduda kodumaale, NSV Liidu sadamaisse, kus nad veel midagi võiksid endale päästa.

Sm. Molotov ütles oma kõnes Ülemnõukogus, et sõja vastu peab kogu NSV Liit valmis olema. Seepärast peame ka meie valvsad olema. Meie peame oma sangarlikule punaväele tähelepanu pühendama ja teda aitama majutamises, ning kui meil maal peaks ükskõik mil viisil olema tarvis ennast natuke kitsendada või kuidagi asju ümber korraldada, siis tuleb seda teha kindlas teadmises, et punavägi kindlustab meile rahu ning meie peame kõigiti kaasa aitama tema võimsuse tõusule ka meie maal.

Näitused, nõnda ka käesolev põllumajandusnäitus, on nagu paraad, kus vaadatakse üle jõude. Nii ka meie oma põllumajanduslikke jõude üle vaadates ei tarvitse häbeneda, vaid võime oma saavutustele uhked olla ning selle teadmiselega siit koju minna, et tuleval aastal sinne avar väljak, siinsed näituse hooned on kahtlemata veel rikkalikumalt väljapanekutega täidetud, ja et siin on esitatud juba uusi asju, mida meie ise ilma kapitalistideta oleme tootnud ja saavutanud. Meie riik peab auväärsetelt teiste liiduvabariikide kõrval sammuma ning pole üleliigne, kui meie võiksim ka Moskva põllumajanduse näitusel oma rahvusstiilis paviljoni püstitada, nagu teiste rahvuste omad äratavad seal hiiglakunstimplitena määratut tähelepanu. Meil on küllalt materjali, mida võime maailmale näidata — võtke meie tõukari ja selle saadused, sordivili, või, juust, munad, konservid, kalad jne. jne. Meie põllukultuur on arenenud, kuid seda tuleb veel kõrgemale järjele tõsta ja mitte üksikuis tippudes, vaid üldiselt. Meie lähemaks ülesandeks on maale anda odavat veojõudu ning meie seame sisse odavad masinate laenutamispunktid kehvadele põlluharijaile. Meie tahame kõik teha, et põllukultuur tõuseks. Ja seda saame siis, kui meie hoidume ühte, nagu hoidusime ühte oma valimisplatvormi ümber peaaegu 100%-liselt. Uus Konstitutsioon võimaldab meile kõigile

vaba arenemise, tõmbab kogu rahva meie riigi ja majanduse juhtimisele kaasa, seepärast areneb ka meie elu, meie kultuur.

Elagu Stalinlik Konstitutsioon!

Elagu meie suur õpetaja ja juht seltsimees Stalin!

KÖNE LUTHERI KAITISE TÖÖLISTELE

Seltsimehed! Lubage tervitada teid, lugupeetavad natsionaliseeritud Lutheri vabriku töölised Eesti Nõukogude Vabariigi Rahvakomissaride Nõukogu nimel (kiiduvad) ja teile õnne ja jõudu soovida meie uue sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise töös. Meie uus Stalinlik Konstitutsioon ütleb, et meie riik on tööliste ja talurahva sotsialistlik riik, seepärast on meie riigi elus ja meie riigi ülesehitamisel kõige suurem tähtsus just töölistel ja talurahval, kes töötavad iga päev vabrikuis, tehaseis, töökodades oma pinkide taga ja põldudel ning valmistavad varasid ühiskonnale, et ühiskond võiks areneda, et ühiskonna kultuur võiks tõusta, et meie kogu rahva — nii tööliste kui ka talurahva — majanduslik elujärg võiks paraneda.

21. juunist alates on eesti töötav rahvas nii linnas kui ka maal jõudnud äratundmisele ja arusaamisele, et tema ei või enam lubada end valitseda kapitalistide ja suurmaaomanike klassil, vaid et tema peab ise võimu enda kätte võtma. Ja nii meie teamegi, et eesti töötav rahvas üksmeelselt on otsustanud vastu võtta väga tähtsad ja põhjapanevad otsused nii tööstuse, pankade, veoabinõude asjus ja ka maaprobleemi lahendamises.

Seltsimehed! Kõigile on loomulikult päris selge, et meie valitsuse, tähendab Nõukogude valitsuse poliitika peab olema ainult niisugune, mis vastab tööliste ja talurahva huvidele. Meie esimene ülesanne on seda võimu kindlustada, mis töölistel 21. juunist peale võitlesid oma võimsate meelevalduste ja aktsioonidega kätte ja panid maksma. See on meie kõige suurem ja püham ülesanne. Sellest seisukohast välja minnes peab toimuma meie majandus-, sotsiaal- kui ka kultuuripoliitika teostamine. Sellele eesmärgile, s. o. võimu kind-

lustamisele, peavad alluma kõik meie asutuste, Rahvakomis-
sariaatide, tööstusettevõtete, kaubanduse jne. sammud. Siin
ei saa mingisugust kõrvalekaldumist olla. Kõik tuleb selleks
rakendada, et nõukogude korda kindlustada, et nõukogude
korda süvendada, mis on kogu eesti töötava rahva arenemise
ja elujärje üheks kõige tähtsamaist tingimustest.

Seltsimehed! Seepärast on ka Nõukogude valitsus võtnud
kõik tarvilikud abinõud tarvitusele, et rahvavaenlased ei
saaks tööliklassi ja talurahva saavutusi hävitada, et nõuko-
gude korra ja ühes sellega kogu töötava rahva vastased ei
saaks pead tõsta ja uuesti kapitalistliku klikki ja tagurliku bandi
reaktsioonilist survet tööliklassi üle hakata teostama, nagu see
neil õnnestus rohkem kui 20 aastat tagasi. Seltsimehed! Töö-
tava rahva saavutuste kindlustamiseks on Nõukogude valit-
susel praegu terve rida tähtsaid ülesandeid käsil, millele töö-
tav rahvas tuleb täies ulatuses kaasa tõmmata, selles mõttes,
et Nõukogude valitsus ei soovi mitte ühtki sammu astuda
ilma töötava rahva toetuseta, nii linnas kui ka maal. Meil
on praegu käsil vanade valitsusaparatuuride ümberkorralda-
mine, ajakohaseks muutmine ja niiviisi ülesehitamine, et nad
võimaldaksid teenindada rahvast kõige lähemas kontaktis
rahvahulkadega, teostades juhtimist ja järelevalvet igal alal,
nagu nõuab seda meie põhiseadus. Eriti rõhku paneme meie
sellele, et meie majandus tõstetaks kiires korras palju kõrge-
male järjele, kui ta on kunagi enne olnud. Selleks oleme sisse
seadnud mitmed valitsusasutused eriharude järele, kes pea-
vad hoolsasti ja üksikasjalikult jälgima ja korraldama meie
majandusliku elu ülesehitamist. Näiteks endise majandus-
ministeeriumi, mis kapitalistide valitsuse poolt oli üles chi-
tatud selleks, et rikastada üksikuid tööstureid, pankureid, suur-
ärimehi ja rahakapitaliste, oleme me ümber organiseerinud
terveks reaks rahvakomissariaatideks, kes peavad piinlikult
valvel olema, et meie valitsusaparaat, kaubavahetuse aparaat,
transport, konnaalajandus-aparaat ja kõik valmistus-
likud asutused ja ettevõtted töötaksid lodusasti nagu kõige
paremini määratud masin või tööpink.

Edasi oleme organiseerinud juba plaanimajanduse alusele
rajatud tootmise korraldamise. Meie oleme sisse seadnud
niisuguse aparaadi, millel on võimalus saada ülevaade meie

valmistusjõududest, -abinõudest, loodusvaradest ja nende kasutamise võimalustest nõnda, et meil tööstus, kaubandus ja kogu valmistus peab minema plaanikindlalt. Arusaadav, et kui meie suudame organiseerida oma majanduse, oma tööstuse, oma loodusjõudude ekspluateerimise plaanimajanduse alusel, siis kaovad meil niisugused nähtused, nagu need olid omased kapitalistlikule korrale, kus valmistus oli anarhiline, kus möllasid kriisid, kus töölisklass oli paisatud kõige suuremaisse raskustesse, tööpuudusse ja viletsusse, millest temal sageli ei olnud mingisugust muud väljapääsu kui näljasurem. Plaanimajanduse ja sotsialistliku ühiskonna korra juures need nähtused on täiesti võimatud. Meil käivad juba kavade koostamised, kuidas kasutada veekoskede jõudu, et ehitada vastavad elektrijaamad, võimaldades odavat energiat tööstusele kui ka talumajapidamistele. Olgu meelde tuletatud, kuipalju tehti sõnu omal ajal kurikuulsa Narva kose kasutamise küsimuses, kuni viimaks jõuti niikaugale, et Narva kose vesi lasti alla, muutes võimsa kose jõu nõrgaks, mida meie nüüd peame hakkama uuesti paisutama, sest meil elektrijõudu on kibedasti vaja. Kui meie räägime edasi plaanidest, siis peame tähendama, et meie plaanikomisjon töötab praegu küsimuse kallal, kuidas neid suuri tuhamägesid, mis hakkavad juba meie suurkätisi endi alla matma, realiseerida. Plaanikomisjonil on häid väljavaateid muuta need tuhamäed tsemendiks, mida meil ja ka teistel tuleb hädasti vaja paisuva ehitustegevuse puhul. Nõnda on päris kindel, et tsemendivabrikud lähevad täie koormusega käima. Kehra sulfaattselluloosivabriku sulfaadijäänustest võib valmistada korralikku piiritust, mis võimaldab selle tööstusharu laiendamist. Samuti tahame näiteks Petseri kipsilademete intensiivsele ekspluateerimisele asuda, tahame terve rea lubjavabrikuid käima panna, et tõsta lubjatoodang 3- kuni 4-kordseks, tahame ehitada 3 kuni 4 telliskivitehast juurde, sest ehitustegevus nõuab rohkesti ehitusmaterjali.

Edasi, et parandada küttebilanssi, on meil kavatsus turbatööstust laiendada, samuti põlevkivitoodangut maksimaalselt tõsta, sest põlevkivist ja tema saadustest on nii mitmedki huvitatud, ning meie tööstus ja küttemajandus peavad endale siin peamise küttebaasi leidma ja välja arendama, sest kivi-

söe saamine ei ole nüüdsel ajal väga kerge. Need on meie plaanid, kuid mitte kauged plaanid, vaid neid võime hakata juba lähemas tulevikus teostama, sest selleks on kõik eeldused olemas. Mida meie oleme aga suutnud juba teostada, sellest paar näidet.

Kreenholmi käitis läheb kahes vahetuses käima, kuhu võetakse juurde üle tuhande töölise; Volta vabrik Tallinnas hakkas käima samuti kahes vahetuses, tikuvabrikud hakkavad tööle. Balti puuvillavabrikus võeti töölisi juurde, mis kõik juba lähemas tulevikus muudab töötaoleku ainult mineviku halvaks unenäoks. Muidugi on ju veel raskusi näiteks villatööstuse alal, sest sõjaolude tõttu ei ole sõdivail riikidel võimalik tarvilisel määral meile villa anda. Teatavasti on meie villatarvidus umbes 1000 tonni aastas, millest pidime sisse vedama 700—800 tonni. Seepärast oleme sunnitud siin abinõusid tarvitusele võtma. Samuti paneme käima linavabrikud, mis nõuavad teatud summa krediiti remondiks jne., mida me ei kavatse neile keelata.

Põllumajanduses on muidugi teatud raskusi, mitte poliitilises mõttes ega selles mõttes, et meie maata ja vähese maaga talurahvast tahame maaga varustada, vaid selles mõttes, et loodus on meile teatud määral vastu töötanud ning meil mõned saagid on nurjunud. Kuid viimased andmed näitavad, et toiduvilja bilanss — kartulid jne. on teataval määral paranenud ja et jõusöötade tellimised kõige lähemal ajal leiavad rahuldamist. Siis võib ka siin optimistlikult tulevikku vaadata, nõnda nagu seda Lutheri rahvaski peab tegema, sest ka tema on tellimistega varustatud ning on päris kindel, et siin turust ega toorainest ei tule puudust.

Seltsimehed! Majandusaparaadi ja majanduselu kõrval on Nõukogude valitsuse kiiremaks ja tähtsamaks ülesandeks ka sotsiaalolude parandamine ning vastava täpse, kättesaadava ja odava aparadi loomine, mis võimaldaks teenindada kogu töötava rahva huve asjatundlikult ja viivitamata. Meie jaotasime endise sotsiaalministeeriumi põhiseaduse järgi kolme ossa, kes peavad otsekohe tegelema töötava rahva olukorra parandamisega. Sotsiaalkindlustuse komissariaat peab valvama, et töölised ja kogu töötav rahvas oleks kindlustatud haiguse, va-

naduse, tööinvaliidsuse, tööõnnetuste jne. puhul. Töökomissariaat peab kaitsema tööliste huve, peab hoolitsema selle eest, et töölisel oleksid varustatud puhkekodudega, vabaaja mõnusa veetmisega. Tervishoiu Rahvakomissariaat peab hoolitsema, et haiglad, sanatooriumid, apteegid jne. oleksid töötavale rahvale kättesaadavad. Kogu selle asja juures on aga valitsuse peamiseks püüdeks, et valitsusaparaat ei kujuneks kalliks, et ei hakataks laiutama, et asutusi ei loodaks ilmaaegu, vaid et need kasvaksid välja elust ja tarvetest.

Mis puutub haridusalasse, siis viime meie ka siin läbi parema korralduse ja kaotame ära kitsendused, mis tagurlik klikivalitsus veeretab ette töötava rahva lastele, eelistades rikaste võsuid ning olles vaenulik nii haridusele kui kultuurile, eelistades kirjanduse, kunsti ja muusika alal neid, kes tagurlusele tegid sügavama kummarduse. Meie oleme suutnud õppetöö alguseks koolimajad enam-vähem vabastada ja oleme võtnud abinõusid tarvitusele, et koolid võiksid hakata normaalselt töötama ning valuta ja vapustusest üle minna uutele õppekavadele, mis näevad ette mitmeid töötavale rahvale kasulikke õppeaineid tema silmaringi laiendamiseks elu- ja klassivõitluses. Olgugi et meil majade ja ruumide küsimuses on teatud kitsendusi, siiski ei tule kurta, kui meie arvesse võtame seda, millistes raskustes on need riigid, kus üksainus pomm hävitab mitmed majad, tapab inimesed ja jätab peavarjuta naised ja lapsed. Meie naudime aga sügavat rahu just tänu meie võimsale ja kuulsusrikkale Punaväele. Provokaatorid ja kapitalistide agendid katsuvad valmistusprotsessi ja kaubavahetuse ladusa arenemise vahele kõikaid loopida, toodangut alandada ja mõnel pool vähem valmistada kui see on tarvilik. Meie oleme aga selle eest väljas, et niisugused nähtused peavad kaduma, et tarvitajad peavad kõiki kaupu ja aineid alati tarvilisel määral saama, et tööline peab olema varustatud toidu, kehakatte ja jalanõudega ning talurahvas söödavilja, veoabinõude ja töös-tussaadustega. Selleks peavad aga kõik teadlikud töölisel üksmeelselt Nõukogude valitsusele ja Kommunistlikule Parteile kaasa aitama.

Seltsimehed! Kõigile töölistele on selgeks saanud, et tööliklass võib oma võimu maksma panna oma organisatsioonide kaudu, s. t. partei ja ametiühingute kaudu, ning nüüd ongi meil hoopis uus ja väga tähtis ülesanne käsil, s. o. nimelt see, kuidas me korraldame oma ametiühingud ümber, kuidas me nad toome otsekohe käitistesse, kus nad otseselt peavad hakkama käitise elu korraldama, käitisi teatud määral juhtima või käitise juhtimisele kaasa aitama ning ühtlasi ka käitiste ja asutuste tööliste ja teenijate olukorda kõigiti parandama, millest teile juba ametiühingute juhtivad tegelased, eriti ametiühingute juht sm. Arbon jt. on kõnelenud, edaspidi kõnelevad ja ka täna siin selle kohta sõna võtavad. Ametiühingud peavad olema, nagu on neid õpetanud meie geniaalsed juhid Lenin ja Stalin, organisatsioonid, kuhu kuuluvad inimesed, hoolimata nende vaateist, rahvusest või usutunnistusest. Ametiühingusse peavad kuuluma kõik ausad tööliised, kelle huviks on töötava rahva olukorda parandada, kapitalistide klassi vastu võidelda ja nõukogude korda teostada ja toetada. Ametiühingute ülesandeks uues olukorras jääb sotsialistliku ühiskonna ülesehitamine, töö korraldamine ja abinõude tarvitusele võtmine, et tööviljakus tõuseks, mis on kogu elu ja ühiskonna arenemise olulisemaid aluseid. Seltsimehed! Ametiühingute ülesanded Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis on hoopis teised kui endises kodanlikus vabariigis. Kui enne 21. juunit ametiühingud, tõelised ametiühingud võitlesid reaktsiooni pealetungi vastu, olles surutud kõige kitsamaisse raamidesse, olles järjekindlalt tagakiusamise objektiks, kus politseiilised repressioonid, nuhkide parved ja zubatovlike ametiühingute tegelaste urgitsemised ja pealekaebamised ähvardasid iga ärksamat ametiühingutegelast saata asumisele ja vangimajja, ning sulgeda jällegi vähe pahempoolsema ametiühingu, et asemele panna politsei nuhkide ja äraandjate jõugud, siis pärast 21. juunit ametiühingud said täieliku tegevusvabaduse ja muutusid ise oma saatuse ja kogu töötava rahva saatuse määrajaiks Kommunistliku Partei ja klassiteadlike proletaarlaste juhtimisel.

Kui enne 21. juunit kapitalistide valitsuse ajal ametiühingute ülesanne oli võidelda kurnamise vastu, kasutades selleks

streike, väljaastumisi ja revolutsioonilisi abinõusid kurnajate klassi vastu, kelle käes olid tööstused, ettevõtted, niisama kui riigivõim, siis nüüd on need tööstused, ettevõtted ja riigivõim tööliste endi käes, omalt poolt valitud Ülemnõukogu ja Nõukogude valitsuse näol, ning nende endi poolt käitistesse ja muudesse asutustesse pandud komissaride ja volinike näol, mispärast ka ametiühingute ülesanded on nüüd sootu vastupidised endistele ülesandeile. Nüüd on nii, nagu Lenin ütleb, et juhtumil, kui majanduslike organite ebaõiglasel sammudel, teatud töölisgruppide mahajäänud olek, kontrrevolutsiooniliste elementide provokatsiooniline urgitsus või lõpuks ametiühinguliste organisatsioonide endi ettevaatamatus viivad avalikkude konfliktideni riiklikes ettevõtetes ja muud sellesarnast, siis on ametiühingute ülesanne kaasa mõjuda niisuguste konfliktide kiireimaks likvideerimiseks abinõude tarvituselevõtmise kaudu, mis järgnevad ametiühingulise töö iseloomust, nagu abinõude tarvituselevõtmine tõeliku ebaõigluse ja korratuste kõrvaldamiseks ja seaduslike ja läbi viidavate nõudmistele rahuldamine, hulkadele poliitilise mõju avaldamine jne. Nõnda, et ametiühingud peavad aegsasti kõik abinõud tarvitusele võtma, et õiglasel tööliste nõudmised oleksid rahuldatud, et üldse aetaks niisugust poliitikat, mis hoiab konfliktid juba idus ära, rahuldades nii sotsialistliku majanduse kui töötavate hulkade huvisid. Tuleb likvideerida aegsasti konfliktide põhjused ning kõigekülgselt ära seletada laiemale hulkadele kogu riigi huvid. Ning Lenin ütleb edasi, et tähtsaimaks ja elulisimaks proletariaadi huviks peale riikliku võimu võtmist on produktide hulga suurendamine ning valmistusjõudude suureviisiline tõstmine, sest suurtööstuse ülesehitamine on tingimuseks, ilma milleta üldse pole mõeldav töö vabastamine kapitali ikke alt, ilma milleta on mõtetu sotsialismi võit.

Seltsimehed! Kuidas on meil lugu produktide valmistamise ja tootmisjõudude tõusuga? Peab ütleva, et meie ühiskondlik pööre on vabastanud meie tootmisjõud ja saaduste valmistuse nagu paisu tagant. Meil on pääsenud valla määratu vaimustus käitistes, ehitustel ja muudes asutustes, kus katsutakse sisse seada sotsialistlikku võistlust ja enamvalmistust. Olguigi et siin esialgu toimitakse kobamisi, tehakse vigu ning lähene-

takse asjale, võib-olla, väärast küljest, kuid inimesed näitavad head tahtmist, inimestel on huvi ja hoogu, sest nad teavad, et see läheb nende endi heaks, et see läheb uue korra üleshitamiseks ja kindlustamiseks. Meie stahhaanovlik liikumine on alles noor ja meil tuleb oma vanemait vendadelt selles küsimuses õppida, nõu küsida ja järele teha. Ametiühingute ülesanne loomulikult on siin seda liikumist korraldada ja juhtida. Ning kui nüüd meie valime ametiühingute komiteed otsekohe käitistes ja töökodades, siis võivad nemad kohapeal jälgida, millised puudused on siin, millised abinõud tuleb tarvitusele võtta, et see liikumine, et töötamine ja tööprotsess üldse juhitakse õigetessee rööbastesse, et tööd üldse organiseeritakse, s. t. et tööpingi juures töötaja uuriks ise tööprotsessi, uuriks ise liigutusi ja tehnikat, mida ta peab kasutama, kas tööriistad on temal küllalt käe järele, kas ta ei tee liigseid liigutusi, kas ta asend ei ole väär, kas ta ei ole töövõtteid seadnud väära järjekorda jne. jne.

Seltsimehed! Meie teame, et kapitalistlikus korras on mitmesuguseid töömeetodeid ja süsteeme katsutud maksma panna, nagu tailorid, bedoux'd j. t., mis kõik on selleks välja mõeldud, et töölisest rohkem lisaväärtust pressida, hoolimata tema tervisest, tema elust, hoolimata tema ülalpidamisest ja palgast. Vastupidi: mida rohkem tööline tootis nende süsteemide järgi, seda vähem hakkas tema palka saama, sest enamtöötamisele, enamtöötlemisele järgnes tükitöö hinna, seega palga alandamine, kuna aga tööhulk pidi jääma endiseks. Ametiühingute ülesanne aga sotsialistlikus korras, samuti kui Nõukogude valitsuse ülesanne on, et tööviljakus peaks kogu sotsialistliku ühiskonna huvides, mitte kapitalistide huvides, tõusma, kusjuures tööline saaks sedavõrd rohkem palka, kui võrd rohkem tema valmistab. Nõnda on ka ametiühingute ülesanne vastavalt uued palgatabelid ja tariif välja töötada, nii et töölised saaksid oma õiglase tasu kätte; ning et neil ei tarvitseks kartust olla tööviljakuse tõstmise puhul.

Selle kõige eest tahavad Nõukogude valitsus, Kommunistlik Partei ja ametiühingud hoolitseda, sest see on meie geniaalsete õpetajate eesmärk ja õpetus olnud: nad on endale eesmärgiks seadnud inimkonna vabastamise kapitalismi ikke alt, töölise ja talurahva eest hoolitsemise, kõigi abinõudega

ülekohtu vastu võitlemise. Selle on nemad oma elu eesmärgiks seadnud ja meie peame püüdma nende jälgedes käia. Meie oleme selles sihis lühikese ajaga juba edusamme teinud, oleme töötava rahva elujärje parandamiseks hulga poliitilisi ja majanduslikke eeldusi loonud, meil on uus Stalinlik Konstitutsioon, mis võimaldab kogu töötaval rahval oma elu juhtimisest osa võtta, oma saavutusi kindlustada ning järjekindlalt sammuda sotsialismi poole, kuhu meile teed on näidanud meie geniaalne õpetaja sm. Stalin.

Elagu meie suur juht ja inimsoo vabastaja seltsimees Stalin! (Kestvad kiiduavaldused.)

Detsembris 1940.

NÕUKOGUDE EESTI SOTSIALISTLIKU ÜLESEHITUSTÖÖ EDUSAMMUD

**Kõne metallitöölise koosolekul Jaan Tombi nimelises klubis
23. detsembril 1940**

Seltsimehed! Eesti töötav rahvas elab praegusel ajajärgul üle tähtsat silmapilku: tal on võimalus esimest korda valida oma esindajad Nõukogude Liidu kõrgemaisse riigiorganeisse — Ülemnõukogu Liidu Nõukogusse ja Rahvuste Nõukogusse. Seda on võimaldanud meile Stalini kaugelenägelik ning tark rahupoliitika, mis on ära hoidnud meie rahva koledast sõjamõllust ning võimaldanud talle rahuliku töötamise ja uue elu ehitamise.

Meie rahvast rõhus kildkond vastutustundetuid politikaane, kes oma pimeduses ja hoolimatuses tahtsid kiskuda Eesti töötava rahva sõjamõllu. Tarvitseb ainult meelde tuletada nende salajasi sepitsusi isegi sel ajal, kui juba oli sõlmitud pakt Nõukogude Liiduga.

Töötavad hulgad tegid 21. juunil s. a. jäädava lõpu sellele vastutustundetule klikile ja panid maksuma töörahva võimu. Seega Eesti töötav rahvas päästis oma tõelise iseseisvuse ja löi võimalused oma majanduse ja kultuuri edasiseks arendamiseks.

Samal ajal, kui meie töötame rahulikult sotsialismi üles ehitades, mõllab Läänes imperialistlik sõda, hävitatakse rahvaste iseseisvust, kultuuri ja varasid. Ühes sellega on lääne töötava rahva olukord äärmiselt viletsaks muutunud. Näiteks Inglismaal töötatakse tehaseis 7 ööd-päeva järgemööda ilma puhkepäevata, töötatakse 12-tunnilise vahetusega, mis loomulikult ei jäta oma hukutavat mõju avaldamata tööliste tervisele. Laste ekspluateerimine on massiline, nad töötavad ilma puhkeajata 10 tundi päevas. Palgad on madalad ning tarbainete puudus annab ennast äärmiselt tunda. Jaapanis on üldiselt maksuma pandud 14- kuni 18-tunnine tööpäev, pealeselle sunduslikud ületunnid. Naistel ja lastel on 13- kuni 14-

tunnine tööpäev. Osakas on naiste tööpäev 16 tundi, tekstiilvabrikuis isegi 20 tundi. Alaealistele on ületunnid sunduslikud. Tüdrukuid müüakse vabrikuisse, kus olukord ei erine vangla tingimustest. Jaapani maatöölise ja maakehvikute elamistingimused on märksa halvemad kui linnatöölistel. Isegi niisugune sõjakas maa nagu Prantsusmaa on kaotanud oma iseseisvuse, on hävitatud, kannatades rasket puudust. Töölised on kaotanud seal kõik oma kättevõidetud paremused, tööpäeva on pikendatud, töötasu vähendatud, ületundide eest ei maksta rohkem kui 10 prots., tööd tehakse 10 tundi päevas ilma puhkepäevata, sest puhkepäevad on tühistatud.

Niisugune on tööliste majanduslik olukord Läänes, Jaapanis ja mujal, rääkimata veel hävitavaist sõjakoledest: suurtele linnadele heidetakse taeva alt tuhandete tonnide viisi terast ja tuld, purustatakse linnu, hävitatakse maju, jättes peavarjuta naised ja lapsed, kes on sunnitud veetma oma viletsaid päevi onnides, kraavides haavatud ja surmatud sugulaste juures. Selline on olukord kapitalistlikes maades.

Samal ajal aga meie suur kodumaa, meie sotsialistlik isamaa — Nõukogude Liit — ehitab oma majandust, valmistab rohkel arvul kultuurivarasid, ühtlasi aga peab ka olema valmis iga ootamatuse vastu, sest hetkekski ei tohi unustada sm. Stalini sõnu, et elame kapitalistlikus ümbritses.

Nõnda ka meie, vabanenud eesti töötav rahvas, heitnud endalt kapitalistliku kliki võimu, võime nautida stalinlikku rahupoliitikat ja ehitada oma majanduselu, ehitada uut sotsialistlikku korda, tootes ikka rohkem ja rohkem varasid, parandades nii tööliste, talurahva kui ka töötava intelligentsi majanduslikku ja kultuurilist olukorda.

Kui vaatleme meie rahvamajanduse arenemist juba selle lühikese aja jooksul, millal töötav rahvas on olnud oma maa ja varade peremees, siis peame ütlema, et siin on tehtud tähelepanuväärseid edusamme. Koos käitiste üldise olukorra parandamisega on toimunud ulatuslik tõus tööstusliku toodangu alal. Terve rea tööstustoodete alal on tänavu viimase kvartaali, s. o. kolme kuu tootmise plaan täidetud kahe kuuga. Näiteks telliskivide tootmise alal on kvartaali plaan täidetud üle 100%, kummist jalatsite alal 122%, makaronide alal 196%, värnitsa alal 295%, kunstiidiiriide alal 135%.

See tõendab, et töölised on asunud uue sotsialistliku elu ehitamisele suure vaimustuse ja innuga. Sest kõigile on teada, et tõusev tööproduktiivsus toob enesega kaasa Nõukogude ühiskonna kõigi liikmete jõukuse ja kultuuri tõusu.

Partei ja valitsus on võtnud abinõud tarvitusele, et laiendada kõigiti tööstust, soetades sellega neile töölistele ja teenijaile, kes enne pidid kannatama raske tööpuuduse all, uusi töövõimalusi.

Nõnda on 1940. aasta viimase kvartaali eelarvega määratud 22,5 miljonit rubla kapitali mahutust, millest tööstusele kuulub 10 miljonit rubla. Tööliskorterite ehitamiseks on määratud samal ajal 5 miljonit rubla. On rõhku pandud uute söögimajade, riietus- ja pesemisruumide ehitamisele, sest need on tehaseil enamikus puudunud. Samuti ei ole hoolitsetud kapitalistlikus korras tööstusruumide ventilatsiooni ja muude abinõude eest, mis aitaksid tööliste tervist hoida. Tööraha korteriolude parandamiseks püstitatakse näiteks Tallinnas 68 hoonet, millest osa valmib juba aasta vahetusel.

Töömahu suurenemise piltlikuks näiteks võiks olla tööliste arvu tohutu suur juurdekasv. Kui 1. oktoobril 1939. a. tööliste arv oli alla 60 000, siis nüüd on 80 000. Ehitustegevuses on näiteks juurdekasv 9000 töölise, tekstiiltööstuses 4000, kaevandustes, murdudes 2500 töölise jne. Kui tööliste arv metallide töötlemisel 1939. aasta oktoobris oli 7165, siis on see 1940. a. oktoobris 8136, mis moodustab 13,6% tõusu, novembris 8205, seega tõus 16,7%. Kuidas metallitööstuses tööviljakus on tõusnud, sellest mõned iseloomustavad näited. Näiteks kohaliku tööstuse 1940. aasta oktoobrikuu kogutoodang on eelmise aastasega võrreldes tõusnud 29%. Üksikult võttes on M. Möldre traatvõrgu- ja raudvoodite tööstuses tõus 172%. Delta plekitööstuses 48%. Kergetööstuse alal 1940. aasta septembrikuu toodang võrreldes 1939. aasta septembrikuu toodanguga on tõusnud näiteks Tartu metallivabrikus Lellepis 35%, Tartu alumiiniumivabrikus „TAV'is“ 43%, lukusepa-mehhaanikatööstuse „Urania“ 150%, Viljandi mehhaanikatöökohas 178% jne. Jalgrattaid on toodetud 1940. aasta 11 kuu jooksul 5946, kuna 1939. aasta 11 kuu jooksul — 4399.

See toodangu tõus on võimalik olnud eeskätt just seetõttu, et laiades töötava rahva hulkades on toimunud sügav pööre meie majanduselu ja poliitilise olukorra hinnangus. Töötavad hulgad on aru saanud, et nad on praegu käitiste ja kõigi varade peremehed, et nad ise peavad hoolitsema selle eest, et need varad kasvaksid ning mida suurem on toodang, seda paremaks muutuvad ka elamisvõimalused.

Metallitööstuses on terve rida seltsimehi, kes mitmekordselt on ületanud tööproduktiivsuse võrreldes kapitalistliku kliki-valitsuse ajajärguga. Näiteks „Punases Krullis“ lukksepp Valdar Sinivee on teinud tähtsa leiutise, mis võimaldab tööaega kokku hoida mitukümmend korda, kusjuures materjali kokkuhoid on 33%. Peale tema on terve rida teisi leidureid. Näiteks insener Vesilind, meister Kreek, freesija Ivanov, kelle leiutuste tagajärjel on võimalik materjale kokku hoida 450%. Edasi „Punase Krulli“ lukksepp August Varm on tõstnud oma tööviljakust 200%, rauatreial Arved Eensalu 100%, sepp Edur Raunik 80% jne. jne. „Vega“ tehases lukksepp leidur Erich Paulus on tõstnud oma leiutuse tagajärjel tööviljakust 15 000%, s. o. 150 korda. Metallitööstuses „Strauss“ on valaja-lukksepp Arnold Pello tõstnud tööviljakust 100%. „Standard-Raadio“ konstruktor-mehhaanik Raimond Trim m on tõstnud tööviljakust 100%, leidur Anatoli Kollo - 70%. Jalgrattatööstuses „Säde“ keevitaja Huvart Šets on tõstnud tööviljakust 260%, sealsamas lihviija Eduard Milbak — 113%. Tartu metallitööstuses „Võit“ masinate monteerijad Moss, Herbst, Maasalu, Randväli, Tõnis, Soe — on kõik tõstnud tööviljakust 100%. Need on tähelepanuväärt tulemused, mis annavad tunnistust tööliste — loova töö tegijate — vaimustusest uue korra ehitamisel.

Stalinliku Konstitutsiooni järgi saab iga töötaja tasu vastavalt oma tööle. Nõnda ka meie Vabariigis lööktööliste makstakse vastavalt kõrgemat tasu nende tööviljakuse tõusu eest. Loomulikult, et siin on valitsuse, partei ja ametiühingute organite tähtsamaks ülesandeks ellu viia uusi korraldusi, et vastavalt tööviljakusele teostataks uued palgaarvestused, loodaks inimestele võimalused, et nad võiksid oma tööviljakust veel rohkem tõsta, sisse seades tükitöö kõigile töölis-

tele, kus nad võivad oma võimeid näidata ja siis ka selle eest rohkem tasu saada.

Kui vaadelda üht meie tähtsamat tööstusala — see on põlevkivitööstust — siis peame tunnistama, et ka siin on märkimisväärne toodangu tõus. Juba 15. detsembriks on käesoleval aastal põlevkivitoodang palju suurem kui kogu möödunud aasta jooksul. 1941. aasta toodang on plaani kohaselt ette nähtud kaugelt suurem.

Kaevandustöölise palgad olid aga kapitalistliku korra ajal ebaõiglaselt korraldatud. See tähtis tööstusharu oli tööpalkadelt halvemas seisukorras kui nii mõnedki vähema tähtsusega tööalad. Nüüd aga on uute tariifide järgi kaevandustöölise palgad tõusnud tunduvalt.

Kütteinete tööstus on meil üldse tähtis ala ja ühenduses sellega on ees hulka tööd ja paremaid korraldusi. Näiteks turbatootmist käesoleval aastal takistasid ilmastikuolud, kuid sellest hoolimata toodeti turvast rohkem kui möödunud aastal, nimelt 131 tuhat tonni 126 000 tonni vastu. Praegu on käsil turbarabade korrastustööd ning seni on kraave kaevatud 21 000 meetrit ja rabapinda puhastatud ning tasandatud 193 ha.

Mis puutub küttepuude toodangusse, siis 1. septembrist 1939. aastal kuni 1. detsembrini 1939. aastal toodeti 116 750 tihumeetrit, samal ajal 1940. aastal — 166 880 tihumeetrit, seega tõus 40%. Tarbepuid toodeti vastavalt 151 700 tihumeetrit ja 258 500 tihumeetrit, tõus 70%. 1939. aasta detsembris töötas metsatöödel 15 000 inimest, 1940. aasta detsembris — 21 000 inimest. Ka siin on esinenud terve rida lööktöölisi, näiteks Otepää metskonnas töölised Endel Treial ja Alfred Kõiv töötasid päevas 9,91 tihumeetrit töölise kohta, saades hinnangu 121 punkti. Räpina metskonnas kolmest töölisest koosnev rühm — Aleksander Hinto, Enno Tuul ja Rudolf Adamov — töötasid päevas inimese kohta 6,6 tihumeetrit, saades 100,46 punkti. Mõtsu metskonnas August Täheväli ja Arnold Erilas töötasid päevas mehe kohta 6,88 tihumeetrit, saades 110,21 punkti jne.

Mis puutub kaubandusse, siis nõukogude kaubandus erineb tunduvalt kapitalistlikust kaubandusest. Sm. Stalin ütleb, et nõukogude kaubandus on kaubandus ilma suurte ja väikeste kapita-

listideta, ilma suurte ja väikeste spekulantideta. See on eriliiki kaubandus, mida seni pole tundnud ajalugu ja mida viljelevad ainult meie bolševikud nõukogude arenemise raamides.

Meie oleme sellest olukorrast veel tükki maad eemal, kus puuduksid suured ja väikesed spekulandid. Majandusloenduse andmeil oli meil 1937. a. kodanlikus Eestis 10 074 jae- ja hulгимүүgi kaubanduslikku ettevõtet, mis näitab, et siin oli määratu armee igasuguseid kaupmehi, kes asutasid oma ettevõtteid kõrvuti, et üksteisega võistelda, et ostjaid ja tarbijaid kasutada oma isiklikes huvides. Kaubanduslik võrk oli plaanita ja anarhiline. Näiteks linnades oli 81% kauplusi, kuna maal oli kõigest 19%. Ühe kaubandusliku ettevõtte kohta tuli Petseris 37 elanikku, samal ajal Petseri maakonnas aga 746 elanikku. Sealjuures oli see kaubanduse aparaat kooramatud kohutavate võlgadega. Näiteks 1938. a. 1. jaanuaril ulatus see võlakoozem 52 miljonile kroonile, seega üle poole tolaeagsest riigieelarvest. Välismaa krediidid ulatusid 15¹/₂ miljoni kroonini, mida kasutasid vähesed, hästiteenivad monopolistid, kes tihedas koostöös endise majandusministeeriumiga organiseerisid litsentside süsteemi abil häid šnitte. Oli terve rida vahelülisid ja spekulante, keda töötav rahvas pidi ülal pidama.

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse alusel natsionaliseeriti suured kaubanduslikud ettevõtted ning praegu areneb ENSV kaubandus sotsialistlikus vormis, s. o. riikliku ja kooperatiivse kaubanduse kujul. On loodud kaubastute süsteem. Kaubastud on iseseisvad majanduslikud ettevõtted. ENSV-s on organiseeritud juba rida kaubastuid, näiteks Tallinna tööstuskaubastu, Tallinna toidukaubastu, Tartu segakaubastu, osakonnaga Petseris, Pärnu, Viljandi ja Narva segakaubastud. Mainitud kaubastud on nimetatud linnadekaubastu-võrkude kujundamise keskuseks. Peale jaekaubanduse teostamise korraldab kaubastu ka ühiskondlikku toitlustamist. Tallinnas on selleks asutatud toitlustust. Kuid ühiskaubandust tuleb veel tunduvalt parandada, uuendades nende juhtivat koosseisu, võimaldades laiadele tarbijate hulkadele nende tegevusest ja juhtimisest osa võtta. Loomulikult uutele alustele viimine on seoses teatavate raskustega, kuid sellest saadakse kahtlemata üle.

Mõni sõna käsitöolistest. Meie oleme asunud väikekäitiste ja käsitöoliste artelle soodustama ja see on andnud häid tagajärgi. Neid tuleb vaid veel organisatsiooniliselt kindlustada. Vilunud tööjõud, kes enne tegid kõrgesti kvalifitseeritud tööd, tuleb panna juhtivaile ja organisaatorite kohtadele ning artellide töö ei tule sugugi halvem kui see oli käsitöoliste juures. Loomulik, et need käsitöölised, kes veel ei kuulu artelli, ei tarvitse sugugi paanikasse sattuda ega uisa-päisa mingeid rumalusi teha. Neid varustatakse tarvilise toormaterjaliga, et nad võiksid püsida tööprotsessis.

Mis puutub talurahva olukorda, siis on uue maareformiga loodud 24 000 uut talu ja enam kui 27 000-le on antud juurdelõikeid, millega endised elujõuetud üksused on muutunud elujõulisteks, kusjuures partei ja valitsus tulevad uutele maasajajale kõigiti vastu, nagu näitavad vastavad laenu- ja muude soodustuste andmised.

Ametiühingud peavad ka maal selle eest hoolitsema, et põllutöölise palgad tõuseksid. Tööjõu probleemi saame lahendada põllumajanduse järjekindla mehhaniseerimisega, milleks valitsus on juba abinõusid tarvitusele võtnud, asutades traktori- ja põllutööriistade jaamu, mis kahtlemata aitab ka põllumajanduse toodangut tõsta.

Majanduslikult oleme meie astunud tähtsaid samme. Meie oleme käibele lasknud Nõukogude valuuta kõrvuti krooniga, mis aitab kõigiti meie maa majanduslikku elu korraldada ja stabiliseerida, kuna Nõukogude valuuta on stabiilsem maailmas. Meie majandusel on kindel alus, kus ei ole karta ühelgi töötajal mingisuguseid kõikumisi. See loob meile kõik tarvilised eeldused, et meie sotsialistlik arenemine liigub täiesti stabiilsel alusel. Selles stabiilses olukorras on meil võimalus julgesti tulevikku vaadata, olles valvel, et sotsialistlik kord tugevneks ning suudaks vastu panna kõigile raskustele, mida kapitalistlik ümbrus meile valmistab. Selles mõttes läheme meie eelseisvaile suurtele poliitilistele sündmustele, s. o. saadikute valimistele Nõukogude Liidu Ülemnõukogusse suurima rahuldustundega.

Eesti töötav rahvas on hinnanud väärikalt neid töölisi, kes on tõstnud tööviljakust ennenägematule kõrgusele Eesti NS Vabariigis. Vastavalt stalinlikule Konstitutsioonile, mille alu-

sel töö on au ja kuulsuse asjaks, on tõusnud ka meie stahhaanovlased ja lööktöölised meie töötava rahva esimestesse ridadesse.

Mainime näiteks Rahvuste Nõukogu saadikukandidaati „Kreenholmi Manufaktuuri“ lööktöolist Meeta Luha-kõivu, kes esimesena asus töötama kuuel teljel ja tõstis tööviljakuse ennenägematule kõrgusele, mobiliseerides ka teisi oma kaastöölisi stahhaanovlikule tööle ning vaimustades neid oma eeskujuga. Töö on au sees ning töö tõstab inimese esile sotsialistlikus korras, luues kõigile arenemise võimalused.

Stalinliku Konstitutsiooni alusel on võimalus kõigil neil valimistest osa võtta, kes sellest enne ei võinud unistada, näiteks noored, kes on saanud 18-aastaseks ja ka sõjaväelased. Nõnda on Ulila elektriijaama tööliste ja teenijate üldkoosolekul Rahvuste Nõukogu saadikukandidaadiks üles seatud punaarmee-lane Viktor Kihno, kes on alles 20 aastat vana ning töötab püsivalt enda arendamiseks nii sõjaliselt kui ka poliitiliselt.

Need on parteilised ja parteitud bolševikud, kes on tõusnud töötava rahva ridadest, kes on vaimustatud uue korra ülesehitamisest ning kes lähevad esindama Eesti töötavat rahvast meie suure kodumaa kõrgemais riigiorganeis. Niisuguste inimeste juhtimisel piiritult truuks jäädes Lenini-Stalini parteile võime meie uut ühiskondlikku korda üles ehitada, kus ei ole ühe inimese kurnamist teise poolt. Kindlaks jäädes Lenini-Stalini õpetusele ei saa ükski tööline, töötav talupoeg ega haritlane sattuda süngesse väljavaadeteta olukorda, vaid samub võidukalt helgema tuleviku poole, hoides kõrgel Lenini-Stalini lippu. (Kiiduavaldused.)

Elagu Eestimaa Kommunistlik (bolševike) Partei! (Kiiduavaldused.)

Elagu kommunistide ja parteitute blokk eelseisvail valimistel! (Kiiduavaldused.)

Elagu meie suur juht ja õpetaja seltsimees Stalin. (Kestvad tormilised kiiduavaldused.)

UUTEL RADADEL

Rahva üksmeelne väljaastumine 21. juunil 1940. a. ja järgnevad sündmused plutokraatliku klikivalitsuse vastu näitasid ilmekalt, et kõige laiemad töötava rahva hulgad põlgasid selle purutagurliku valitsuse rahvarõhumise poliitikat. Alatine surve, tagakiusamine ja kõige kitsarinnalisem sõna- ja teiste vabaduste kägistamine oli õõnestanud rahvavaenulise valitsuse poliitika juurteni ning see kukkus ümber esimesel tuulepuhangu. Rahvas pööras neile selja ja asus üksmeelselt võitluspippude alla kurnajate kamba ja imperialistide käsikute käputäie vastu. Miks kasvas nii suur lahutav kuristik Eesti töötavate hulkade ja käputäie võimutsejate vahele? Kui meenutada klikivalitsuse tagurlikku välispoliitikat, siis pole siit muud „positiivsemat“ esile tõsta kui agar äritsemine Londoni, Pariisi jt. börsimaakleritega, et Eesti töötavat rahvast kõigi päraldistega maha sahkerdada imperialistidele. Teadagi, juba 1918.—1919. a. „kävalla kauba ja petise tööga“, hirmu ja armuga sunniti Eesti töötavaid hulki klassisõda üritama NSV Liidu rahvaste vastu — „liitlaste“, s. o. lääne imperialistide huvides. Rahvale maaliti pettepilte sõltumatusest ja iseseisvusest, õhutati marurahvuslikke tundeid lõkkele ja jutlustati kõlavaid sõnu rahvuslikust omapärasusest. Tegelikult muudeti aga Eesti tööline, talupoeg ja töötav haritlane kahekordseks orjaks. Esiteks pidi ta orjama väliskapitalisti ja teiseks olema Eesti kodanluse ammendamatuks lüpsilehmaks. Klassisõja edukaks pidamiseks, bolševikkude lõplikuks kukutamiseks ja muidugi Leningradi vallutamiseks anti Eesti kodanlusele juba 1918. a. — 20. a. üle saja miljoni krooni laenu, sealhulgas naturaas koitanud saiajahu, veriseid sineleid, haisevat ameerika pekki ja kotitubakat. Oli sant aidatud sauna, siis tuli aidata ta ka lavale, ning iseseisvuse üleschitamiseks börsimaaklerid

olid valmis heade protsentide eest jällegi Eesti kodanlust aitama, sest ta oli veriste protsesside, sõjakohtute ja vangimajadega „kogu maailmale“ katsunud selgeks teha, kui kõvasti kapitali julgeolek ja teenistusvõimalused on garanteeritud Maarjamaal. 1924. a. — 1930. a. õnnistati Eesti kodanlust mitmete välislaenudega: „Rahvaste Liidu“, Rootsi Tikustrusti jne. poolt, nõnda et kodanluse võlakoorem kasvas 154 miljonile kroonile. Eesti rahvas muudeti lääne imperialistide võlaorjaks ja tal tuli maksta 20 aasta jooksul sõjavõlgade protsenti 16 699 500 krooni ja mittesõjavõlgade tasumiseks 38 751 900 krooni. Kui siia lisada imperialistlike börsimaaklerite summad, mis investeeritud tööstusse, kaubandusse jne. töötavalt rahvalt kõrge dividendi väljajaimamiseks, siis on pilt selge, kuidas eesti tööline, talupoeg ja töötav haritlane oli väliskapitalistide ori. Liigne oleks veel meenutada seda, kuidas Eesti agrarimaana pidi ennast alandlikult alistama kapitalistlike välisurgude kurnamisobjektiks, sest põllumajandussaadusi lunastati äärmiselt madalate hindadega, tööstuskaupadelt pidi aga maksma ennekuulmatuid priskeid rahasid. Ja pealegi — imperialistlikud kaubahärrad sokutasid neile abituile kontrahentidele väärtusetuid mängukanne, riidehilpe, puudritopse, mille järele kodanlastel ja nende sabarakkudel annab õhata. Valmistusvahendite, masinate, tööstusseadeldiste ja muu sellisarnase sissevedu, mis kuidagi kiirendaks industrialiseerimise tempot, loeti lubamatuks ja tarbetuks.

Kui eesti tööline, talupoeg ja töötav haritlane oli määratud väliskapitalistide protsendi orjaks, siis polnud ta mitte vähem oma tõusikkodanluse, kodukasvanud pankuri, töösturi, ärimehe ja hangeldaja ekspluateerimise esemeks. Et töölise kuupalk oli 50—90 krooni ja maatöölisel 15—40 krooni, siis püstitasid Puhkid, Veilerid ja Strandmannid losse ja villasid. Kui töötav talupoeg pidi saama päevapalgaks ühe sendi, siis Eenpalu, Laidoner, Kint, Orasmaa, Larka jt. isamaatoed soetasid endale suurtaulusid ja mõisu. Üleliigne oleks küsida, kust need isandad hankisid selle varanduse. Vist küll mitte oma isikliku tööga. Vastupidi: Eesti tõusikkodanlus seadis sisse kõige häbematumama kurnamissüsteemi, surudes töölisel jõhkra politseirežiimi alla, keelates organiseerumise, välja saates maalt töölisi, vangistades nende juhte, sulgedes töölisajalehti

ning kududes kõige nurjatumat provokaatorite võrku tööliste ridades. See maalapike kandis kõige alatumat, kõige närusemat, kõige ilgemat osa kodanlusest, kes millalgi ei löönud risti ette, kui tarvis oli taskuid täita ja töörahvast alla suruda.

Endastmõistetavalt sündis see imperialistide huvides. Lääne imperialistidele polnud see kaugeltki ükskõik, milline on siin töölisliikumine. Lääne imperialistide ühiseks kavaks oli Balti riike kasutada platsdarmiks NSV Liidu vastu. Selleks materdati töölisliikumine maha, agiteeriti ja valetati, võeti tarvitusele kõige mustemad vahendid, laimates ja tõrvates NSV Liitu, Kommunistlikku Parteid ja Punaväge. Selleks pandi ametisse kõige lihvitumad „diplomaadid“.

Kuhu pidi viima see „poliitika“ Eesti töörahva? Mida tähendasid Eesti töötavale rahvale kõik need „lääneorientatsioonid“?

Sõjakoledusi. Taanit, Hollandit, Norrat, Belgiat ja Prantsusmaad, „vägevat“ ja „tugevat“, kus praegu nälg ja viletsus, kus miljon töötut, kes seisab katastroofi äärel. „Inglise orientatsioon“, mis osa Eesti haritlaskonna pea segi pidi ajama — tähendab praktiliselt pommirahet, linnade varemeid, nutvaid naisi ja lapsi, nälga ja viletsust.

Meie oleme sellest pääsnud, sellest „inglise orientatsioonist“ tänu NSV Liidu stalinlikule rahupoliitikale.

Loomulik, et see osa elanikkonnast, kes elatas ennast tööta saadud tuludest, nagu pankurid, suurtöösturid, suurärimehed, suurmajaomanikud jt. nendetaolised, ei suuda ega soovi ümber orienteeruda, sest nende nisu armastab õitseda sõja-aegadel kapitalistlikel mail, nemad lõikavad sealt, kuhu teised küluvad. Kuid rahva rõhuval enamikul on selge, millise paremuse on Eesti töötav rahvas saavutanud juunipöördega.

Meie rahva kõige laiemail kihtidel tuleb kindlasti vanad väärtused ümber hinnata. Kes teatud määral kodanluse poolt uinutati küll koolis, küll kirikus magama, suigutati perspektiivitusse oleskellu, tõrjuti poliitilisest mõtlemisest eemale, juhiti välispidisesse uhkeldamisse, sel tuleb nüüd endale küsimus seada: kas niiviisi saab veel edasi või peab midagi muud ette võtma. Ja mida ette võtma. Kui peame meeles, et meie suurt kodumaad ümbritseb kapitalism, et kapitalismiga käivad kaasas sõjad, et kui tahad sõjast eemal olla, peab sõja vastu valmis olema, siis saab ka Eesti töötavale rahvale selgeks, et meie

peame sotsialistliku kodumaa riigikaitseks teatud ohvreid tooma. See pole kaugeltki piiramine sel määral, kui see toimub imperialistlikes mais, kes omakasupüüdlikel eesmärgel on astunud ennekuulmatusse tapatalgusse. See pole piiramine isegi sel määral kui siis, kui Eesti kodanlusel oleks õnnestunud kuidagi veel võimul püsida. Kapitalistliku kliki väliskaubandus oli täiel määral sõltuv maadest, kes momendil asuvad sõjas. Pole kahtlust, et Eesti kodanlusel oleks tulnud loobuda tarvilisest toormaterjalist, rauast, söest, riidest, puuvillast, millest kõigest juba 1940. a. kevadel tunti teravat puudust. Töötute arv kasvas kohutava kiirusega. Ehitustegevus kiratses. Tööstuse laiendamisest polnud juttugi, vastupidi: töölisi heideti tänavale. Põllumajandus kiratses ja läks tagurpidi, sest mereteed suleti, laevad uputati miiniväljadel. Ainult poliitiliselt küürakad ja rahvavaenlased võivad igatseda tagasi niisugust olukorda. Töörahas läheb edasi. Töölisklass, töötav talurahvas ja intelligents on õige suuna valinud Kommunistliku Partei juhtimisel. Tööstus laieneb, 20 000 uut töolist ja haritlast on tööprotsessi lülitatud, seisvad käitised on rakendatud ja rakendatakse tööle. Toorainete juurdepääs on vaba, saaduste turustamine ei tekita muret. Tööstuse kasvu loomulikuks tulemuseks on kõigi alade soodus arenemine. Kultuurilised üritused elustuvad, koolide võrk laieneb. Eesti kainestimõtlevale töötava rahva enamusele pole teadmata, milliseid reforme ning otse murrangulise tähendusega abinõusid tuleb temal läbi teha, et meie pehastunud ja pankrottiaetud kapitalistlikku majandust uutele rööbastele juhtida. Ümberkujundamisele määratud majanduse vanad hammasrattad ragisevad. Uus masin tuleb käiku lasta oskusega, kannatusega, suure valvsusega. 16. septembril tõsteti tööliste, teenijate, insener-tehnilise personaali, õpetajate, arstide, agronoomide palku, samal ajal reguleeriti vastavalt toiduainete ja tööstussaaduste hindu. Ilmnes, et töötava rahva olukord paranes. 25. novembril järgnes nõukogude valuuta kehtimapanek kõrvuti krooniga, uus palkade korraldus, samuti ühtse hinnakirja kehtimapanek, rööbiti sellega terve rida olulisi sotsiaalseid uuendusi: tasuta ravimine ja arstiabi töötavale rahvale, üürihinna alandamine, maksude alandamine. Tavaliselt kodanikul tekib küsimus, milleks seda kõike vaja. Võib-olla selle kõigega ehk koguni

riivatakse tema endist elustandardit. Hoolsa kaalutluse järele ilmneb aga vastupidine. Sääraste kardinaalsete uuenduste läbiviimine võimaldab töölisklassile, töötavale talurahvale ja töötavale intelligentsile avaramaid väljavaateid. Ühtlane valuuta soodustab kaubavahetust, väärtuste takistamatut vahetamist, majanduslikku arvestamist, loob stabiilsuse. NSV Liidu valuuta on stabiilseim valuuta. Tasuta arstiabi, ravimine ja sotsiaalkindlustus aitab tasakaalu seada töötajate büdžeti. Ebanormaalselt kõrged üürid, mis moodustasid 25—30% tööliste büdžetist, pidid alanema, sest natsionaliseeritud majade ühine majandamine lõikab ära ahnete majaperemeeste kasud ja seab nad võrdsesse olukorda teiste kodanikega. Palkade ümberkorraldamine, uute palgatabelite kehtimapanek uute kategooriatega, tükitöö ulatuslik sisseseadmine võimaldab töölistele kõigil tööstusaladel tunduva palgatõusu, mis vastuvaidlemata toob kaasa elustandardi tõusu. Lisades siia järjest avarduva töövõimaluste leidmise, perekonnaliikmete tööprotsessi tõmbamise, mis kodanliku klikivalitsuse ajal oli võimatu, siis on selge, et töölisklassi majanduslik olukord peab paranema, rääkimata poliitilisest olukorrast, kus vaid töötaja on see, kelle käes on kõigi elualade juhtimine.

Talurahva viletsus, mis oli klikivalitsuse poliitika otseseks tulemuseks, peab hakkama siit peale kaduma. Nõukogude valitsus ja partei andis maa nendele, kes seda tõeliselt harib. Kuid mitte üksnes maad ei antud kehvikule, vaid valitsus ja partei võimaldas talle ka soodustatud laenu, astudes vastavaid samme metsamaterjali ja inventari võimaldamise sihis uuele maasaajale. Partei ja valitsus võtab abinõud tarvitusele, et laenu- ja maasaajad oma raha võiksid täiehinna eest kasutada. Raskuste ees ei tule kellelgi silmi sulgeda. Kellelgi ei pruugi habemega issandale lootuda, vaid endal tuleb käed tõsiselt külge panna. Põllud nõuavad harimist, viljad külvamist, loomad pidamist ja metsad hoolitsemist. Nõukogude valitsus ei saa käsi rüppe panna ega pealt vaadata, kui seda ei tehta töötava rahva huvides. Eestij töötav rahvas, astudes uutele radadele, sammub vastu paremale tulevikule — sotsialismile, kus on tundmatu ühe inimese kurnamine teise poolt.

Tallinn, 9. XII 1940. a.

„(Koguteos: „Eesti minevikus ja nüüd“)

KÕIK NSVL ÜLEMNÕUKOGU VALIMISTELE!

Kõne Tartu valimisringkonna nr. 646 valijaile 5. jaan. 1941
Tartus Vanemuises

Seltsimehed! Tervitan 646. valimisringkonna töötavat rahvast Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b) Partei poolt ning soovin kõige paremat edu meie uue sotsialistliku korra üleshitamisel ja vana korra jäänuste vastu võitlemisel.

Ühtlasi avaldan sügavat ja siirast tänu usalduse eest, mida mulle 646. valimisringkonna töötav rahvas on avaldanud. Kuna ma olen Kommunistliku Partei liige, olete teie seega usaldust avaldanud parteile, nõukogude korrale, seltsimees Stalinile!

1. Müüdavad rahvareeturid tahtsid tõmmata eesti rahva sõjamõllu

Seltsimehed! Kukatatud klikivalitsuse poliitika oli suunatud otseselt laiemate rahvahulkade vastu ja viis maa viletsusse. Müüdavad rahvareeturid tahtsid tõmmata Eesti rahva koldesse sõjamõllu, mis oli tol ajal juba täiel rindel imperialistlike riikide vahel käimas. Eesti klikivalitsusel olid juba plaanid valmis, kuidas veel üht veresauna valmistada töötavale rahvale. Ärksamate tööliste tapmiseks ja vangistamiseks oli juba kõik organiseeritud ja timukakirved teravaks ihutud. Majanduslik elu läks aga üha raskemaks. Kodanluse oma müüdavad suleorjad kirjutasid töömahu vähenemisest, elukalliduse tõusust, maksudekoorma kasvamisest jne. Hoiatatakse, et „fassaadidelt tuleb juhtida pilk sagedamini hurtsikuile, ja et mõtted pühapäevaselt paraadiküljelt juhtida hädaoiete“. Kodanlus paraaditses aga edasi ja rõhus töölisi seda tooremini. Tuletagem meelde arreteerimisi ja välja saatmisi, kui töölisel nõudsid demokraatlikke vabadusi 1940. aasta kevadel.

Sõda käis aga edasi. Poola oli puruks löödud. Imperialistide agendid ässitasid oma truid sulaseid üha sõtta astuma, ja otse jube on mõtelda, kui palju oli siin salajasi imperialistide käsikuid, kelle ülesanne oli Eesti rahvast imperialistlikku tapatalgusse tõmmata. Pätsid, Laidonerid ja Eenpalud kauplesid oma pehmetes kabinetides Eesti rahva iseseisvusega. Sõda käis ja Eesti majandus kängus. Polnud saada toormaterjali, ehitustegevus vähenes, töösturid heitsid töölisi tänavale. Sissevedu kahanes. Laevad läksid põhja. Nii eksport kui ka import kuivas kokku. Ja kodanluse klikivalitsuse poliitika kõrbes ka põhja.

Läänes möllav imperialistlik sõda oli toonud Eesti rahvale määratu hädaoahu ja lõpmatute viletsuste ja kannatuste rea, millest klikivalitsus ei katsunudki Eesti töötavat rahvast päästa, vaid vastupidi: tegi ettevalmistusi, et anda ennast ühe või teise imperialistliku rühmituse teenistusse.

Klikivalitsuse juhtide poolt rõhutati, et „riigi elu põhialused, need jätame ja peame jätma puutumata.“ See tähendas, et plutokraatide diktatuur peab jääma püsima ja koguni süvenema. Ning kõik, kes laisad töörahva õgijad ei olnud, süvendasid üha töörahva, Nõukogude Liidu vastu vaenulikkumeeleolu.

Kõik oli tehtud selleks, et Eesti töötavat rahvast taltsutada, kes alati on Nõukogude Liidu revolutsioonilise töötava rahva pooldaja olnud ning seda oma sõpruse poliitikat on Kommunistliku Partei juhtimisel teostanud, hoolimata survest ja valgest terrorist. Stalinlik rahupoliitika lõi Eesti töötavale rahvale helgema väljavaate oma olukorra parandamiseks, mis seda rohkem pani Eesti kapitalistide kildkonna jalgealuse kõikumina ning nad tundma hirmuvärinaid oma saatuse pärast.

Tolleaegne põllutöominister ütles 6. juunil: „On õige, et põllumajanduses on sissetulekud väga väikesed. Meie põllumajandus on veel väga mahajäänud seisukorras. Meie peame tagasihoidlikud olema lootuste rajamises.“ Nii talurahva kui ka tööliste ja töötava intelligentsi viletsus süvenes järjekindlalt. Kui elatusmaksumuse indeks oli jaanuaris 125, tõusis see aprillis 1940 — 131. Toiduainete indeks mainitud ajavahe-
mikul 107-lt tõusis 112-le ja tööstustoodete indeks 115-lt 120-le. See on kodanliku statistika mustakunsti kohaselt. Te-

gelikult tõusis aga töörahva viletsus selle lühikese ajaga kohutavalt.

Kuidas aga kapitalistide kliki nisu õitses, kuidas nende sissetulekud kasvasid, kuidas nad ajasid taskusse miljoneid, selleks lubage paar näidet.

2. Kapitalistid ajasid taskusse miljoneid rahva raha

J. Puhk ja Poegade puhaskasu oli 1939. a. 136 500 krooni, vendade Kimbergide puhaskasu 105 600 krooni, Tallinna köievabriku puhaskasu 55 200 krooni jne. jne. Selle söödamaa kaotsiminekut aimati ette, kui töörahvas võidab, mis nüüd on ka mõlematpidi täitunud. Klikivalitsuse plutokraadid katsusid ilusate sõnadega näidata, et nemad on need tõsised Nõukogude Liidu sõbrad, kuna töötava rahva esindajad tõrjuti kõigist võimalikest sõpruse avaldustest eemale ja saadeti asumisele, kui nad julgesid oma tundeid avaldada Nõukogude Liidu töötava rahva ja Punaväe suhtes. Nõnda saadeti Tallinnast välja metallitöölise ametiühingu esimees, praegune Partei Valga komitee sekretär sm. Päss, kui ta organiseeris töötuid metalliste Nõukogude Liidu töödele. Loomulikult, et Nõukogude Liidu töötav rahvas ja Kommunistlik Partei seltsimees Stalini juhtimisel ja sm. Molofovi targal kaasabil ei saanud ükskõikseks jääda Balti riikide ja ka Eesti plutokraatide kahepalgelise poliitika suhtes, ning 17. juunil võisime lugeda „Tassi“ teadaannet, kus üksikasjalikult paljastatakse Balti riikide, eriti Eesti ja Läti Nõukogude Liidu vastast poliitikat.

Kuulsusrikas Punaarmee võttis Eesti rahva julgeoleku oma kaitse alla.

Nõnda oli klikivalitsuse rahvavaenulik poliitika lõplikult paljastatud ning sattunud kõige laiemate töötavate hulkade põlu ja viha alla. 21. juunil toimus Tallinnas ja mujal suuri sündmusi, toimus murranguid, mille mõju on ulatuv.

Vastu võtnud Stalinliku Konstitutsiooni, asus valitsus kindlasti selle alusele, andis terve rea põhjapanevaid määrusi ja tegi otsuseid, mis teeb endisele ekspluataatorite korrale lõpu.

Nüüd on muidugi härrad kapitalistid ja nende sabarakud selget kurjust täis, et nemad on seatud ühesugusesse olukorda

ja võrdsetesse tingimustesse teiste kodanikega. Aga nüüd peavad nemad ka hakkama oma lõtvu lihaseid liigutama. Ajad on möödud, kus nad oma kätt väsitasid viinaklaasi suule upitades. Nad katsuvad veel kuidagi viilida ja vaenu külvata, õhutades mõnikord alaealisi lapsi. Kuid ka lapsed hakkavad aru saama, et töö on au- ja kuulsuseasi. Need endised parasiidid püüavad kalu endale hõreda noodaga ka vähemteadlike inimeste hulgast, kuid needki pööravad neile kiiresti selja, sest kellelgi pole isu ega keegi pea tarvilikuks rikaste eest sõrmi tulle pista. See käputäis suurnikke ja nende sabarakke on jäänud juba üksinda.

3. Majanduspoliitika ja kultuurielu korraldati ümber sotsialistlikel alustel

Eesti muutmisega Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks tuli põhjalikult ümber korraldada kultuuri-, sotsiaal- ja majanduspoliitika. Näiteks riigi eelarve korraldusele tuli seejärel anda kohe alguses sootuks uus ilme.

Kui võrdleme 1940. a. IV veerandi eelarvesse ülesvõetud tähtsamaid kulukrediite nende arvudega, mis vastava aja jooksul oleks kulutatud 1940./41. a. kodanluse eelarvega, siis saame järgmise tulemuse (milj. kr.):

	1940. a. IV veerandi nõuk. eelarve	1940./41. kodanli- kust eel- arvest ¼ osa	Suurene- mine	Summa %
Rahvaharidus	6,7	3,0	+ 3,7	+ 121
Tervishoid	6,9	0,5	+ 6,4	+ 1235
Sotsiaalkindlustus	10,5	1,6	+ 8,9	+ 540
Kaub. ja tööstus	31,3	1,1	+ 30,2	+ 2729
Kommunaalmajandus	10,4	3,8	+ 6,6	+ 174
Põllumajandus	11,4	1,6	+ 9,8	+ 617
Muud	24,5	17,1	+ 7,4	+ 44
Kokku	101,8	28,7	+ 73,1	+ 254

Nii kulutatakse nüüd rahvaharidusele, tervishoiule, sotsiaalkindlustusele jne. mitu korda rohkem kui kodanliku valitsuse eelarvega sama ajavahemiku jooksul.

Lisaks 1940. a. IV veerandi eelarvega määratud krediitidele on antud veel täiendavaid krediite asutustele vajalikeks kuldteks, seoses töötasude tõstmisega töölistele ja teenijaile ja uute hindade määramisega. Kogusummas anti täiendavaid krediite 28,4 milj. rbl. Kokku ulatub seega 1940. a. IV veerandis eelarvega määratud krediitide summa 131 milj. rublani.

Kõik ettenähtud kulud kaetakse laekuvate tuludega, millest tähtsama osa moodustavad kaupade ja toorainete ümberhindamisest saadud tulud, samuti enamlaekumised teiste tulude alal ostujõu kasvu ja sotsialistliku majanduse tõusu tõttu.

Kõige enam kulutati keemiatööstuse, eriti fosforiiditööstuse, väljajahitamiseks, samuti olulisi summasid anti kütteinete tööstusele (põlevkivi, põlevkiviõli, turvas) ja ehitusmaterjalide tööstusele, millele järgnevad puidu-, tekstiil- ja teised tööstused. Investeeritud summadest läks tähelepandav osa tööstusettevõtete töötingimuste parandamiseks (töökaitse- ja sotsiaalolude parandamine) — kvartaali lisaeelarvega üksi selleks ca 800 000 rubla. Nende investeeringute tulemusena hakkab eelseisval aastal töötama rida ettevõtteid senisest märksa suurema tööliste arvuga ja annab ka tunduvalt suureneva toodangu. Tunduvalt laienev tootmine tingib ka vastavalt suuremate käibekapitalide rakendamist ja seepärast anti tööstusettevõtetele k. a. viimse kvartaali eelarvega ja lisaeelarvega tegevuskapitali juurde 15 milj. rbl. Need summad kõnelevad ise tööstuse võimsuse järgnevast tõusust mahutatud summade arvel. Need investeeringud on mitmekordselt suuremad endiste kodanlike valitsuste poolt investeeritud summadest.

Terve rea tööstustoodete alal on tänavu viimse kvartaali, s. o. kolme kuu, tootmise plaan täidetud kahe kuuga.

Millest on tingitud peamiselt see toodangu tõus?

See toodangu tõus on võimalik olnud eeskätt just seetõttu, et laiaades töötava rahva hulkades on toimunud sügav pööre meie majanduselu ja poliitilise olukorra hinnangus. Töötavad hulgad on aru saanud, et nad on praegu käitiste ja kõigi varade peremehed, et nad ise peavad hoolitsema selle eest, et

need varad kasvaksid ning mida suurem on toodang, seda paremaks muutuvad ka elamisvõimalused.

On terve rida seltsimehi, kes mitmekordselt on ületanud endise produktiivsuse, võrreldes kapitalistliku klikivalitsuse ajajärguga.

Stalinliku Konstitutsiooni järgi saab iga töötaja tasu vastavalt oma tööle. Nõnda ka meie vabariigis lööktöölisele makstakse vastavalt kõrgemat tasu nende tööviljakuse tõusu eest.

Põllumajandus oli klikivalitsuse ajal viletsas olukorras, nagu nende oma tegelased seda tunnistasid. Paljudel taludel polnud lehma ega hobust. Elati juurdemaksudest ja joosti näljaga võidu. Nõukogude valitsus on läbi viinud hulga parandusi siin ja ka teostanud nõukoguliku maareformi, millega kaotati maaga spekulereimine ja maa-alade kuhjumine üksikisikute kätte. Maareformiga on antud ligi 400 000 ha maad endistele maatameestele ja kehvikuile. Seega on nüüd pandud alus uutele talumajapidamistele, arvuliselt 53 000. Kui arvata keskmiselt iga maata ja vähese maaga talupoja perekond kolmeliikmeliseks, siis on maareformiga antud püsiv eluase ja kindel töö 159 000 kehvtalupojale.

Lisaks tasuta antud maale on kehvikuile antud riigi poolt pikaajalist laenu kr. 7 200 000 ehk 9 miljonit rubla, et nad saaksid kohe asuda oma uute talundite asustamisele ja korrastamisele. Rahvavaenlased kõnelevad, et laenusaajad olevat selle raha maha joonud, aga mina seda küll ei usu. Maa-saajad on kõik parimad inimesed, kes moraalselt ei lange nii madalale kui rahvavaenlased seda arvavad.

Neile põllutöölisele, kes on jäänud edasi teenima, on loodud uued ja kindlakujulised sotsiaalkindlustuse alused, mis on võrdsed teistele tööliste nii linnas kui ka maal.

Kapitalistide valitsuse ajal olid meie põllusaaduste hinnad alla tootmiskulusid. Et põllumajanduslikku toodangut säilitada, teostati kunstlikke hindade alalhoidmisi riiklike juurdemaksude näol. Need juurdemaksud läksid aga peamiselt suur-talunikele. Rikas sai piimalt, peekonilt, munadelt, rukkilt, nisult suuri summasid juurdemaksu, kehv pidi ise leiba ostma.

Nõukogude Eestis on põllumajandussaaduste hinnad kooskõlastatud tootmiskuludega. See on esmakordne juhtum

Eestis, et kõik põllumehed saavad oma saaduste eest täisväärset hinda.

Eesti NSV astumisega NSV Liitu ja kindla valuuta kehtimapanekuga on meie põllumajanduslik ala ja kõik teised alad päästetud kriisidest.

Traktoristide kursused on üle maa käimas, — umbes 1000 uut traktoristi, nende hulgas 300 naist, hakkavad kevadel kündma Eesti Nõukogude Vabariigi põldudel.

Kvartaali lisaelarvega määrati riiklikele põllumajapidamistele tõu- ja piimakarja soetamiseks 3 750 000 rubla. Peale selle on veel juhitud olulisi summasid traktori jaamade asutamiseks, maakorraldamiseks, metsamajanduse arendamiseks ja muudeks loovaks otstarveteks.

Ka aiasaaduste, juurvilja jne. toodang ja turustamine näitab tõhusat paranemist.

Kalanduse korraldus on pandud täiesti uuele alusele, ahned vahelkauplejad on välja lülitatud ning kaluritele võimaldatud otseselt oma püügist õiglast hinda saada, kuna kalandust korraldavad nüüd Kaubanduse ja Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaat, organiseerides kalastajate artelle, korraldades kala turustamist jne.

Edasi on tehtud maatöörahvale kättesaadavaks arstiabi, hariduse saamine ja samuti muudest kultuurihüvedest osavõtmine. See aitab tõsta tööproduktiivsust ja rakendada enam säästsummasid tootmise arendamisele maal.

4. ENSV valitsus pöörab korteriolude parandamisele erilist tähelepanu

Puudutades korteriküsimust, peab ütlema, et töölistkonna ja laiemate töötavate hulkade senised korteriolud on väga viletsad. ENSV Valitsus pöörab seepärast erilist tähelepanu korteriolude parandamisele ja uute ajakohaste korterite ehitamisele. Selleks on 1940. a. IV kvartaali eelarvega määratud 5 milj. rubla ja hiljem, vajadustele ning võimalustele vastavalt lisaelarvega veel 300 000 rubla. Seega kokku 5,3 milj. rubla, mis ka kõik on juba ehitustesse investeeritud.

Peale nimetatute on varem end. Teedeministeriumi Ehitus-

osakonna poolt alustatud ehitustööde lõpuleviimiseks, nagu Riikliku Kolledži, Tallinna Tehnikumi, Taagepera Sanatooriumi jne. jaoks kulutatud 843 750 rbl. Seega on ENSV poolt IV kvartaali kestel ehitustesse investeeritud üle 6 milj. rubla.

Üür moodustas töölisperekonna eelarves 25—30%, mis tingimata tuleb alla viia normaalsele tasemele, mida võimaldavad majade natsionaliseerimine ja vastavalt sellele uued alandatud üürinormid. Üks rahvavaenlasi oli mures, et suured korterid jäävad tühjaks. Ärgu kartku, küll me sinna paneme stahhaanovlased sisse.

Mis puutub üürinormidesse, siis niipalju: Tallinnas, näiteks, on korteri eluruumi põrandapinna ruutmeetri põhimääraks 44 kopikat. Kuid Nõmmel ja Kopli rajoonis on põrandapinna ruutmeetri põhimäära hind 15% odavam (37,4 kopikat). Üür arvestatakse ainult korteri elamispinna järgi. Elamispind on elutubade põrandapind. Siia alla ei kuulu köögid, sahvrid, vannitoad ja alla 2 m kõrged seinakapid ja nišid.

Keegi majaperemees kirjutas mulle, et majade natsionaliseerimine „ei ole jumala meele pärast“. Võib-olla, aga „jumal“ nuhtleb nüüd ahneid suurmajaperemehi, kes ei sallinud lapsi ega viitsinud tööd teha, ja laseb nende majad ära võtta.

Tingituna tööstusliku tegevuse taaselustumisest ja elavnemisest, on suurenenud aasta esimese poolega võrreldes mitmete tähtsamate tööstuslike toorainete sissevedu, millest tunti puudust. Suure osa neist tooraineist oleme saanud just NSV Liidust.

Väljaveo alal on ümberorienteerumine teiste liiduvabariikide turgudele veelgi suurem kui sisseveos.

Seega on Eesti NSV tööstus vabastatud sõjast haaratud turgude kõikuvusest ning baseerub avaral, kindlal ja püsival tõesuteed sammuval NSV Liidu turul.

5. Tervishoiu ja sotsiaalkindlustuse korraldamine on Nõukogude korra tähtsaim ülesanne

Kui vaatleme tervishoiu ala, siis saame järgneva pildi.

Tervishoiu korralduse tähtsamaks ülesandeks oli ravireformi läbiviimine.

Selleks on natsionaliseeritud erahaiglad ja moodustatud uus raviasutuste võrk.

Kaadrite puuduse tõttu on täitmata umbes 150 arstikohta, neist maajaoskondades 5.

Voodite üldarv raviasutustes on tõusnud 581 võrra.

Arstide jaoskondi maal on praegu 144, kuna enne 21.juunit oli maal 126 arstikohta, neist oli alatiselt täitmata 8 kuni 15 kohta.

Ravivõrgu ümberkorraldamisega on haiglate juures asutatud eri naiste- ja sünnitusosakonnad ning voodite arv neis suurendatud 317 võrra.

Nakkushaiguste vastu võitlemiseks on välja töötatud epidemioloogide võrk üle riigi. Praegu on 18 ettenähtud kohast täidetud vaid 8.

Apteekide võrgu korraldamisel on natsionaliseeritud ja üle võetud: 218 apteeki, 51 rohukauplust, 11 arstimisvahendite kauplust, 2 laboratoriumi.

Tervise eest hoolitsejail tuleb samuti kui kõigil spetsidel kohaneda uute olude ja võimalustega. Vanad ajad on möödas. Tuleb pöörata hoolsat ja sõbralikku tähelepanu haigetele.

Haridusala korraldamise ja edendamise üldkulutuste kõrval oli kvartaalis koolimajade ja rahvamajade ehitamiseks ja korrastamiseks kulutatud ligi 650 000 rubla.

Eeskätt tuli lihtsustamisele kodanlik üldhariduslik kool, mis oli kolmeastmeline ja liialt keerukasüsteemiline: keskosas kaheharuline, gümnaasiumiosas kolmeharuline. Üldhariduslik kool muudeti kaheastmeliseks: 6-aastane algkool ja 6-aastane keskkool. Keskkooli kaks viimast õppeaastat kuulutatakse lõpuklassideks. Suurendati keskkooli esimeste klasside arvu (7. õppeaasta), neid avati suurel arvul ka maal, samuti suurendati ka keskkooli neljandate klasside arvu (10. õppeaasta).

Puudutades veel sotsiaalala, peab tähendama, et rajatakse arvukalt lastesõimi, -aedu ja -päevakodusid, millesse töötav ema võib viia oma lapsed tööajaks. See korraldus mitte üksi ei vabasta töölkäijad emad muredest laste hoidmise ja kasvatamise eest töötundidel, vaid tagab ka lastele asjatundliku kasvatus ja teaduslikult õige hoolitsuse. Et on muutunud

suhtumine vallaslastele, tahab Nõukogude valitsus hoolitseda ka selle eest, et igale lapsele leitaks toitja. Lasterikastele perekondadele antakse suuri toetusi.

Nüüdsest peale hoolitseb riik töötava rahva eest nii vanaduse, invaliidisuse, õnnetuse kui ka haiguse korral.

Edasi on kõigile töötajaile tagatud suvepuhkus palga edasimaksvusega, on tehtud tööliste kättesaadavaks kuurordid ja puhkekodud, näiteks tore Pärnu rannahotell jne., mida seni said kasutada ainult meie jõukamad kihid.

Haridus ei ole enam rikkama rahva eesõigus. Tasuta haridus tööliste, töötavate talupoegade ja töötava intelligentsi lastele ning arvukad stipendiumid andekamaile võimaldavad neile pääsu algkoolist kuni kõrgema kooli lõpetamiseni. Teostamisel on üldine kohustuslik 7-a. haridus, avatakse rida uusi täielikke keskkooli. Eesti kultuurilooming teenib nüüdsest peale kõiki töötajaid.

Ühel kui teisel alal on veel palju teha. Laiad hulgad peavad aga tundma, et nemad ja ainult nemad on riigis, nõukogude riigis peremehed. Liitunud ühtseks, monoliitseks blokiks, löövad töötavad hulgad jalad alt igal rahva-vaenlasel.

6. Eesti töötav rahvas hääletab kommunistide ja parteitute bloki kandidaatide poolt

Meie astume valimiskastide juurde kindla teadmisega, et meil on töötava rahva huvides palju saavutatud. Meie oleme asunud sotsialismi ülesehitamise teele, kus ei tunta ühe inimese kurnamist teise poolt, kus inimesed on võrdsed soost, rahvusest, rassist hoolimata. Töö on meil au- ja kuulsuseasjaks. Kes rohkem teeb, peab ka rohkem saama, ning kes hästi ja hoolsasti teeb, tõuseb kõige kõrgema au osaliseks, nagu meil juba terve rida lööktöölisi-stahhaanovlasi on tõusnud juhtivaile kohtadele. Töötava rahva organisatsioonid on esile tõstnud Ülemnõukogu saadikute kandidaatideks parteiliste, ametiühingute ja nõukogude tööliste kõrval meie parimaid töölisi pingi tagant, kes on silma paistnud oma töösaavutustega. Talurahva hulgast on esile tõusnud uus-

maasaajad, meie paremad töötava talurahva esindajad. Töötav rahvas on esile tõstnud noori, kellele alles nõukogude kord on võimaldanud hääleõiguse. Kodanlik sõjavägi oli alati jäetud ilma kodanike õigusest, sest sõjavägi pidi poliitikast hoiduma. Kuid kas see polnud poliitika sõjaväes, kui klassitundides jutustati, et sisemised vaenlased on kommunistid ja välised vaenlased on samuti kommunistid. Punavägi on aga veri töötava rahva verest ja liha tema lihast. Nüüd võivad punaarmeelased võrdselt teistega oma kodanikukohust täita. Töörahas on Ülemnõukogu kandidaadiks üles seadnud kuulsaid sõjasangareid nagu sm. Konjaev, kes sõitis allveelaevaga jää all ning jõudis eesmärgile. Aga on veel üles seatud 22. laskurkorpuse punaväelane Viktor Kihno, üks meie parimaid noori ja aktiivsemaid sõdureid. Töötav rahvas on edutanud intelligentsi ridadest väarikaid kandidaate oma esindajaks Ülemnõukokku. Prof. Jüri Nuut on alati seisnud NSV Liidu rahvaste sõpruse eest; kirjanik Aug. Jakobson on alati kujukalt kirjeldanud kehvale elu.

Nõnda on eesti töötav rahvas liitunud kindlaks tööliste, talurahva ja töötava haritlaskonna liiduks, kes läheb valimistele ühtlase ja kindla teadmise, et ta saadab oma esindajaks Ülemnõukogu Liidu Nõukokku ja Rahvaste Nõukokku visad energilised kartmatud töömehed, kes on kindlad nõukogude korra pooldajad ja kaitsevad tööraha huve kuni lõpuni. See kindel liit hääletab üksmeelselt kommunistide ja parteitute bloki poolt, kes on karastatud võitluses ja töös uue ühiskondliku korra — sotsialismi — kehtimapanekuks. Jäädes lõpuni truuks Lenini-Stalini lipule, võideldes Nõukogude Liidu arvuka rahvaste sõpruse eest, on töörahas veendunud, et ühelgi teisel maal ei ole nii suurt vabadust ega rahvaste võrdsust, kui on Nõukogude Liidus, mille parlamendis kõik rahvused, olgu nad suured või väikesed, on võrdselt esindatud ja võivad vabalt oma mõtteid väljendada.

Kes tahab pääsmist koledast imperialistlikust sõjamõllust, kes tahab rahu, kes tahab kultuuri õitsengut, kes on tööpuuduse vastu, kes on selle poolt, et kosuksid ja areneksid meie kunst, teadus, kirjandus, kes on rahvaste sõpruse, nõukogude korra, bolševike partei, Stalini poolt, — see hääletab kommu-

nistide ja parteitute bloki kandidaatide poolt 12. jaanuaril
1941. a. Kõik valimistele!

Elagu Nõukogude Liidu rahvaste sõprus!

Elagu kommunistide ja parteitute blokk!

Elagu meie suur juht ja õpetaja seltsimees Stalin! (Kest-
vad kiiduavaldused.)

EESTI BOLŠEVIKE REVOLUTSIOONILINE VÕITLUS TÖÖRAHVA VABASTAMISEKS

Avakõne EK(b)P IV kongressi avamisel 5. veebr. 1941

Seltsimehed! Eesti bolševikud on juba aastakümnete kestel pidanud revolutsioonilist võitlust Lenini-Stalini partei lipu all. See võitlus ei olnud kerge. Sadu, isegi tuhandeid väärikaimaid seltsimehi on meie ridadest langenud verejanuliste kapitalistide, mõisnike ja hallparunite ohvriks. Eesti maa on ohtrasti üle ujutatud kommunistide verega. Soodes ja liiva-küngastes on palju töölisklassi huvide eest võidelnud kangelaste haudu. Meenutame Saaremaa ülestõusu, 1. detsembri ülestõusu 1924. aastal, millest osavõtjad surmasid kodanlikud timukad. Nad tapsid Eesti töörahva juhi sm. Viktor Kingisepa, J. Kreuksi, J. Tompi ja palju teisi bolševikke. Palun austada püstitõusmisega meie seltsimehi, kes langesid võitluse meie rahva vabastamise eest kapitalismi ikkest.

(Kõik koosolijad tõusevad püsti. Orkester mängib leinamarssi.)

Eesti bolševikud teostasid suurt revolutsioonilist tööd sügavais põrandaaluseis tingimuses, mobiliseerides töörahvast võitluse kapitalistliku korra kukutamiseks ja töötava rahva vabastamiseks. Põranda all toimus kolm partei kongressi: 1920., 1921. ja 1922. aastal.

Eluga riskeerides kogunesid saadikud salaja kuhugi tööliskorterisse või kehvtalupoja hurtsikusse, et määratleda võitluse taktika, määrata kindlaks poliitiline joon, visalt, järjekindlalt, vankumatult võidelda kodanluse ning tema sabassõrkijate — sotsiaaldemokraatide — vähemlaste vastu.

Meenutan põrandaalust III kongressi, mis toimus 1922. aastal metsas. Varjatud metsaradu mööda läksime väikese onni juurde. Majakese aknad olid hoolega pimendatud. Tuli pidada kõige rangemat konspiratsiooni. Kokkutulnud seltsimehed olid maskides.

Hoolimata nuhkide haaranguist, nurgatagant mahalaskmistest, arreteerimistest ja häbitust provokatsioonist jatkas meie partei kindlasti töörahva võiduleviimist Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini lipu all. Ja me võitsime Nõukogude Liidu vennalike rahvaste ning meie sõbra ja õpetaja seltsimees Stalini abiga.

Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei IV kongress on meile suureks pidupäevaks: ta toimub juba nõukogude võimu ajal.

Nüüd on meil uued ja vastutavad ülesanded. Peame tugevdama riigiaparaati, kasvatama töötavat rahvast kommunistlikus vaimus.

Meie tööliklass, töötavad talupojad ja töötav intelligents on vabaks saanud. Seda vabadust meie ei anna ära.

Kongressi saadikud, peame ulatuslikult arendama kriitikat ja enesekriitikat, et üha kiiremini edasi minna ja võita kõik takistused oma teel.

Elagu EK(b)P ja Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei IV kongress!

Elagu Nõukogude Liidu rahvaste sõprus!

Elagu EK(b)P IV kongressi esimene saadik seltsimees Stalin! (Kestvad kiiduavaldused. Hurraahüüded.)

EESTI TÖÖRAHVA AJALOOLOSED VÕIDUD BOLŠEVIKE PARTEI JUHTIMISEL

Aruandekõne EK(b)P 4. kongressil 5. veebr. 1940

Seltsimehed! Eesti töörahva ajaloolised võidud sotsialistliku ülesehitustöö rindel on õige bolševistliku juhtimise tulemus.

Need võidud on samuti sotsialistliku riigi rahvaste poolt eesti rahvale osutatud vennaliku abi tulemus.

Need võidud on isaliku hoole ja tähelepanu tulemus, mida meile on osutanud meie juht, õpetaja, sõber ja isa — Suur Stalin. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Sotsialistlik ülesehitustöö Eestis algas täiesti teissuguseis tingimustes kui teistes liiduvabariikides. Ütleme otsekohe — kergemais tingimustes.

Meil ei tarvitse võidelda sisemiste kontrrevolutsionääride ja välismaiste interventide jõukudega. Meie rahulikku loovat tööd kaitsevad kuulsusrikas võidukas Punaarmee ja Punalipuline Balti mere laevastik. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Meie ei tarvitse taas ehitada sõja ja blokaadiga purustatud majandust, nagu seda tuli teha teistes vabariikides. Me võisime otsekohe reorganiseerida oma senise majanduse ja selle plaanikindlalt viia sotsialistlikele aluseile. Meil ei ole neid raskusi, mis esinesid teistel Nõukogude Liidu rahvastel. Oma töös tugineme sotsialistliku ülesehituse määratule kogemusele, mille Nõukogude Liit on kogunud 23 aasta jooksul. Lõpuks, kui teistes liiduvabariikides toimus sotsialismi ülesehitus ilma kõrvalise abita, ainult omal jõul, võib meie noor Nõukogude Eesti igal ajal kasutada oma 15-e vennasvabariigi abi, kes moodustavad üksmeelse stalinliku rahvaste pere — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Selles seisab sotsialistliku ülesehitustöö ajalooline omapärasus Eestis.

Kuid sellest, seltsimehed, ei tule järeldada, et me peaksime

anduma mugavale enesega rahulolule. On inimesi, kes arvavad, et niipea kui tekib mingisugune raskus või puudus millestki, tuleb kohe abi saamiseks pöörduda teiste liiduvabariikide poole või teha tellimisi välismaalt.

Peame lõplikult loobuma kodanlikus Eestis valitsenud impordimaaniast. Olles tööriistaks välismaiste imperialistide käes, ei julgenud ega saanud kodanlus arendada maa industrialiseerimist, organiseerida üldtarvitavate esemete tootmist.

Peame otsustavalt võitlema, võitlema kindlasti ja halastamatult püüdega kergel käel kõiki kaupu tellida, ise sealjuures midagi tegemata.

Lenin ja Stalin õpetavad meid, et võit ei tule iseenesest. Võit saavutatakse võitlusega.

Riigivõimu aparaat — nõukogude aparaat — on meil juba loodud, on loodud rahvakomissariaatide juhtivad kaadrid, kuid mõned rahvakomissariaadid töötavad veel halvasti. Ettevõtete paremaks juhtimiseks ühendavad komissariaadid neid suuremaiks tööstusüksusteks, kuid seejuures ei pööra nad alati tähelepanu sellele, et säilitataks endine tootmistaht.

Tuleb märkida, et kontakt tööstuse ja kaubanduse vahel on nõrgalt korraldatud. Toodete valmistamisel tuleb arvestada kaubanduse nõudmisi. Liig suur arv vahelülisid tööstuse ja kaubanduse vahel on ebanormaalne nähtus. Näiteks võiksid pudukaupadevabrikud ise vahenditult varustada kauplusi ja läbi saada ilma pudukaupade keskuseta.

Kaubandusvõrku organiseeritakse kindla plaanita ja sageli nii, nagu juhtub. Selle tulemusena tekib üksikuis kohtades raskusi kaupade saamisel.

Üheks raskemaks küsimuseks on hindade küsimus, mis pole veel seni lõplikult lahendatud, ja seepärast valitseb sel alal segadus.

Kaubanduse Rahvakomissariaat on avaldanud hinnakirjad, kuid need ei haara kõiki kaupu ja mõned hinnad olid kõrgemad teistes liiduvabariikides kehtivaist hindadest, näiteks lõngade, sukkade, villa jne. hinnad.

Samuti on lugu arstimate suhtes. Nüüd on sellised vead parandatud, kuid tuleb valvata seda, et partei ja valitsuse otsuseid ei moonutataks.

Kaubanduse Rahvakomissariaat on seni lubamatult viivitanud hindade kalkulatsiooni kehtimapanekuga, mis temale on juba ammu esitatud tööstuslike ettevõtete poolt. Selle tõttu on tekkinud rida arusaamatusi.

Mis puutub raudteetranspordisse, siis tahaksin märkida, et meie jaamades puuduvad mehhaanilised laadimisseadeldised, samuti ka vastavad laokohad ja katusealused. Jaamade valgustus ei ole nii korraldatud, et laadimistöö võiks toimuda ka öösi.

Kommunaalmajanduse alal on meil teha suur töö. Kurdetakse, et tramm töötab kahjuga. Kuid kas siin on tarvitusele võetud kõik vahendid töö ratsionaliseerimiseks? Kas on kaalutud, kuidas võib odavamini saada elektrienergiat, kuidas paremini kasutada tööjõudu, kuidas suurendada juurdehaagitavate vagunite arvu. Elektrienergiat kulutatakse meil väga pillavalt: öö läbi põlevad tugevad lambid. Paljudes kohtades võiks läbi saada 10-vatilise lambikesega, kuid seal kasutatakse 25- ja rohkemavatilisi lampe.

Meil on palju puudusi kultuursuse suhtes. Ettevõtteis viisatakse tööriistad töölt lahkudes kuhu juhtub. Asutustes ei jälgita seda, et töölaud oleksid korras. Pole täielikku puhtust trammis, vaguneis, jaamades. Mõned arvavad, et selles seisabki vabadus. Meie, bolševikud, ei tunnista sellist vabadust. Puhtus, kord, viisakus ja kultuursus peavad seisma meil kõrgemal tasemel.

Mõned, võib-olla, arvavad, et meil ei kehti nõukogude seadused. Nad mõtleavad, et võib teha kõik, mis tuleb pähe. Lahkuda korterist, jätta kraanid lahti, tuba üle ujutada, rikkuda kogu majakord ja tekitada palju kahju. Korterist lahkumisel kaasa viia põrand või seinad, nagu see ei maksaks midagi. Selline juhtum esines restoranis „Marcelle“, mille ruumid anti valitsuse otsusel Kommunaalmajanduse tööliste klubile. Sageli lõhutakse tubades puid, koridorid on täis prahti, hoovil pühkmehunnikud. Ei, sõbrad, nüüd on peremeheks nõukogude võim ja tema valvab teraselt ühiskondlikku varandust. Kõigepealt võetakse vastutusele korrarikkujad.

Meil loodud nõukogude võimu kohalikud organid linna-, maakonna- ja vallatäitevkomiteed ei või samuti kiidelda oma töö hea organiseerimisega.

Enesekriitika korras tuleb tunnistada, et selle loomisega üldse hilinesime, kuid see peaks meie nõukogude võimu kohalike organite töölisi õhutama täie jõuga tööle asuma ja lühikese ajaga sooritama selle, mis on jäänud tegemata, saada selleks, kes nad peavad olema: peremehed, tõelised peremehed selle rahva varanduse üle, mille valitsemise on Eesti rahvas neile usaldanud. Kuid just seda seni ei olnud küllaldaselt märgata. Tuleb julgemini valitseda, tuginedes nõukogude seadustele, ja karistada neid, kes ei täida seadusi.

Võtame näiteks Tallinna Täitevkomitee. Ma ei kahtle, et kohtadelt saabunud kongressi delegaadid, kes lootsid leida Nõukogude Eesti pealinna olevat eeskujulikus korras, on veidi pettunud. Kindlasti leidub neil palju õiglasi etteheiteid Täitevkomitee tegelastele.

Seltsimehed delegaadid! Kaadrite küsimus on meie töö teljeks. Kaadrid otsustavad kõik. Selle stalinliku õpetuse peame viima ellu kõgu bolševistliku leppimatusega, alati ja kõikjal. Kuid kas me teeme seda? Ei, mitte alati.

Kuidas me võime oodata oma riigiparaadilt paremat tööd, kui see aparaat on puhastamata võõraist meile vaenulikest inimestest?

Keegi ei nõua, et inimesi vallandatakse ainult seepärast, et nad kunagi olid Nõukogude Liidule vaenulike parteide ja organisatsioonide liikmeiks. Ebaõieti vallandatakse kaitseliidu lihtliikmeid ja teisi, kui nad varem ei ole aktiivselt võidelnud tööliklassi vastu ja nüüd täidavad ausalt neile pandud kohustusi. Kuid kahekordselt väär on, kui Nõukogude asutustes leiavad varjupaiga nende vaenulike organisatsioonide tuusad ja endise kodanliku võimu silmapaistvamad esindajad.

Kaadrite küsimus on väga terav. Me peame riigiparaadi lõplikult puhastama vaenulikest kodanlikest elementidest.

Julgemini edutada inimesi rahvamassidest, tööliste, kehva ja kesktalupoegade ja töötava intelligentsi seast.

Lubage mul lühidalt peatuda Eesti NSV 1941. a. rahvamajanduse plaanil ja riiklikul eelarvel. 1941. a. rahvamajanduse plaani peaülesandeks vabariigi majanduse alal on tööstuse laiendamine ja rekonstrueerimine, põlevkivitööstuse kiire arendamine, ehitusmaterjalide tootmise suurendamine ja olemasolevate tootmisjõudude täielik kasutamine.

Põllumajanduse alal peame külvama suvi- ja talvkultuure mitte vähem kui 1 034 000 ha, selle hulgas kartulit ja juurvilja 110 700 ha, teravilja 608 000 ha, tehnilisi kultuure 30 000 ha ja söödakultuure 285 000 ha. Vajalikke mineraalväetisi annab meile NSVL Põllutöö Rahvakomissariaat.

Kehv- ja keskmajapidamiste põlluharimise abistamiseks on asutatud 25 masina-traktorijaama. Töötatakse välja talumajapidamiste inventariga varustamine ja endistest riigimõisadest ja suurtest eramajapidamistest loodud sovhoosides tööreorganiseerimise kord.

Riikliku ja kooperatiiv-kaubanduse käive peab käesoleval aastal moodustama 1110 milj. rubla, selle hulgas riikliku kaubanduse alal 460 milj. rubla, kooperatiivkaubanduse alal 650 milj. rubla.

Tervishoiu alal saame 1941. a. linna haiglais 5411 voodit, nende seas sünnitajaile 630, lastesõimes 1500 kohta lastele ja sanitaar-epideemilistes jaamades 13.

Hariduse alal tõuseb õppijate arv mittetäielikes keskkoolides ja keskkoolides 1941./42. a. 137,4 tuhandeni. Õppijate arv ülikoolides on 5650, tehnikumides 7230, mittetäielikes keskkutsekoolides tõuseb õppijate arv 10 620.

Organiseeritakse 31 lastekodu 2140 lapsele, 197 laste-päevakodu 6700 lapsele ja 95 laste-mängumuru 3100 lapsele.

Nii on sotsialistliku ülesehituse programm meie vabariigis.

1941. aastaks koostatud ja ENSV valitsuse poolt heakskiidetud riigieelarve toetub määratuile saavutustele sotsialistliku majanduse alal ja põhineb neil ülesandel, mis tuleb lahendada majanduslikus ja kultuurilises ülesehituses.

1941. a. eelarve on tasakaalus 500 milj. rublaga. Ta on tervikuna koostatud Nõukogude süsteemi alusel, kusjuures on arvesse võetud vabariigi konkreetseid erinevusi.

Käesoleval aastal püstitatud ülesanded vabariigi poliitilise ja majandusliku elu alal peavad kindlustama tema finantsilise võimsuse edasise arenemise ja suurendama sotsialistlike ettevõtete sissetulekute kasvu. Sissetulekute suurendamine kindlustab meile sotsialistliku ülesehitustöö teostamise laias ulatuses, tagab tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise kiire tempo ja sotsiaalkultuuriliste ürituste ulatusliku läbiviimise.

Sellised on meie ees seisvad määratud ajaloolised ülesanded Nõukogude Eesti majanduse sotsialistliku reorganiseerimise alal.

Meie, suure leninlik-stalinliku armee bolševikud, peame lakamatult töötama sotsialistliku ülesheituse plaani teostamisel nii, et teiste vennasvabariikide töötajad meid vaadeldes võiksid ütelda: „Jah, me pole asjatult neid abistanud, nad on tõesti seda väärt, et neid võtta eesrindlike liiduvabariikide hulka.“ (K i i d u a v a l d u s e d.)

Seltsimehed, võideldgem selle eest. Kuid ei tohi seejuures unustada kapitalistlikku ümbritsust, sõjaohtu Nõukogude Liidule.

Meie rahu, meie loovat tööd kaitseb Punaarmee. Tugevdagem siis kõigi jõududega meie maa kaitsevõimet ja abistagem kõigi vahenditega Punaarmeed. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Elagu Nõukogude Liidu rahvaste sõprus!

Elagu meie suur juht seltsimees Stalin. (K e s t v a d k i i d u a v a l d u s e d. H u r r a a h ü ü d e d.)

EESTI NSV 1941. A. RAHVAMAJANDUSE ARENDAmise RIIKLIKUST PLAANIST

Aruanne ENSV Ülemnõukogus 7. aprillil 1941

Seltsimehed! Ülemnõukogu käesolev istungjärk on kokku tulnud, et teha kokkuvõtteid meie Vabariigi arenemise tulemustest 1940. a. viimase kuue kuu kestel ning arutada 1941. a. plaani ja eelarvet.

Seltsimehed! Nõukogude Liidu, kogu nõukogude rahva edusammud, mis on saavutatud Lenini-Stalini partei juhtimisel, paistavad eriti silma kapitalistliku maailma praeguse olukorra ja nende tohutute purustuste taustal, mis on toonud endaga teine imperialistlik maailmasõda, mis võtab üha kardetavama kuju.

Kui kapitalistlikule maailmale 1940. a. oli vastuolude süvendamise, imperialistliku sõja laienemise, rahvamasside edasise vaesumise aasta, siis meie sotsialistlikule kodumaale oli 1940. a. tema jõukuse, majandusliku ja kaitsevõimsuse ning rahvamasside materiaalse heaolu kasvu aastaks, mis meid viib üha enam lähemale kommunismile.

Seltsimehed! ÜK(b)P XVIII üleliidulisel konverentsil nii sm. Malenkov ja sm. Voznessenski oma aruandéis kui ka saadikud sõnavõttudes andsid kokkuvõtte 1940. a. tohutuist majanduslikest tulemustest meie suurel sotsialistlikul kodumaal. Tööstuse produktsioon suurenes Nõukogude Liidus 1940. a. 11% võrra võrreldes eelmise aastaga. Kolmanda stalinliku viisaastaku 3 aasta kestel tõusis see 95,5 miljardilt rublalt 1937. a. 137,5 miljardile rublale 1940. a. või 44%, sealjuures kasvas masinachituse toodang 76%.

Kolmanda viisaastaku kolme aasta jooksul rakendati tööle riiklikus tööstuses kuni 2900 uut ettevõtet.

Tõusis metallitoodang, söe- ja naftatootmine.

Rahva tulude absoluutne juurdekasv 3 aasta kestel moodustab 29,5 miljardit rubla ja 1940. a. tõusis 125,5 miljardi

rublani. Kuid töötasufond kasvas sama perioodi kestel poolteisekordseks. Kulutused sotsiaalkindlustuse alal kasvasid 22,7% võrra võrreldes 1939. a. töölisklass kasvas arvuliselt.

Viljakultuuride toodang kogu Nõukogude Liidus moodustas 1940. a. ligi 7,3 miljardit puuda.

Kolhooside rahalised tulud tõusid 1937. a. 14,3 miljardilt rublalt 1939. a. 18,3 miljardile rublale.

1941. a. seisavad ees võrreldes eelmise aastaga veel suuremad ülesanded, need on: kindlustada meie rahvamajanduse sõltumatust kapitalistlikust ümbritsusest, kõigiti arendada sotsialistlikku tootmist juba olemasolevais ja ehitatavais ettevõtteis.

1941. a. plaan lähtub ülesandest mitte lubada disproportiooni rahvamajanduses, see tähendab, et tuleb kiirema tempoga arendada metallurgiat ja masinaehitust.

1941. a. peab tööstus suurendama üldtoodangut 17—18%, tarbekaupu 9%, tootmisvahendite valmistamist 23,5%.

Põllumajandus peab tõstma viljakultuuri üldtoodangut 8%, suurendama tehniliste ja aedviljakultuuride saaki ning samuti kindlustama edaspidise ühiskondliku karjakasvatuse tõusu.

1941. a. plaani ülesandeks on suurendada tööviljakust tööstuses ja ehituse alal 12%, alandada tööstusliku toodangu omahinda 3,7%.

1941. a. kapitaalmahutuste kava kogu Nõukogude Liidu kohta moodustab 57 miljardit rubla, ületades 1939. a. plaani 1¹/₂-kordselt.

1941. a. plaan näeb ette NSV Liidu rahvaste materiaalse ja kultuurilise tasapinna tohutut tõusu, samuti tööliste, ametnike, intelligentsi arvu suurenemist, õpilaste arvu kasvu kõigis koolides ja ülikoolides, ning kulutuste tõusu sotsiaalvajadusteks. Eriti suured rahasummad mahutatakse rahvamajanduse arenemise otstarbeks uutes liiduvabariikides: Lätis, Leedus, Eestis, Moldaavias ja Karjala-Soomes.

1941. a. rahvamajanduslik plaan näeb ette meie kodumaa edaspidise kaitsevõimsuse tugevdamise. Riikliku eelarvega antakse Kaitse Rahvakomissariaadile ja Sõjalaevastikule 70,8 miljardit rubla.

Asudes 1940. a. majanduslike tulemuste kokkuvõtmisele

Eesti NSV rahvamajanduse arenemise kohta ja 1941. a. plaani vaatlemisele, tuleb märkida, et teostades Riigivolikogu 23. juuli deklaratsiooni ÜK(b)P Keskkomitee ja Liidu Valitsuse pideval toetusel tehti Eesti NSV-s 1940. a. ära suur töö sotsialistliku ümberkorraldamise alal, rahvamajanduse kõigis harudes. Nagu teada, kuulutati kogu maa rahva omanduseks. Töötava rahva aktiivsel osavõtul natsionaliseeriti 1940. a. 906 tööstusettevõtet, 468 suuremat hulgi- ja jaemüügi kaubandusettevõtet, 9187 suuremat maja.

Tööstuse alal olid ja on kõik pingutused juhitud tööstustoodangu maksimaalsele suurenemisele, olevate tööstuslike seadeldiste parema ärakasutamise, tähendab, ratsionaliseerimise, tsentraliseerimise ja töö igakülgse korraldamise teel. Suurem osa tööstuslike ettevõteteid on hakanud tööle 2 kuni 3 vahetusega. Tööliste arv vabariikliku alluvusega tööstuses tõusis 4 kvartaali kestel 63%.

Lasti käiku terve rida varem seisnud ettevõteteid (tuletiku-, nahavabrik, klaasivabrik Tartus, akumulaatorite-tööstus, trükikojad ja teised ettevõtted). Nõukogude tööstus näitab 1940. a. II poolaastal, võrreldes I poolaastaga, tunduvalt toodangu tõusu. Näiteks radioaparaatide tootmine 12%, telefoniaparaadid 37%, elektrimootorid 78%, kummist jalanõud 60%, nahast jalanõud 10%, aknaklaas 147%, vineer 13%, tuletikud 240%, puuvill-lõng peaaegu kahekordselt, kuid kangaste suhtes 33%, paberossid 60% jne.

Nõukogude Liidu valitsuse poolt kinnitatud IV kvartaali plaan täideti peaaegu kõigil tööstusaladel ning see moodustab 1939. a. IV kvartaaliga võrreldes ligi 45% juurdekasvu. Tööstuse toodangu üksikuil aladel täideti plaan järgmiselt: telliskivi 143%, tselluloos 106,3%, paber 113,3%, tuletikud 124%, puuvillane riie 137,8%, lõime 116,3%, villane riie 114,1%, nahkjalanõud 138%, piiritus 122%, tubakas 116% jne.

Samal ajal oli terve rida alasid, kus plaan jäi täitmata. Näiteks kunstsarv 49,8%, radioaparaadid 28,8%, telefoniaparaadid 72,4%.

Plaani mittetäitmine neil aladel on seletatav sellega, et rahvakomissariaadid ja ettevõtted ei suutnud tööd korraldada ega küllaldaselt energiaga juhtida. Nemad ei võidelnud küllaldaselt töödistsipliini eest, plaanikindluse eest ega

õigeaegse materjal-tehnilise varustamise ja toorainete saamise eest.

Oma otsuses 24. jaanuarist s. a. seadsid Nõukogude Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee Eesti Nõukogude Sotsialistlikule Vabariiklikule tööstusele 1941. a. plaanis järgmised ülesanded:

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi tööstuse igakülgeks arendamiseks määrata, et Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi 1941. a. rahvamajandusliku plaani põhilisteks ülesanneteks on tööstuse laiendamine ja taasülesehitamine, kiirem põlevkivi- ja turbatööstuse arendamine, ehitusmaterjalide tootmise suurendamine, samuti masinaehituse, tekstiil- ja toitlustööstuse arendamine ja täielik ärakasutamine.

Kinnitatud plaani kohaselt peab Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariiklik tööstus 1941. a. andma 397 miljoni rubla ulatuses tööstustooteid (1926./27. a. hindades), see on ligikaudu 30% rohkem kui eelmisel aastal.

1941. a. peame tootma telliskive 77 miljonit tükki, lupja 60 tuh. tonni, paekivi 220 tuh. m³, metsamaterjale 2760, seal hulgas tarbepuid 1315 tuh. m³, nahast jalanõusid 546 tuh. tonni, kala 25 tuh. tonni jne.

Nii tõuseb võrreldes 1940. a. toodanguga elektrienergia tootmine 17%, põlevkivitootmine 42%, telliskivi (punane, silikaat ja tuhakivi) 34%, paekivitootmine 5,5 korda, lubjatootmine — 67%, alabastritootmine 2 korda, aknaklaasitootmine 66%, tsemenditootmine 13% ja saetud materjali toodang 35%.

1941. a. suureneb tööstuslike käitiste tööliste arv 17 000 inimese või 33% võrra (jättes arvestamata ehitustöölisi) ning keskmine igakuine töötasufond võrreldes 1940. a. detsembrikuuga tõuseb 15%.

Valitsuse poolt kinnitatud riikliku plaani kohaselt ei ole kindlaks määratud meie vabariigi tööviljakuse tõstmise ja omahinna alandamise plaan, kuna 1940. a. tööstus alustas normaalset tööd alles aasta lõpul pärast natsionaliseerimist ja organiseerimisperioodi. Kuid väljaspool plaani seisva ülesandena tuleb siiski igale rahvakomissariaadile ja ettevõttele teha ülesandeks suurendada töö produktiivsust ja alandada omahinda, et aasta kestel jõuda Liidus maksvate keskmiste

näitajateni, tõstes tööproduktiivsust 12% ja alandades oma-
hinda 3,7% võrra.

Siin tuleb ütelda paar sõna põlevkivitööstuse edaspidise arenemise väljavaateist. Veebruari lõpus oli Eesti NSV RKN-s läbivaatamisel ning kiideti heaks 1941.—45. a. põlevkivitööstuse plaan, mis töötati välja Eesti NSV Riikliku Plaanikomisjoni poolt ja esitati kinnitamiseks NSVL Rahvakomissaride Nõukogule. NSVL Riiklikus Plaanikomisjonis kiideti see põhimõte heaks, kuid otsus selle kohta on veel tegemata.

NSVL Riikliku Plaanikomisjoniga kooskõlastatud perspektiivse plaani kohaselt, mis tuleb lähemal päevil kinnitamisele NSVL Rahvakomissaride Nõukogu poolt, kavatakse suurendada põlevkivitootmist meie vabariigis. Põlevkiviõli-tootmine tõuseb 3,3 korda; bensiinitootmine 5 korda.

Põlevkivi tarvitamist kohaliku kütteenaine laiendatakse suurel määral Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis. Põlevkivi kütteenaine alusel rajatakse aga rida uusi elektri- jaamu. On kavatsusel ja päris reaalne põlevkivi jäätmete ja abiproduktide kasutamine keemiliseks otstarbeks mitmes tööstuses: põlevkivituha-tsemendi, tuhakivi, plastmassi, arstimate, värvide, parkimisainete tootmiseks jne.

Tööliste arv põlevkivitööstuses tõuseb 7 tuhandelt 28 tuhande inimeseni.

Tööstus-, elamute ja kommunaalehitusteks põlevkivitööstuses investeeritakse mitu sada milj. rubla.

Selle viisaasta plaani teostamine algab juba käesoleval aastal, kui täienduseks juba kinnitatud kapitalimahutuste plaanile (15,5 milj. rubla) määratakse veel kuni 20 milj. rubla projekterimisteks ning uurimistöödeks ja muudeks ettevalmistustöödeks.

Selle plaani teostamisel tuleb kohalikel maakonna ja valda täitevkomiteedel põlevkivikaevandustele ja tehastele anda igakülgset abi.

Kõneldes 1941. a. plaanist ei saa mainimata jätta selle täitmise käiku, sest I kvartaal on lõppenud. Täitmise tulemused jaanuari ja veebruari kohta ja esialgsed andmed märtsi kohta näitavad, et mõnedes tööstusharudes arenes töö hästi ja kvartaali plaan ületati — telliskivi (punase telliskivi alal

107%), klaasi (148%), tuletiku (113,8%), kipsi (114,5%), pa-
beri (119%) jne. alal.

Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaat täitis plaani 125%.
Samal ajal pole aga reas teistes tööstusharudes plaani täidetud.

Väga halb on lugu külvimasinate väljalaskmisega, mida
Kergetööstuse Rahvakomissariaadi poolt on valmistatud ainult
140, esimese kvartaali plaanis ettenähtud 240-st. Kergetöös-
tuse Rahvakomissariaat jääb endiselt maha linase riide toot-
mises, täites 91,8% plaanist, kunstsarve 91,8% kvartaali plaan-
ist, silikaatkivi 90% kvartaali plaanist, lubja 92% kvartaali
plaanist ja saetud puumaterjali alal. (Metsatööstuse Peava-
litsuse tehased täitsid 1. märtsiks 22,4% kvartaali plaanist ja
45,1% veebruarikuu kestes.)

Üle minnes laiatarbekaupade plaani juurde, peab ütleva,
et nii EK(b)P IV kongressil kui ka praegusel istungjärgul peab
tunnistama, et ei Kohaliku Tööstuse ega ka Kergetööstuse
Rahvakomissariaat pole asunud tõsiselt NSVL RKN ja ÜK(b)P
määruse täitmisele „Abinõudest laiatarbe- ja toitluskaupade
tootmise suurendamiseks kohalikust toorainest“.

Terve rea laiatarbekaupade suhtes pole plaan täidetud. Nii
on esialgsete andmete järgi Kergetööstuse Rahvakomissariaat
metallitööstuse alal täitnud plaani 95,9%, raadioaparaatide
alal 46,7%, sukkade ja sokkide alal 94%, lukkude alal 48%,
hobuseraudade alal 57%, telgede alal 66,5% ning nugade ja
kahvlite alal 45,4%. Plaanist jääb maha kalapüük ja kalade
ümbertöötamine. Samasugune on olukord terve rea teiste
kaupadega.

Negatiivse nähtusena tuleb märkida, et viimasel ajal on
rida Kergetööstuse ja Kohaliku Tööstuse käitisi hakanud
alandama väljalastava toodangu kvaliteeti, kusjuures sageli
on teataval määral tõstetud müügihindu.

Kaubanduse Rahvakomissariaadi andmeil on rida Kerge-
tööstuse Rahvakomissariaadi vabrikuid, nagu „Punane Esto-
nia“, „Tofer“, „Sindi“, „Juuni Võit“, „Punane Koit“ ja rida
teisi hakanud välja laskma jaanuaris ja veebruaris toodangut
seitsmest toorainest, kuid kvaliteedilt madalamat ja kallimat
kui eelmise aasta novembris ja detsembris. Samuti on rida
käitisi Kaubanduse Rahvakomissariaadi ja teiste tööstuslike
rahvakomissariatide vähese kontrolli tagajärjel hakanud

turule laskma praakkaupa või madalamat sorti kaupa esimese sordi kaubana. Nii näiteks laseb „Punane Koit“ välja praakvatiini, „Kommunaar“ laseb välja praaksukki esimese sordina ja mittetäisväärtuslikku kunstiidist kaupa, „Juuni“ artell laseb välja praakpesu esimese sordina.

Säärasele karistamata praakkauba väljalaskmisele tuleb teha lõpp. Kergetööstuse ja Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaatidel tuleb koos Kaubanduse Rahvakomissariaadiga kõige lähemal ajal välja töötada kaupade standardid ja organiseerida kindel kontroll käitistes ja kaubanduslikes baasides. Kaup peab kandma vabriku märki ja käitiste tehnilistel juhatajatel tuleb vastutada kauba kvaliteedi eest kriminaalkorras. Samuti on vajalik kõige lähemal ajal lõpule viia korra loomine tööstuslike kaupade müügihindade määramise alal.

Ühenduses sellega tuleb märkida, et mõned käitised näitavad kõrge omahinna kõrval veel ahnitsemise tendentse hindade määramisel. Nii esitas Lutheri käitis kirjutuslaua jaehinna kalkulatsiooni 945 rublale. Kontrollimisel osutus aga võimalikuks alandada hinda kuni 544 rublani, s. t. hind oli põhjusega kõrgendatud 75% võrra. Teise mudeli kirjutuslaua hinda alandati samuti 756 rublalt 505 rublani jne. „Ilmarise“ tehases valmistatavate kirveste hind on kalkuleeritud 19 rbl. tükk, samal ajal on aga Nõukogude Liidu teistest vabariikidest sissetoodavate kirveste hinnaks 2 rbl. 87 kop.

Meie käitistes pole asi sugugi korras töödistsipliiniga. Esineb tööle hilinemisi ja töölt puudumisi. Nii moodustavad näiteks Kohaliku Tööstuse Rahakomissariaadile alluva is käitistes töölt puudumised veebruarikuus üle 800 tööpäeva.

Põlevkivitööstuses on töölt puudumiste ja hilinemiste arv suur. Märtsikuu 18 tööpäeva jooksul kaevandustes töölt puudumised teevad välja 1826 töölise kohta 1831 tööpäeva, s. o. keskmiselt iga töölise kohta 1 tööpäev. Töölt puudumiste dünaamika üksikute päevade järgi näitab, et esmaspäeval on töölt puudumiste arv kaks korda suurem kui keskmine arv, moodustades 10% tööliste üldarvust.

Säärane olukord näitab, et ei rahvakomissariaadid, ei käitiste administratsioonid ega ametiühingud võta tarvitusele abinõusid töödistsipliini rikkujate vastu ega korralda poliitmas-silist ja kultuurilist tööd tööliste keskel, kus sagedasti valitseb

alkoholitarvitamine. Puudub kultuuriline meelelahutus tööliste: kino, raamatukogud, klubitegevus jne. Klubiruumide tuleb muretseda käitiste oma sisemistest ressurssidest.

Plaani täitmisele mõjub kahjustavalt tööliste rändamine ühest töökohast teise. Suurel tööjõu nõudmisel ja tööliste arvu kasvamisel kõigis tööstusharudes esineb kahjaks süstemaatiline tööliste rändamise kasv. Nii vallandati tööstuse ja metsanduse alal, muidugi tööliste eneste soovil, neid kuude järgi: oktoobris 4,6%, novembris 5,1%, detsembris 6,1%, jaanuaris 11,3% ja veebruaris 12,4%. See tähendab, et tööliste koosseis uueneb käitistes aasta jooksul. See tähendab muidugi oskuse, produktiivsuse ja toodangu langust.

Niisugusele olukorrale tuleb teha lõpp, kindlaks määrates ühise töötasu-süsteemi ühesuguse kvalifikatsiooniga töölistele kõigis tööstusharudes. Samuti tuleb kiiremas korras sisse seada tööraamatud.

Ühenduses suurte töödega uute vabrikute ehitamisel, olemasolevate laiendamisel ja ümberehitamisel, tekkis eriti raske olukord remonttööde suhtes ja seadmete valmistamisega põlevkivi-, turba-, elektritööstuse jt. tööstuste harudes, kuna „Punane Krull“, „Ilmarine“ ja „Volta“ on üle läinud Liidu alluvusse ning peaaegu ei näe ette oma plaanides kohalikke töid või näevad neid ette väga piiratud ulatuses.

Selles küsimuses tuleb Eesti NSV RKN-l pöörduda NSV Liidu RKN poole palvega, võtta kohalikud tööd liidulise alluvusega käitiste plaani nende käitiste programmi 20% ulatuses.

Edaspidi osutub aga vajalikuks luua oma remontbaas uue tehase ehitamisega või mõne olemasoleva kohaldamisega selleks otstarbeks.

NSVL RKN ja ÜK(b)P KK määruse kohaselt 9. I 41. a. „Abinõude kohta laiatarbe- ja toitluskaupade tootmise suu- rendamiseks kohalikest toorainest“ avanes kohalikule tööstusele suur algatus ja laialdased materiaalsed võimalused, mida viimane aga ei kasuta praegu, sest meie ei näe, et sel alal oleks asutatud uusi ettevõtteid. Meil puudub alles konkreetne plaan selle määruse teostamiseks. Meie pole veel mobiliseerinud maakonna ja linna täitevkomiteid kohaliku tööstuse ja käsitööstusliku tegevuse arendamiseks laiatarbekaupade valmistamise alal.

Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaat ja maakonna töötava rahva nõukogude täitevkomiteed osutavad ka vähe tähelepanu tööstusartellidele, mis võimaldab endistele omanikele pere-meest mängida neis ettevõtteis. Nii näiteks artellis „Tehnoke-mutil“ — võrdlemisi võõrapärane sõna — Kohaliku Tööstuse Rahvakomissariaadi silmade all määras seitsmeliikmelise koos-seisu juures endisest omanikust juhataja kodanik Saidelson endale kuupalga 2000 rubla kuus. Artellis „Sanitaartechnik“ Tallinnas määras samuti kod. Pebre endale 2600 rubla palka, s. o. poolteist korda rohkem kui saab rahvakomissar.

Säärane kontrolli puudus kutsub esile õigustatud meelepaha tavaliste liikmete hulgas ning tulevikus ei pea neid enam esinema.

Praegusel ajal on meil organiseeritud üle 500 artelli 7250-liikmelise perega, kuid on veel olemas üle 10 tuhande ühis-tegevuse alusel ühinemata käsitöölise. Nende edaspidine kooperaerimine oleneb suurel määral sellest, kui kiiresti meie suudame korraldada tööd artellides, ja nimelt hästi korraldada, et Pebred ja Saidelsonid ei mängiks seal pere-meest.

ÜK(b)P XVIII üleliiduline konverents seadis oma otsustes peaülesandeks vajaduse otsustavaimal viisil võidelda plaani-tuse, toodangu ebahühtlase väljalaskmise ja tormitsemise vastu.

Reas tööstusharudes (tselluloos, paber, jalanõud, chitus-materjalid, turbabrikett jt.) esinevad tunduvad kõikumised tootmises viimase 3—4 kuu kestel. Meie peame täitma konve-rentsi otsuse, mis nõuab parteilistelt, ametiühingute ja majan-dustegelastelt: „Saavutada igapäevast varem väljatöötatud graafiku kohast tootmisprogrammi täitmist iga tehase, vab-riku, kaevanduse ja raudtee suhtes.“

On vajalik laiemalt arendada sotsialistlikku võistlust töös-tuses, väsimatult pidada võitlust praakkauba valmistamise ja töölt puudumise vastu, korraldada arvestust, saavutada sisse-seade täielikku ärakasutamist sellega, et ühetasase töö puhul oleks kindlustatud kindlaksmääratud plaanide tingimusetu täitmine toodangu alal, saavutades omahinna alandamist ja tööviljakuse tõstmist. Ainult siis suudame meie oma töös-tuse ja transpordi plaani täita ning see plaan on meile siis täiesti reaalne.

Põllumajanduse alal

Eesti NSV põllumajanduse ees seisab 1941. a. ülesanne: abistada maata ja vähese maaga talupoegi.

Nõukogude maareformi tulemusena, nagu teada, sai 26,5 tuhat uut majapidamist 294 tuh. ha maad ja sama arv majapidamisi sai juurdelõikeid koguulatuses 261 tuh. ha. Maata ja vähese maaga talupidajatele andis riik suurt abi elamute ja majapidamishoonete soetamisel. Anti põllumajanduslikku laenu, nagu kõik teavad, 9 miljoni rubla ulatuses 7-aastase tähtajaga. Soodsail tingimustel antakse metsa kuni 100 m³ ühe majapidamise kohta. Ühtekokku anti välja käesoleval talvel 1. märtsiks üle 200 tuhande m³ metsamaterjali. Hoonete püstitamisel antakse talupoegadele tehnilist konsultatsiooni: on välja töötatud elamute ja majapidamishoonete tüüp-projektid. Majapidamiste varustamise elamutega, seal, kus elamud puuduvad ja majapidamishooneid pole võimalik püstitada lähemal ajal, võetakse Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissariaadi ja kohalike täitevkomiteede poolt tarvitusele operatiivsed abinõud, nende ajutiseks äramahutamiseks naabertaludesse.

Seltsimehed saadikud! Nõukogude Eesti teostab 1941. aastal esmakordselt bolševistlikku kevadkülvi. 1941. aasta plaani kohaselt peame meie teostama talv- ja suviviljade kultuuride külvi 1034 tuh. ha ulatuses, mis moodustab üldkülvipinna suurenemise 12 tuh. ha võrra, muuseas teraviljakultuure (talv- ja suvivilja) 608 tuh. ha, lina — 30,3 tuh. ha, kartuleid 100 tuh. ha, mis kujutab 11% juurdekasvu võrreldes 1940. a.; aedvilja külv suureneb 2,2 tuh. ha võrra või 25%, tõustes kuni 10,7 tuh. ha.

Kartuli- ja aedviljakülvi suurendamine annab võimaluse mitte ainult katta vabariigi omatarvidus, vaid ka välja vedada osa neid saadusi teistesse vabariikidesse.

Kindla loomatoidu baasi loomiseks peame meie 1941. aasta külviplaani kohaselt tunduvalt suurendama loomatoidu kultuuride külvi (12%), viies nende külvipinna kuni 285 tuh. ha, üheaastaste rohumaade ja juurviljade alla 85 tuh. ha. Pealeselle tuleb teostada mitmeaastase haljassööda juurdekülvi 125 tuh. ha.

Meil tuleb läbi viia suured tööd uute maade muutmisel põldudeks, kultuurheinamaadeks ja karjamaadeks. 1941. a. plaanis on ette nähtud suured riiklikud maaparandustööd veekogude (jõgede) reguleerimisel ja magistraalkanalite korraldamisel, mis võimaldab 20 tuhat ha soostunud maade kõlvuliseks muutmist. Selleks otstarbeks on kapitalimahutuste kohaselt ette nähtud summasid riiklikult 3,27 milj. rubla ja talurahva oma töö finantseerimiseks mitte vähem kui sama summa ulatuses.

Et abistada kehv- ja keskmajapidamisi ning esimeses järjekorras uuesti maaga varustatud põllutöölisi ja kehvikuid, organiseeritakse nende maade harimiseks käesoleval aastal 25 masina-traktorijaama (muuseas 15 esimeses kvartaalis) ning nende juures 250 hobu-masinriistade laenutamispunkti, kusjuures Tartumaal organiseeritakse 4 masina-traktorijaama, Viru-, Harju- ja Pärnumaal igaühes 3 masina-traktorijaama ja Järva-, Lääne-, Viljandi-, Võru- ja Petserimaal — 2 masina-traktorijaama ning Saare- ja Valgamaal 1 masina-traktorijaam. Iga masina-traktorijaama kohta tuleb keskmiselt kuni 15 võimsat traktorit, hobu-masinriistade laenutamispunktis kuni 20 hobust. Aasta lõpuks töötab masina-traktorijaamades 331 traktorit üldvõimsusega 10 590 hobujõudu ja 5000 hobust vajalike masinriistadega ja remontbaasi organisatsiooniga.

MTJ ja hobu-masinriistade laenutamispunktid teenindavad talumajapidamisi lepingu alusel, milleks on vajalik juba lähemal päevil, 15.—20. aprilliks, lõpetada töö lepingute sõlmimise alal ning samuti täielikult ette valmistada MTJ ja hobu-masinriistade laenutamispunktid kevadisteks külvitöödeks.

Peab märkima, et Põllutöö Rahvakomissariaat ja maakonna täitevkomiteed täidavad seda tööd mitterahuldavalt: 1. aprilliks pole traktorid, autod ja masinriistad masina-traktorijaamadesse veel kohale toodud: pole varutud vajalikke kütta-aine tagavarasid; MTJ pole sugugi kindlustatud kütta-aine taaraga, alles äsja on hakatud sõlmima lepinguid talupoegade põllutööde läbiviimiseks. Hobu-masinriistade laenutamispunktide juhatajad pole veel kõikjal kohtadel ning veel pole kõikjal varutud ruume nende majutamiseks, tegelikult pole asutud hobuste ja inventari ostmisele, elu- ja teiste majapidamisruumide kohaldamisele ja on veel rida teisi puudusi.

Kõik see tuleb Põllutöö Rahvakomissariaadil ja maakonna täitevkomiteedel kõrvaldada lähema viie kuni kümne päeva jooksul selleks, et täiesti valmis olles vastu minna kevadtöödele ja kindlustada agrotehniliselt põllutööde plaani korralik täitmine masina-traktorijaamades.

Kehv- ja keskmajapidamistele on samuti kindlustatud tunduv abi põllutöömashinade ja -riistade näol, mida tuleb käesoleval aastal müügile suuremal arvul, ning nende muretsemise kergendamiseks antakse põllumajanduslikku krediiti kuni 4 milj. rubla.

1941. a. viljasaagi tõstmiseks Eesti NSV-s on Liidu Valitsuse poolt määratud meile rohkesti väetussaineid. Käesoleval aastal müüakse meile 55 tuh. tonni superfosfaati, 12 000 tonni kaali- ja 12 000 tonni lämmastikväetist, ühes arvatud eelmise aasta tagavarad tõuseb kunstväetise tarvitus 95 tuh. tonni, kasvab seega 1,5 korda võrreldes viimase 2—3 aastaga. Väetussainete muretsemiseks on ette nähtud krediiti 3 miljoni rubla suuruses.

Peab tähendama, et väetussaineid müüakse talupoegadele hoopis madalamate hindadega kui 1940. a. sügisel ning alla neid hindu, mis olid maksvad kodanliku valitsuse ajal. Mõnele poole, näiteks Saaremaale, on veokulud suured. Kuid neid saab korraldada kokku leppides Kaubanduse Rahvakomissariaadi, raudtee- ning meretranspordi vahel.

Tunduva abi seemnete varumise alal osutas meile Liidu Valitsus, meile on antud kehv-talupoegadele seemne laenuks — punase ristikheinaseemet 550 tsentnerit, timutiseemet 250 tsentnerit.

Olukord külviseemnete alal on külviplaanis järgmine: kaera-, odra- ja suviniuseemnega peame ise end kindlustama täielikult, sealjuures meie ülesandeks on kindlustada seemnega uusi majapidamisi. Heinaseemnete kokkuhoidlikul tarvitamisel võime meie sisseveo täitmise korral kahtlemata katta punase ristikheinaseemnete puudujäägi, mis moodustab 8 või 9% kogu meie tarvidusest.

Mõningaid raskusi esineb meil juurviljaseemnetega, eriti kaali ja naeri alal, samuti ka mõningate aedvilja-kultuuride alal, eriti aga söögipeedi ja -porgandi suhtes.

Praegusel momendil on teoksil kevadise külviplaani viimine

iga üksiku talumajapidamiseni. Kõrvuti külviplaani viimisega maakonna ja valla täitevkomiteedeni on veel vajalik läbi viia kontroll talumajapidamiste ettevalmistuse suhtes kevadkülviks, osutades ühtlasi igakülgset abi maaga varustatud põllutöölisele ja kehv-talupoegade uutele majapidamistele.

1941. a. teostavad Eesti NSV-s esmakordselt kevadkülviki kuni 50 sovhoosi, kes omavad üldpinda kuni 47 tuh. ha, sealhulgas 17 tuh. ha põldu.

Tuleb märkida, et on kujunenud täiesti talumata olukord sovhooside pikaleveninud organiseerimisega Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissariaadi süsteemis. Need sovhoosid pole seni RKN poolt kinnitatud ega oma kindlaksmääratud tootmisfinantsilist plaani. Kõik see mõjutab kahtlemata kahjustavalt sovhooside ettevalmistust kevadisteks põllutöödeks ning ehitus- ja muudeks töödeks.

Põllutöö Rahvakomissariaadi sovhooside valitsuse alal on ette nähtud 27 sovhoosi organiseerimine. Peale nende sovhooside on olemas veel kuni 20 abi-, õppe- ja muud majapidamist: põllumajanduslike koolide, rahvakomissariaatide, asutuste, sotsiaalkindlustuse, tööstuslike käitiste ja teiste juures.

Peab tunnistama, et Eesti NSV RKN poolt on neile küsimustele pühendatud liig vähe tähelepanu.

Mõned sovhoosid on lubamatult mahajäetud olukorras.

Lähemal päevil on Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissariaat kohustatud välja töötama ja Rahvakomissariaadi Nõukogu peab läbi vaatama konkreetse kava abinõude kohta sovhooside ettevalmistamisel kevadiseks külviks ja sovhooside üldise töö parendamiseks, et juba käesoleval aastal muuta sovhoosid kõrgetoodangulisteks ja rentaabliteks majapidamisteks.

Ma olen kindel, et partei ja nõukogude maakondade ja valdade organisatsioonid bolševistlikult valmistuvad esimeseks nõukogude kevadeks ja võtavad selle vastu külvi läbiviimisega lühema aja jooksul kõrgel agrotehnilisel tasemel. On vajalik tugevdada revolutsioonilist valvsust ja õigeaegselt lüüa jalad alt igasuguseil klassivaenlaste katseil, kes püüavad segada edukat külvikampaania läbiviimist.

Mõni sõna karjakasvatuse kohta. Ebasoodsad kliimaatilised tingimused viimase kahe aasta jooksul tõid tunduva kahju

Eesti NSV karjakasvatusele. Sarvloomade arv kahanes 10% võrra, sigade arv 8% võrra ja lammaste arv 24% võrra.

Meil oleks paratamata esinenud järjekordne loomade arvu vähenemine, kuid tänu Liidu Valitsuse abile, tänu üle 50 tuhande tonni jõusööda sisseveole 1940. a. IV-das ja 1941. a. I-es kvartaalis, me elame võrdlemisi rahuldavalt üle raske talve.

1941. a. seisab karjakasvatusel ees kõigekülgne karja alalhoidmise ja arendamise ülesanne ning iga liiki karjatoodangu tõstmine.

Kehvtalupidajate lehmapuuduse likvideerimiseks on plaani kohaselt ette nähtud 16,5 tuhande sarvlooma (lehmade ja mullikate) ostmise, milleks on meile antud kasutada pangakrediiti 4,4 miljonit rubla.

Positiivse nähtusena tuleb märkida, et hoolimata lehmade arvu vähenemisest jaanuaris ja veebruaris käesoleval aastal oli meil siiski suurem piimaand kui vastavil kuudel 1940. a. Eesti NSV piimamajandus peab 1941. aastal ilmtingimata täitma piima tootmise ja ümbertöötamise plaani, andes võitoodangu 11,55 tuhande tonni ulatuses, kuid samuti ka täitma plaani lihatootmise alal 26 tuhande tonni ulatuses. Kõrvuti piimamajanduse ja seakasvatuse arendamisega peab samuti märgatavalt tõusma ka linnukasvatus.

Siin ma tahaksin tähelepanu juhtida sellele, et Nõukogude valitsus on palju kohustusi täitnud talurahva vastu, nüüd peab talurahvas kohustusi täitma Nõukogude riigi vastu.

Kaubanduse alal

Tööstuse märgatav arenemine ja ühenduses sellega tööliste arvu kasvamine, samuti ka põllumajanduse kaubatoodangu suurenemine lubavad eeldada edaspidist kaupade läbikäigu suurenemist vabariigis. 1941. a. plaani kohaselt on kaupade läbikäik kinnitatud 1110 miljoni rubla suuruses summas, mis ületab 1940. a. läbikäigu umbes 10% võrra. 1941. a. plaan näeb ette riikliku ning ühiskaubanduse tunduyat laienemist. Riiklik-ühiskaubanduslik kaupluste võrk kasvab 1435-lt kuni 2665, -s. o. peaaegu kahekordselt.

Kogu hulгимüük ja suurem osa jaemüügist peab kujunema riiklikuks ja ühiskaubanduslikuks. Samuti laieneb ka riiklik ja ühistegelik võrk-ühiskondliku toitlustamise alal 71-lt 230 ettevõtteni, peajasjalikult söögimajade arvu suurenemise arvel. Esimeses järjekorras tuleb arendada riiklike ja ühistegelike kaupluste võrku tööliste rajoonides Vabariigi kaugemais osades.

Kõrvuti kaubandusliku võrgu laienemisega peab Kaubanduse Rahvakomissariaat tarvitusele võtma abinõud tarvitajaskonna paremaks teenindamiseks: kõrvaldama takistused kaupluste varustamisel kaupadega, jalule seadma müüjate kultuursema suhtumise ostjaskonnale, laiendama tarbainete kaupluste võrku, mis kauplevad õhtutundidel, jälgima puhtust ühiskonna toidustamise kauplustes ja ettevõtteis.

Selleks on vaja korraldada ühiskondlik-massiline kontroll kauplustes, sisse seada igasse ettevõttesse kaeberaamatud, laiendada NSV Liidu Kaubanduse Rahvakomissari käskkirja, mis võimaldab ostjale kahe päeva jooksul ostetud kauba ümber vahetada, teha aparaadi odavamaks.

Viimasel ajal, ühenduses uue põhikirja vastuvõtmisega, on läbi viidud ühistegelik asutuste juhatuste ja revisjonikomisjonide valimised.

Tarbijate ühistegevuse uuendatud juhtivus, mis tugineb oma liikmeskonna usaldusele, omab kõiki tingimusi ühistegeliku kaubanduse tunduvas paranemiseks.

Kuid kõrvuti müüjate kaadri massilise kasvatustööga peame tarvitusele võtma kõige arnutumad abinõud raiskajate, sotsialistliku omanduse varaste vastu.

Elamute kommunaalmajanduse alal

Kommunaalmajanduse Rahvakomissariaadi ja elamute kommunaaltöölise ees seisab 1941. aastal suuri ülesandeid, isearanis seoses suurte majade natsionaliseerimisega.

1. märtsiks oli üldse natsionaliseeritud 11 164 maja, mis moodustab 28,5% kõigist linnade majadest ja poole elamis-pinnast, kusjuures 25% natsionaliseeritud majadest nõuab

kapitaalremonti. Võib-olla siin on rohkesti vigu tehtud, aga iga uue asja juures tehakse vigu, kuid kõik vead tuleb parandada, milleks oleme juba samme astunud.

Tingimata on vajalik parandada elanike teenindamist. Oma tööga peame näitama, et Nõukogude tingimuste, kapitalistidele kasu maksmata, alandatud üürihindade juures me oskame korda seada ja korralikult majandada natsionaliseeritud maju. 1941. a. plaani kohaselt on määratud üle 7 milj. rubla elumajade kapitaalremontideks ja 4 milj. rubla pooleliolevate elumajade ehitustööde lõpuleviimiseks, mis annab 35 000 m² uut kasulikku elamispinda.

Peale selle 1941. a. plaani kohaselt Kommunaalmajanduse Rahvakomissariaadi alal tuleb ehitada uusi maju Tallinnas kasuliku elamispinnaga 40 000 m².

Nimetatud ehituste lõpetamine ja uued ehitused annavad kuni 75 000 m² uut elamispinda, kuid siiski kogu see pindala ei rahulda nõudmist, iseäranis Tallinnas, Narvas ja põlevkivitööstuse rajoonides. Seepärast on vajalik välja töötada praktilised abinõud laialdaseks individuaalse elamuteehitustegevuse arendamiseks ja paluda NSV Liidu Rahvakomissariide Nõukogu määrata selleks vajalised krediidid pankade kaudu.

Meie ei takista väikemajade ehitamist ja korraldame ka korterite ehitusühingute majade küsimuse uuesti.

Linnade heakorra parandamise eesmärgil peame pidama karmi võitlust puhtuse, korra, kõigi kommunaal-ettevõtete (tramm, autobused, veevõrk, saunad, pesumajad jne.) täpse töö eest. Siin peame tunnistama, et viimasel ajal kommunaalosalakonna ja miilitsa poolt on üles näidatud leplikku suhtumist puuduste suhtes linnade kommunaalmajanduses. Linnade puhtus jätab soovida, liiklemine tundub korratuna.

1941. a. plaani kohaselt määratakse kommunaal-heakorra kuludeks tunduvad summad, millest ehitatakse: puhtavee torustikku 12 km, kanaliseerimisvõrku 2,2 km, 6 uut sauna, 2 pesumaja, trammiparki täiendatakse 9 vaguniga ning linnades tänavasillutist kividega 12,6 tuh. m² ja parema sillutisega 18,6 tuh. m².

Samuti paraneb tunduvalt ka linna elektrimajandus.

Tervishoiu alal

Tervishoiu alal näeb plaan ette haiglate võrgu tunduva laiendamise. Kuuekordselt kasvab ka lastesõimede võrk — 240-lt kuni 1500-ni.

Korraldatakse 5 uut sanitaar-epidemioloogilist jaama ja paraneb esmaabiandmise korraldus linnades.

Raviasutuste võrgu arendamine on takistatud meditsiinilise tööjõu puudumise tõttu. Käesoleval ajal puudub 208 arsti ja 275 keskmist meditsiinilist tööjõudu. Tervishoiu Rahvakomisariaadi poolt võetakse praegu tarvitusele abinõud keskmise meditsiinilise personaali ettevalmistamiseks. Samuti on vajalik laiendada vastuvõttu arstiteaduskonda, et kindlustada kasvavat tarvidust kvalifitseeritud meditsiinilise personaali järele. Ajutiselt tuleb arstidel töötada rohkem kui ühes arstijaoskonnas, ühtlasi tuleb üles tõsta küsimus arstide saamiseks teistest liiduvabariikidest.

Hariduse alal

Käesoleval, 1940./41. õppeaastal viidi läbi rida tähtsaid samme kodanliku kooli ümberkorraldamise alal, on koostatud üleminekuaja kooli õppekava ja plaan, millesse võeti NSVL ja Eesti NSV Konstitutsiooni õppimine ja NSVL rahvaste ajalugu. Kaotati usuõpetus koolides.

Õpetajaskonna ettevalmistamiseks korraldati kursusi ja konverentse, samuti korraldati õpetajaskonnale loenguid ja iseiseisvat marksismi-leninismi õppimist.

1941. a. plaanis on põhiülesandena püstitatud üleminek üldhariduse alal 6 aastalt 7 aastale, samuti ka keskkooli üleminek 12 aastalt 10 aastale. Seoses sellega avati käesoleval õppeaastal 80 uut seitsmendat klassi. Õpilaste arv mittetäielikes keskkoolides ja keskkoolides kasvab 128,7 tuhandelt 137,4 tuhande inimeseni. Samuti kasvab ka kõrgemasse õppeasutusse vastuvõetavate arv. 1941./42. aastal võetakse vastu ülikoolidesse 1770 inimest ja erialalistesse keskkoolidesse 7500 inimest. Peale selle on kavatsatud õhtune ja päevane õpetus väljaspool kooli kesk- ja kõrgema hariduse saamiseks

töölt puudumiseta, mis hõlmab umbes 3000 inimest, sealhulgas kõrgema hariduse alal 500 inimest.

Praegu toimub kutsehariduse ümberkorraldamine. Eesti NSV-s viiakse põllumajanduslikud koolid Hariduse Rahvakomissariaadi alluvusest Põllutöö Rahvakomissariaadi alluvusse: käsitöökoolid viiakse Tööjõureservide Peavalitsuse alluvusse, kusjuures 10 650 noort pannakse ametit õppima; ettevõttesis ja käitistes korraldatakse kursusi tehmiinimumi alal; töölistele ja talurahvale korraldatakse kursusi nende ettevalmistamiseks kõrgemasse õppeasutustesse astumiseks. 1941. a. tegutseb 31 lastesõime.

Rohkem kui kahekordselt kasvab lasteaedade arv: 197 lasteaeda 6700 lapsega. Korraldatakse 95 mänguplatsi, tunduvalt kasvab ka kultuurhariduslike asutuste võrk, mille arv tõuseb 261-lt 810-ni. Peale selle korraldatakse 100 uut rahvaraamatukogu.

7-aastase üldhariduse teostamiseks tuleb ümber korraldada linna- ja vallakoolide võrk. 1941. a. plaanis on ette nähtud 7 linna- ja 20 uue maakoolimaja ehitamine, ning peale selle tuleb lõpule viia 12 maakoolimaja ehitustööd. 1941./42. õppeaasta alguseks peab läbi viidama suured eeltööd ülemineku puhul nõukogude koolide õppekavadele. Selleks tuleb välja anda vajalised õpperaamatud ja läbi viia edaspidine õpetajaskonna ettevalmistamine.

Kunsti alal tuleb erilist tähelepanu pöörata Eesti kunstidekaadi läbiviimisele Moskvaa käesoleva aasta sügisel. See näitus kujuneb Eesti rahva kunsti-teatri-muusika ja kino alal tõsiseks katseks kõigile Eesti NSV kunsti alal töötajatele.

Teede ehituse alal

Ülemnõukogu istungjärgule esitatavas kavas on näidatud ainult teede ehitus, mis teostatakse Maanteede Peavalitsuse poolt riigi arvel. Selle kava kohaselt (ilma elanikkonna töökohustuseta) ehitatakse uut või ehitatakse ümber 104 km teed ja ülesehitatud 3 raudbetoonsilda.

Maanteede Peavalitsus, maakonna ja valla täitevkomiteed peavad käesoleval aastal pöörama suurt tähelepanu teede, eriti

aga sildade korrastamisele ja remontimisele, milleks määratakse kaunis suured rahalised summad ja tõmmatakse kaasa küla elanikkond.

Seda on vajalik teostada käesoleval aastal eriti sellepärast, et külades hakkavad töötama üle 300 võimsa traktori, milleks on vajalikud tugevad sillad.

Side alal. Mõni sõna tuleb ütelda ka Side Rahvakomisariaadi töö kohta, mis on liidulise alluvusega, kuid kelle halva töö tagajärgi tunnevad endal kõik organisatsioonid ja vabariigi elanikkond.

Kui varem kirjad jõudsid Tallinnas adressaadile kätte samal päeval, siis nüüd kulub selleks 2, sageli 3 päeva. Veel halvem on lugu posti kättetoimetamisega maal. Sellise olukorraga meie ei või leppida. Sm. Jefimovil tuleb kiiremas korras seda seisukorda parandada, sest töö sideteenistuse alal omab suurt tähtsust meie vabariigi majanduslikus, kultuurses ja poliitilises elus.

Mõni sõna raudteetranspordist.

Raudteetransporti seatakse praegu korda, vedurite parki täiendatakse uute võimsate veduritega. Peaaegu kogu veerev koosseis on varustatud automaatpiduritega. Signalisatsioonija sideala on rekonstrueeritud. Maha- ja pealelaadimise kvartaliplaanid on täidetud 142%.

Kuid hoolimata plaani ületamisest ei rahulda raudtee siiski kõiki rahvamajanduse harusid, näiteks Viktor Kingissepa nimelisel tselluloosivabrikul jäi saamata 506 vagunit, mille tagajärjel on toorainete tagavarad peaaegu lõppemas, mis ähvardab tuua korrapäratusi vabrikutöösse. Samasugune on olukord ka kütteenainetega Tallinna linna jaoks, mille transport paranes veidi veebruarikuus, kuid halvenes uuesti märtsis.

Raudteevalitsus peab mobiliseerima kõik reservid ja tunnustada tõstma oma veovõimeid selleks, et saaks täiuslikult rahuldada kogu vabariigis ettetulevaid raudteevedusid.

Meretransport. Meie vabariigis on majandus tihedalt seotud mere- ja jõetranspordiga. Natsionaliseeritud laevad olid halvas seisukorras, samuti elasid halbades tingimustes ka laevade meeskonnad. Praegusel ajal on Eesti riiklik merelaevandus saanud riigilt suuremaid summasid ja seab

korda sadamamajandust, teostab laevade remonti ja parandab töötajate sotsiaalolusid.

Veetranspordi ees seisab tähtis ülesanne — õigeaegselt lõpetada need tööd, et saaks vastuvaidlematult kindlustada 3—4 korda suurenenud vedude täitmist. Kohalikud nõukogud ja vabariiklikud organisatsioonid peavad igati abistama mere-transporti selles töös.

Kapitaalehituste plaani alal

NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ja ÜK(b)P KK määrusega 28. jaanuarist k. a. Eesti NSV vabariiklikule majandusele on määratud 173,75 milj. rubla, pealeselle on NSV Liidu Rahanduse Rahvakomissari juhiste kohaselt määratud 10,44 milj. rubla kapitaalehituste kallinemiseks, kusjuures väljaspool kapitaalehituste plaani eelarve korras finantseeritakse 20 maakoolimaja ehitust ja autotranspordi soetamist.

Määratud 173,75 milj. rublast tunduv osa — 78 milj. rubla või 45% — juhitakse tööstuslikule ehitusele ja energeetikale, sealhulgas elektrifitseerimisele 11,45 milj. rubla, põlevkivitööstusele 15,55 milj. rubla, turbatööstusele 7,5 milj. rubla, ehitusmaterjalide tööstuse arendamiseks 20,9 milj. rubla, keemiatööstusele 12,5 milj. rubla, kalandusele 2,1 milj. rubla, metsamajandusele 2 milj. rubla jne.

1941. a. lastakse käiku: põlevkivi-õlivabrik Kohtla-Järvel, sealsamas laiendatakse ka kaevandus; põlevkivikaevandus Viivikonnas; fosforiidivabrik, võimsusega 110 tuhat tonni rikastatud fosforiidiga; telliskivitehas Tallinnas, võimsusega 17 milj. telliskivi, ja laiendatakse Port-Kunda tsemendivabriku võimsust; laiendatakse elektriijaamade võimsust ja ehitatakse uusi elektriliine.

Kapitalimahutusteks põllumajanduses määratakse 24,8 milj. rubla (ilma hobu-masiniistade laenutamispunktideta), sealhulgas masina-traktorijaamadele 13,25 milj. rubla, sovhoosidele 6 milj. rubla, maaparandustöödeks 3,27 milj. rubla ning muudeks töödeks 2,28 milj. rubla. Peale selle määratakse põllumajanduslik krediit kolhoosidele ja talumajapidamistele kuni 30 milj. rubla.

Linna elanikkonna heaolu parandamiseks määratakse üle 40 milj. rubla (kaasa arvatud 7,5 milj. rubla natsionaliseeritud majade remondiks).

Rahvahariduseks, koolimajade ehituseks linnades, ülikooli hoone ja kultuurimajade ehitamiseks Tallinnas ja teistes linnades määratakse 12,1 milj. rubla.

Tervishoiu alal haiglade, ambulatooriumide, lastesõimede ehitamiseks 7,65 milj. rubla.

1941. a. I kvartaali kapitalimahutusteks kõigil aladel on määratud 29,4 milj. rubla.

Tuleb ära märkida täiesti ebarahuldavat I kvartaali plaani täitmist kapitaalhituste alal.

Pankade andmeil täideti kvartaaliplaanist kõigest 62,7%; üksikute rahvakomissariaatide alal iseloomustub plaani täitmine järgmiste andmetega:

Plaani täitmine I. märtsiks 1941. a.:

Rahvakomissariaadi nimetus	Kv. plaani %
Kergetööstuse RK	55,7
Kohaliku RK	81,5
Kommunaalmajanduse RK	68,1
Hariduse RK	59,1
Tervishoiu RK	61,8
Kaubanduse RK	40,0
Põllutöö RK	68,2

Kõik rahvakomissariaadid peavad viivitatamatult tarvitusele võtma abinõud ehitustöö ettevalmistamiseks ja arendamiseks.

Peab märkima, et rahvakomissariaadid ja pangad ei jälgi mitte küllaldaselt krediitide ärakasutamist kapitaalhitusteks. Näit. Tallinnas elektriijaama ümberehituseks määratud kapitalimahutuse summadest kulutas dir. Voot umbes 100 000 rubla ettenägemata otstarbeks, ostes mööblit, klaveri jne. Pärnu maakonnas summad, mis olid määratud sauna ehitustööde lõpuleviimiseks, kulutati teiseks otstarbeks, nagu suusa-jaama ehitamiseks, remonttöödeks jne.

Riigikontrolli Rahvakomissariaadil, pankadel ja Riiklikul Plaanikomisjonil tuleb teostada range kontroll nende summade tarvitamise üle.

Ehitustegevuse suur ulatus vabariigi ja liidu majanduse alal nõuab suurt ehitusmaterjalide hulka. Telliskive nõutakse 77,3 milj. tk., lubja — 67 tuh. tonni, alabastrit 12 tuh. tonni, 224 tuh. rulli tõrvapappi, metsa 323 tuh. m³, saematerjali 318 tuh. m³ ja rida igasugust muud materjali.

Plaanis näidatud kohalike ehitusmaterjalide tootmise tunduv kasv katab üldise nõudmise telliskivide alal suure pingutusega ja seda tingimusel, kui ehitusorganisatsioonid telliskivi asemel laialdaselt kasutavad seinaehituse materjalina paekivi, korraldades ühtlasi paetootmist oma vajaduste rahuldamiseks.

NSV Liidu Plaanikomisjoni erilise otsusega 19. III k. a. on kaevanduse tööde mehhaniseerimiseks määratud 1 milj. rbl., 1 süvendusmasin, 4 kompressorit, 45 tugevajõulist autot ühes järelevankriga ja muud seadmed.

7 tuh. tonni lubja puudujääk kaetakse sisseveoga Lätist, mille kohta on olemas kokkulepe Liidu Riikliku Plaanikomisjoni, kuid alabastri alal tuleb puudujääk katta selle tootmise laiendamise arvel meil. Majandusnõukogu sama otsusega on meile osutatud suurt abi kipsitööstuse arendamise ja ümber-
töötamise alal.

Kipsitootmine mehhaniseeritakse, sest juba käesoleval aastal ehitatakse välja 12 km väliraudteed kipsi juurdeveoks raudteele.

Tsemendi, palkide, saetud materjalide ja liiprite alal vabariiklik tarvidus rahuldatakse, kuid et ka üleliiduliste komisariaatide nõuded rahuldada, on vajalik sisse vedada: palke 23 tuh. m³, saetud materjali 70 tuh. m³, liipreid 39,6 tuh. m³ ja vabariikliku paberitööstuse jaoks paberipakke 150 tuh. m³.

Need küsimused on samuti esitatud Liidu Valitsusele ja Riiklikule Plaanikomisjonile.

Suurt tähtsust õigeaegse tootmise ja ehituse plaani täitmise kindlustamisel omab autotranspordi normaalse töö korraldamine.

Rahvakomissaride Nõukogu moodustas RKN juurde autotranspordi peavalitsuse, kes on kohustatud ära kasutama mitte üksnes oma masinad, vaid kaasa aitama ka teiste rahvakomisariaatide ja peavalitsuste automajandusele tagavaraosade, kummide ja remondi plaanikindla jaotamisega, samuti ristamisi vedude ja tühjalt sõitmise likvideerimisega.

Iseäranis raske on seisukord autode tagavaraosade ja kapi-
taalremondi täitmise alal. On antud korraldus tööstuse rahva-
komissariaatidele puuduvate tagavaraosade valmistamiseks.

Rahvamajandusharude kooskõlastamine

Rahvamajanduse harude kohta esitatud plaan on vastas-
tikku kooskõlastatud elektrienergia, kütte ja ehitusmaterjalide
bilanssidega.

Nõudmist elektrienergia alal 1941. a. saab täielikult rahul-
dada, kui läbi viia plaanis näidatud tööd elektrijaamade,
elektrivõrgu ja transformaatorite alajaamade alal.

Vabariigi küttebilanss koostatakse aktiivse saldoga põlevkivi
suhtes 263 tuhat tonni ja põlevkiviõli suhtes 88,8 tuhat tonni.

Rööbiti sellega osutub vajalikuks vabariiki sisse vedada
tööstuslikuks otstarbeks 68 tuhat tonni kivisütt. Puudujääk
küttepuude alal, mis bilansis näidatud, peab osaliselt kaetama
kokkuhoiu arvel küttepuude kulutamises, küttepuude ülestöö-
tamisel tekkivate jäätmete otstarbekama ärakasutamise teel
ja küttepuude asendamisega põlevkiviga. Tuleb ära kasutada
kõik võimalused, et mitte põletada tooreid puid, mida kulub
1,5 või 2 korda rohkem.

Küttepuude valmistamine ja väljavedu toimub käesoleva
aasta I kvartaalis rahuldavalt, I kvartaali plaan valmista-
mise alal on täidetud 129%, väljaveo alal 107%. Siin nähtub
peaasjalikult maakondade ja valdade täitevkomiteede agarus,
kuid ka seniajani püsinud hea talvetee. Halvem on olukord
turbahooaja ettevalmistustöödega. „Punane Krull“ viivitab
10 uue turbapressi valmistamise, samuti ka 3 vana pressi re-
mondiga. Selle kohta on küsimus esitatud Liidu Valitsusele.

Seni pole kaugeltki veel lõpetatud tööjõu hankimine, samuti
ka eluruumide ja eririietuse ettevalmistus töölistele. Järele-
jäänud päevad peab ära kasutama kõigi puuduste kõrvalda-
miseks, et töö algusest peale kindlustada turbatootmise plaan-
nikindlat kuu- ja kvartaaliplaanide täitmist.

Seltsimehed rahvasaadikud! 1940. a. Nõukogude valitsuse
aega kuuluva tööstuse plaani kokkuvõtted ja 1941. a. plaan
näitavad kujukalt sotsialistliku korra paremust, võrreldes kapi-

talistliku korraga. Selle aja jooksul on tunduvalt paranenud ja kindlustatud töölisklassi materiaalse jõukuse edaspidine kasv, on kaotatud tööpuudus, tööstusse ja transpordisse on sisse lülitatud tuhandeid uusi töölisi. Reaalne töötasu tase on käesoleval aastal 25—30% kõrgem kui maikuu moodunud aastal. Töötajate heaolu on tunduvalt paranenud ka seetõttu, et on suurenenud töötajate arv perekondades.

Riigi arvele on võetud sotsiaalkindlustus ja meditsiiniline abi, alandatud on korteriüür; ainuüksi Tallinnas on 300 perekonda ümber paigutatud keldreist headesse kortereisse, teostatatakse laiaulatuslik eluruumide ehitustegevus; on kaotatud õppemaks, sisse seatud stipendiumid kõrgemais õppeasutustes ja keskkoolides.

On korraldatud puhkekodud ja sanatooriumid. Hiiglaabi on antud maatameestele ja kehv- ja keskmajapidamistele: maaga varustamine, võlgade kustutamine, toetused laenude näol, antav abi maaharimisel, lehmapuuduse likvideerimine.

Kõik see kahtlemata kindlustab küla elutaseme tõstmist tunduval määral.

Samuti tunduval määral on paranenud töötava intelligentsi materiaalne olukord. See kõik loob eeldused selleks, et kõik Nõukogude Eesti töötajad, igaüks omal kohal sotsialistliku võistluse alusel, kindlustaksid 1941. a. plaani täitmist.

Kogu rahvamajanduse edaspidise tõstmise kindlustamiseks on vaja mobiliseerida ja ära kasutada kõik seni kasutamata võimalused ja reservid.

Me peame kõigis rahvamajanduse harudes teostama kõige karmimat kokkuhoidu riigivarade ja rahade kulutamisel.

1941. a. plaan on esimeseks sotsialistlikuks plaaniks Nõukogude Eesti arendamisel, s. o. pingeline, kuid absoluutselt reaalne. Selles näidatud tööprogrammi on võimalik mitte ainult täita, vaid ka ületada.

Olen veendunud, et eesti rahvas, varustatud partei 18. konverentsi ajalooliste otsustega, Kommunistliku Partei ja NSV Liidu valitsuse ja meie juhi ning õpetaja sm. Stalini juhtimisel täidab auga 1941. a. plaanis ettenähtud ülesanded. (K i i d u a v a l d u s e d.)

ÜLESKUTSE EESTI TÖÖRAHVALE ÜHISEL JÕUL VOITLUSSE SAKSA ORJASTAJATE VASTU

Raadiokõne 16. juulil 1941. a.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kodanikud!

Alles aasta tagasi pani töörahvas kehtima Nõukogude korra Eestis, võttis kapitalistidelt vabrikud ja tehased, mõisnikelt ja suurmaapidajailt maa, pankureilt pangad. Töörahvas sai ise varade peremeheks. Maatamehed ja vähese maa pidajad said maad. Tööliste, teenijate, talurahva ja haritlaste olukord on paranenud. Töö on kõigile kindlustatud. Arstiabi ja haridus on töörahvale tasuta, vanaduse ja invaliidsuse päevad muretud, kõrged korteriüürid kaotatud. Majanduse arendamiseks on mahutatud tööstusse, transporti, kaubandusse ja põllumajandusse mitusada miljonit rubla. Ehitasime uusi tehaseid, maju ja koolihooneid. Vaimustusega täidavad ja ületavad töölised plaane, sest kõik teavad, et töö tulemused lähevad sotsialistliku ühiskonna loomiseks ja töörahvale endale, aga mitte kurnajaile.

Kultuuriline elu areneb jõudsasti. Kirjanikel, kunstnikel, heliloojail, õpetajail on tööindu ja vaimustust, sest partei ja valitsus soodustavad haritlaskonda, kellele tööpuudus on muutunud vaid unenäoks ning veksel tundmatuks dokumendiks.

Et aga kapitalistid eksproprieeriti, tehasteomanikelt võeti vabrikud, pankureilt pangad ja hallparuneilt nende üleliigne maa, siis muidugi see väike käputäis kurnajaid ei saanud rahulikult seedida nende arvates neile tehtud ülekohut, vaid arendasid salajast õonestustööd töölis-talupoegade võimu vastu.

Nüüd, kus saksa fašistlikud väed on tunginud meie pinnale, on need rahvavaenlikud jõud ja alatud Hitleri jüngrid avalikult asunud eesti rahvast ära andma ja peavad röövlisõda töörahva vastu. Kodanlane, hallparun ja spekulant on jälle eesti rahvast Saksa fašistidele ja parunitele maha müümas nagu tegi ta seda paarkümmend aastat tagasi Saksa okupatsiooni ajal.

Meie sotsialistlik kodumaa ja vabadus, mida Eesti töörahvas saavutas 21. juuni võiduga, on suures hädas. Hitleri ja tema kannupoiste tulek toob töörahvale näljahäda. Kodaniku suu sulle paruni jõhker piitsalaksatus ja puhast tõugu arialase: Heil, Hitler! Maa saab kuuluma taas paruneile ja nende sabarakkudele. Mõis peab jälle üle kihelkonna kõlama, kehvik ja keskmik aga põrgutule ähvardusel mõisa ja hallparunit orjama.

Et Eestis niisuguse olukorra tekkimist vältida, peab töötav rahvas kõik abinõud tarvitusele võtma, et vaenlane tagasi lüüa. Kõigepealt peavad kõik kodanikud arusaamisele jõudma, et sõda Saksa fašismi vastu nõuab kogu meie igapäevase tegevuse ümberkorraldamist. Meie peame rahuaja muretu argipäevase elu muutma pingsaks võitluseks vaenlase vastu. Meie peame kõik raskused ületama, puudused taluma, koonutama kogu jõu selleks, et vaenlane võita.

Kõik on ühes meiega, kellele on kallis nõukogude kord ja meie kodumaa, sest ainult nõukogude korra juures on töötaval rahval vaba arenemisvõimalus. Ainult nõukogude korra juures pole töötaval rahval karta tööpuudust, nälga ega viletsust. Ainult nõukogude korra juures on töötaval rahval, töölisnoorsool, haritlasel väljavaateid edasijõudmiseks. Seepärast peab eesti rahvas laialirindest astuma fašismi vastu, et see lõplikult purustada. Kõigile on selge, et eestlane pole siis enam inimene, kui saksa puhast tõugu parun hakkab Hitleri tankide abil meil jälle valitsema. Seepärast olgu ta tööline või haritlane, talupoeg või ametnik, noor või vana, mees või naine, suur või väike, — kõik peavad ühinema ühiseks terasest liiduks.

Kõigepealt peame meie ennast kindlustama ründava vaenlase vastu. Peame muutma oma linnad kindlusteks. Peame endi hulgast valima oma parimad pojad ja tütreid, kellele anname relvad, et nad võiksid vaenlase vastu astuda. Selleks oleme meie organiseerinud terve rea pataljone, kes suure eduga võitlevad frontidel. Üks pataljon näiteks on hävitanud hulga sakslasi ja saanud sõjasaagiks tanke ja mootorrattaid. Pataljonid on agaralt puhastanud tagalat saksa parunite käsialastest, kes on meie kodumaa äraandjad. Pataljonide ülesanne on ka võidelda saksa parašütistide ja diversantidega.

Pataljonide ülesanne on pidada partisanisõda ja vaenlast tabada seal, kust ta ei tea oodatagi.

Vaenlane levitab metsikuid kuuldusi ja püüab tekitada paanikat, et demoraliseerida tagalat. Kuid keegi ei tohi lasta ennast reeturite ja saksa agentide sosistamisest eksiteele viia. Reeturid seletavad rahvale, et hävituspataljonide ülesanne on hävitada talurahva vara, süüdata nende majad. See on alatu vale. Hävituspataljonide ülesanne on säilitada töötava rahva elamisvõimalused ja hävitada neid, kes tahavad hävitada eesti rahva vabadusi, kes tahavad reeta eesti rahva, müüa ta saksa paruncile ja kapitalistidele.

Saksa fašistid on need, kes röövivad viimse leivasuutäie meie rahvalt. Me mäletame hästi, kuidas iga seebitükk, kanamuna ja lihasuutäis viidi talust tasuta või peteti sahariini ja kirsilehetubaka vastu Saksa okupatsiooni ajal Eestis. Nüüd on sakslastel veel suurem nälg. Loomulik, et fašistlikud marodöörid röövivad Baltimaad nüüd veel paljamaks kui okupatsiooni ajal. Jõhkra inimsoo vaenlase kasutada ei tule midagi jätta. Tuleb teha nii, et vaenlane ei saaks endale kilogrammi leiba ega liitrit põletusainet. Kuid see ei tähenda seda, et meie töötavalt talupojalt, käsitöoliselt, kalamehelt võetakse ära tema varandus, põletatakse maha tema maja ja aetakse ära tema lehm. Iseasi on nendega, kes kuritegelise kavatsusega on jätnud maha oma majapidamise, võtnud püssi ja läinud suurteele röövliks, või kes pimeduse kätte all teostavad oma julmi veretöid nõukogude töötajate kallal.

Võitlevale eesti rahvale on tarvis, et ta organisatsiooniliselt oleks kindlam kui kunagi varem. Selleks on otsustanud EK(b)P KK, ENSV Ülemnõukogu Presiidium ja ENSV Rahvakomissaride Nõukogu moodustada Vabariikliku Kaitsekomitee. Kaitsekomitee ülesandeks on eesti rahvast kõige kiiremini mobiliseerida, et vastulöökk anda ründavaile fašistlikele jõukudele ja ühtlustada sõjaväe juhtkonnaga kõik abinõud, mis on sihitud selle eesmärgi saavutamiseks. Kogu eesti rahvas koondub Kaitsekomitee ja oma võimuorganite ümber. Maakondade ja valdade parteiorganisatsioonid ja täitevkomiteed peavad kindlasti oma kohtadel püsima, vankumatult nõukogude võimu teostama, kehviku, keskmi, kogu töörahva huve kaitsma ja viimse võimaluseni paigale jääma, oma

Julguse ja mehisusega eeskuju andes töötavale rahvale. Kabu-
hirmu ja paanika tekitajad on rahva põlguse all ja saavad
oma palga.

Kõik nõukogude korra toetajad peavad paljastama natslikke
luiskajaid ja arendama energilist selgitustööd fašistliku pro-
paganda vastu. Vaenlase käsikud: hallparunid, kaitseliidu
pealikud, endised ärimehed, spekulandid, marodöörid ja val-
gekaartlaste raadiod väletavad ja mustavad töötavat rahvast.
Hävituspataljonide ülesanne on peale vaenlase füüsilise hävi-
tamise ka vaenlase kihutustöö halvamine. Seepärast hävitus-
pataljonid, kuhu nad iganes ilmuvad, peavad rahvale selgi-
tama ka oma võitluseesmärke, näidates, et nad ei puuduta
töötava rahva omandust, vaid aitavad seda fašistlike röövlite
eest kaitsta. Aga samuti peab pidevat selgitustööd tegema
ka hävituspataljonide võitlejate hulgas.

Siitpeale peavad kõik, kellele on meie eesti töörahva saatus
kallis, igas külas, igas vabrikus ja kogunemiskohas hoogsaimat
selgitus- ja organiseerimistööd arendama.

„Sõda fašistliku Saksamaaga ei saa lugeda tavaliseks sõjaks.
See pole mitte ainult sõda kahe armee vahel. See on ühes sel-
lega ka kogu Nõukogude rahva suur sõda saksa fašistlike
vägede vastu,“ ütleb sm. Stalin. Seepärast tuleb meil kõik
abinõud tarvitusele võtta, et vaenlast kõikjal hävitada. Meil
tuleb energiliselt Punaarmeele ja Sõjalaevastikule kaasa
aidata, kes kindlasti kaitsevad meie töötavat rahvast.

Vaenlase poolt vallutatud maal tuleb aga fašistide elu muu-
ta talumatuks, nurja ajades nende üritused, lastes õhku sildu,
lammutades sidet ja põletades nende ladusid. Käesoleval
momendil on meie rahva ülesanne kindlustada ennast. Meie
laseme tehased käima sõja otstarbeks. Meie ei tagane! Meie
kutsume kogu töötavat rahvast ühisel jõul võitlema orjasta-
jate vastu.

Võit peab jääma töörahvale!

AASTA NÕUKOGUDE VÕIMU

Aasta eest kuulutas Eesti Riigivolikogu teine koosseis Eesti kodanliku vabariigi Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks. Täna on aasta möödunud sellest, kui Eestis kehtestati nõukogude kord. Liigne oleks loetella kõiki neid saavutusi, mis selle aasta jooksul töötavale linna- ja maarahvale nõukogude kord — kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus on võimaldanud. Kõigile on vastuvaidlemata selge, et meil on õnnestunud võrdlemisi lühikese ajaga likvideerida tööpuudus. Kui on aga kaotatud see kõigis kapitalistlikes maades kohutava tondina töölise pea kohal hõljuv koletis, siis on sellega loodud inimesele, kes ennast elatab palgatööst, stabiilne, muretu ja rahulik elu. Siis on antud inimesele perspektiiv-väljavaade tulevikku, on loodud eeldusi, et lootused täituvad. Tähendab, tööline, kui tal pole karta tööpuudust, võib sisse seada elu, asutada perekonna, võib planeerida oma elu ette kaugemale muretule tulevikule. Kui lisada veel tasuta arstiabi, vanaduse kindlustus ja muud teenindused, mida nõukogude korra kehtivusel on korda läinud töölistel saavutada, siis on pilt täielik. Mitte üksnes linnaproletaarlase elu ei ole muutunud stabiilseks, vaid ka maaproletaarlase ellu tõi nõukogude kord julgestuse ja kindlustusetunde, sest kui maatamees tahtis maad, siis sai ta seda, kui tahtis tööd, oli see talle garanteeritud. Kuid mitte üksnes maaproletaarlane, vaid ka vähesemaapiidaja, käsitööline, kingsepp, rätsep, kalamees sai maad, või kui ta ei tahtnud seda, võib leida kõikjal tööd ja teenistust.

Mida sai kesktalupoeg, on kõigile selge: võlakoormast kas täielise või osalise vabastamise, odavat jõusööta, odavat põllurammu, odavat traktoriküнди, tasuta veterinaarabi. Keskmik võib muretult saadusi turustada, saades õiglast tasu oma töövaevast, sest on eemaldatud direktorite karjad, spekulandid

ja liigkasuvõtjad, kes kapitalistlikus ühiskonnas nagu lehetäid ennast töötava talupoja, käsitöölise, haritlase ihhu imevad.

Mis puutub haritlastesse, siis olid ka nemad kapitalistlikus ühiskonnas niisama ekspluateeritavad ning sageli niisama halvakspeetud ühiskonna rühmituseks kui iga teinegi töötajate kiht. Haritlasi rõhus masendav võlakoorem — veksel, mis sageli viis trellide taha. Kodanlus katsus vaimutöölisi oma propaganda teenistusse rakendada, neile äärmiselt vähe tasudes, et kirjastajate tulud oleksid seda suuremad. Kes võib tuua ühegi niisuguse fakti kapitalistlikust ühiskonnast, kus kogu maa kirjanikkond, maalijad, kujurid, näitlejad rakendatakse nii hoogsalt ja innukalt tööle kui meil Moskva kunstidekaadi ettevalmistamisel? Kuid mitte üksnes majanduslikult pole töötavad hulgad vabanenud, vaid ka poliitiliselt on tööliklass tõusnud valitsevaks klassiks. Kui tööliklass ja töötav talurahvas kapitalistlikus ühiskonnas on maha surutud, siis nõukogude korra juures on ta klass, kes teostab poliitilist võimu. Kuid mitte üksnes majandus-poliitilisel alal pole toimunud selle aastaga murrang. Ka ideoloogilisel alal võime konstateerida pööret. Kui töö oli klikiaegses Eestis häbi- ja halvustamisasjaks, siis nüüd on ta Stalinliku Põhiseaduse järgi ja ka praktiliselt au- ja kuulsuseasjaks. Tööviljakus on määratumatult tõusnud, just seepärast, et töötaja ise on kindlasti veendunud ühes, ja nimelt, et ainult kõrge tööviljakus on sotsialistliku korra arenemise ja püsimise eelduseks ning kogu materiaalse hüvangu aluseks. Tuhandeid ja tuhandeid stahhaanovlasi, lõõktöölisi, leiutajaid on kasvanud rahva hulgast lühikesee nõukogude aastaga. Kõige laiemais töörahva hulkades on toimunud murrang sotsialistliku maailmavaate kasuks. Mida võiksime aga õppida meie nõukogude aastasest praktikast? Kõigepealt seda, et rahvavaenlane pole kõikjalt veel põhjalikult välja juuritud. Kliki-agent on poetunud töökoh-tadesse, kus teeskleb proletaarlast ja kasutab parajat juhust, et oma õõnestustööd jätkata. Klikimees istub külas, nautides ühes teistega kõiki neid hüvesid, mida nõukogude kord on võimaldanud, ja laostab ümbrust korralageduse organiseerimisega. Nüüd, kus fašistlikud jõugud on vallutanud osa meie pinda, liigutavad endiste klikimeeste bandiidid ennast seda agaramalt, et ühiselt uuesti orjastada eesti rahvas. Eesti töö-

tav rahvas pühitseb esimest nõukogude aastapäeva sõja olukorras. Nõukogude valitsuse saavutused mobiliseerivad kõige laiemaid töötavaid hulki fašistide vastu, kes tahavad meid taas suruda orja seisukorda. Nüüd on meie ülesanne organiseerida kõik frondi heaks, sest ainult niiviisi on võimalik vaenlast lüüa.

(„Kommunist“, 21. juulil 1941.)

TAGALA JA RINNE

Tagala- ja rindeküsimus on sõja-ajal alati omanud suurt tähtsust. Sõja-ajal oleneb tagalast tähtsal määral rinde edu ja vastupidi: kui rinne on küllalt varustatud saaduste ja toodetega, mida suudavad toota tagala tööstus ja põllumajandus, siis on ka tagala julgeolek kindlustatud. Meie oma tagalas asetseva tööstuse kohta peame tõele au andes kiitvalt märkima, et tema on suutnud kiiresti sõjaoludele kohaneda ja hakanud teenindama rinnet. Selleks on tähtsal määral kaasa aidanud meie tehniline kaader, kes töötab lojaalselt, ilma mingisuguste reservatsioonideta, olles kõrgesti kvalifitseeritud ning kultuuriline. Meile on tulnud tähtsaid ratsionaliseerimisettpanekuid ja leiutis-ettpanekuid tööstuse alal, mis näitab, et insener-tehniline personaal mõtleb, uurib ja töötab väsimata selleks, et õel vaenlane purustada ja võita. Sellest hoolimata, et terve rida eriteadlasi on astunud Punaarmee ridadesse, sellest hoolimata, et meie oleme evakueerinud igaks juhtumiks hulga tähtsaid seadeldisi, et need ei satuks mitte vaenlase kätte, on meie tööstus kümnete tuhandete töölistega taas tootmisprotsessi astunud. Kuid mitte üksnes insener-tehniline personaal pole asunud vaimustusega oma uusi ülesandeid lahendama, vaid ka tehaste ja ettevõtete töölised osutavad ennenägematut huvi ja vaimustust tootmises. On tekstiiltöölisi, kes ületavad töönorme kuni 300%. On juba kirjutatud „Keila“ ja „Pioneeri“ töölistest. On terve rida metallitöölisi, kes on üle läinud mitme pingi teenimisele ja ületavad norme mitmesaja-protsendilisel, näit. Kalinini-nimelistes tehaseis ja mujal.

Ei saa ütelda, et ka põllumajanduses töötavad kehv- ja kesktalurahvas oleks hoolimatud rinde suhtes. Vaidlematu suur tähtsus on saagi koristamisel niihästi rinde kui ka tagala

varustamisel. Kuidas koristavad talunikud, uusmaasaajad ja mobiliseeritute perekonnad oma heina ja vilja? Kõige suurema hoole, kõige suurema vaeva ja püsivusega. Talurahvas on asunud sõbralikule koostööle ja üksteise aitamisele, koristades viljad kollektiivselt, sest pole ju kellelegi saladuseks, et maarahvas on andnud hobuseid frondile ja abistanud kõigiti meie kodumaa kaitsmist tööjõu ja veovahenditega.

Ka Eesti Nõukogude Vabariigi kunstirahvas on suurima soojuse ja lojaalsusega kaasa aidanud rinde toetamisele, sooritades vahetpidamata kunstiretki küll rindele, küll kindlustustöödele, et oma ettekannetega võimaldada tuhandeile ja tuhandeile vaheldust ning kunstilist naudingut.

Ning millise vaimustuse ja üksmeelega on asunud kogu täiskasvanud rahvas oma maad ja linnu kindlustama „pruuni katku“ vastu! Siin on sõna tõsisel mõttes kõik — olgu ta mees või naine, noor või vana, tööline või intelligent, talupoeg või professor — haaranud labida, kangi, kirve või sae, et täita oma kohust kodumaa vastu. Ema on jätnud oma lapsed ja on läinud kodulinna kindlustama, kullasepp on jätnud haamrikese ja alasi ning siirdunud kaitsekraavi kaevama, sest kõik on jõudnud arusaamisele, et nüüd tuleb katkestada igasugune muu askeldus ning minna alale, kus töö on kõige efektiivsem ning hädavajalikum.

Kõik see annab tunnistust rahva suurest patriotismist ning teadlikkusest. Kõik see on võimalik vaid seetõttu, et laialdased rahvahulgad on kindlale veendumusele jõudnud, kes ja kus on tema huvide kaitsjad. Kõigile töölistele on selgeks saanud, kes kaotas tööpuuduse, kes on pannud maksma kõik võimalikud soodustused tööliklassile, kes on teinud töötava rahva tõeliseks peremeheks, olgu maal või linnas. Kõigile on selge, et kui poleks hitlerlikud röövlid rünnanud meie maad, siis oleks meie elu võinud muutuda üha rõõmsamaks, üha muretumaks. Kes sellest aga aru ei saa ega tahagi saada, neid võib sõrmedel loetella. Need on inimesed, kes kuni töörahva valitsuseni, nõukogude võimuni elatusid vaid teiste inimeste töövaevast, pangaprotsentidest, tööstuskasudest, kõrgeist üüridest, spekulatsioonidest, hangeldamisest, kõrgeist direktoripalkadest, mitmekohapidamisest ning muust mustast ärist ja kavalast kaubast. Loomulik, et kui nende saamameeste ja

häikalade nisupõllud enam ei lokka, kui nad ei saa enam sogases vees kalu püüda, et siis nad astuvad liitu kas või kuradi vanaemaga, et oma kadunud paradiisi tagasi võita. Siis need allakäinud ühiskonnajätised müüvad end maha kõige ilgemaile inimsoo vaenlastele saksa parunitele-fašistidele ja muutuvad teadlikult meie isamaa äraandjaks.

Muutudes saksa diversantide-röövlite ja mõrvarite käsi-kuiks, katsuvad need tüübid hullutada ka ausaid talupoegi ja noorsugu, et moodustada bandiitide haledaid grupikesi, kes varitsedes pimeduse katte all katsuvad Nõukogude töötajaid ja teisi inimesi nurga tagant tappa. Sagedased vähemate võsavendade kurtmised, et neid on petetud, eksiteele meelitatud, hirmutatud ja ähvardatud kohalike hallparunite ja teiste „kannatajate“ poolt, on täiesti usutavad.

On loomulik, et talurahvast, kes on oma kodudest kuhugi varjule läinud, kas otsekoheise frondiläheduse tõttu või pommitamiste kartusel, ei saa lugeda ega loe keegi võsavendadeks. Frondilähedusest tuleb rahvas kaitsekomitee otsusel evakueerida sõjaväevõimude näpunäidetel. Valitsuse, partei ja sõjaväe juhatusse seisukoht on, et nii evakueerimine kui ka vägede varustamine ja elanike kohtlemine peab toimuma rangesti seaduste järgi, mis ei luba mingisugust ülekohtu ega omavoli kellegi suhtes. Vastupidiseid nähtusi karistatakse sõjaaaja ranguse kohaselt ja hinnatakse kui vaenlase käsilaste teguviisi. Tööraha vaenlased, kasutades üksikute väärnähtuste sääski, puhuvad neist hiiglaelevandid, et vähemteadlikud kodanikud, olgu maal või linnas, aitaksid nende „kadunud paradiisi“ saksa fašistide abiga tagasi võita. Öhutatakse ka rahvuslikke kirgi ja rahvuslikku vaenu meile sõbralike rahvaste vastu, et sel teel halvata töötava eestlase võitlustahet oma põlise vaenlase purustamisel. Kuid töötav rahvas ei anna kunagi käest seda, mis ta on saavutanud ühe aasta kestel oma olukorra parandamiseks kommunistliku partei juhtimisel. Iga kodanik peab kõigile küsimustele suhtuma kainelt ja teadlikult, otsides nähtuste põhjusi, kõrvaldades vigu ja tehes vahet kurnaja ja tema käsikute ning tööliklassi ja tema pooldajate vahel.

Need, kellelt Nõukogude valitsus võttis eesti töötava rahva tahtel ära mugavused, mis nad olid töötajate kurnamise teel

omandanud, on muutunud nüüd avalikeks eesti rahva äraandjaks, liitudes saksa fašistidega ning „töötades“ käsikäes parunitega, põliste eesti rahva vaenlastega. Nemad on ka need, kes katsuvad kõik mängu panna selleks, et rinde ja tagala vahel lõhet tekitada. Kuid vaevalt ükski tööline, kehvik, keskmik, käsitööline ja väikeomanik laseb ennast provotseerida. Vastupidi: üksmeelne kodukohtade, linnade ja asulate kindlustamine, suur tööviljakuse ja vaimustuse tõus on pandiks, et rinne koos tagalaga hävitab saksa maod ühes eesti võsavendadega.

Eesti rahvas oma rõhuvas enamikus on mitu korda demonstreerinud, et ta täielikult toetab Nõukogude valitsuse ja kommunistliku partei poliitikat. Üksikute äraandjatega saab ta hakkama. Need hävitatakse koos nende peremeestega — saksa fašistlike jõukudega.

(„Kommunist“, 17. aug. 1941.)

KÕIGE ULATUSLIKUM RINNE FAŠISMI VASTU

Nagu saksa fašistide raadiod teatavad, määratakse kõige lähemas tulevikus Alfred Rosenberg riigiministriks, kelle peamiseks ülesandeks on Nõukogude Liidult vallutatud „idaruumi“ valitsemine. Meil pole vajadust Alfred Rosenbergi lugejaile tutvustada, sest selle persooni kuulsus saksa fašistide röövideoloogina on üldiselt tuntud, samuti tutvustas ja uhkustas omaaegne kodanlik ajakirjandus, et Rosenberg on Tallinnast pärit ja baltlane, seega pesuehtne balti aadlik ja väärikas penirüütlike järglane. Et ka osa Balti riike, mis seni saksa fašistliku ordu poolt ajutiselt vallutatud, kuulub tähendatud idaruumi, siis saab Rosenberg ka selle maa-ala valitsejaks. Kuidas aga pesuehtsad penirüütliid anastatud maade rahvaid valitsevad ja mitte üksi väikerahvaid, vaid ka võrdlemisi suuri rahvaüksusi, sellest oleks üleliigne näiteid tuua. Meenutagem vaid „Poola kubernaadi“, mille heaolu eest armulikult hoolitseb teine fašistide riigiminister Frank. „Poola kubernaadis“ on poolakail ja koertel täiesti võrdsed õigused. Parem pole olukord teistes vallutatud maades. Nii sugused kultuurilised rahvad nagu norralased, taanlased, belglased, hollandlased, tšehhid jne., on kõige jõhkramalt mahasurutud olukorras, kus neil mingisugust õigust pole kaasa rääkida ei valitsemiskorra, ei riigivõimu teostamise, ei kohtute ega seadusandliku võimu suhtes. Norras riigikomissar Terboven nimetab ja määrab riigiametnikud, Belgias kindral von Falkenhause, okupeeritud Prantsusmaal dr. Schmidt jne., kuna Gestapo — saksa fašistlikud nuhid — kontrollib iga kodaniku sammu ja tegevust.

Kui keegi arvab, et saksa fašistide poolt okupeeritud maades on ühelgi rahvusel enesemääramise või iseseisvuse õigus, siis eksib see rängasti. Kõige vähemadki rahvusliku liikumise

alged, rääkimata töörahva vabaduspüüdeist, surutakse jõhk-
ralt maha. Isegi allaheidetud rahvaste fašistidele vaadatakse
kui kahtlasele elemendile, nagu see toimus Norras, kus Norra
fašist Quislingi nn. rahvuskogu saadeti laiali ja Quislingi par-
tei asutused võeti üle. Allutatud maade valitsemine toimub
kindla kava kohaselt ja Hitleri „Mein Kampf“ piiblisalmide
järgi, kus ainult puhastverd saksa aarialane on jumalast ära-
valitud teiste inimeste tallaja. Sedasama programmi asub
teostama muuseas siis ka Baltimail Alfred Rosenberg. Tema
suguharu pealikud on juba meiegi maal rahvale õnnistust too-
mas. Märjamaal kohalik rahvas nägi juba oma silmaga paru-
neid Rennenkampfe ja Tiesenhauseneid, keda kohalik pastor,
köster ja lihunik võtsid lilledega vastu ja kostitasid veini-
dega. Märjamaa fakt demonstreerib kujukalt, kes on need
„eesti rahva“ esindajad, kes rajavad saksa „võimsale armeele“
kõik lootused. Koomiline, et need „eesti tõelised pojad“,
ergo eesti allakäinud kurnajate kamp pole ajaloost midagi
õppinud, ei tahagi õppida ega võigi õppida, vaid vastupidi:
müüb järjekordselt maha balti parunitele töötava eestlase
huvid. Kui see „seltskond“ loodab, et saksa fašism respekttee-
rib nende „iseseisvuse“ püüded, nagu unistatakse mõnel pool,
et „varsti hakkab eesti valitsus korraldusi tegema“, siis on see
rahvahulkade pimestamine ja ninapidi vedamine. Vastupidi:
üks „eesti valitsuse volinikke“ kolonel Koer(n) on juba saksa
fašistide ja Gestapo poolt kõrvaldatud ja maha maetud. Pa-
runitel pole mingit huvi tõusik-kodanluse iseseisvuse suhtes,
küll aga katsuvad nad pastoreid, köstreid ja lihunikke selleks
kasutada, et Rosenbergidele teed tasandada ja siis ohjad pin-
gule tõmmata. Juba algusest peale ignoreeritakse üksikasja-
liselt kõike, mis on meie rahvusega ühenduses. Tartu pole
Tartu, vaid Dorpat, nagu kuulutatakse Tartu radiojaamast.
Okupeeritud alal suletakse fašistide kannupoiste ajalehti, kui
nad ei ole küllalt kuulekad („Uus Elu“ Pärnus) või sunnitakse
ilmuma kahes keeles, nagu Viljandis. Mobiliseeritakse mehi
kuni 50 vanuseni ja saadetakse Saksamaale orjusse, röövi-
takse kõik söödav ja väärtuslik ning transporteeritakse „nach
Vaterland“. See on tõeline elupilt „vabastatud idaruumis“.
Eesti töölisel, talupojal ja haritlasel, kogu töötaval rahval
pole saksa fašistidelt, kes kujutavad endast kõige äärmisemat

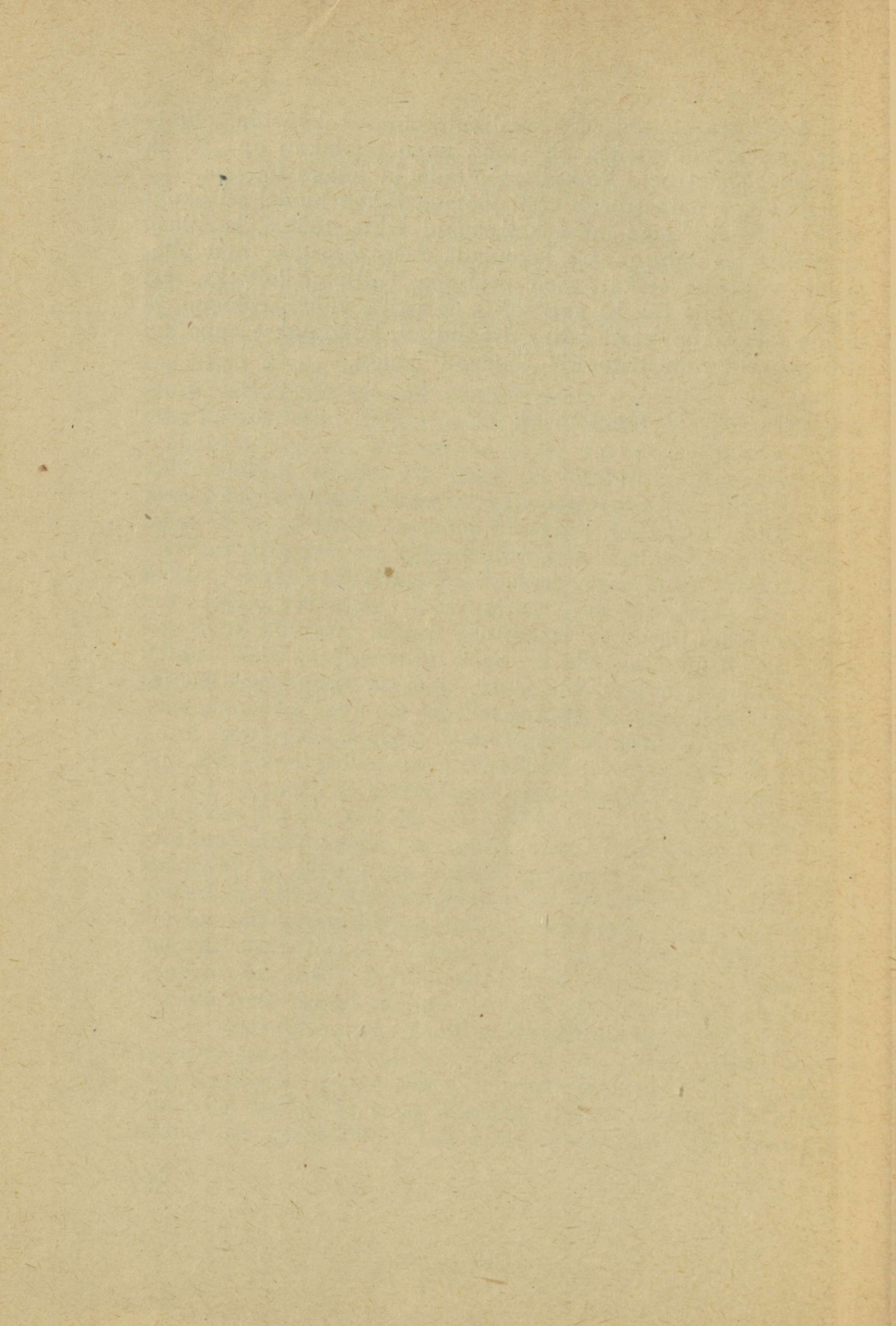
suurkapitalistide, suurmaaomanike ja pankurite parteid, kes on äärmiselt jultunud demagoogiaga ennast laiaks puhunud, muud oodata kui orjust ja viletsust siis, kui saksa fašistid peaksid võitma. Nende võit on aga õnneks veel saavutamata. Seda võimatumaks on nende võit iga päevaga muutumas, kui arvestada seda tähtsat asjaolu, et meie suure kodumaa kangelasliku Punaarmee otsustav vastupanu on nurja ajanud Hitleri väiksõja plaanid ning et Nõukogude Liidu abistamiseks on otsustanud nii suured riigid nagu USA ja Inglismaa tegelikult kaasa aidata. Seetõttu on fašistid ja nende iga masti sabarakud kurvad noodid peale võtnud ja näevad ise oma kaotust ette. Seega on ka kogu edumeelne ja vabadusest lugupidav maailm, kes austab peale aarialaste ka teisi rasse, väikerahvaste iseseisvust, nagu see Stalinliku Konstitutsiooni järgi kõigile on kindlustatud, rahvaste keelt ja kultuuri, kindlasse ühisesse fronti asunud hitlerlike barbarite vastu.

Sellest lähtudes on täiesti normaalne, et ka meie kodumaa töötav rahvas veel enam kui kunagi varem asub kindlale ühisele fašismivastasele platvormile. Siin on kõigil, igal ühiskondlikul kihitusel midagi positiivset ja õilsat, mille eest võidelda. Sest vaidlematult selge on üks ja nimelt, et saksa fašismi eesmärgiks on meie rahva hävitamine, parunite võimu maksmapanek nagu see on Saksamaal, kuid märksa halvemal kujul, sest sealsed krahv von Bismarck-Schönhausenid, krahv von Pückler-Burdhausenid, Freiherr (parun) von Grodnitzid jt., kel on maad mitukümmend tuhat hektaari, ei plaksuta oma talupoja turjal pooltki nii jõhkralt piitsa kui eestlasest asuniku, uusmaasaaja ja juurdelõike omaniku seljal Tiesenhauseenite ja teiste kepp hakkab valitsema. Soome valged julgustavad küll mõttevendi siinpoolsel lahekaldal, et nõukogude võimu ajal koerapiitsaga minema kihutatud paruneid ei saadetavat enam Eestisse tagasi ja fašistid austavat väikerahvaste „enesemääramist“. Nõnda nad ütlevad, kuid meid ei suuda see veenda, sest faktid räägivad teist keelt. Seepärast on loomulik, et eesti talurahvas astub aktiivselt fašismi vastu võitlusse, nagu ta seda oma rõhuvas enamuses on teinud. Edasi, Rosenbergi kubernaadis on meie rahvaste kultuur kõige suuremas ohus või sallitakse seda niipalju, kui see parunitele meeldib eksootilise ajaviitena. Emakeele õpetus on siis niisama kui

poolakail, kes ei tohi seda avalikult tänaval kõnelda. Eestlaste käisele võõbatakse „E“ täht, nagu poolakail on „P“ ja juutidel „J“, et neid kõikjal mõnitada ja jalaga tõugata.

Selle kõige pärast peab eesti töötava rahva kindel seisukoht olema: ühiselt kõige mitmekesisemaid kihte, töölisi, haritlasi, käsitöölisi ja talurahvast koondada fašismivastase lipu alla, astuda võitlusse eeskätt meie pealinna Tallinna kaitseks, sest läheb aega mis läheb, aga saksa fašistide röövliitejõugud ja nende sabarakud, eesti rahva äraandjad, hävitatakse enne kui Rosenbergid ministritoolile jõuavad istuda.

(„Kommunist“, 22. aug. 1941. a.)

LISA

DEKLARATSIOON RIIGIVÕIMUST EESTIS

Hulga aastate kestel kannatas eesti rahvas raske reaktsioonilise režiimi surve all, mis viis maa ummikusse niihästi sise- kui välispoliitika alal. Tööpuudus, nälg, viletsus, rahvuslik ebavõrdsus olid nii linna kui maa töötava rahva ainsaks osaks. Eesti töötava rahva seaduslikud huvid ja vajadused toodi ohvriks käputäie ekspluataatorite, suurmaaomanike ja kapitalistide omakasupüüdlikele huvidele, kes valitsesid Eestis.

Varjates end petlike ja silmakirjalike sõnade taha kodanike üheõigusest, vabadusest ja õiglusest hoidis valitsev klikk rahvast õiglusetuse ja omavoli kütkeis. Eesti riik oli rahva vanglaks. Suur osa töötavast rahvast oli ilma poliitiliste, kutsetiste ja kultuuriliste organisatsioonideta. Vaba sõna ja vaba mõte rõhuti maha ilma armuta.

Ka endiste Eesti valitsuste välispoliitika oli vaenulik ja hukatuslik eesti rahvale. Sel ajal, kui eesti rahva elulised huvid nõudsid tihedat liitu ja sõprust Nõukogude Liiduga, ajas valitsev klikk eesti rahvale vaenulikku poliitikat Nõukogude Liidu suhtes, muutes Eesti abituks mängukanniks Euroopa imperialistide käes, ning riigi territooriumi võimalike kallal tungide platsdarmiks Nõukogude Liidu vastu.

Sõjaprovokaatorid, istudes võimu juures, kauplesid meie rahva vabaduse ja sõltumatusega ning seadsid Eesti julgeoleku, rahu, puutumatus ja heaolu otsesesse hädaohtu.

Eesti rahvas kihutas minema vastumeelse valitsuse ja esmakordselt Eesti ajaloos sai võimaluse läbi viia oma rahva esindajate vabad valimised.

14. ja 15. juulil toimunud Riigivolikogu valimised osutasid töölisklassi, talurahva ja töötava intelligentsi võidupühaks. Eesti Töötava Rahva Liidu platvorm ühendas enda ümber rõhuva enamiku eesti rahvast, kõik meie kodumaa ausad patrioodid.

Eesti Töötava Rahva Liidu valimisvõit tähistab Eesti elus ajaloolist pööret, mis seisab selles, et eesti rahvas väljendas oma tahet jäävalt teha lõpp kapitalistide ja suurmaaomanike poliitilisele võimule ja võtta maa juhtimine enda kätte ning seada jalule tõeline rahvavalitsus.

Uus Riigivolikogu, kes on ainus ja täisõiguslik eesti rahva tahte väljendaja, on kutsunud ellu viima rahva nõudmisi ja seadusandlikult kinnitama eesti töötava rahva võitu, mida ta on saavutanud võitluses kurnamiskorraga, peab oma põhiliseks kohustuseks otsustada küsimus Eesti riikliku võimu iseloomust.

Lahendades riikliku võimu küsimust meie pöörame oma pilgud meile sõbralike Nõukogude Liidu rahvaste ajalooliste kogemuste ja suure eeskuju poole.

Nõukogude Liidu suured ajaloolised kogemused õpetavad meid selleks, et ainult nõukogude võim on ainus tõeline töötava rahva huvide väljendaja ja kaitsja, on ainus tõsine rahvavalitsus, kus riiki valitseb rahvas ise ilma mõisnike ja kapitalistideta.

Igasugune muu võim, nagu näitavad kapitalistlike maade kogemused, sealhulgas ka kogemused meie kibedast elust kodanlikus Eestis, on kas varjatud või avalik pettus vabaduse ja üheõigusluse hüüdsõnadega ning käputäie kurnajate valitsus ja piiritu omavoli määratu rahvaenamuse üle.

Nõukogude Liidus on jäävalt hävitatud palgaorjus, on hävitatud inimese kurnamine inimese poolt. Igale töotajale on kindlustatud õigus tööle, õigus puhkusele, õigus aineliseks kindlustuseks vanaduse puhul, õigus haridusesaamiseks. Hoolitsus inimese eest on kogu elu juhtmõtteks. Ainult nõukogude võim on kõige demokraatlikum riiklik võim. Nõukogude kaudu töötav rahvas tegelikult valitseb riiki ja loob endale vaba ja õnneliku elu.

Nõukogudes leiab tööliste ja talurahva liit oma kehastuse, mis teeb nõukogude riigi võitmatuks jõuks. Ainult nõukogude võim loob tingimused rahvaste talentide õitsenguks, et esile tõsta mitmesuguseid riikliku, majandusliku ja ühiskondliku elu juhte ja organisatoreid rahva hulgast.

Nõukogude Liidus on jäävalt hävitatud rahvuslik rõhumine ja rahvuslik ebavõrdsus. Kõik rahvused Nõukogude

Liidus moodustavad ühise sõbraliku pere. Ainult Nõukogude Liidus on puhkenud õitsele ennenägematu jõuga kõigi rahvaste rahvuslik kultuur. Nõukogude Liit ei tunne enam maha jäänud rahvaid.

Nõukogude Liidu eeskuju näitab, et ainult nõukogude võim võib kindlustada rahu, tööd, leiba ja vabadust töörahvale nii linnas kui maal, päästa eesti rahvas ekspluateerimisest, puudusest ja õiglusetusest. Ainult nõukogude võim võib kindlustada meile poliitilise, majandusliku ja kultuurilise õitsengu. Ainult nõukogude kord kindlustab eesti rahvale tõelise vaba rahvusliku arenemise.

Väljendades eesti töötava rahva vaba ja üksmeelset taht Riigivolikogu kuulutab välja nõukogude võimu kehtivaks kogu Eesti maa-alal.

Eesti kuulutatakse Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks!

Siitpeale kõik võim Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis kuulub nii linna kui maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute nõukogude näol.

Riigivolikogu on kindlasti veendunud, et kogu eesti rahvas koondub Nõukogude Võimu ümber töötava rahva täieliku võidu saavutamiseks, Eesti hüvanguks, meie rahva majanduse, kultuuri, vabaduse ja õnne õitsenguks.

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu töörahva saadikute nõukogud!

Elagu Nõukogude Liit — kogu maailma töörahva isamaa!

Deklaratsioon võetakse ühel häälel vastu Eesti II Riigivolikogu 3. koosolekul 21. juulil 1940.

DEKLARATSIOON EESTI ASTUMISE PUHUL NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKE VABARIIKIDE LIITU

Eesti rahvas on palju aastaid kannatanud reaktsioonilise kurnamisrežiimi surve all, alistatud röövimisele ja orjastamisele, määratud vaesusele ja poolnälgimisele.

Eesti töölise ja töötava intelligentsi osaks oli krooniline tööpuudus ja täielik ebakindlus homse päeva eest.

Eesti talurahvas kannatas maataoleku ja maanappuse, võla- ja riigimaksude koorma, liigkasuvõtjate ja spekulantide surve all.

Reaktsioonilise kliki majandamine oli viinud riigi ummikusse. Eesti rahvamajandus viidi langusele. Ta tootmisjõud ei arenenud. Rahva juurdekasv vähenes alata. Rahvuslik sissetulek langes ikka rohkem, kogu rahva võlg kasvas üha. Tööstus sattus ikka rohkem sõltuvusse väliskapitalist. Põllumajanduse saatus oli maailmaturu tujude võimuses. Nii suurenas ikka enam Eestile hukatuslik poliitiline ja majanduslik sõltuvus imperialistlikest röövijaist, välismaa kapitalistidest ja pankureist.

Endise reaktsioonilise režiimi rahvavastane poliitika viis Eesti hukkumise äärelle. Eestit ähvardas hädaohit muutuda imperialistide saagiks.

Ajal, kui Eesti rahva kõige elulisemad huvid nõudsid tihedaimat ja kõigekülgeimat koostööd Nõukogude Liiduga, ehitas Eesti endiste võimulolijate klikk rahva kahjuks kunstlikke müüre Eesti ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu rahvaste vahele. Oma klassi kasuahnitsemise kitsarinalistes huvides külvas ta vaenu meie rahva ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu rahvaste vahele, arendades inimvihkavat šovinismi. Ta püüdis kõigiti segada meie ja Nõukogude rahvaste vennalikku lähenemist, tõkestada sõpruse ja tiheda, kindla liidu kujunemist meie suure naabriga — võitmatu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduga.

Endine valitsus asus murdma Eesti ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vahel 28. septembril 1939. a. sõlmitud lepingut ja tõukas meie riigi äraandlikult sõja ja hukkamise teele.

Rahvaste sõpruse teostamise asemel tallas reaktsiooniline klikk jalgade alla Eestis elutsevate vähemusrahvuste algelisi õigusi, igapidi õhutades ja provotseerides rahvastevahelist vaenu.

Nüüd, kui Eesti rahvas on purustanud vana surve ja õiglusetuse režiimi ülemvõimu, on võtnud enda kätte oma kodumaa saatuse ja astunud välja avarale ning helgele uue elu ehitamise teele, on saabunud suur ajalooline tund, kus eesti rahva tahe, mis on väljendust leidnud kogu rahva hääletamises, maksuma panna kindel liit ja purustamatu sõprus Eesti Vabariigi ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vahel, peab leidma seadusandliku kinnituse.

Riigivolikogu on veendunud selles, et ainult Eesti astumine Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu kindlustab meie riigile tõelise suveräniteedi, meie rahvale vaba rahvusliku arenemise, meie tööstusele, põllumajandusele ja rahvuslikule kultuurile õitsengu, eesti rahva materiaalse ja kultuurilise heaolu võimsa tõusu ja meie armastatud kodumaa hüvangu.

Eesti töötav rahvas on ammu seotud Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu rahvastega vennalike sidemete kaudu ühises revolutsioonilises võitluses tsarismi, kapitalistide ja mõisnike vastu, kes rõhusid nii vene kui ka eesti töölisi ja talupoegi.

Eesti rahvas, astudes sotsialistliku maa vennalike rahvaste peresse, viib suurde arenemisse oma rikkalikud loovad jõud ja sammub käsikäes Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu töötava rahvaga uue elu ülesehitamise teele.

Ainult suure Nõukogude Liidu koosseisus ja Nõukogude Vabariikide vennaliku pere üheõigusliku liikmena saab eesti rahvas võimaluse tõsta oma majanduselu, arendada rahva kultuuri, kindlustada rahvaste üheõiguslikkust ja tagada rahu, leiba ja tõelist vabadust eesti töötavale rahvale.

Lähtudes eesti rahva üksmeelsest tahtest, Riigivolikogu otsustab:

Paluda Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülem-

nõukogu võtta vastu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik Nõukogude Liidu koosseisu Liidu Vabariigina samadel alustel, millistel kuuluvad Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu Ukraina Nõukogude Sotsialistlik Vabariik, Valgevene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik ja teised Liidu Vabariigid.

Elagu vaba Nõukogude Eesti!

Elagu suur Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit!“

Lõpphääletamisel üksmeelselt vastu võetud Eesti II Riigivolikogu 6. koosolekul 22. juulil 1940.

DEKLARATSIOON MAA KUULUTAMISEST KOGU RAHVA OMANDUSEKS

Aastasadu on eesti talupoeg vaevelnud. Teda sunniti painutama oma selga mõisnike ees. Ta kannatas parunite kurbuste peksu.

Ei vähenenud töötava talurahva hädad ka eesti kapitalistide võimuletulekuga. Ta kannatab maataoleku ja maapuuduse all, kannatab ränkade ja ebaõiglaste maksude ja raske võla-koorma all pankadele ning liigkasuvõtjaille. Teda ekspluateerivad suurtöösturid ja kaupmehed. Tema töö arvel rikastub käputäis nurjasöödikuid ning rahamehi.

Nüüd on tulnud lõpp sellele koledale ning painajalikule minevikule. Nüüdsest peale on eesti talupoeg vaba oma maal, mis on vabastatud tagurliku kliki võimu alt. Nüüdsest peale on töölised, talupojad ja töötav intelligents ise ainsad Eesti riigi täieõiguslikud peremehed.

Juhituna töötava talurahva tõelistest huvidest ja väljendas kogu töötava rahva tahet, otsustab Riigivolikogu:

Kogu maa ühes selle põue varadega, kõik metsad, järved ja jõed kuulutatakse riigi omanduseks, s. o. kogu rahva omanduseks.

Maade suuruseks, mis antakse iga töötava talupoja kasutada, määratakse ülemmäär 30 hektaari. Kõik maade ülejäägid, mis ületavad selle suuruse, arvatakse riiklikku maatagavarasse selleks, et riigil võimalik oleks abistada maata ja vähese maaga talupoegi nende maaga varustamisel.

Nüüdsest peale meie maal ei ole ega saa olema kohta parasitidele, kurnajaile ega nende käsikuile.

Maa, mis praegu on töötavate talupoegade valduses, samuti maad, mida riik annab maata ja vähese maaga talupoegadele, kinnistatakse töötavate talupoegade põliseks pidamiseks. Iga-sugused katsed haarata talupoegade isiklikku omandust või vastu töötavate talupoegade tahtmist neile peale sundida kol-

hoosidesse organiseerimist, tõkestatakse otsustavalt, sest need on kahjulikud riigi ja rahva huvidele.

Riigivolikogu otsustab kustutada talurahvalt kõik väljaostu maksud, mis on seoses varem läbiviidud maareformiga.

Riigivolikogu teeb Valitsusele ülesandeks arutada küsimust abinõude üle, mis tuleks tarvitusele võtta kergenduseks kõigi muude võlakohustuste järele, mis koormavad põllumeeste ja kalurite majapidamisi, samuti ebaõiglaste maksude äramuutmise üle kui ka abinõude üle maksukoorma kergendamiseks kogu töötavale elanikkonnale.

Riigivolikogu otsustab kustutada kõik töötavate talupoegade maksuvõlad ja administratiivkorras pealepandud trahvid.

Parasiitliku ekspluataatorliku maapidamise lõpetamine ja sel alusel antav riiklik abistamine maata ja vähese maaga talupoegade varustamiseks maaga tähendavad, et talurahva näljale ja viletsusele, neile kapitalismi poliitilise ja majandusliku valitsemise alatistele kaaslastele, on tehtud lõpp.

Elagu Eesti töötav rahvas, ainus kogu maa seaduslik peremees!

Elagu tööliste ja talupoegade vankumatu liit!

Lõpphääletamisel ühel häälel vastu võetud Eesti II Riigivolikogu 9. koosolekul 23. juulil 1940.

DEKLARATSIOON PANKADE JA SUURTÖÖSTUSE NATSIONALISEERIMISE KOHTA

Pangad ja tööstuslikud suurkäitised olid eesti kapitalistidele ja suurmaaomanikele töötava rahva väljakurnamisvahendeiks.

Käputäis söödikuid ja spekulante läks rasva ning rikastus tööliste, talupoegade, käsitööliste ning töötava intelligentsi töö arvel.

Rahva varad kuhjusid vabrikantide, tehaste omanike, pangahärrade taskuisse.

Töötajad tehti puupaljaks, tööpuudus, sellega seoses täielik kindlusetus ning hirm homse päeva eest, — säärane on olnud seni eesti tööliste saatus. Riigi majanduslik elu jõudis välja-pääsmatusse ummikusse.

Riigivolikogu valimistel, millest võttis osa kogu rahvas, nõudis Eestimaa töötav rahvas, et eesti töölistel oleks tööd, inimväärsed elutingimused ning et nad jäävalt saaksid vabastatud tööpuuduse koledusest.

Oma miitinguil ja koosolekuil tõstis töörahvas üles küsimuse pankade ja tööstuslike suurkäitiste natsionaliseerimisest.

Vastu tulles neile rahva õiglastele nõudmistele ning selleks, et kaotada ühe inimese kurnamine teise poolt ning teha igaveseks lõpp söödikute, vabrikantide, tehaste omanike ja pangahärrade võimule töötava rahva üle, kuulutab Riigivolikogu välja kogu Eestimaa territooriumil pankade ja suurtööstuse natsionaliseerimise.

Nüüdsest peale kuulutatakse riigi omanduseks, s. o. kogu rahva omanduseks, kõik pangad ühes nende varandustega, kõik tööstuslikud suurkäitised, kaevandused ja transportettevõtted.

Nüüdsest peale on Eestimaa töörahval käes enda majanduslikuks vabastamiseks võimsad vahendid: pangad ja suurtööstus. Sellega luuakse tingimused rahvamajanduse kiireks

tõusuks, mida tagab vabrikute ja tehaste peremeesteks saavate tööliste vaba töö.

Riigivolikogu on veendunud, et see otsus vastab täiesti rahva ja riigi huvidele, ning kutsub üles kõiki töölisi ja teenijaid pidama revolutsioonilist distsipliini ning üles näitama ennastalgavat tööd selleks, et uus kord saaks lõpliku võidu.

Riigivolikogu teeb Valitsusele ülesandeks viivitamata koostada ning kinnitada natsionaliseerimisele kuuluvate ettevõtete nimekiri.

Lõpphääletamisel ühel häälel vastu võetud Eesti II Riigivolikogu 11. koosolekul 23. juulil 1940.

TAHTSAMATE SÜNDMUSTE KROONIKA EESTIS
1939. — 1941. A.

1939. aasta

1. september. Hitler alustas Teist Maailmasõda, tungides kallale Poolale.
28. september. NSV Liidu valitsuse ettepanekul sõlmitakse vastastikuse abistamise pakt NSVL ja Eesti vahel. Algas terav heitlus Eestis NSV Liidu sõpruse pooldajate ja klikimeeste vahel.
9. oktoober. Eesti tekstiiltöölise ühingu algatusel saatsid Eesti ametiühingute juhtivad tegelased ühise tervituse Nõukogude Liidule kui rahu kindlustajale, võimsale Punaarmeele ja suurele rahvaste juhile seltsimees Stalinile, väljendades sellega kõigi eesti tööliste, talupoegade ja haritlaste poolehoidu NSV Liidu rahupoliitikale. Selle tagajärjel suleti eesti klikevalitsuse poolt tekstiiltöölise ühing ja algas ametiühingute tegelaste Tallinnast väljasaatmine.

1940. aasta

- 15.—16. juuni. „Balti nädal“ Tallinnas, millest võtsid osa Eesti, Läti ja Leedu fašismimeelsed poliitika- ja seltskonnategelased koos hitlerliku Saksamaaga Nõukogude Liidu vastu väljaastumise kava arutamiseks. See oli Eesti ja NSVL vahelise pakti otsene rikkumine.
16. juuni. NSVL välisasjade rahvakomissari sm. V. M. Molotovi nõudmine Eesti kapitalistlikule valitsusele, et ta ausalt täidaks 1939. a. sõlmitud mittekallaletungi ja vastastikuse abistamise pakti.
17. juuni. Selleks, et ära hoida Punaarmee-sõbraliikete demonstratsioonide eesti töörahva poolt, keelas eesti kodanlik valitsus kõik koosolekud, miitingud, demonstratsioonid, suleti kinod, restoranid ja lõbustusasutused.

18. juuni. President Päts teeb katseid rahva seljataga reaktsiooniliste poliitiliste rühmituste juhtidega (Tõnisson, Uluots jt.) uue tagurliku valitsuse moodustamiseks.
20. juuni. Tallinna tehaste tööliste ja töölisorganisatsioonide esindajate ülelinnaline koosolek „Töölisvõimlas“ Tallinnas poliitilise olukorra arutamiseks. Koosolek peeti ära klikivalitsuse keelust hoolimata. Vastuvõetud resolutsioonis nõuti klikivalitsuse tagandamist ja uue valitsuse loomist, kes hakkaks teostama eesti rahva eluliste huvidele vastavat poliitikat.
21. juuni. Töörahva tänava-meeleavaldused, koosolekud ja miitingud Tallinnas, Tartus, Narvas, Pärnus, Valgas jm., kus nõuti rahvavalitsuse moodustamist, rahu kindlustamist ja sõbralikku poliitikat NSV Liiduga. Rahvahulkade surve vastu kodanluse politsei ja sõjaväeaparaat oli võimetu. Tallinnas vabastasid meeleavaldajad poliitilised vangid. Moodustati uus valitsus sm. Joh. Vareseaga esotsas, mille president Päts samal päeval ametisse kinnitas.
22. juuni. Eesti uue valitsuse esimene istung, kus võeti vastu uue rahvavalitsuse deklaratsioon. President K. Pätsi käskkirjaga vallandati ametist sõjavägede ülemjuhataja J. Laidoner ja mõned teised tagurlikud tegelased. Toimusid tööliste, talupoegade ja intelligentsi koosolekud üle maa, kus avaldati rõõmu demokraatliku korra kehtimapaneku üle Eestis.
4. juuli. Sisekaitse ülem tühistas seaduse, mis keelas Eestimaa Kommunistliku Partei tegutsemise. Partei, kelle juhtimisel eesti töörahvas oli saavutanud võidu reaktsiooni üle, asus tööle legaalselt.
5. juuli. Ilmus seadus uute demokraatlike Riigivolikogu valimiste korraldamiseks 14. ja 15. juulil, et vastavalt eesti rahva soovidele kindlaks määrata Eesti edaspidine riigikord. Kujuneb välja „Eesti Töötava Rahva Liit“ — kõigi eesti progressiivsete organisatsioonide valimiselne blokk.
6. juuli. Ilmus „Eesti Töötava Rahva Liidu“ valimiselne läkitus.
8. juuli. Algas kandidaatide ülesseadmine uue Riigivolikogu kandidaatideks.
9. juuli. Tapu soomusrongi-rügemendis valiti esimene sõdurite komitee.

12. juuli. Eesti majanduslik saatkond sõitis Moskvasse, et läbi rääkida tihedamate majanduslike vahekordade loomise üle Eesti ja NSVL vahel.
- 14.—15. juuli. Eesti II Riigivolikogu valimiste päevad. Valimistest võttis osa enam kui 81% valijate üldarvust, kusjuures 92% valimistest osavõtnuist toetas Eesti Töötava Rahva Liidu kandidaate.
17. juuli. Suur töörahva demonstratsioon Tallinnas Võiduväljakul, kus nõuti nõukogude loomist Eestis ja kõige tihedamat liitu NSVL-ga.
18. juuli. Eestimaa Kommunistliku Partei Tallinna organisatsiooni liikmete esimene ülelinnaline koosolek, mis pani aluse Tallinna parteiorganisatsiooni normaalsele tööle legaalses tingimustes.
21. juuli. Algas Eesti II Riigivolikogu istungjärg. Pärast rahvasaadiku J. Lauristini aruannet kuulutati Eestis välja nõukogude võim.
22. juuli. Riigivolikogu võttis vastu deklaratsiooni Eesti NSV astumise kohta NSV Liidu koosseisu. Võeti vastu seadus, millega kõik maa Eestis kuulutati kogu rahva ühisvaraks.
23. juuli. Riigivolikogu võttis vastu seaduse suurtööstuse ja pankade natsionaliseerimise kohta.
30. juuli. Moodustati maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise komitee, kes alustas nõukogude maareformi teostamist Eestis.
4. august. EK(b)P KK hääle kandjas „Kommunist“ hakkas ilmuma „ÜK(b)P ajaloo lühikursus“ eesti keeles.
6. august. Eesti NSV vastuvõtmine Nõukogude Liidu koosseisu NSVL Ülemnõukogus.
8. august. Tallinna Sadamatchastes moodustati esimene ENSV käitiskomitee.
24. august. Eesti NSV Konstitutsiooni vastuvõtmine Eesti II Riigivolikogu poolt. Riigivolikogu nimetas end ümber Eesti NSV Ülemnõukoguks.
30. august. Eesti sõjavägi kuulutati Punaarmee koostisosaks.
7. september. Eesti loõktöölaliste ja stahhaanovlaste esimene nõupidamine.
11. september. Töölistalupoegade miilitsa loomine.

25. september. ÜK(b)P Keskkomitee otsusega arvati Eestimaa Kommunistlik (bolševike) Partei Üleliidulise Kommunistliku (bolševike) Partei koosseisu kui üks tema organisatsioonidest.
1. november. Ilmus trükist „ÜK(b)P ajaloo lühikursuse“ cestikeelne tõlge 25 000 eksemplaris.
- Detsember. Avaldati seadus masina-traktorijaamade loomiseks Eesti NSV-s.

1941. aasta

12. jaanuar. Eesti NSV rahvasaadikute valimine NSV Liidu Ülemnõukogusse.
5. veebruar. Tallinnas avati EK(b)P IV kongress.
15. veebruar. ÜK(b)P XVIII konverents Moskvas, millest võttis osa ka eesti bolševike delegatsioon.
25. märts. Eestist väljus viimne rong ümberasujate sakstega Saksa- maale 18. jaanuaril NSVL ja Saksamaa vahel sõlmitud lepingu alusel.
22. juuni. Fašistlik Saksamaa tungis reetlikult kallale Nõukogude Liidule, rikkudes 23. aug. 1939. a. sõlmitud lepingut.
7. juuli. Saksa röövvallutajate väed tungisid Läti NSV-st tulles Eesti NSV territooriumile.
3. juuli. Seltsimees Stalini raadiokõne.
11. juuli. Moodustati Eesti NSV Vabariiklik Kaitsekomitee.
21. juuli. Nõukogude võimu kehtimapaneku esimene aastapäev Eestis.
28. august. Punaarmee ja Sõjalaevastiku väeosad lahkusid Tallinnast.
5. oktoober. Saaremaa langes vaenlase kätte.
21. oktoober. Vaenlane vallutas Hiiumaa.
3. detsember. Osmussaare mahajätmine nõukogude vägede poolt.
6. detsember. Algas Saksa fašistliku röövarmee purustamine Punaarmee poolt Moskva lähistel.

SISUKORD

Eessõna	3
Johannes Lauristin (lühike elulugu)	11

ESIMENE NÕUKOGUDE AASTA EESTIS

Sõjaprovokaatorite vastu!	17
Eesti riigikorra küsimus	19
Maa kuulutamine kogu rahva omanduseks	32
Nüüd on meie ülesanne Riigivolikogu deklaratsioonide teostamisele asuda	36
Meil tuleb edasi võidelda	43
Eesti NSV Nõukogude Liidu koosseisu vastuvõtmise küsimus	44
Aruanne Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) eelnõu kohta	54
Kiri „Viisnurgale“	76
Kõne põllumajanduse näitusel Tallinnas	78
Kõne Lutheri käitise töölistele	83
Nõukogude Eesti sotsialistliku ülesehitustöö edusammud	92
Uutel radadel	100
Kõik NSV Liidu Ülemnõukogu valimistele!	105
Eesti bolševike revolutsiooniline võitlus töörahva vabastamiseks	117
Eesti töörahva ajaloolised võidud bolševike partei juhtimisel	119
Eesti NSV 1941. a. rahvamajanduse arendamise riiklikust plaanist	125
Üleskutse Eesti töörahvale ühisel jõul võitlusse saksa orjastajate vastu	149
Aasta nõukogude võimu	153
Tagala ja rinne	156
Kõige ulatuslikum rinne fašismi vastu	160

LISA

Deklaratsioon riigivõimust Eestis	166
Deklaratsioon Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vaba- riikide Liitu	169
Deklaratsioon maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks	172
Deklaratsioon pankade ja suurtööstuse natsionaliseerimise kohta	174
Tähtsamate sündmuste kroonika Eestis 1939.—1941. a.	176

Vastutav toimetaja J. Saat

И. Лауристин. Первый год Советской власти в Эстонии.

На эстонском языке.

Ladumisele antud 4. X 1946. Trükkimisele antud 15. XI 1946.
Paber 56×79 cm ¹/₁₆. Trükiarv 7200. Trükitähti trükipoognas 38 688.
Trükipoognaid 11,25 (+ 1 lisaleht). Arvutuspoognaid 9,66. MB-06715.
Tellimise nr. 1547. Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn, Pikk 40/42.

Rbl. 4.50

A

16229

7768171

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00776817 1

Rbl. 4.50

A
16229
7768171

ESIMENE NOUKOGUDE AASTA EESTIS

